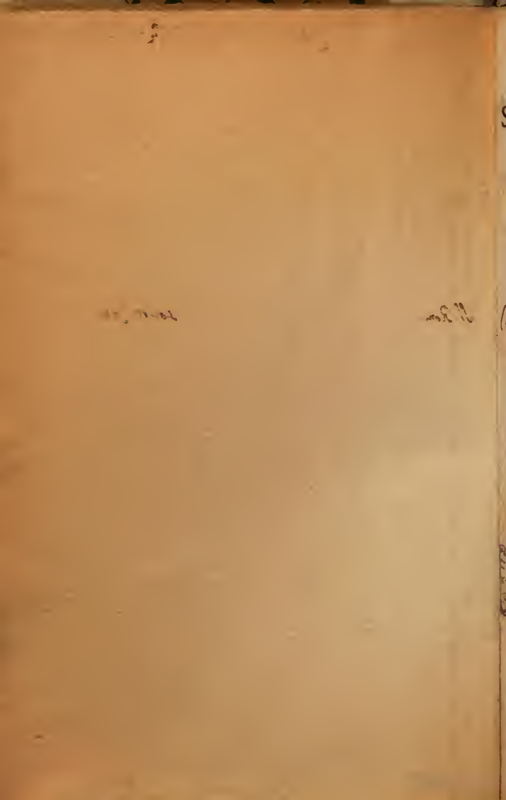

NAZIONALE
14
32 H
13
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE

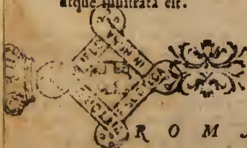

SVMMA SACRAMENTORVM ECCLESIAE,

EX DOCTRINA FRATRIS Francifci a Victoria, ordinis Prædicatorum apud Salmanticam olim Primarii Cathedratici, Per Reuerendum patrem Præfentatum Fratrem Thomam a Chaues illius difcipulum.

Ad Illuftriffimum ac Reuerendiffimum Dominũ Do. Gafparem a Stuñiga & Auellaneda Archiepifcopum Compoftellanum.

Huic ex fecunda Authoris recognitione, nunc denuo multo plures quam antea quæftiones accefferunt, necnon & Sanctorum Conciliorum, præfertim Tridentini & aliorum decretis aucta, locupletata, atque illuftrata eft.

ROMAE,

Apud Iulium Accoltum, in platea Peregrini.

M D L X V I I.

FRATER THOMAS CHAVES, in Sacra Theologia Præsentatus, familiæ prædicatoriæ minimus Candido lectori salutem.

SVPERIORIBVS annis, exciderat nobis, Candide Lector, potius quam æditus fuerat. Commentariolus quo in compendium redactæ erant obseruationes inclyti præceptoris mei fratris Francisci Victoriæ, re, & fama, super æthera noti in Quartum librum Sententiarum, quem ego attenta cura & magna auiditate ex ore dicentis & prælegentis, exceperam, mihi ipsi, ut thesaurum eximium seruaturus. Quem tamen postea passus sum communicari Reipublicæ, id quod factum fuit alienis manibus potius quam nostris. Nunc autem ueluti repositam ad tempus tabulam reuisens, & uidens aliqua etiam quæ secundam eamque propriam lineam desiderarent, libenti animo hoc quicquid est laboris assumpsi, ut opusculum ipsum, in lucem ipse publicam emitterem, castigatum, tersum, splendidumque, atque adeo locupletatum multis partibus. Recisa itaque sunt a nobis nonnulla superflua, additæ sunt plures quæstiones dignissimæ, quæ prætermissæ fuerant. Cuncta etiam adamussim Concilii Tridentini, sunt exacta, adhibitis in propriis locis decretis ipsius atque diffinitionibus, quibus & doctrina ipsa fit augustior, & legentis animus optatam tranquillitatem inuenit, anxietate & nutatione sic prorsus exempta. Boni consule, quod maiore sumpta luce ab ecclesia, nostris eam lucubrationibus deesse non tulimus. Et ea ipsis addita, adiunctaq; noua diligentia factum sit, ut libellus ille prior, iam merito sordere tibi debeat, hic autem quem in præsentia damus, omnino sit amplectendus, ut pote qui tot rationibus illi antecedat, tot commoditatibus eum exuperet, ut iam præ isto, ille nullus censeri queat. Vale.

QVIA VT AIT CICERO OFFICIO. I.

Omnis qui de re aliqua instituitur sermo, debet a diffinitione proficisci, ut intelligatur quid sit id de quo disputetur.

ARTICVLVS. I.

VAERITVR in primis, quid sit sacramentum? Diffinitio autem secundum eundẽ Cicero. debet esse breuis, & dilucida oratio, naturam rei exponens. Et ideo Augusti. lib. 10. de ciuita. Dei, sic diffinit. Sacramentum est sacræ rei signum. Hæc diffinitio habetur de conse. d. 2. c. sacrificium. Hæc est etiam prima diffinitio earum quas Magist. senten. ponit in. 4. d. 1. & S. Tho. 3. p. q. 60. ar. 2. Vbi aduerte, quod quando dicit sacræ rei, nõ intelligitur quælibet sacra, quia sic crux, & multa alia esset sacramentum, sed res sacra sanctificans nos. Cum enim sacramẽtum sit signum quoddam, signa autem proprie debeantur hominibus, & sacramentum sit proprium hominum, oportet ut per rem sacram intelligamus rem homines sanctificantem. Per signum etiam non intelligas quodcunq; signum, sed signũ exterius quod communiter uocatur signũ, & quod diffinit Au- 1 Sacramentũ quid sit.

gu.2.de doctrina Christiana dicens. Signum est quod præter speciẽ quã ingerit sensibus facit aliquid aliud in cognitionem uenire. Est igitur sacramentum, signum sensibile rei sacræ, nos sanctificantis. Per rem ergo sacram nos sanctificantem, intellige principaliter gratiam gratum facientem: quãuis S.Tho.3. p.q.60.art.3.dicat tria figurari in sacramẽtis. Primum, causam effectiuam nostræ sanctificationis.s.passionem Christi.Luc.22.Hoc facite in meam commemorationẽ.Et.1.Cor.11 Quotiescunq; manducabitis panem hũc, & calicem bibetis, mortem dñi annunciabitis. Secundum, causam formalem nostræ sanctificationis.s.gratiam. Tertium, causam finalẽ, quæ est gloria. Vnde Eccle.cantat ex officio S.Tho.O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, ecce primum: mens impletur gratia, ecce secundum: & futuræ gloriæ nobis pignus datur, ecce tertium. Sunt & aliæ diffinitiones secramenti, quæ sub aliis uerbis idem qnod prima iam posita docent. Sacramentum, ait Magist. senten. est inuisibilis gratiæ uisibilis forma, ut eius imaginem gerat, & causa existat. Et August.lib.de corpore Christi. Sacramentum est per quod sub tegumentis rerum uisibilium, diuina uirtus secretius salutem operatur. Et Hugo.de S.Victo.lib.de sacramentis.1.p.c.1. Sacramentum est materiale elemen-

clementum, foris ſenſibiliter propoſitum, ex ſimilitudine repræſentans, ex inſtitutione ſignificans, ex ſanctificatione continens aliquam inuiſibilem & ſpiritualem gratiam Et hæc de diffinitione ſacramenti ſufficiant.

VISA ſacramenti diffinitione, quia de ſacramentis nouæ legis eſt noſter hic tractat9. Cum iuxta fidem certiſsimum ſit ſacramēta nouæ legis, a ſacramentis ueteris legis differre, ut habetur in Conc. Triden. Seſsio. 7. de ſacramen. in gene. Cano. 2. uidere oportet in quibus differant noſtra ſacramenta a ſacramentis ueteris legis, maxime a circunciſione, quæ ſecundum Augu. & omnes doctores, conferebant gratiam ex opere operato. Notandum ergo, primo certum eſt, quod ſacramenta ueteris legis non aperiebant cælum, ut patet ex multis ſacræ ſcripturæ locis. Omnes. n. antiqui patres, etiam ſanctiſsimi fatebantur ſe in infernum deſcenſuros, ut Iacob Gen. 37. Deſcendam ad filium meum lugens in infernum. Iob. 14. Quis mihi tribuat ut in inferno protegas me. & 17. Et infernus domus mea eſt. & pſal. 88. Quis eſt homo qui uiuet, & non uidebit mortem: eruet animam ſuam de manu inferi? Et certū eſt ꝙ ſacramenta nouæ legis aperiant ianuam cæli. Chriſtus in ſua paſsione aperuit eam in communi toti generi humano, in particulari uero aperiūt ſacramenta. Matth. 3. Prædicabat Ioan.

2 Sacramenta ueteris & nouæ legis quo different.

QVAERITVR, quot ſint ſacramenta nouæ legis? Reſpon. quod ſeptem, Baptiſmus, Confirmatio, Pœnitẽtia, Euchariſtia, Ordo, Matrimonium, Extrema unctio. Hoc determinatum eſt in Conc. Florent. ſub Euge. 4. & in. c. ad abolẽdam, extra de hæreticis Excommunicantur & damnantur, qui de eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentire, aut docere præſumpſerint, quã eccleſia Romana docet. Præterea idem patet ex Conc. Triden. Seſs. 7. de ſacramentis in genere. Cano. 1. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit ſacramenta nouæ legis eſſe plura uel pauciora quam ſeptem, uidelicet, Baptiſmum, Confirmationẽ, Euchariſtiam, Pœnitẽtiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium, anathema ſit. Cum ergo eccleſia Romana in dictis Conci. & in uſu teneat. 7. eſſe ſacramenta nouæ legis, iam nemini licebit de hoc dubitare. 3 Sacramenta quot ſint.

DVBITATVR a quo fuerint inſtituta ſeptem prædicta ſacramenta. Reſp. Iuxta fidem omnia ſeptem inſtituta fuiſſe a domino noſtro Ieſu Chriſto. Nam ita expreſſe diffinitur in Conc. Trid. Seſs. 7. de ſacramen. in genere. Cano. 1. Cuius uerba ſunt. Si quis dixerit ſacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia a dño noſtro Ieſu Chriſto inſtituta, anathema ſit. 4

QVARITVR item, an omnia prædicta ſeptem ſacramenta, ſint uere & proprie ſacramenta. Reſpon. iuxta fidem certiſsimum eſſe 5

omnia esse proprie & uere sacramenta. Patet ex prædicto Cóc. Trid. Cano. illo. 1. Cuius uerba sunt. Si quis dixerit aliquod horũ septem sacramentorum non esse uere & proprie sacramẽtum, anathema sit. Vnde cõstat sententia Duran. quæ olim sub opinione defendebatur, iam nũc inter hæreses esse cõputandam.

6 Quæritur an huiusmodi septẽ nouæ legis sacramenta, gratiam contineant ipsam, quia semper & infallibiliter omnib⁹ & singulis digne ea suscipientibus, cõferant, etiam ex opere operato, hoc est, ratione sui. Respon. ad quæstio. affirmatiue, quantum ad omnes & singulas eius partes. Et oppositum est hæresis, patet ex Conc. Trid. Sess. 7. de sacramentis in genere. Cano. 6. 7. & 8. uerba sexti sunt. Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obiicem, non conferre, anathema sit. Canonis uero septimi uerba sunt. Si quis dixerit non dari gratiã per huiusmodi sacramenta semper & omnibus, quãtum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquã & aliquibus, anathema sit. Cano. 8. uerba sunt. Si quis dixerit per ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, anathema sit.

7 Sufficientiam & congruitatem huius numeri docet. S. Tho. 3. p. q. 65. arti. 1. dicens. Sacramenta ecclesiastica ordinantur ad duo s. ad per-

Sacramentorũ sufficientia.

ad perficiendum hominem in uita ſpirituali, ſeu incultu chriſtianæ religionis, & in remedium contra peccatũ, & quantum ad utrunq; conuenienter ſunt.7. Vita.n. hominis ſpiritualis, ſimilitudinem habet ad uitam corporalem, propter quod eodẽ nomine uocatur utraq; uita. In uita autem corporali dupliciter aliquis perficitur, uno modo quantum ad propriam perſonam, & hoc dupliciter. ſ. aut acquirendo perfectionem, aut remouendo impedimenta. Perficitur autem uita perfectione prima per generationem, quando acquirit uitam: & loco iſtius generationis ſuccedit baptiſmus, qui uocatur regeneratio, quia homo cum eſſet mortuus per peccatum, recipit uitam per lauacrum regenerationis, & renouationis, ad Titum 3. Secunda perfectio eſt augmentum, cui ſuccedit ſecundum ſacramẽtum confirmationis, quod principaliter in Pentecoſte eſt inſtitutum, quando dominus dixit, Sedete in ciuitate, donec induamini uirtute ex alto. Tertia perfectio uitæ corporalis eſt nutritio, quæ eſt conſeruatio uitæ, & loco huius ſuccedit euchariſtia. Vnde Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis. Sed quia homo interdum incurrit aegritudines, habere debebat remedium: quod quidem eſt duplex, unum ad repel-

repellendum morbum, ut pharmacum: alterum ad restituendas uires. Sic etiam in uita spirituali, ad expellendas infirmitates peccati, est pœnitentia. Psal. 11. Sana animam meã, quia peccaui tibi. Alterum ad expellendas reliquias peccatorum, & est extrema unctio, de qua Iacobi 5. Et si in peccatis fuerit dimittentur ei. In ordine autem ad communitatẽ perficitur homo dupliciter, uno modo suscipiendo potestatem regendi: & loco istius succedit ordo. Alio modo secundum naturalem propagationem, quod fit per matrimonium, tam in corporali quam in spirituali uita.

DE SACRAMENTO BAPTISMI tractat Magister. 4. distin. 3. & dicit, quod Baptismus est ablutio exterior corporis facta sub forma uerborum præscripta & determinata. tractat de hoc Sacramento S. Thomas. 3. par. quæ. 66. Tractatur etiam de baptismate, in Conci. Florent. Et abunde satis in Concilio Tridenti. Sessio. 7. de baptismo, per Canones quatuordecim.

8 Baptismi quãdo institutus.

DVBITATVR, quando fuit institutus baptismus? utrum ante Christi passionem, uel postea? Respon. per duas propositiones. Prima, Certissimum est quod fuit institutus a Christo ante passionem. Patet hoc Ioan. 3. ubi expresse

preſſe habetur quod Chriſtus baptizabat. Et Ioan. 4. declaratur quomodo baptizabat, quanquam Chriſtus non baptizaret, ſed diſcipuli eius baptizabant de mandato ipſius, quia alias Chriſtus non diceretur baptizare. Non eſt autem ueriſimile quod Chriſtus baptizaret baptiſmo Iohannis, nec etiã apoſtoli Ioannis baptiſmo baptizabant, ut dicit Hierony. in epiſ. ad Seleucianum, & in ſermone Epiphaniæ. Alias inter diſcipulos Ioan. non fuiſſet inuidia, qui dolebant eo, quod plus baptizaret Chriſtus quam Ioãnes, nam ille baptiſmus diceretur Ioannis, non Chriſti. Item ſacramenta ſunt inſtrumẽta noſtræ redemptionis: cum ergo Chriſtus perfecerit redemptionem in paſsione uel reſurrectione, & baptiſmus ſit potiſsima pars redemptionis, ſequitur quod fuit inſtitutus ante Chriſti paſsionem. ſ. Ioan. 3. ibi. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in regnũ Dei. Et ita tenent oẽs doctores, quod fuit inſtitutus ante paſsionẽ.

9 Sed quæritur, quando? Quidam dicunt quod quãdo Chriſtus baptizatus fuit in Iordane, tunc.n. ſanctificans aquas uim regeneratiuam illis contulit. Alii dicunt quod fuit inſtitutus, quando Chriſtus dixit diſcipulis ſuis, Eũtes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Marci ultimo. Sed hoc refellitur, quia fuit inſtitutus ante paſsionem, prædicta autem Beda 2.

ꝭa autem uerba dicta fuere poſt reſurrectionem. Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra, tenent quod fuit inſtitutus quando Chriſtus fuit baptizatus in Iordane. Ioan. 1. & ita tenendum eſt, ſine aliqua dubitatione.

10 Baptiſmi obligatio quãdo incepit.

QVAERITVR, quando baptiſmus incepit obligare, & conſequenter alia ſacramenta nouæ legis, ac proinde quando ceſſauerunt legalia? Reſpondeo per propoſitiones. Prima propoſitio, Ante paſsionem & mortem domini, circuncifio & alia legalia fuerunt ſemper ſub præcepto. Probatur, nam Chriſtus non ſoluit ueterem legem, antequam eam impleret: ſed non fuit impleta uſque ad paſsionem, cum dixit conſummatum eſt. Ioan. 19. Ergo ante paſsionem legalia non ceſſauerunt: per paſsionem enim ſuam (ut ait Paulus) liberauit nos Chriſtus a ſeruitute legis. Secunda propoſitio, In paſsione domini omnia legalia fuerunt extincta quantum ad præceptum, & quantum ad uirtutem. Volo dicere, quod poſt paſsionem domini non erat præceptum de circuncifione, nec de aliquo alio in lege ſcripta, totaliter enim extincta erat quantum ad uim illam quam prius habebat, & nullum omnino habebat effectum. Lex enim illa fuit inſtituta ad ſignificandum gratiam noui teſtamenti quæ per Ieſum facta eſt,

ac proinde mortuo Chriſto debuit ceſſare : ſicut adueniente luce , ceſſat umbra. Item legalia non conferebant gratiam perfectam : ergo adueniente quod perfectum eſt , euacuatum eſt quod ex parte erat. Hebræos. 7. Reprobatio fit prioris mandati propter infirmitatem eius , & inutilitatem , nihil enim ad perfectum lex adduxit, introductio uero fit melioris ſpei. Tertia propoſitio , Ante promulgationem ſufficientem euangelii, per aliquod tempus legalia non erant mortifera : ad hunc ſenſum, quia licebat obſeruare ea, & non erat peccatum etiam ſcienti & non ignoranti legem Chriſti. Prob. quia Paulus circuncidit Timotheum. Actuum 16. et purificauit ſe. Actuum 21. Hoc autem permiſſum fuit, ut Auguſtinus ait, ut ſynagoga cum honore ſepeliretur. Vt oſtenderetur igitur quod fuerat bona et ſancta , non eſt illi ſtatim poſt paſsionem derogatum. De iſta propoſitione fuit magna controuerſia inter Hieronymum et Auguſtinum Hierony. enim uidetur ſentire , quod ſtatim poſt paſsionem legalia fuerunt mortifera , et factum Pauli et Petri excuſat , quia fuerunt quædam piæ diſpenſationes et ſimulationes , ut uitaretur ſcandalum.

Legalia quãdo ceſſauerunt.

Sed

Sed Auguſtinus oppoſitum omnino tenet, & quidem differte & eleganter diſputat. Si enim iam eſſent mortifera, propter nullum ſcandalum licuiſſet Paulo circuncidere Timotheum, nec ſimulare circunciſionem, etiam pro ſalute totius populi Iudæorum, quia eſſet mendacium in facto. Petrus autem incaute ſe habuit in obſeruatione legalium nimium condeſcendens Iudæis illis, qui legalia obſeruanda eſſe dicebant, ita ut aliqui eius exemplo inducerentur ad eorum obſeruantiam, quaſi eſſent neceſſaría: & ideo Petrus aliquam leuem culpam incurrit, & erat reprehenſibilis, ut ait Paulus. Quarta & ultima propoſitio, Poſt ſufficientem promulgationem euangelii omnia legalia fuerunt & ſunt mortifera. Hoc determinatum eſt extra de baptiſmo & eius effectu capitu. maio. & in Concilio Florentino damnati ſunt Cherinthus & Ebion, contrarium tenentes. Et ad Galatas. 5. Si circuncidamini, Chriſtus uobis nihil proderit.

11 *Promulgatio euagelii quando fuit facta ſufficieter.*

· SED dubium eſt, quando fuit facta ſufficiens promulgatio euangelii? Reſpond. quod non eſt certum. Non enim poteſt dici quod fuit facta in Pentecoſte, quia poſtea Paulus circuncidit Timotheum, & Petrus ſeruabat legalia, ut patet Actu. 10. Abſit a me domine, commune & immundum

dum

dum non introiuit in os meum. Nec poteſt dici quod in. 3. Concilio celebrato actu. 15. quia poſtea purificatio Pauli facta eſt, Act. 21. & in illo Concilio continentur aliqua legalia, ſcilicet ut abſtineant a ſuffocato & ſanguine. Dicunt aliqui quod tunc facta eſt ſufficiens promulgatio quando Titus & Veſpaſianus deſtruxerunt Hieruſalem. Permiſſio enim legalium poſt paſsionem, erat propter Iudæos. Cum igitur illi tunc ſint pene extincti, ſine lege, ſine rege, ſine Deo, ut dicit Lactan. uidetur quod ex tunc omnia legalia ſint mortifera, & licet hoc non ſit certum, non eſt tamen aliquo pacto dubitandum, quin nunc & per multas annorum centurias antea fuerint legalia mortifera. Circuncifio enim fuit inſtituta ad ſignificandum aliquid futurum in Chriſto, & ſic modo eſſet mendacium pernicioſum. De baptiſmo igitur, & de omnibus ſacramentis nouæ legis, ait Sanct. Tho. quod poſt paſſionem domini cœperunt habere uim obligatoriam, quia tunc ceſſauerunt legalia: ut aperte dicit prophetia Daniel. 9. Et in dimidia hebdomada occidetur Chriſtus, & ceſſabit hoſtia & ſacrificium. Probatur autem hoc, quia Marci ulti. Chriſtus dixit, Ite docete omnes gentes baptizantes eos, &c.

qui non crediderit, condemnabitur. Hoc autem dictum fuit ante Pentecostem, et apostoli prædicabant eo modo quo Christus præceperat, scilicet, Nisi baptizemini, et credideritis condemnabimini: ergo tunc tenebantur ad baptismum, et per consequens ad alia praecepta nouae legis.

12 Baptismi materia quæ sit.

QVAERITVR, quæ sit materia sacramenti baptismi? Respondetur, quod aqua simplex, quia habet proportionem ad effectum spiritualem, quoniam mundat, et est communior materia quam omnes facile possunt habere. Patet hoc Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest, etc. Et ita diffinitur in Concilio Florentino sub Eugenio quarto. Et item in Concilio Tridentino Sessione septima. de Sacramento Baptismi. Canone. 2. cuius uerba sunt. Si quis dixerit aquam ueram & naturalem non esse de necessitate baptismi, atque ideo uerba illa domini nostri Iesu Christi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit. Cum niue autem & cum glacie, non posset quis baptizari, quia est alterius speciei quam aqua. Posset tamen baptizari aqua

aqua reſoluta ex niue, aut glacie, ſeu gelu, quia iam eſt uera et ſimplex aqua: quamuis de hoc Marſilius dubitet, et quidam alii. In aqua uero roſacea et aliis artificialib' aquis, non poteſt quiſpiam baptizari, quia nō ſunt aquæ ueræ.

QVAERITVR, quæ ſit forma huius ſacramenti? Reſpondetur, quod hæc, ego te baptizo in nomine patris, et filii, et ſpiritus ſancti. Patet hoc Matth. ult et in Conc. Floren. Quæritur utrū mutatio huius formæ uitiet ſacramentum? Reſpondetur, quod duplex eſt uariatio, quædam quæ mutat ſententiam et ſenſum formæ, et talis euacuat ſacramentum. Altera quæ non mutat ſenſum et ſententiam formæ, et talis non tollit ſacramentum. Vnde in cap. retulerunt. de cōſec. diſtinct. 4. Zacharias papa determinauit, quod ille qui dixit, Ego te baptizo in nomine patrias, et filias, et ſpirituas ſanctas, uere baptizauit. 13 Baptiſmi formaquæ ſit.

QVAERITVR, an ſi diceret, Ego te baptizo in nomine genitoris, et geniti, et procedentis, uere baptizaret? Reſpondetur, quod. S. Tho. hic, et 3. p. q. 66. ar. 5. et 6. dicit quod non. Idē tenet Scot. Bonauent. Ricar. Tho. de Argentina. Gabri. Aliaco, et Marſi. Palu. tamen dubitat. Caieta. autē tenet omnino contrarium, aſſerens quod ibi eſſet uerum ſacramentum, quod probat multis argumentis. 14 Error in forma an vitiet ſacramentū.

gumentis. Nam de conſe.d.4 c.a quodam Iu dæo.habetur quod cum quidam Iudæus bap tizaret, determinauit Papa, quod ſi baptizabat in nomine Trinitatis uel Chriſti, uel patris & filii & ſpiritus ſancti (cū unum quippe & idem eſt) non debebat iterū baptizari. Plus autem differt nomen Chriſti, a nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti, quam nomen genitoris, geniti, & procedentis: ergo. Hāc opinionem Caieta. reputat certam magiſter Victoria. Fatetur tamen quod taliter mutare formā eſſet contra præceptum, ac proinde peccatum: baptiſmus tamen eſſet ualidus.

14 Baptiſm' in nomine chriſti an ſit validus.

QVAERITVR, an dicere, Ego te baptizo in nomine Ieſu Chriſti, ſufficeret ad baptiſmum? Reſp. quod hoc aliquando fuit licitum & ſufficiens. Patet quia ut dicitur Act. 2: &.8. apoſtoli baptizabant ſub illa forma: quod factum eſt ex inſtinctu ſpiritus ſancti propter odium quod habebant Iudæi ad nomen Chriſti, ut incitarentur ad amorem eius. Vel forſan, quia apoſtoli non audebant in principio prædicationis ſuæ, aperte nominare Trinitatem populo infirmo. Sed utrum ſufficeret nunc prædicta forma? Reſpondet. S. Tho. 3. p.q. *66*. art. *6*: dicit quod non, & ita tenent communiter docto. Quia dicitur Matth. ult. Baptizantes eos in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Et cap. In ſynodo. de

de conſ. d. 4. Euge. expreſſe determinat, quod ſi quis in forma baptiſmi unam perſonam non nominaret, non baptizaret. & ibidem cap. ſi re uera. dicitur, quod ſi quis baptizaret in nomine domini, non eſſet baptiſmus. Et Didymus in lib. ſpiritus ſancti dicit, quod qui ĩ forma baptiſmi nominaret unam perſonam Trinitatis ſine aliis, non baptizaret Cum apoſtolis autem diſpenſauit ſpiritus ſanctus propter rationes iam dictas. Caieta. uero oppoſitum tenet. 3. p. q. 66. ar. 6. et Magiſt ſenten. hic in litera; et Hugo de S. Victore lib. 2. de ſacramen. parti. 6. c. 2. et Adria. in. 4. q. 2. Quia in capitu. a quodam Iudæo. dicitur, quod qui baptizatus eſt in nomine Chriſti, non eſt rebaptizandus. Sed forte prædictum caput noluit hoc determinare tanquam de fide. Res mihi dubia eſt et ambigua, et ideo nihil uolo determinare: utraque opinio eſt probabilis, et periculoſum eſt hic tenere in tanta materia, quod certum non eſt.

QVAERITVR, an eſſet baptiſmus ſi quis diceret: ego te baptizo in nomine ſanctiſsimæ Trinitatis & indiuiduæ unitatis? Reſpondetur, quod omnes dicunt, quod non. Ita tenet Sanct. Tho. Scot. Adrianus, et cæteri. Caietanus tamen tenet, quod eſt uerus baptiſmus, propter illud cap. a quodam Iudæo. 15 Baptiſmus in nomine trinitatis,

Certe ego in hac re nō credo Caietano, sed dico, quod non esset baptismus. Et idem dico de eo qui diceret, Ego te baptizo in nominibus patris, et filii, et Spiritus sancti: non est baptismus. Ita tenet Palu. 4. distin. 3. quæstio: 1. arti. 3. et Magister Sententiarum. 4. distin: 3. cap. 5.

16 Baptizans an debeat exprimere propriam personam.

QVAERITVR, an requiratur, quod minister, seu baptizans exprimat propriam personam, dicens, ego? Respondetur quod sufficit dicere uirtualiter, ut si dicat, Baptizo te, &c. Sed utrum sit necessarium quod exprimatur saltē uirtualiter? Respondeo, quod non, et ita tenent omnes. Nam Greci baptizāt sub hac forma, baptizetur seruus Christi in nomine patris, etc. Et est uerus baptismus, ut tenet. S. Tho. 3. p. q. 66. arti. 5. 1. et 2. Et ita tenendum est sine dubio. Quamuis in c. 1. si quis. de baptis. uideatur dici contrarium, sed intelligitur de illis, qui tantummodo dicunt in nomine patris, et filii, et spiritus sancti: non dicendo baptizo, uel baptizetur. Si quis autem diceret (causa grauitatis) nos te baptizamus in nomine, etc. non esset baptismus, secundum S. Tho. 3. p. q. 66. art. 5. 4. quia uariatur sensus formæ. Nos. n. significat ego et tu. Si autem episcopus, uel alia magnifica persona baptizet sub illa forma, est uerus baptismus, quia iam ex circunstantiis

ſtantiis et accommodatione patet tantundem ſignificari, ſicut ego te baptizo. Duo autem ſi ſic baptizāt, et unus aquam mittat alter uero dicat, ego te baptizo, etc. nihil faciunt, quia eſt falſa forma illius qui dicit ego te baptizo. Si uero ſimul et ſemel ambo baptizant (quia contendunt de præbenda) ita quod quilibet totū faciat, eſt uerus baptiſmus, nec de hoc dubito, niſi quilibet dicat, nos te baptizamus. Tunc enim ſecundum S. Tho. 3. p. q. 66. arti. 5. et q. 67 arti. 7. nō eſt baptiſmus: quod ego reputo ſecurius, licet oppoſitum dicat Caie. 3. par. q. 67. ar. 7. et Palu. 4. diſt. 3. q. 2. et Durand. 4. di. 3. q. 3 Baptizarē vnum an poſsit duo ſimul.

SED utrum requiratur quod nominetur perſona baptizata ſcilicet te? Reſpon. quod Scot. 4. di. 3. q. 2. arti. 3. et Gabriel 4. d. 3. q. unica, dicunt quod ſic, et ita tenendum eſt, nā requiritur quod uerba baptizātis applicentur alicui. Sed utrū quis poſſet ſeipſum baptizare? Reſpon. quod non, ut patet. c. debitum, de baptiſmo. ubi hoc determinatur. Sed utrum eſſet baptiſmus ſi quis diceret, ego te abluo, uel mergo? Reſpōdetur, quod ſic, quia uerba ſunt ſynonyma: quicquid dicat glo. in ca. multi ſunt. Et fœminæ ſermone Hiſpano baptizātes, melius faciūt quam illæ quæ baptizāt ſermone Latino, quia ſciūt melius pronūtiare uerba Hiſpana quam Latina. 17 Baptizata perſona an debeat explicari.

18 Mersio baptizati, an requirat. DVBITATVR, an requiratur mersio baptizati in aqua, uel an sufficiat tingere ipsum? Respon. quod fuit antiqua consuetudo ut mergeretur, iam uero non oportet, sed quilibet seruet morem suæ diœcesis. Vnde in Germania ponitur dumtaxat guttula aquæ, &c. In locis autem ubi consuetum est ter mergere puerum, si ante secundam uel tertiam mersionem, dicta forma baptismi, puer moriatur, uere baptizatus est, ut dicit Caieta. licet Palu. oppositum teneat. Si autem timeatur mors pueri si mergeretur, non debet mergi, sed sufficit eum aqua aspergere, quicquid dicat Palu. 4.d.6.q.1.ar.3. nam contra eum tenent omnes doctores. Si uero quis diceret, ego te baptizo in nomine patris, etc. et mitteret puerum in flumen, utrum esset baptismus? Respon. Palu. 4. di. 3. q. 1: et Scotus. d. 5. q. 3. et Marsi. 4. q. 1. et communis opinio dicit, quod non est baptizatus talis puer. Syluest. etiam tenet idem, et hoc intelligendum est etiam si ille qui sic mittit puerum, intendat eum baptizare. Maio. autem in. 4. d. 4. q. 2. et Panor. ca. non ut apponeres. de baptismo. tenet, quod esset uere baptizatus. Pro utraq; parte est apparentia. Ego mallem tenere, quod esset baptizatus, nihil enim refert mittere eum in aquam, uel mittere plurimam aquam super eum.

Quæritur,

Baptiſm⁹, an remittat omnia peccata et actualia.

QVAERITVR, utrum baptiſmus remit- 19
tat omnia peccata etiam actualia? Et uidetur quod non, quia inſtitutus eſt contra originale. Reſpondetur ex ſententia omnium doctorum. quod baptiſmus remittit omnia peccata etiam actualia. Patet Ezechielis 36. Effundam ſuper uos aquam mundam, et mũdabimini ab omnibus inquinamẽtis ueſtris. Et eſt determinatum ab eccleſia de conſecr. d.4.c.paruulo.et.c.regenerãte. et ſunt uerba Auguſtini, et figuratũ fuit Exodi.14.in Aegyptiis, de quibus dicitur, nec unus quidem ſuperfuit ex eis. Vbi dicit gloſſ. ſic peccata omnia in baptizato. Item originale nõ dimittitur ſine gratia, ſed gratia non patitur ſecum peccatum mortale, ergo omnia peccata mortalia remittuntur in baptiſmo. Hæc cõcluſio eſt de fide, et patet ex multis locis ſacræ ſcripturæ, et ex ca. maiores. de baptiſ. ac proinde non licet de ea dubitare. Sed an remittatur tota pœna debita peccatis? Reſpon. ex ſenten. omnium doctorũ quod ſic. Augu. in Enchiri.c.43. et habetur de conſec.d.4.cap.per baptiſmum. ait. Per baptiſmum quicquid ab homine dictum, factum, aut cogitatum eſt, totum aboletur, et quaſi factum non ſit habetur. Et Ambroſ. qui allegatur a magiſtro ſenten.4.d.4. dicit quod in baptiſmo non requiritur gemitus peccatorum, quia gratis

omnia condonantur: ſed ſi non remitteretur tota pœna, requireretur gemitus peccatorum, ergo. Item, quia alias poſt baptiſmum imponeretur pœnitentia ſicut in confeſsione, ſed non imponitur, ergo nullus relinquitur reatus pœnæ poſt baptiſmum. Item ut dicitur Roma. 6. In baptiſmo commorimur Chriſto, ideſt, applicatur nobis eius paſsio plene, ergo totam emundat conſcientiam. Et ſi aliqua ieiunia baptizandis ante baptiſmum imponebantur uel permittebantur, hoc erat propter reuerentiam baptiſmi, uel ad ſatisfaciendum pro peccatis, non autem ad tollendam pœnam. Remittitur etiam ratione baptiſmi fomes et inclinatio ad peccandum: dicente Auguſtino de conſecra. diſt.4. c.non ex æquo.quod non ex æquo infeſtatur a fomite baptizatus, ſicut non baptizatus. Diminuitur autem non per ſubtractionem, ſed per additionem contrarii, ſcilicet gratiæ et uirtutis.

20 QVAERITVR, utrum in baptiſmo detur gratia? Reſpon. quod de hoc non poteſt dubitari. Nam præterquam quod in ſacra ſcriptura habetur, eſt etiam determinatum in clementi. uni: de ſum. Trini. et fide catholi. et in cap.maiores.de baptiſmo. Et etiam uirgini Mariæ contulit gratiam, contra quoſdam errantes, et dicentes, ipſam uel non

Gratia & uirtutes dãtur in baptiſmo.

habuiſſe

habuiſſe præceptum baptiſmi, uel non recepiſſe in eo gratiam. Confert etiam uirtutes infuſas ut in prædictis cap. eſt ab eccleſia determinatum.

21 Baptiſmi effectus, an ſit æqualis i omnibus ſuſcipientibus.

QVAERITVR, an baptiſmus omnibus conferat æqualem effectum? Reſpon. duplicem eſſe baptiſmi effectum, unum ordinatum, qui eſt gratia et uirtutes, & remiſsio peccatorum, atque pœnarum. Alterum aliquo modo annexum, ut donum prophetiæ, et gratiæ gratis datæ. et de hoc ſecundo effectu, manifeſtum eſt quod non ſemper omnibus confertur æqualis. De primo uero eſt inter theologos concertatio. Scotus enim et Gabriel et Caieta. tenent quod licet ratione ſacrementi detur determinata gratia, tamen ratione deuotionis miniſtrorum (uel quia unus eſt prædeſtinatus ad maiorem gratiam quam alius) eſt maior effectus baptiſmi in uno quam in alio. Sed ego non dubito quin hoc ſit falſum, et contra ſanctum Tho. Sed dico, quod ſemper ratione ſacramenti datur æqualis gratia. Ita tenet Maio. 4. d. 4. q. 3. et hoc intellige de puero. Nã de adulto non negarem quin maiorem gratiam baptiſmi recipiat unus quam alius, quia eſt maior diſpoſitio in uno quam in alio.

22 An ſit baptizandus

QVAERITVR, utrum qui eſt in actuali uoluntate peccandi ſit baptizandus? Reſp.

S.Tho.

quid si est i[n] [illegible] uali uo[lun]tate peccandi.

S.Tho 3.p.q.68. articulo.4. et articulo.8.ad. 4. et Scotus 4.dist.4. q.5. Et Palu.4. distin. 4. q.1. Et Duran.4. d.4.q.2. quod talis non est baptizandus, et de hoc non est dubitādum. Et Augusti. (et habetur de consecr. d.4.cap. omnis qui) ait. Omnis qui iam suæ uoluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, nisi pœniteat, non potest nouam uitam inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, soli pueri immunes sunt. Item Actu. 2. Agite pœnitentiam, et baptizetur unusquisque uestrum. Pœnitentia autem quæ ante baptismum requiritur, debet esse contritio, sicut et in sacramento confessionis: nisi excusetur ignorantia, qua putat se sufficientem dolorem habere cum tamen non habeat, tunc enim sufficit attritio cum sacramento, sicut etiam de pœnitentia. Et per omnia similis dolor requiritur ante baptismum, sicut ante pœnitentiam: quia dolere de peccatis, est de iure naturali, quod non impeditur a iure diuino. Baptismus autem in peccato mortali susceptus, ualere incipit fictione recedente, ut determinat Augusti. capi. tunc ualere. de consecratione. dist.4. maxime si habuerit attritionem. Sed quæritur, quare hoc sacramentum habeat istud priuilegium, quod recedente fictione ualeat, cum eucharistia non habeat illud,

imo

imo nec pœnitentia? attritio enim post pœnitentiam nihil ualet, quamuis cum pœnitentia ualeat: et tamen attritio post baptismum, illius inquam peccati attritio de quo erat fictio, sufficit ad hoc ut baptismus conferat gratiam ex opere operato. Respondet sanctus Thom. 4. distinctio. 4. quæstione. 3. arti. 2. quod ratio discriminis est, quia baptismus imprimit characterem, quia iam talis est uere baptizatus, et baptismus non potest iterari: et si sic non repararetur effectus eius, esset in uacuum susceptus. Effectus autem aliorum sacramentorum iterabilium potest recuperari.

QVAERITVR, an sint plura baptismata? 23 Baptism. triplex
Respon. quod sic, nã triplex est baptismus, uidelicet, flaminis, sanguinis, et aquæ, ut notat Glo. super illud Hebræo. 6. Baptismata doctrinæ. Et de baptismo flaminis fit mẽtio. 15 q. 1. cap. firmissime. et ibi Glo. et de consecrati. d. 4. cap. necessarium. et ibi Glo. et Grego. Nazianzenus, lib. de seculis Epiphanis, et Bernardus epistol. 77. martyrium uocat baptismum. Et Cassiodo. de origine officiorum. ca. 24. ponit hæc tria baptismata. Et Origen. 4. Leuiti. et August. 13. de Ciuita. Dei. c. 7. Baptismus autem flaminis uocatur pœnitentia peccatorũ, et quæcunq; cõuersio in Deum

in Deum sufficiens ad infusionem gratiæ, qui non uocatur sacramentum, quia non confert gratiam ex opere operato. Nec martyrium uocatur sacramentum, quia iam essent plura quam septem sacramenta nouæ legis. Nec sunt necessariæ in martyrio, res et uerba, materia et forma. Sacramenta autem omnia constant ex illis.

24 Pueri an sint baptizandi.

QVAERITVR, utrum pueri sint baptizãdi? Et uidetur quod non, quia nemo debet baptizari, nisi uoluntarie, sed in pueris non est uoluntarium, ergo. Respondeo, nullo modo est dubitãdum, quod pueri si non baptizantur, damnantur. si autem baptizantur, saluantur. Hoc expresse determinatur in cap. maiores. de baptismo. et Ioan. 3. dicitur, Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto, etc. Et August. contra Iulian. et de baptismo paruulorum. c. 13. et 30. et de fide ad Petrum c. 6. et in multis aliis locis determinat quod pueri sine baptismo damnantur, et cum illo iustificantur. Pueri enim habent originale peccatum, secundum illud Rom. 5. Omnes in Adam peccauerunt: sed in noua lege non est aliud remedium contra originale, nisi baptismus: ergo.

25 Amentes an furiosi, & sunt baptizandi.

QVAERITVR, utrum amẽtes, et furiosi sint baptizandi? Respon. quod si aliquis sit perpetuo amens, quia sic natus est, et nun-

quam habuit uſum rationis, talis eſt bapti-
zandus, quia idem eſt iudicium ac de puero.
Secundo dico, quod ſi amens habuit aliquan
do uſum rationis, et tunc cum erat ſui com-
pos uoluit baptizari, licet poſtea inciderit
in amentiam, eſt baptizandus ſine dubio.
Verum eſt, quod ſi quando habuit uſum ra-
tionis, et uoluit baptizari, conſtet eum eſ-
ſe in aliquo peccato mortali, a quo nolebat
abſtinere, male faceret qui eum baptizaret.
Si autē talis de facto baptizetur, utrum con
ſequatur gratiam? Doctores concorditer di
cunt, quod nihil ſibi proficeret baptiſmus.
Nec ergo oppoſitum auderem determinate
dicere. Probabile tamen exiſtimo, cum bap
tiſmus ſit in remedium peccatorum, quod
habet efficaciā erga attritum qui eſt in mor
tali. Et poteſt etiam baptizari cum ſit in ori
ginali talis furioſus: quod ſi baptizetur in ca
ſu dicto, ſaluabitur, ne ponamus aliquem
in uia extra ſtatum ſalutis. Hoc credo mul-
tum probabile. Tertio dico, quod ſi talis
cum habuit uſum rationis noluit baptizari,
poſtea lapſus in amentiam non poteſt bapti-
zari, quia uoluntas præterita reputatur præ
ſens, et ſi baptizetur, nihil ei ualet baptiſ-
mus, ut uidetnr. Quarto dico, quod ſi ſit ta
liter amens, de quo creditur quod redibit
in priſtinam ſanitatem, etiam ſi ante amen-

tiam uoluerit baptizari, non est baptizandus, sed propter reuerentiam sacramenti expectanda est eius conualescentia: dummodo non sit periculum de morte eius.

26 QVAERITVR, an pueri infidelium sint inuitis parentibus baptizandi? Est quæstio grauis, et tractatur a Sancto Tho.3. p. q.68. arti.10.4. distinct.4 Capre. et multi Thomistæ tenent partem negatiuam, scilicet, quod nullo modo licet baptizare filios infidelium quorumcunque, siue illi sint pagani, siue Iudæi, siue liberi, siue serui, inuitis parentibus. Scot. 4. d. 4. q. 9. tenet contrarium, scilicet, quod sunt baptizandi. Durand. autem lib. et. di. ead. quæstio.6. et Caieta.2. 2. q. 10. articu. 12. tenent uiam mediam: Dicit enim hanc opi. esse distinguendam de infidelibus. Quidam enim sunt sui iuris, et non serui christianorum, et talium filii non sunt baptizandi inuitis parentibus. Alii infideles sunt serui christianorum, quales sunt qui iure belli sunt serui, et etiam Iudæi secundum istos, et filii eorum, quia occiderunt regem nostrum: et horum filii possunt et debent inuitis parentibus baptizari. Hanc opinionem putat Caieta. esse Sancti Tho. Pro huius quæstionis solutione, notandum quod per parentes in proposito, non intelligimus solos genitores, sed etiam

An pueri Infidelium sint baptizandi inuitis parentibus.

eos

eos in quorum cuſtodia, et cura ſunt filii. Vnde ſi puer infidelis iuſto titulo, uel etiam iniuſto (ut bene dicit Capre.) uenerit ad terras chriſtianorum, cum iam non poſsit eſſe ſub cura genitorum ſed ſub cura dominorum chriſtianorum, eſſet baptizandus. Nam ſi tales non liceret baptizare, cum proprii parentes non poſsint eorum curam gerere, eſſent pueri extra ſtatum ſalutis ſanctus Tho. igitur determinate, et abſolute reſpon. quod tales non ſunt baptizandi inuitis parentibus, et ita tenendum eſt. Et eccleſia tales pueros in terris paganorum ſub cura parentum degentes nunquam conſueuit baptizare. Quamuis eorum parentes male utantur dominio quod in ipſos habent. Nos tamen non ſumus eorum iudices, dicente Paulo, de his qui foris ſunt nihil ad nos. Sicut ergo non poſſum cogere Chriſtianum ad audiendam miſſam die dominica, licet habeat præceptum audiendi eam: quia ego non ſum executor huius legis. Et capitulo Iudæi. 28. quæſtione. 1. et capitulo ex literis. de conuerſione infidelium habetur, quod ſi alter infidelium fiat chriſtianus baptizentur eius filii pueri: ergo ſi nullus parentum conuertatur, non debent baptizari.

DE

DE MINISTRO.

27 Mali ministri, an conferãt vera sacramenta.

QVAERITVR, utrum mali ministri conferant uerum baptismum, et alia sacramenta? Respondetur secundum omnes doctores quod sic, et opposita assertio est hæresis, ut diffinitur in Concilio Triden. sess. 7. de sacramẽtis in genere. Cano. 12. cuius uerba sunt. Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia quæ ad sacramentum conficiẽdum aut conferendum pertinent, seruauerit, non conficere, aut conferre sacramentum, anathema sit. Et hoc idem est determinatum ab ecclesia in ca. Roma. de consecra. d. 4. ubi dicitur. Romanus Pontifex non attendit hominem, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat. et 1. q. 1. ca. si iustus fuerit. Non est de hoc dubium apud fideles, et oppositum dicere est error Vuiclefsita. Sed de hæreticis ministris fuit olim altercatum inter doctores, an conferrẽt uera sacramẽta? Vnde Cyprianus cum episcopis prouinciæ Affricæ, et aliarum duarum, Carthaginen. conuenerunt, ubi Cyprianus determinauit, quod ab hæreticis baptizati essent rebaptizandi, et perseuerauit in ea opinione, ut patet, cap. si quis inquit. 1. q. 1. et ca. quo modo exaudiet.

exaudiet. de conſe.d.4.Augu.autem.lib.uno de baptiſmo, dicit quod ſiquid erroris ibi Cyprianus tenuit, falce paſsionis eſt remotū. Et de baptiſmo contra Donatiſtas.li.6.&.5.c. 23.& in multis aliis locis, dicit quod conciliū uniuerſale totius eccleſiæ, poſt illud Carthaginenſe celebratum, determinauit quod hæretici conferebant uera ſacramenta, et ita eccleſia tenet. et in c.ad abolendam. de hæreticis, dicitur, quod qui aliter de ſacramentis eccleſiæ ſentit et docet, quam eccleſia Romana, hæreticus eſt. Et ſi Ambro.libr.de initiādis rudibus, et habetur.1.q.1.c.non ſanat. dicat quod baptiſmus perfidi non mundat, ſed polluit: loquitur de baptiſmo Arrianorum, qui ponebant aliam formam.ſ.in nomine filii ſerui. Et eadē ueritas diffinitur tanquā de fide tenenda et oppoſitam aſſertionē eſſe hæreticam in Concilio Tridēti.ſeſsio.7. de baptiſmo. Cano. 4. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit baptiſmum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine patris et filii, et Spiritus ſancti cū intentione faciēdi quod facit eccleſia, nō eſſe uerum baptiſmum, Anathema ſit.

28 Miniſtrās ſacramētū in peccato mortali, an peccet mortaliter.

QVAERITVR, utrum miniſter exiſtēs in peccato mortali peccet mortaliter adminiſtrās ſacramētum? Reſp.S.Tho.3.p.q.64.arti. 6.quod ſic: quia eſt notabilis irreuerentia diuinorum contra præceptum iuris naturalis.

Admonet tamen Caieta. hoc esse sane intelligendum. Nam ad hoc quod talis actio sit mortalis requiruntur tria. 1. quod sit minister, ita quod faciat actum religionis. Ex quo patet contra Adrianum, quod qui eleuaret hostiam iacentem in luto, non peccaret, esto esset in mortali, quia illa actio non est ministri inquantum minister est. 2. requiritur ad hoc quod sit mortalis, quod actio illa sit sacramentalis .i. quod procedat a sacramento. Vnde diaconus in mortali legens euāgelium peccat mortaliter, quia illa actio procedit a sacramento ordinis, & terminatur ad euchariſtiam. 3. irreuerentia ista est mortalis ex genere. Et cum secrete, & sine solennitate in necessitate baptizat in mortali, peccat uenialiter tantum, quia facit id in persona alterius, & non ut sacerdos.

29 QVAERITVR, an liceat recipere sacramenta a malis ministris, scilicet a concubinariis, &c? San. Tho. 3. par. q. 64. arti. 6. in solutionibus argumentorum. & 4. distin. 5. q. 2. tractat hanc materiam. Respondeo quod duplex potest esse minister malus, unus qui toleratur ab ecclesia, quoniam scilicet non est excommunicatus, nec præscisus, & a tali licitum est recipere sacramenta. Non tamen (ut bene notat Caietanus) licet eum inducere ad conferendum sacramentum, nisi in duobus

Sacramenta a malis ministris recipere, an sit licitum.

duobus casibus. Primo quando ipse tenetur conferre sacramentum illud, puta quia est curatus, & dominica die possum eum inducere ad celebrandũ, licet sit in mortali: quia ego utor iure meo, et exigo quod ipse potest benefacere: et si male agit, ipse uiderit. Secundo in articulo necessitatis, quando in periculo mortis egeo baptismo, possum inducere tunc ministrum quantumuis pessimum ad conferendum mihi sacramentum. Alter potest esse minister malus, qui sit excommunicatus, & præscisus ab ecclesia, & a tali non licet recipere baptismum, ac proinde nec aliud quoduis sacramentum. Has duas propositiones ponit. S. Tho. Caieta. Durand. Palud. Adria. & Scot. qui addit quod si sim in extrema necessitate, & egeo baptismo, & sũt duo qui possunt me baptizare, scilicet laicus bonus, & sacerdos iniquus, potius debeo inducere sacerdotem ad me baptizandum, quam secularem: & bene dicit, nam laicus non est minister sacramenti baptismi, nisi in defectu sacerdotis. Tempore uero necessitatis licitum est etiam suscipere sacramentũ baptismi ab excommunicato, & præsciso, ut bene dicit. S. Tho. & Scotus. nam talis minister solo iure positiuo impeditur ab administratione sacramentorum, sed in casu necessitatis est præceptum de iure diuino ut

iste baptizetur, et quod ille eum baptizet, ergo. Et ita determinatur in.c.si quem forte. et.c.subdiaconus.24.quæ.1. Et Augu.allegatur ab Adriano in libro de uno baptismo, de quodam qui in extremis ab hæretico est baptizatus. Super quo Augustinus ait, non solum quod fecit non improbamus, sed etiam securissime, et uerissime laudamus. Possunt ergo, et tenetur in articulo necessitatis ab hæreticis, excommunicatis, præscisisque suscipere sacramentum baptismi, ut dictum est.

30 Ab excōmunicatis, an liceat sacramenta recipere.

Hoc autem quod diximus non esse licitum recipere sacramenta ab excommunicatis, intelligit de solis illis qui nominatim sunt excommunicati, uel ob notoriam percussionem clerici. Sic enim determinatum est in Concilio Constantiensi, et in Concilio Basiliensi. Cum aliis uero excommunicatis idem iudicium est, sicut de ministris peccatoribus: non enim tenemur eos uitare, etiã in participatione sacramentorum, nisi sicuti malos ministros, non inducendo eos sine necessitate ad sacramenta conferenda.

31 An puer ĩ vtero matris sit baptizãdus.

Quaeritur, an ad baptizandum puerum expectanda sit eius natiuitas ex utero? Resp. secundum omnes doct. quod sic. et habetur de conse.d.4.c.qui in maternis. Verum est quod si manu obstetricis posset realiter mitti aqua et uerba dicantur, quod esset uerus

rus baptiſmus. Si autem periclitetur puer naſcens, et appareat caput, baptizetur, et erit uerus baptiſmus: ut ait. S. Tho. 3. p. q. 68. arti. 11. 4. ubi ait, quod ſi eſſet omnino natus, ſufficeret mittere aquam in caput, ergo, etc. Si autem alia pars appareat ſcilicet pes, uel manus, dicit. S. Tho. Duran. Palu. et eſt communis opinio, quod licet non ſit certum an eſſet uerus baptiſmus, baptizandus tamen eſt, et poſtea ſi naſcatur debet ſub conditione iterum baptizari Palu. contendit probare quod certiſsime erit baptizatus, licet non intingatur aqua niſi pes, uel manus. Sed tamē non eſt ita certum, ut ipſe putat. Panormi. et Innocētius in. c. debitum. de baptiſmo. uidentur sētire quod quælibet pars ſufficiat ad baptiſmum: et uere eſt in hoc magna apparētia.

QVAERITVR, quid faciendum eſt de prægnante damnata ad mortem? Reſpon. quod eſt expectandus partus. Patet in lege. negat. .ff. de ſtatu hominum. et in lege. prægnantis. .ff. de pœn. & aliud facere eſſet grande ſacrilegium. Sed quid ſi illa ægrotet ad mortem, an ſit aperienda ut fœtus baptizetur? Reſpondeo quod temporibus noſtris quidam medicus conſuluit, ut fieret ſciſsio, ſed peſsime proculdubio: nam nullo modo licet, non enim ſunt facienda mala ut ueniant bona, et non poteſt omnino eſſe certa mors matris: 32

Mulier p̄gnans condēnata ad mortē, uel propīqua, an ſit aperienda, vt partus baptizetur.

& dato quod eſſet certa, aperire eam uiuentem eſſet occidere eam; quod eſt immane ſacrilegium. Poſtea uero cum mater moriatur, aperienda eſt, et puer ſi uiuus reperiatur baptizādus, ut in lege. poſthumus. ff. de inoffici. teſtamen. Solinus dicit de Iulio Cæſare, quod ſic fuerit ab utero matris extractus: et idem dicit Palu. Sed hoc non eſt uerum de Iulio Cæſare, ſed de aliis Cæſaribus.

33 Pueri an ſint ſtatim baptizādi.

QVAERITVR, quo tēpore ſint pueri baptizandi? Reſpondeo ſecundum. S. Tho. quod ſtatim. Quia ratione baptiſmi, Deus & angeli habent maiorem curam illorum: dico ſtatim. i. eadem die. Eſt enim magna abuſio in noſtris temporibus, quod ſemper antequam puer ducatur ad eccleſiam eſt baptizatus: ſi timeretur eius mors, & eſſet periculum, bene quidem: ſin autem, melius eſt ut in eccleſia baptizetur. Si autem adulti ſint baptizandi, non debent diu differre baptiſmum propter pericula interim imminentia: debent tamen prius inſtrui in fide. Tempore etiam interdicti licitum eſt baptizare, ut patet in ca. quoniam. de ſententia excommunicatio. lib. 6.

34 An in baptiſmo, requiratur intētio baptizantis?

QVAERITVR, utrum ad baptiſmum requiratur intentio baptizantis? Reſpondeo ſecundum. S. Tho. 3. p. q. 64. art. 8. et ſecūdum omnes doctores, quod ſic, et eſt ſecundum

fidem

fidem ita tenendum, et oppoſita aſſertio eſt hæreſis. ut diffinitur in Concilio Tridenti. ſeſsio. 7. de ſacramentis in genere. Cano. 2. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit in miniſtris dum ſacramenta conficiunt et conferunt nō requiri intentionem, ſaltem faciendi quod facit eccleſia, anathema ſit. Idem fuit diffinitum in Conci. Florenti. ſub Eugenio 4. cuius uerba ſunt. Hæc omnia ſacramenta nouæ legis tribus perficiuntur. ſ. rebus tamquā materia, uerbis tanquam forma, et perſona miniſtri conferentis ſacramētum cum intentione faciendi quod facit eccleſia. Quorum trium ſi aliquod deſit, non perficitur ſacramentum. Præterea eadem ueritas patet. Nam quando ad unum concurrunt multa, oportet quod ſit aliquid per quod ex illis multis fiat unum. In baptiſmo autem concurrunt multa, ſcilicet materia et forma, baptizans, et baptizatus, &c. Ergo oportet cum ſacramentum ſit unum, quod per aliquid fiat unum: ſed non uidetur quomodo aliter fiat unum, niſi per hoc quod applicatur iſti per intentionem: ergo intentio requiritur. Item oportet quod baptiſmus ſit actio humana, nam ſi inſanus baptizaret nō eſſet baptiſmus: ſed non poteſt eſſe actio humana ſine intentione, ergo requiritur intentio faciendi quod eccleſia intendit. Requi-

ritur intentio baptizandi, nec quando bapti zat requiritur actualis intentio, sufficit. n. uirtualis. i. quod prius uoluerit baptizare: licet tunc quando baptizat cogitet de impertinentibus. Furiosus uero baptizare non potest, quia non habet intentionem quæ requiritur, ut dictum est. Si autem sacerdos putet se baptizare Petrum, et baptizat Martinum, quia iam intendit baptizare, uere baptizat, licet erret in persona. Imo quamuis erret in sexu, putans se baptizare Franciscum, & baptizat Ioannam contra Ostiens.

35 Baptism' an possit iterari.

QVAERITVR, an baptismus possit iterari? Respōdeo secundum omnes doctores quod non, & ita est de fide tenēdum. ut diffinitur in Con. Triden. sess. 7. de baptismo. Cano. 11. cuius uerba sunt. Si quis dixerit uerum & rite collatum baptismum iterādum esse illi qui apud infideles fidem Christi negauerit cum ad pœnitentiam conuertitur, Anathema sit. S. Tho. 3. p. q. 66. ar. 9. tractat de hoc. Et patet, quia ad Ephe. 6. dicitur, Vna fides, unum baptisma. Et ad Hebræos 6. Impossibile est. n. eos qui semel sunt illuminati. &c. & prolapsi sunt, rursus reuocari ad pœnitentiam. Quidā hæretici hunc locum intelligebant de pœnitētia. Contra quos Augu. lib. de uera & falsa pœni. c. 3. ostēdit prædictū locum necessario esse intelligendum de baptismo. Similiter Da

mas.

maſ.l.4.c.1.Nã ſi de pœni.intelligeretur,eſſet contra illud euangelii. Matt.18.nõ dico ſeptíes,ſed ſeptuagies ſeptics Et eſt determinatio eccleſiæ.de conſe.d.4.cap.rebaptizare. & ſunt uerba Auguſtini ad Maximianum,Rebaptizare hæreticum hominem omnino peccatum eſt, rebaptizare autem catholicum, immanilsimum ſcelus eſt.Habetur etiam.1.q.1. c.quod quidam. Eſt autem ſecundum.S.Tho. multiplex huius ratio. Baptiſmus enim eſt quædam natiuitas,& regeneratio :ſed homo in uita corporali non poteſt ſemel iã natus, denuo naſci: ergo nec in uita ſpirituali.Item in baptiſmo cõmorimur Chriſto, ut dicitur Roma.6.Sed Chriſtus tantum ſemel mortuus eſt,ergo. Item baptiſmus imprimit characterem indelebilem,ergo.Item quia datus eſt in remediũ contra originale peccatum,ſed hoc peccatũ ſemel dimiſſum nõ poteſt redire, ergo nec baptiſmus poteſt iterari:quod ſi reiteretur,nihil omnino ualet ſecũdus baptiſmus Qui autẽ.2.baptizat manet irregularis ut patet in. c.ex literarum de apoſta.Et eſt notandum quod baptiſmus non debet iterari, nec abſolute,nec ſub conditione,ſi conſtat quod antea ſit baptizatus: etenim qui baptizaret ſub conditione eũ qui iã eſt baptizatus,irregularitatem ĩcurrit,ut patet ex uerbis Augu. quæ Magiſt. ſenten. adducit.4. d.6.dubitans,

an qui ludicre baptizaret, conferret uerum baptismum. Ait Augustinus implorandum esse diuinum auxilium gemitibus, et orationibus. Si tãtum anxiabatur Augustinus; quo modo licet rebaptizare etiam sub conditione? Est pessima abusio in partibus nostris rebaptizare sub conditione, sed debet parochus diligenter quærere, an puer sit baptizatus: & si compererit quod sic, nullo modo debet eum repabtizare: si constet oppositum, debet eum baptizare. Si autem sit uere dubium, determinat ecclesia cap. 2. de baptismo, quod baptizetur sub conditione. Me præsente adductus est quidam puer ad baptismum, & quibusdam dicentibus eum iam esse baptizatum, aliis uero hoc ipsum negantibus, admonui clericum, ut quæreret prius ueritatem, qui dixit mihi, O pater non curetis, expectetis modicum, & uidebitis, quid ego facio. Hæc dicẽs arripuit puerum, & ait, Alphonse, si tu es baptizatus, ego nõ te rebaptizo: si nõ es baptizatus, ego te baptizo in nomine patris, & filii, & spiritus sancti. Hæc est magna abusio, nec toleranda.

36 Baptizat⁹ secrete debet publice benedici.

QVAERITVR, an baptizato puero secrete, debeãt dici a Parocho solennes illæ cæremoniæ, & benedictiones ecclesiæ? Rẽspon. quod sic, ut ait Palu. & est communis sententia. Sed quid si credens curatus iam puerum esse baptizatum,

tizatum, dixit solenniter omnia illa quæ concomitantur baptismum sine immersione tamen: an postea sciens illum non fuisse baptizatum, debeat baptizare sine solennitatibus prædictis? Respon. quod non; sed debet de nouo solenniter baptizare, quia solennitates nõ sunt de essentia baptismi. De ritu baptismi, an sit conueniens? consule. S. Tho.3. p.q.66.arti.10.& de catechismo, exorcismoque.3.p q.71. Quanti autem habendi sint ritus sacramentorum qui per ecclesiam sunt recepti & approbati, uide & pondera in diffinitione celeberrima concilii Tridentini, sessione.7. de sacramentis in genere. Cano.13. cuius uerba sunt. Si quis dixerit receptos et approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in solẽni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris prolibito omitti, aut in nouos alios per quemcunq; ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.

QVAERITVR, an in catechismo puerorũ, quando respondent pro eis, abrenuncio, sit ibi noua obligatio pueri, an sic maneat puer obligatus, sicut si fecisset uotum. Respon. quod Durandus uidetur dicere quod sic. Palu. tamen bene dicit, quod ibi nulla est obligatio, etiam si qui baptizatur sit adultus. Non enim intendit ecclesia obligare eos de 37 An abrenuntiatio baptizati sit votum.

nouo,

nouo, sed ut acceptent ea ad quæ tenentur Christiani. Notandum etiam quod in catechismo contrahitur quædam cognatio spiritualis inter susceptorem, & susceptum: inter patrinum uero filiosque eius & baptizatum contrahitur affinitas spiritualis. Si autem non baptizetur, sed fiant solennitates tantum, contrahitur etiam affinitas, sed imperfecta: nam prima dirimit matrimonium, non tamen.2.ut habetur de cognatione spirituali cap.5.

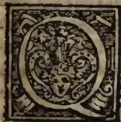
38 *Materia & forma baptismi debet simul cōcurrere.*

An in sacramento baptismi, oporteat simul concurrere materiam & formam baptismi? Resp. secundum omnes quod sic. Patet ex Augustino, & habetur ca. detrahe. 1.q.1. accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum. Ista autem simultas secundum Scotum intelligitur modo humano quia euangelistæ loquuntur hominibus, ac proinde satis est, quod materia & forma sint simul, eo modo quo aliqua dicūtur esse simul apud homines. Non credo tamen quod requiratur quod ante quam immersio aquæ finiatur, incipiātur uerba. sed sufficit quod postquam dixit, Ego te baptizo in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, mittatur aqua. Nec de hoc dubito. iam enim iste est baptizatus in nomine patris, et filii, &c. sicuti in euangelio præceptum est. Et hæc de baptismo.

SEQVI-

SEQVITVR DE SACRAMENTO Confirmationis.

De Sacramento Confirmationis tractat Magister senten. 4. d. 7. & S. Tho. 3. p. q. 72. &c.

QVAERITVR ante omnia, an confirmatio sit a Christo instituta? Ad hoc dicunt quidã, quod confirmatio non fuit instituta a Christo, nec ab apostolis, sed ab ecclesia. Hoc tenet Alexan. de Ales. 4. p. q. 23. membro. 1. & S. Bonauentura. 4. d. 7. & Alexander ait quod confirmatio fuit instituta in cõcilio Meldẽsi. Oppositum tenet omnis schola theologorũ. Opinio tamen Alexandri non est hæretica, quia non negat confirmationem esse sacramentum, sed dicit quod Christus habens potestatem condendi sacramenta, communicauit illam ecclesiæ. Sed nos dicimus confirmationem institutam esse a Christo, nam apostoli confirmabant, ut patet Actuum. 8. &. 19. Et confirmati recipiebant spiritum sanctum, etiam uisibiliter: & non legimus quod ipsi apostoli hoc instituerunt, ergo. Et quod fuerit ante concilium Meldense, patet, de conse. d. 5. ubi Melchiades, Vrbanus, et Fabianus, antiquissimi pontifices loquuntur de confirmatione, sicut de re in ecclesia consueta:

39 Confirmatio est a Christo instituta.

Et

Et.S. Cle. qui Petro ſucceſsit in epiſto.3. ad uniuerſos, et Cyprianus in concilio Carthaginen. et Hierony. aduerſus Luciferian. Cum autem ſacramenta ſint inſtrumenta noſtræ redemptionis, quam Chriſtus operatus eſt uſq; ad reſurrectionem, oportet dicere omnia ſacramenta inſtituta fuiſſe ante reſurrectionem Chriſti. Inſtituit ergo Chriſtus hoc ſacramentum, Ioan. 16. quando promiſit apoſtolis ſpiritum ſanctum quo confirmarentur uirtute ex alto. Illa enim miſsio ſpiritus ſancti in Pentecoſte, uel fuit ſacramentum confirmationis, uel habuit locum eius.

Quod autem confirmatio ſit ſacramentũ uere et proprie et quod ſit a domino noſtro Ieſu Chriſto inſtitutum, eſt ab omnibus fidelibus tanquam de fide firmiter tenendum, ut iam ſuperius diffinitum eſt, cum de ſacramentis in communi ageremus. q. 4. et. 5. Item hoc idem probatur ex eodem concilio Tridentino, ſeſsione. 7. de confirmatione Cano. 1. Cuius uerba ſunt. Si quis dixerit confirmationem baptizatorum ocioſam cæremoniam eſſe, et non potius uerum et proprium ſacramentum, aut olim nihil aliud fuiſſe quam catecheſim quandam qua adoleſcentiæ proximi, fidei ſuæ rationem coram Eccleſia exponebant, Anathema ſit.

Quæritur,

QVAERITVR, quæ sit materia huius sacramenti? necessario enim est danda in eo aliqua materia. ut patet ex ritu eccle. et auctoritatibus sanctorum, et quia omnia alia sacramenta constant ex materia et forma: ergo etiam hoc. Et oppositum dicere esset temerarium, nam in forma huius sacramenti signatur materia, dicitur enim, Consigno te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis. Respon. quod materia huius sacramenti est chrisma. Vt patet ex diffinitione concilii Florenti. sub Eugenio 4. ubi sic dicitur. Sacramẽti confirmationis materia est chrisma confectum ex oleo et balsamo per episcopum benedicto. Hoc uocabulum chrisma est Græcum, et accepit ecclesia illud ex Dionysio. c. 4. de ecclesiastica hierarchia, et significat unguentum compositum ex oleo et balsamo, ut patet in c. uno. de sacra unctione. Balsamum autem necessarium est in materia confirmationis necessitate præcepti, ut patet ex ca. uno. & cap. nouissime. de consecra. d. 5. et cap. 1. de sacramentis non iterandis. et ex ritu ecclesiæ. Non est autem necessariũ necessitate sacramenti: nam balsamum est in sola Syria terra paganorum, et difficulter potest inueniri, et non uidetur quod materiam tam arduam uoluerit Deus esse materiam sacramenti: non est ergo necessarium

40 Materia confirmationis est chrisma.

Balsamũ non est de necessitate sacramẽti cõfirmationis.

de

de essentia sacramenti, sicut nec aqua in consecratione sanguinis. Hoc tenet Caieta 3.p.q.72.arti.2.hoc etiam probatur ex ca.1.pastoralis.de sacramentis non iterandis.ubi habetur quod quidam per errorem fuit confirmatus oleo benedicto sine balsamo, et quæsitum est,an esset iterandum sacramentum:et responsum est,nihil esse iterandum, sed caute supplendum quod incaute fuerat omissum. Si illud fuit sacramentum,ergo chrisma non est de necessitate sacramenti : si autem non debuit iterari,ergo certe fuit sacramentum , licet postea propter præceptum chrismate ungeretur. Credo ergo probabilissime, quod chrisma non est de essentia sacramenti confirmationis: alias enim raro esset sacramentum , nam etiam puto negociatores decipere nos , uendentes non balsamum pro balsamo.

41 Chrisma in cõfirmatiõe debet esse consecratum.

QVAERITVR , an sit necessarium quod chrisma sit consecratum? Respon. quod sic. Ita tenet Scotus,Durand.Palu. Marsi.Syluest. Florenti. et omnes, et uidetur idem sentire sanctus Tho. 3.par.q.72.arti.3.unde si chrismate non consecrato per errorem quis confirmaretur, non esset confirmatus, nam Christus hoc instituit: quod patet ex ritu ecclesiæ , et autoritate antiquorum doctorum.Cypria.in opusculo de unctione chrismatis , et Dionysius,

. Dionysius, capitu.4. de ecclesiasti.hierarchi. Ratio huius assignatur a. S. Tho. Ricar. Alexan.& Bonauen.Quia cum sacramentum sanctificet actione, oportet ut in se sit sanctum: & propterea congruum fuit, ut ipsa materia habeat in se sanctificationem. Sed est differentia inter materias sacramentorum, nam aliquas sanctificauit Christus immediate; ut sunt materiæ illorum sacramẽtorum quibus Christus est usus, scilicet, baptismi, & eucharistiæ. Aliorum uero sacramentorum quibus Christus non est usus, materias non sanctificauit; ut materiam confirmationis, &c. Et ideo necesse est, quod tales materiæ consecrentur. Et licet Christus receperit unctionẽ a Magdalena,& in sepulchro, illud fuit modo humano, non sacramentali uel spirituali, uel ad aliquem effectum spiritualem: sicut sancti ficauit aquas in baptismo, non tamen quãdo bibebat, nec panem quando comedebat.

Sed utrum debeat ab episcopo chrisma consecrari? Videtur quod sic, ut patet in præ dicto ca. 1. de sacra unctione. & consecratur in die cœnæ, & quolibet anno renouatur. Vtrum autẽ papa possit communicare consecrationẽ simplici sacerdoti? Credo probabiliter, quod sic & tunc non esset de essentia sacramẽti quod confirmatio fieret cũ chrismate ab episcopo consecrato, ut notum est. 42 Forma sacramenti confirmationis.

42 QVAERITVR, quæ sit forma sacramenti confirmationis? Respon. quod hæc, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis. Hoc tenent omnes docto. nullo excepto. Et ita habet ritus ecclesiæ,& autoritates sanctorum. Et si apostoli non utebantur hac forma, ut patet Actuum.8. hoc ideo fuit secundum. S.Tho.& omnes, quia oleum ponitur in confirmatione pro signo uisibili: sed tunc miraculose fiebant signa uisibilia,& ideo non ungebant confirmatos. Item propter irrisiones infideliũ uitandas, esset enim ridiculum apud infideles, si ungerentur confirmati, & ideo solum confirmabant per manuum impositionem. Cessantibus autem illis signis uisibilibus miraculose factis, usi sunt materia & forma prædictis.

Chrisma debet ab Episcopo cõsecrari.

43 IMPRIMIT autem confirmatio characterem, ut patet ex Concilio Florenti. sub Eugenio 4. cuius uerba sunt. Inter hæc septem ecclesiæ sacramenta tria sunt (scilicet, Baptismus, Confirmatio & Ordo) quæ characterem, idest spirituale quoddam signum a cæteris distinctiuum, imprimunt in animam indelebile. Vnde in eadem persona nullum horum triũ sacramẽtorum reiteratur. Idem patet ex Concilio Tridenti. sesio.7: de sacramentis in genere. Cano.9. ubi sic dicitur. Si quis dixerit in tribus sacramentis baptismo

Forma sacramenti confirmationis.

scilicet,

ſcilicet, confirmatione et ordine non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale et indelebile unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit. Qui autem bis confirmaret eundem, peccaret quidem, ſed tamen non eſſet irregularis: quicquid dicant canoniſtæ. Quia nullus textus in iure ponit hanc pœnam. Et patet ex capitu. dicto de conſecra. d. 5. ubi ſit mentio de iteratione confirmationis, et non ponitur pœna irregularitatis, licet prohibeatur iteratio. Sed quare poſita eſt pœna irregularitatis iterantibus baptiſmum, et non iterantibus confirmationem? Reſpon. quia antiquitus fuit contentio et hæreſis de iteratione baptiſmi, non autem de confirmationis repetitione. Et ideo hoc ſecundum noluit eccleſia ita ſtricte prohibere, et punire, ſicut primū.

Quaeritur, utrum quis poſsit confirmari antequam ſit baptizatus? Reſpon. quod non, et ſi fiat nihil factum eſt: ut habetur in c. ſi quis. de presbytero non baptizato. ubi præcipitur quod de nouo baptizetur, et iterum ordinetur. Et eadem eſt ratio de confir mato, et nō baptizato. Et in. c. ueniēs de preſ bytero non baptizato. dicitur quod baptiſmus eſt fundamentū omnium ſacramentorū. Si autem quis ordinaretur ante cōfirmationem, male faceret, ſed tamē factum teneret. 45 Cōfirmari nemo poteſt ante baptiſmū.

46 In confirmatione confertur gratia.

QVAERITVR, an confirmatio conferat gratiam? Respon. quod sic. Et ita tenendum est tanquam de fide quia est sacramentum. Item quod sic expresse diffinitum est in Conciliis ut habes superius. quæstio. 6. cum de sacramentis in communi ageremus. Item patet ex Concilio Tridenti. sessione. 7. de confirmatione Cano. 2. cuius ista sunt uerba. Si quis dixerit iniurios esse spiritui sancto eos qui sacro confirmationis chrismati uirtutem aliquam tribuunt, anathema sit. Imo confert maiorem gratiam quam baptismus. Quia iam in confirmatione fit miles, et roboratur ad defendendam fidem quam in baptismo recepit. Et ita dicit Palu. et omnes. Et de consecratione distinctione quinta capitulo. de his. dicitur quod confirmatio est dignius sacramentum quam baptismus, et maiori ueneratione dignum.

47 An omnes teneantur cõfirmari.

QVAERITVR, an omnes debeant confirmari? Respon. secundum doct. omnes quod sic. Et patet de consecra. d. 5. capitu. omnes fideles. et capitu. ut ieiuni ubi dicitur, nunquam erit Christianus nisi confirmatione episcopali fuerit chrismatus. Sed utrum sit de necessitate salutis hoc sacramentum? Respon. quod stando in iure diuino non est præceptum, nec inuenitur in euangelio lo-

cus obligatorius, ficut inuenitur de baptiſmo, pœnitentia, & euchariſtia. Verum eſt quod contemptus eius eſt peccatum mortale: contemneret uero qui nollet illud recipere, quia non uult obedire, & putat nullius meriti eſſe. Hoc eſſet mortale ſecundum omnes. &. S. Tho. 3 p q. 72. arti. 8. dimittere autē illud ex negligentia non eſſet mortale contra ius diuinum, qualiſcunq; negligentia ſit, etiam craſſa. Stando autem in iure humano, Adria. &. S. Tho. tenent quod non eſt præceptum, & ego ita credo, licet oppoſitum teneant pene omnes. Scotus Paul. Maio. &c.

QVAERITVR, qua ætate dandum eſt hoc ſacramentum? Reſpon. quod Marſilius, et quidā alii dicunt, quod expectanda eſt ætas. 12. annorum, ſed credo ex. S. Tho. non eſſe neceſſarium expectare uſum rationis. Idem ait Gabriel & Antoninus. & Sylueſt. Verum eſt quod beatus Antoninus dicit bonum eſſe expectare ſeptennium pueri, propter periculum reconfirmationis, ut ſcilicet confirmatus meminerit ſe eſſe confirmatum. 48 Qua ętate confirmatio eſt ſuſcipienda.

QVAERITVR, an ſolus epiſcopus poſsit hoc ſacramentum conferre? Quærit hoc. S. Tho. 3. p. quæſtio. 72. articu. 11. Reſpon. quod licet de hoc ſint uariæ opiniones, dicendum tamen eſt cum. S. Tho. Alexand. et 49 An ſolus epiſcopus poſit confirmare.

Palu:4. d.7. quæstio. 4. et Marsi.4. quæstio.5. quod propria autoritate non potest simplex Sacerdos confirmare, et si tētet, nihil faciet. Nihilominus ex commissione papæ quilibet sacerdos posset confirmare. Hoc patet autoritate ecclesiæ ex facto Gregorii, ut habetur.95.d.ca peruenit (ait Gregorius) ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros prohibuimus confirmare. Et post dicit ad ianuarium. Et si de hac re aliqui contristantur, ubi Episcopi desint, concedimus quod presbyteri signent in fronte baptizatum. Et in Concilio Florenti.sub Euge.4.in extrauagan. de unione Armenio.instruendo Armenos, numerantur septem sacramenta, et secundum est confirmatio, cuius ordinarius minister est episcopus. Item idem diffinitum est in Concilio Triden.sessio.7.Cano.3. cuius hæc sunt uerba. Si quis dixerit sanctæ confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem, Anathema sit. Nihilominus ex dispensatione sedis apostolicæ, et rationabili causa simplex sacerdos potest hoc sacramentum ministrare.

50 De ritu cō firmatiōis & suscep-

CIRCA ritum huius sacramenti, uide celeberrimam diffinitionem Concilii Triden. de Sacramentis in genere. sessio.7.Cano.13.

supra

supra quæſt.36. ubi de baptiſmi ritibus agebatur. Et eſt notandum, quod ſuſceptores confirmandi, ſeu patrini debent eſſe confirmati: ut patet de conſe.d.4.c.in baptiſmate. Et ſi patrinus non cofirmatus teneat, non oritur inde cognatio ſpiritualis, quæ alias oriretur: quia non eſt uerus ſusceptor. Quilibet autem confirmatus poteſt eſſe patrinus, niſi uir uxoris, et uxor uiri: Si uir tamen teneat uxorem, inde oritur affinitas: et ſi ſcienter fecerit, non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere. Et contrahitur in hoc Sacramento tanta affinitas, quanta in baptismo. Et non poſſunt eſſe ſuſceptores plures, ſed unus, et debet eſſe alius quam in baptismo. Quod autem fiat ſignatio in fronte, non uidetur eſſe de esſentia huius Sacramenti. Quia in euangelio non legimus, niſi quod imponebant manus ſuper illos. Quod autem fiat per modum crucis, patet eſſe neceſſarium, quia in forma dicitur, Conſigno te ſigno crucis. Oleum etiam neceſſarium eſt, et ritus eccleſiæ tenet quod confirmatus non lauet oleum per ſeptem dies: ſed hoc non eſt de eſſentia. Et hæc de Sacramento Confirmationis.

tore confirmati patrino.

SEQVITVR SACRAMENTVM Eucharistiæ.

De Sacramento Eucharistiæ tractat Magist. senten.4. distin.8. et S.Tho.3.par.quæ.73. Et ante omnia.

51 Eucharistia est sacramentū.

VAERITVR, an Eucharistia sit sacramentum? Respon.ab omnibus Christianis, quod sic, et maximum omnium sacramentorum: Ita determinatur in multis conciliis, et ideo hoc firmiter est de fide tenendum,ut habes superius de sacramētis in genere. quæ.5. item idem habetur in Conci. Triden.sessio. 13.cap.2. Et ecclesia cantat, Tantum ergo sacramentum,etc. Sed quid est illud quod uocamus sacramentum, an sit actio ipsa puta consecratio, uel sumptio eucharistiæ, uel aliquid aliud? Respon. ex.S.Thom.3.par.quæst. 73.articu.1.ad.3.et.78.arti.1.ad.2.quod nec consecratio, nec sumptio eucharistiæ, est sacramentum nec pars Sacramenti: sed Sacramentum eucharistiæ perfectum est id quod remanet post consecrationem. Sicut enim collatio baptismi non est Sacramentum baptismi, ita nec consecratio eucharistiæ est Sacramētum, nec ipsa sumptio: sed species ipsæ, et corpus Christi sunt Sacramentum: ut patet

ut patet in cap. penult. 1. quæst. 1. ubi dicitur. Sunt autem sacramenta, baptisma, chrisma, corpus Christi & sanguis: ecce aperte dictũ. Et licet sub diuersis speciebus contineatur corpus Christi, est tamen unicum sacramentum, non unitate naturali, cum species sacramentales differant specie: sed unitate finis, quia omnia quæ in eo sunt ordinantur ad unum finem, scilicet uel ad continendum Christum, uel ad faciendam unitatem corporis mystici.

Qvaeritvr, utrum sacramentum eucharistiæ sit de necessitate salutis? Respon. quod est præceptum de eucharistia, ut patet Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis. Est etiam sacramentum hoc de necessitate præcepti ecclesiæ, ut diffinitum est in cap. omnis utriusq; sexus. de pœnitentiis & remissionibus & lõge efficacius idem est diffinitum in Conci. Tridenti. sessio. 13. Cano. 9. cuius uerba sunt. Si quis negauerit omnes & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint teneri singulis annis saltẽ in pascate ad communicandum, iuxta præceptũ sanctæ matris ecclesiæ, Anathema sit. Secundo dico, quod hoc sacramentũ nõ est ita de necessitate salutis, sicut baptismus. Nã nemo potest saluari sine baptismo realiter, uel in uoto suscepto: & tamẽ sine eucha-

52 Eucharistia an sit de necessitate salutis.

eucharistia possunt saluari multi, ut de facto saluantur pueri baptizati, ac proinde non est ita de necessitate salutis, sicut baptismus. Eucharistia autem interpretatur bona gratia, ut patet 1. q. 1. cap. multi. Ab aliis interpretatur, gratiarum actio, synaxis, communio, et sacrificium.

53 Figura eucharistiæ.

Hvivs autem sacramenti potissima figura, secundum S. Tho. fuit agnus paschalis. Lutherus tamen irridet figuras huius sacramenti, & officium. S. Tho. de corpore Christi, dicit compositum a summo Christi hoste, eo quod adducit ibi figuras, & miratur quare ibi non adduxerit figuram asinæ Balaam: sed dimittamus perniciosissimum hominem. Circa hoc multa bona dicit Gabriel in Cano. lec. 55. ubi petens quare in Canone fit mentio de sacrificio Abrahæ, Abel, & Melchise. & non de agno. Respon. hoc ideo esse factum, quia in illis tribus sacrificiis allegatur sanctitas sacrificantium, quæ semper placuit Deo: esus autem agni paschalis nō semper fuit acceptus Deo.

54 Materia eucharistiæ panis triticeus.

Qvaeritvr, quæ sit materia huius sacramenti? Respon. quod panis & uinum. Ita determinatum est ab ecclesia, cap. firmiter. de summa Trinita. & fide catholi. Et in Concilio Carthaginensi. Et habetur de cōsecr. d. 2. cap. in Sacramentis. & cap. cum omne. & cap.

cum

cum Marthæ. de celebratione missarum. Et patet, nam Christus hac materia est usus: accepit (ait euangelista) panem, &c. similiter & calicem, & non bibam amodo de hoc genimine uitis. Ex quo patet quod in calice cõtinebatur uinum. Panis uero debet esse triticeus, ita quod in alia materia non potest confici: ut ait S. Tho. tertia parte. quæ. 74. arti. 3. Idem tenet Alexand. de Ales. 4. parte. q. 32. et Duran. 4. distin. 11. q 4. et Scotus. distin. 11. quæst. 6. Idem habetur in Concilio Florenti. sub Euge. 4. cuius uerba sunt. Sacramenti Eucharistiæ materia est panis triticeus, et uinũ de uite, cui ante consecrationem aqua modicissima misceri debet. Vnde omnis panis qui in communi modo loquendi uocatur panis, et est ordinatus ad alimẽtum hominum, est sufficiens materia consecrationis. Ex quo sequitur, quod panis ordeaceus non est materia consecrationis, nec potest in eo confici hoc sacramentum: quia non est panis, nec ordeum est alimentum hominum, sed bestiarum. Panis autem siliginis (de centeno) quia uere est panis, et ad alimentum hominum ordinatus potest cõsecrari. Idem dicendum de farre, et spelta, si ex eis conficeretur uerus panis. De farre dicit Palu. quod sufficit. De spelta dicit Antoninus, quod sufficit: sed quia hoc non est certum, credo esset temerarium

rium consecrare in alio quam triticeo pane. De mayz apud Indos, dubium est, an esset sufficiens materia, & ideo non est consecrandũ in eo. In pasta autẽ ex tritico (en la massa) non potest fieri consecratio, quia non est panis, sed ex ea fit panis, & habet alias proprietates quam panis: hic enim nutrit, illa uero interficit. In agmidone etiam. S. Tho. tenet quod non potest fieri consecratio: & ita ego credo, alii tamen dubitãt. Et Palu. 4. d. 4. & d. 11. q. 1. art. 4. dicit quod potest in eo fieri consecratio: sed hoc nullo modo est tenendum.

55 Panis azymus materia eucharistiæ.

QVAERITVR, an panis consecrationis debeat esse azymus, id est sine fermento? Respon. S. Tho. 3. p. q. 74. arti. 4. quod non est de essentia sacramenti, quod panis sit azymus: sed potest confici etiam in fermentato, quia est uerus panis. Conueniens tamen est quod quilibet consecret secũdum ritum suæ ecclesiæ. In ecclesia autem circa hoc non est unus ritus solus, nam Græci conficiunt in fermentato: ut dicit Grego. in registro. Sed consuetudo latinorum consecrãdi in azymo conuenientior est quam consuetudo Græcorum. Nam Christus celebrauit in azymo, ut patet Matth. 26. Prima autem die azymorum accesserũt discipuli ad Iesum dicentes, ubi uis paremus tibi comedere pascha? Et Lucæ. 22. uenit autem dies azymorũ in qua necesse

erat occidi pascha. Græci uero propter detestationem Nazaræorum qui putabant legalia simul esse obseruāda cum euangelio: quia in lege Iudæorum comedebātur panes azymi, ipsi elegerūt non cōsecrare in azymo. Et etiā ut expressius significarēt Christū ex carne & diuinitate factū. Vnde in hoc nō sunt hæretici, nec peccant consecrantes in fermentato.

QVAERITVR, utrum requiratur certa, & determinata quantitas panis ad consecrandum, uel an posset sacerdos consecrare tantum panis quantum sibi placuerit? S. Tho. 3. p.q.74.arti.2.tenet quod nulla est quantitas panis aut uini tam magna ad consecrādum, quæ non possit esse materia huius sacramenti: sicut in rebus habentibus materiam, ex parte finis determinatur quantitas materiæ, ut in domo: et in fabricatione nauis, ex parte intentionis determinatur quantitas. Ita etiam tenet Sco. Du. Gab. & omnes, et idem dicendum est de paruitate. 56 An requiratur certa quantitas.

QVAERITVR tamen, an oporteat materiā esse præsentem? Resp. ab omnibus quod sic. Patet ex facto Christi qui consecrauit materiam præsentem, accepit panē in sanctas ac uenerabiles manus suas, similiter & calicē. Item patet quia intentio ministri non potest distincte dirigi, nisi super rē præsentē, cū oīs nostra cognitio ortum habeat a sensu: sed ad 57 An oporteat materiā eucharistiæ esse præsentē.

conse-

consecrandum requiritur intentio ministri, ergo et præsentia materiæ. Item probatur efficacius ex ritu ecclesiæ quæ nunquam materiam absentem, etc. nec unquam uisum est quod aliquis sacerdos bonus aut malus tentauerit contrariũ facere: oportet igitur materiam esse præsentem, et apud sacerdotem. Cum enim sacramentum sit institutum propter homines, illa præsentia requiritur in materia sacramenti, quam communiter homines uocant præsentiam: et cum res quæ est post parietem non dicatur apud nos præsens, nec etiam quæ est retro nos: uidetur quod non posit consecrari.

58 QVAERITVR, utrum uinum uitis sit materia huius sacramenti? Responde. quod sic. Quia in uino uitis consecrauit Christus, ut patet Matthæi 26.non bibam de hoc genimine uitis.Et habetur ca.didicimus.et cap.cum omne.de conse.d.2.et in aliis multis locis.

Vinum uitis est materia Eucharistiæ.

VTRVM autẽ posit consecrari in aceto? Respondetur omnino quod non. Et non dubium de hoc, quia non est uinum, sed corruptio uini. Licet gl.in capitu.sicut (el primo) de consecra.d.2. dicat contrarium: sed misit falcem in messem alienam, et turpiter errauit, nisi intelligatur de uino aliquantulum corrupto (hoc est, che tiene una punta de aceto) in tali enim consecrari potest: quia est

In aceto nõ potest cõsecrari.

Mustũ in uuis nõ potest consecrari.

est uinum uerum. Sed utrum posset consecrari in uino contento in racemis, in musto? Respondetur, quod non debet fieri: prohibitum enim est in. c. cum omne. de conse. d. 2. Secundo dico, quod nec posset fieri consecratio in tali uino, quia sicut pasta non est panis, sed ex ea fit panis, ita nec succus ille intra uuas contentus est uinum, sed ex eo fit uinum, et ideo non potest esse materia consecrationis..

QVAERITVR, utrum aqua sit miscenda cum uino? Respon. quod sic. Et habetur ca. in sacramento. de conse. d. 2. et ibidem cap. scriptura. et cap. cum Marthæ. de celebratione missarum. et in multis aliis capitu. Est autem necessaria aqua necessitate præcepti, non tamen necessitate sacramenti, ut tenent omnes theologi. 59 Aqua miscenda est vino in calice.

DVBITATVR, an in eucharistia manet substantia panis et uini? Ad hoc. S. Tho. 3. p. q. 75. arti. 2. et omnes doctores dicunt quod non, et hoc de fide tenendum est. Et fuit determinatum in Concilio Constantien. se. 8. ubi condemnatus fuit Vuicleff, qui oppositum tenebat. Et in Concilio Lateranensi in cap. firmiter. de summa Trinitate, et fide catholi. Item in Concilio Tridenti. Sessio. 13. Cano. 2. cuius uerba sunt: Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere 60 In eucharistia nõ manet substãtia panis & vini.

nere substantiam panis et uini cum corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi, negaueritque mirabilem illam et singularem conuersionem totius substantiæ panis in corpus, et totius substantiæ uini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis et uini. Quam quidem conuersionem catholica ecclesia aptissime transsubstantiationem appellat, anathema sit. Definit autem per consecrationem esse ibi panis materia et forma, manentibus accidentibus, et incipit ibi esse corpus Christi loco panis. Non tamen dicitur panis annihilari, licet nihil ipsius maneat, quia omnis motus accipit nomen a termino adquem, sicut uocamus calefactionem quando ex aqua frigida fit calida, quia illa actio terminatur ad calorem. Cum igitur conuersio ista non habeat pro termino decisionem panis, sed præsentiam corporis Christi sub his speciebus, ideo non est dicenda annihilatio panis, sed conuersio: licet desinat esse materia et forma panis secundum se & quodlibet sui. Disputatio uidetur de nomine, sed hoc modo dicitur conuenientius.

61 In Eucharistia manent accidentia panis & vini.

VTRVM omnia accidentia panis et uini maneant in hoc Sacramento? S. Tho. 3. par. quæst. 75. arti. 5. respondet, quod sic, ut habes in Conci. Tridentino, in præcedenti quæst. allegato, ca. n. accidentia quæ nos in Eucharistia

ristia uidemus, clarum est, quod erant panis. Et hoc congruit, quia horribile esset comedere carnē Christi in propria specie. Et quia diminueretur meritum fidei: uide rationes S. Tho. loco allegato. Manent etiam in hoc Sacramento aliquæ proprietates panis et uini, nam homo sine miraculo nutritur eisdem.

VTRVM prædicta cōuersio sit instantanea, uel successiua? Respondetur secundum omnes quod fit in instanti, nam successio in rebus naturalibus, est uel ex defectu materiæ, uel formæ, uel agentis: sed hic propter nihil istorum est necessarium quod fiat successiue, ergo fit in instanti. Et, uerba consecrationis sunt causa huius conuersionis: sed illa finiuntur in instanti, ergo conuersio fit in instanti, scilicet, in primo instāti non esse uerborum. In consecratione autem hostiæ ex ui uerborum est ibi corpus Christi, & etiā anima rationalis quæ dat formā corporeitatis: est enim ibi corpus Christi, & etiā caro Christi de qua antea dixerat, nisi manducaueritis carnem filii hominis: sunt & ossa & sanguis, dicit enim Christus, Hoc est corpus meum, idest humanum, & per consequens caro, et sanguis, et ossa. Nam corpus humanum (ut dicitur. 2. de Anima) est corpus physicum organicum potentia uitam habens,

61 Cōuersio panis & uini est instātanea.

cuius actus est anima. Caro autem capitur pro materia, & forma, etiam cum accidentibus. Sanguis uero sub specie panis est, ex naturali concomitantia, non ex ui uerborũ, sicuti & anima, & diuinitas ipsa.

63 QVAERITVR, utrum Christus sit totus in tota hostia, et totus in qualibet parte hostiæ? Respondetur iuxta fidem catholicam, affirmatiue. Sic enim expresse diffinitur in Concilio Florentino, sub Eugenio 4. Et item in Concilio Tridentino, Sessio. 13. Cano. 3. cuius uerba sunt. Si quis negauerit in uenerabili Sacramento eucharistiæ sub unaquaq; specie, et sub singulis cuiusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit. S. Thomas ingenue fatetur nescire modum, quo Christus est in hoc Sacramento. Alexan. de Ales. 4. p. q. 40. Altisiodorensis, Ricardus, Bonauen. Palu. Duran. Capreo. S. Thomas, et omnes antiqui ponunt hunc modum, et dicunt, quod Christus est totus in tota hostia, et totus in qualibet eius parte, et quod omnes partes Christi sunt simul cum qualibet parte hostiæ: sed non simul inter se, nam corpus Christi in hostia est extensiue et septem pedum. Nec membra Christi in hostia sunt simul, sed sicut in cœlo: Quantitas enim habet duo officia, unum est separare partem ex parte subiecti,

Christus est totus ĩ tota hostia, & in qualibet parte.

ita

ita quod caput sit extra pedes, et brachia extra crura. Alterum est extendere partes in situ in ordine ad locum. Quantitas ergo in Eucharistia exercet officium primum, non tamen secundum: nam si Christi corpus non esset in hostia extensum, non esset organizatum, nec cum figura, et uiueret ibi uiolẽter. Hunc etiam modum tenet Scotus, Maio. et Marsilius. Ex quo sequitur, quod corpus Christi in Eucharistia uere et sine fictione qua cunque potest a nobis imaginari cuiuscunq; figuræ uoluerimus. Et sic depingitur crucifixus, eo modo se habere, sicut si esset unus puer tantillus, sicut est imago crucifixi in hostia, nam ubi sunt oculi imaginis, est oculus Christi, et ubi manus imaginis, ibi et manus Christi, quomodocunq; figurata sit imago. Hæc non est mala imaginatio.

QVAERITVR an prædicta continentia et existentia corporis et sanguinis Christi et totius Christi sub speciebus panis et uini, sit uera et realis? Respondetur affirmatiue, et ita secundum fidem catholicam tenendum est. Ita enim diffinitur in Concilio Tridentino, Sessio.3.Cano.1.cuius uerba sunt. Si quis negauerit in sanctissimo Eucharistiæ sacramento contineri uere realitar et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et diuinitate domini nostri Iesu Christi, ac proinde 64

totum Chriſtum, ſed dixerit tantummodo eſſe in eo, ut in ſigno, uel figura, aut uirtute, anathema ſit.

65 QVAERITVR, an huiuſmodi realis exiſtentia & continentia totius Chriſti & partium eius in hoc ſacramento, duret dumtaxat pro tempore quo ſacramẽtum eſt in uſu, hoc eſt ſi ſit ibi uere & realiter ſolummodo quando ſacramentum ſumitur. Reſpondetur negatiue, quod eſt ibi ab inſtãti conſecrationis, & tranſſubſtantiationis, uſque dum ſpecies ipſæ panis & uini deſinant eſſe in rerum natura, & ita de fide tenendum eſt. Sic enim diffinitur in Concilio Tridenti. Seſsione. 13. Cano. 4. his uerbis. Si quis dixerit per acta conſecratione in admirabili Euchariſtiæ ſacramento non eſſe corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed tantum in uſu dum ſumitur, non autem ante uel poſt et in hoſtiis, ſeu particulis conſecratis, quæ poſt communionem reſeruantur, uel ſuperſunt, non remanere uerum corpus Domini, anathema ſit.

66 QVAERITVR, an in ſacramento euchariſtiæ, Chriſtus ſit adorandus adoratione latriæ non ſolum interno cultu, ſed etiam externo. Reſpondetur affirmatiue & ita ſecundum fidem catholicam firmiter eſt tenendũ. Sic. n. diffinitur in Con. Tridẽ. Seſs. 13. cano. 6

cuius

cuius uerba ſunt. Si quis dixerit in ſancto eu
chariſtiæ ſacramento Chriſtum unigenitum
Dei filium, non eſſe cultu latriæ etiã externo
adorandum, atq; ideo nec feſtiua peculiari
celebritate uenerandum, neq; in proceſsio-
nibus ſecundum laudabilem & uniuerſalem
eccleſiæ ſanctæ ritum & conſuetudinem ſo-
lenniter circungeſtandum, uel non publice,
ut adoretur populo proponẽdum & eius ado
ratores eſſe idolatras, anathema ſit.

E x quæſtionibus nunc proxime diffinitis 67
conſtat licere ſacram Euchariſtiam in ſacra-
rio reſeruari & licere, itẽ ipſum ad infirmos
honorifice deferre, & oppoſitæ aſſertiones
hæreſes ſunt, ut patet ex Concilio Tridenti.
Seſs.13.Cano.7.cuius uerba ſunt. Si quis dixe
rit non licere ſacrã Euchariſtiam in ſacrario
reſeruari, ſed ſtatim poſt conſecrationem
aſtantibus neceſſario diſtribuẽdam, aut non
licere, ut illa ad infirmos honorifice defera-
tur, anathema ſit. Ex eiſdem item definitis
quæſtionibus liquet certisſimũque eſt Chri
ſtum in Eucharistia exhibitum manducari
non tantum ſpiritualiter, ſed etiã ſacramen
taliter. quod quidem diffinitum eſt ubi ſu-
pra cano.8. his uerbis. Si quis dixerit Chri-
ſtum in Eucharistia exhibitum, ſpirituali-
ter tantum manducari, & non etiam ſacra-
mentaliter, ac realiter, anathema ſit.

68 Chriſtus quomodo moueatur in Euchariſtia.

QVAERITVR, utrum Chriſtus moueatur in hoc Sacramento? S. Tho. 3. p. q. 76. arti. 6. ponit duas propoſitiones. Prima, corpus Chriſti in euchariſtia non poteſt moueri localiter per ſe: quia non poteſt tranſire ab una parte hoſtiæ ad aliam. Secunda, ad motum hoſtiæ corpus Chriſti mouetur localiter de per accidens, ſicut motis nobis mouentur ea quæ ſunt in nobis. Idem dicit Marſilius. 4. q. 7. arti. 3. dub. 5. De aliis autem motibus, alterationis, calefactionis, corruptionis, et ſimilibus, dicit. S. Tho. et Scot. quod non eſt ibi capax alicuius actionis, aut paſsionis naturalis, ſaltem reſpectu alicuius extrinſeci, reſpectu cuius habet ſe corpus Chriſti ſicut ſi eſſet ſubſtantia ſpiritualis. Et ita communiter tenent omnes: et hoc non eſt propter impedimentum Chriſti, ſed naturaliter. Et ſic in Sacramento hoc nō eſt mobiliter Chriſtus, niſi ſolo motu locali. Etſi corruptis ſpeciebus deſinat ibi eſſe corpus Chriſti, non tamen dicitur corrumpi: ſicut nec ego deſinés eſſe in hoc loco, dicor corrumpi. Manet igitur Chriſtus tandiu in ſpeciebus, quamdiu maneret ſubſtantia panis, et uini, ſi non eſſent conſecratæ.

69 Chriſt' an uideri poſſit in Hoſtia.

QVAERITVR, utrum Chriſtus poſsit uideri in hoſtia? Reſpon. ex. S. Tho. 3. p. q. 76. articu. 7. quod naturaliter loquendo nullus

oculus

oculus corporeus, præter oculum Chriſti, poteſt uidere Chriſtum in euchariſtia, nec oculus corporis glorificati. Idem dicit Scotus.4.d.10.quæſt.9.et Marſilius q.7. arti.3.et Durand.diſt.10.q.4. Secundo dico quod oculus Chriſti in euchariſtia uidet ſe exiſtentem in euchariſtia. Hoc S.Tho.3.p.q.76.articu.7. ad ſecundum. Et quia litera eſt ibi mendoſa, debet ſic legi. Ad.2. dicendum quod oculus corporalis Chriſti uidet ſe in ſacramento, non tamen poteſt uidere ipſum modum exiſtendi quo eſt ſub Sacramento quod pertinet ad intellectum. Tertio dico quod oculus corporalis, tam uiatoris, quam beati, per miraculum poteſt Chriſtum uidere in eucha riſtia. Hoc S.Tho. et conuenit etiam Scotus. Et hæc de oculo corporali. Vtrum uero per intellectum poſsit Chriſtus uideri, & eius mo dus exiſtendi in hoc Sacramento? Dico cum S.Tho loco citato nunc quod naturaliter lo quendo nullus intellectus humanus aut ange licus, coniunctus aut ſeparatus poteſt cogno ſcere Chriſtum in hoc sacramẽto ſecundum quod eſt ſub ſpeciebus. Patet quia iſte modus exiſtendi eſt ſupernaturalis excedens to tam naturæ facultatem. Secundo dico quod beati uident hoc myſterium, ſed in uerbo: nam cum hoc ſacramentum ſit unum præcipuum de ſubſtantia fidei, & uiſio correſpon-

deat fidei & spei, beati uident illud: sicut audiuimus enim sic uidimus in ciuitate domini Dei nostri: Psalm 47.

70 An in miraculosis apparitionibus eucharistiæ sit Christ⁹

QVAERITVR, an quando in hostia appa ret puerulus, uel aliquid aliud (sicut sæpe apparuit Grego. et Paschasio) sit ibi realiter Christus? S. Tho. 3. p. q. 76. arti. 8. dicit, quod dupliciter potest fieri huiusmodi apparitio. Primo per modum transeuntis, ita quod subito redit hostia ad suam propriam formã, et tunc a parte rei nulla est facta mutatio, sed solum ex parte oculorum, & sensuum nostrorum: sicut prophetis apparebant uisiones animalium et bestiarum, quæ tamen nó erant a parte rei. Fit autem hoc in eucharistia aliquando, ut sciamus ibi esse corpus Christi. Secundo modo potest fieri talis apparitio perseueranter, et tunc a parte rei facta est uera mutatio specierum. Et si in forma carnis, aut sanguinis appareat, non sunt sumendæ propter horrorem species illæ, et quia humanis carnibus uesci illicitum uidetur. Silent tamen prædictæ species adorandæ, sicut antea.

71 An accidẽtia maneãt sine subiecto in eucharistia.

QVAERITVR, an accidentia maneant sine subiecto in hoc sacramento, uel an species quæ sunt in hoc sacramento, habeant aliquod subiectum? S. Thomas. 3. p. quæs. 77. articu. 1. & omnes concorditer dicũt, quod

accidentia

accidentia manent sine subiecto in hoc Sacramento. Quia non sunt in pane, cum ille iam desierit esse. Nec sunt iu corpore Christi, quia accidens migrare non potest de subiecto in subiectum. Et etiam quia Christus habet iam alia accidentia, nec ista conueniunt illi. Et sic est determinatum in capitu. firmiter. de sum. Trini, et fide catholica. Quantitas autem est sine subiecto miraculose a Deo substentata. Aliæ uero qualitates, ut albedo, caliditas, frigiditas, et aliæ similes sunt in quantitate sine miraculo, et sine speciali Dei concursu. Sicut enim in actibus naturalibus principale agens est substantia, tamen non mediante se, sed mediante accidente: sic in causalitate causæ materialis, principale subiectum accidentium est substantia corporea, sed non immediate, sed quantitate mediante. Et tales qualitates sine miraculo nouo, habent suas operationes: nam species uini consecrati frigefaciunt naturaliter si uinum erat frigidum: nam frigefacere non conuenit substantiæ nisi frigiditatis ratione: cum ergo ibi sit frigiditas, naturaliter frigefacit. Sic igitur species consecratæ faciunt & producunt, quicquid agere & producere possent, si manerent cum substantia panis, et uini.

QVAE-

72 QVAERITVR, utrum uino cõsecrato possit misceri aliquis liquor non consecratus? & si talis mixtio fiat, an sit totum cõsecratum, uel pars, aut nihil: uel pars sic, & pars non? Hæc est grauis difficultas. S. Thom. 3. p q. 77. arti. 8. ponit aliquas propositiones. Prima, si misceantur duo liquores diuersarum specierum, si sint in quantitate sufficienti, & fiat perfecta mixtio, utrunque corrumpitur et fit unum tertium. Secunda, si misceantur duo liquores eiusdem speciei, & in quantitate sufficienti, utrunque corrumpitur, & fit unum tertium. Tertia, si uino consecrato apponatur tantundem aquæ, uel alterius liquoris, non manet ibi corpus Christi: iam enim non est uinum. Quarta, si uino consecrato misceatur aliud uinum non consecratum eiusdem speciei in quantitate sufficiẽti, non manet ibi corpus Christi. Sed hoc ultimum intellige, quando per multum tempus, & per motum magnum (quod raro continget) fieret perfecta mixtio. Tunc enim non manerent partes uini consecrati, quia essent diuisæ subintrantibus aliis uini super additi. Vnde post sumptionem sanguinis, ecclesia consueuit accipere bis uinum, ut si manserit aliquid sanguinis, assumatur. Dico ergo sine metu, quod etiam addito multo uino nõ consecrato, manet ibi corpus Christi, et

An vino cõsecrato possit misceri alius liquor.

sanguis

sanguis eius: et consequenter quod in secunda ablutione, melius erit assumere plus aquæ quam uini: quia tunc corrumpentur species uini.

QVAERITVR, quæ sit forma huius sacramenti? Respondetur secundum omnes, et est determinatio ecclesiæ in. c. cum Marthæ de celebratione missarum, & in Conci. Florentino, forma consecrationis panis est hæc, Hoc est enim corpus meum. Et forma consecrationis uini hæc, Hic est enim calix sanguinis mei, noui et æterni testamenti, mysteriũ fidei, qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et oppositum dicere est pessimus error. Et male de hoc dubitat Erasmus in annotatiõe. 1. Corinthio. 11 ubi ait, Vtinam Paulus nobis traderet quibus uerbis sacer ille panis consecrari deberet. Vere miror, non de erroribus horum grammatistarum, sed de eorum superbia maxima, qui non habentes autoritatem pro se, reuocant hoc in dubium. Sed illis dimissis, dicimus hanc esse formam cõsecrationis eucharistiæ, qua usus est Christus in ultima cœna, Hoc est enim corpus meum. Et ita etiam aperte dicit. S. Cypria. de cœna Domini in principio, et Ambro. lib. de sacramentis, et habetur de consecra. d. 2. capi. consecra. etc. Illa autem uerba quæ præcedunt formã consecra-

73 Forma cõsecratiõis panis et uini.

72 An vino cōsecrato possit misceri alius liquor.

si ... cet. Qui pridie quam pateret
C ... o dicat esse ita necessaria, ut
... dubia consecratio: melius ta-
... q.78.arti.1.4.& Duran.d.8.di
... necessaria, necessitate sacra-
... on sint forma: propter ordina
... n ecclesiæ non liceret ea præter
... consecratione uero sanguinis ca-
... a est, Hic est.n.calix sanguinis mei.
... uerba secundū communē opinionē
... sufficiētia ad consecrationē sanguinis.
... uero quæ sequūtur s.noui, & æterni
testamenti.&c.sunt de perfectione formæ, & non de essentia sacramēti: sicut ly, ego, in forma baptismi. Hoc patet, quia Græci ita consecrant sanguinem, nec ob hoc sunt damnati ab ecclesia, et in missali B. Basilij illa sola uerba tanquam forma erant rubeis literis scripta. Scotus tamen admonet quod sacerdos non debet intendere consecrare per ista, uel illa uerba: sed debet absolute consecrare, dicēs omnia illa uerba quæ sunt in forma quā nūc ecclesia nostra utitur. Ly, enim, in utraq; forma non est de essentia sacramenti, nullus enim euangelista ponit illud: male tamen faceret qui omitteret illud. Potest etiam for-
ci quacunque lingua: sed tamen uaria-
am, et alia lingua dicere, peccatum es-
licet sacramentum teneret.

QVAE-

Quaeritur, quid demonstretur in forma eucharistiæ per illud pro nomen, hoc? Respon. quod licet de hoc sint uariæ opiniones, tenendum tamen est cum. S. Tho. 3. p. quæst. 78. articu. 5. et super episto. 1. Corin. 11. ubi ponit aliquas propositio. Prima, tam Christus quam sacerdos aliquid demonstrat per ly, hoc, quia alias uerba non applicarentur materiæ. Secunda, per ly, hoc, non demonstratur aliquid singulare, & discrete: sed dicitur in generali et indistincte: et sensus est, contentum sub his speciebus, est corpus meum. Sicut cum dicimus, Hic est calix, etc. intelligitur, contentum in hoc calice, est sanguis meus. Sicut quando demonstro marsupium, et dico hoc est aurum: sensus est, quod continetur hic est aurum. Sic etiam in forma significatur, quod continetur uel continebitur hic, est corpus meum. Idem tenet Ricard. 4. d. 8. quæst. 1. articu. 3. et Duran. di. 8. quæst. 2. ad primum argumētum principale et Capre. d. 8. et. 9. quæst. unica. ad argumenta contra. 5: conclusionem. et Altisiod. et Glos. super Matth. 26. et Marsi. 4. quæstio. 6. Et est manifestum, nam illa forma, Hoc est corpus meum, nihil aliud facit nisi quod corpus Christi contineatur sub his speciebus, ergo hoc ipsum significatur per formam. 74

Quid demonstret pro nomē hoc in consecratione panis.

Quae-

75 Effect⁹ eucharistiæ. QVAERITVR, qui sint effectus huius sacramenti? Respondet S.Tho.3.p.q.79.arti.1. quod primus effectus est collatio gratiæ.hæc autem gratia confertur in sumptione,ut patet Ioan.6. Qui manducat meam carnem,& bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Gratias quas promittit Christus in hoc sacramento, promittit ratione sumptionis: ergo ante sumptionem non conferuntur: et de hoc non est dubitandum.Datur autem prædicta gratia immediate in ipsa sumptione. Et omnibus sumentibus eucharistiã confertur æqualis gratia ratione sacramenti ex opere operato. Non tamen ideo datur maior gratia, quia recipitur sub utraque specie:nam alias qui maiorem hostiam sumeret, maiorem perciperet gratiam ratione quantitatis continuæ, quod est falsum: ac proinde nec ratione quãtitatis discretæ, cum sub specie panis et uini sit unicum Sacramentum. Et alias fraudaretur populus magna gratia sacrificii: cum profecto pia mater ecclesia non negaret illud sub utraque specie. si daretur maior gratia. Iste autem effectus gratiæ non impeditur pet peccatum ueniale: licet enim quis recipiat eucharistiam: in actuali peccato ueniali, non ideo impeditur augmentum gratiæ in eo, ut ait.S. Tho.3.p.q.79. articu.8.quia alias esset magnum periculum.

Quis

Quis enim sine peccato ueniali accederet sæpe? per peccatum autem ueniale impeditur actualis sensus gustus, & delectatio spiritualis. Nec etiam requiritur tunc motus liberi arbitrii actualiter concomitans sumptionem Eucharistiæ: sufficit enim motus liberi arbitrii præcedens, ut etiam dicit San. Tho. 4 distin. 15. q. 1. arti. 3. q. 2. ad. 2.

QVAERITVR, an per hoc Sacramentum remittatur peccatum mortale, an scilicet, posit quis accedere ad eucharistiam in peccato mortali, ita quod non peccet mortaliter de nouo? Respondetur, quod dupliciter potest quis accedere cum mortali. Vno modo scienter, & talis semper peccat mortaliter de nouo. Non diiudicans corpus domini, iudicium sibi manducat & bibit. Secundo modo ignoranter, quia scilicet doluit, & credidit se habuisse sufficientem dolorem: cum tamen in rei ueritate talis dolor non fuerit sufficiẽs: & talis non accedit indigne, nec peccat mortaliter, quinimo uirtute Sacramenti remittitur præcedens peccatum: Hoc S. Tho. 3. p. q. 79. art. 3. et. q. 80. art. 4. et Alexan. de Ales. 4. p. q. 46. memb. 3. ad secundum, et Bonauentura. 4. di 9. q. 7. et Gabriel in canone, lect. 8. et Marsi. 4. q. 6. art. 4. conclusione. 1. et Gerson in multis locis, et super Magistratum tracta. 9. p. 3. et Adrianus. q. 1. de Eu-

76 Per euchari remittit peccatum mortale.

de Euchariſtia, et omnes præter unũ Maio. Patet autem hoc, nam alias cum non poſsit homo ſcire, utrũ odio uel amore ſit dignus (iuxta illud, Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. 1. Corinth. 4. et Iob. 9. Verebar omnia opera mea: et ibidem ſi ſimplex fuero hoc ipſum ignorabit anima mea. et De propitiato peccato noli eſſe ſine metu. Eccleſia. 5.) periculoſiſsimum eſſet accedere ad euchariſtiam, et talis exponeret ſe periculo peccati mortalis, cum nemo ſciat ſe ſine peccato accedere. Item Ioannis. 6. dicit Chriſtus, panis uerus eſt qui de cælo deſcendit, et dat uitam mundo, cum igitur accedens in gratia, iam habeat uitam: ſi aliquando exiſtẽti in mortali ĩculpabiliter ignorato, non daret gratiam, nunquam eſſet uerum quod hic panis uitam daret mundo. Satis eſt igitur, ad hoc ut quilibet ſecurus accedat ad euchariſtiam, quod doleat de præteritis, et proponat cauere futura, licet aliquando non ſint remiſſa peccata: et tunc remiſsionem eorum accipiet, non ratione contritionis, quæ perficietur: ſed ratione ſacramenti, quod ſecundum Auguſtinum et ſanctos, uiuificat mortuos, et ſemper ſic accedens habebit gratiam. Et licet de hoc aliqui dubiteat, ego tamen nullum dubium habeo. An uero huius ſacramenti præcipuus effe-

ctus

ctus sit remissio peccatorum, dices secundum fidem catholicam, negatiue, ita enim diffinitur in Concilio Tridẽ. Sess.13.cano.5. ubi sic dicitur. Si quis dixerit uel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum uel ex ea non alios effectus prouenire, anathema sit.

QVAERITVR, an ante sumptionem eucharistiæ sit necessaria confessio, uel an sufficiat sola contritio cum proposito confitendi peccata semel in anno? Respon. sententia omnium Theologorũ S.Tho.Durand.Scoti, Palud. Alexand. Bonauen. Gabriel. Ocham, & aliorum est, quod necessarium est confiteri omnia peccata mortalia antequam accedamus ad eucharistiam. Quæ sentẽtia adeo certa & firma est, ut nulli iam liceat de opposito aliquid etiã opinatiue asserere. Hoc patet ex Concilio Tridentino, Sessione 13. De Eucharistia. capitu. 7. & iterum immediate post Canonem undecimum, idem diffinit sub his uerbis. Et ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem et condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus illis quos conscientia peccati mortalis grauat, quantuncunque etiam se contritos existiment habita copia confessoris, necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem. 77 Ante sumptionẽ eucharistiæ requiritur confessio.

Si quis autem contrarium dicere, prædicare, uel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excõmunicatus existat. Hoc autem præadducti doctores non solum dicunt iure positiuo tantum, sed etiam iure diuino: & hoc habitũ est semper pro certo, & ab antiquo. Vnde Hugo de sancto Victore, uir magnæ autoritatis in lib. de Ecclesiastica potesta. dicit, Audacter dico, si ante sacerdotis confessionem quis accesserit ad corpus & sanguinem Christi, reus erit corporis, et sanguinis domini quantumuis pœniteat, & uehementer doleat, et ingemiscat. Hoc autem dixit. 60. annis ante Innocen. 3. qui instituit ca. omnis utriusq; sexus. Ex quo patet quod non de nouo in prædicto cap. fuit positum præceptum de confessione ante eucharistiã præmittenda. Et Cypria. in epistola ad fratres consistentes in plebe, reprehendit Episcopos sui episcopatus Carthaginensis, eo quod non memores euangelii, et suæ autoritatis, lapsis dabant eucharistiam ante confessionem. Idem dicit (et adhuc acrius) in libello ad lapsos, et in aliis locis multis. Et lib. 6. ecclesiasticæ historiæ refert Eusebius de Philippo imperatore quod cum in die Paschæ communicare uellet, non fuit permissus ab episcopis nisi prius confiteretur peccata.

cata. Omnino igitur tenendum est contra Caieta. necessariam esse cõfessionem sacramentalem ante sumptionem Eucharistiæ. Quod etiam probatur ex consuetudine ecclesiæ: quam frangentes putant se grauiter errare. Item eucharistia est sacramentum unitatis ecclesiasticæ: ergo recipiens illam oportet, non solum ut reconcilietur Deo per contritionem, sed etiam ministris ecclesiæ per confessionem. Itẽ Matth. 6. Christus dicit, Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus ante altare, et uade reconciliari fratri tuo. Hæc igitur sententia tenẽda est, quamuis non putem hæreticum quod Caietanus dicit.

QVAERITVR, an liceat aliquando sumere eucharistiam ante cõfessionem? Respon. secundum omnes, quod sic. primo quando quis tempore necessitatis, quo tenetur sumere eucharistiam, non habet copiam confessoris. Cum enim præcepta domini suauia sint, nec præcepta positiua militent contra ius naturale, non tenemur ea implere cum infamia nostra: ac proinde si parochus ruranus, non habet confessorem, et si non celebrat se diffamat, celebrare potest sine præuia confessione. Et eodem modo si ego ha- 78

1. Casus. Aliquãdo licet sumere euchari stiam sine præuia cõfessione.

deat fidei & spei, beati uident illud: sicut audiuimus enim sic uidimus in ciuitate domini Dei nostri. Psalm 47.

70 An in miraculosis apparitionibus eucharistiæ sit Christ⁹

QVAERITVR, an quando in hostia appa ret puerulus, uel aliquid aliud (sicut sæpe apparuit Grego. et Paschasio) sit ibi realiter Christus? S. Tho. 3. p. q. 76. arti. 8. dicit quod dupliciter potest fieri huiusmodi apparitio. Primo per modum transeuntis, ita quod subito redit hostia ad suam propriam formã, et tunc a parte rei nulla est facta mutatio, sed solum ex parte oculorum, & sensuum nostrorum: sicut prophetis apparebant uisiones animalium et bestiarum, quæ tamen nõ erant a parte rei. Fit autem hoc in eucharistia aliquando, ut sciamus ibi esse corpus Christi. Secundo modo potest fieri talis apparitio perseueranter, et tunc a parte rei facta est uera mutatio specierum. Et si in forma carnis, aut sanguinis appareat, non sunt sumendæ propter horrorem species illæ, et quia humanis carnibus uesci illicitum uidetur. Erunt tamen prædictæ species adorandæ, sicut antea.

71 An accidẽtia maneãt sine subiecto in eucharistia.

QVAERITVR, an accidentia maneant sine subiecto in hoc sacramento, uel an species quæ sunt in hoc sacramento, habeant aliquod subiectum? S. Thomas. 3. p. quæs. 77. articu. 1. & omnes concorditer dicũt, quod

accidentia

accidentia manent sine subiecto in hoc Sacramento. Quia non sunt in pane, cum ille iam desierit esse. Nec sunt in corpore Christi, quia accidens migrare non potest de subiecto in subiectum. Et etiam quia Christus habet iam alia accidentia, nec ista conueniunt illi. Et sic est determinatum in capitu. firmiter. de sum. Trini. et fide catholica. Quantitas autem est sine subiecto miraculose a Deo substentata. Aliæ uero qualitates, ut albedo, caliditas, frigiditas, et aliæ similes sunt in quantitate sine miraculo, et sine speciali Dei concursu. Sicut enim in actibus naturalibus principale agens est substantia, tamen non mediante se, sed mediante accidente: sic in causalitate causæ materialis, principale subiectum accidentium est substantia corporea, sed non immediate, sed quantitate mediante. Et tales qualitates sine miraculo nouo, habent suas operationes: nam species uini consecrati frigefaciunt naturaliter si uinum erat frigidum: nam frigefacere non conuenit substantiæ nisi frigiditatis ratione: cum ergo ibi sit frigiditas, naturaliter frigefacit. Sic igitur species consecratæ faciunt & producunt, quicquid agere & producere possent, si manerent cum substantia panis, et uini.

QVAE-

72 An vino cõsecrato possit misceri alius liquor.

Qvaeritvr, utrum uino cõsecrato possit misceri aliquis liquor non consecratus?& si talis mixtio fiat, an sit totum cõsecratum, uel pars, aut nihil: uel pars sic, & pars non? Hæc est grauis difficultas. S. Thom.3. p q.77. arti.8.ponit aliquas propositiones. Prima, si misceantur duo liquores diuersarum specierum, si sint in quantitate sufficienti,& fiat perfecta mixtio, utrunque corrumpitur et fit unum tertium. Secunda, si misceantur duo liquores eiusdem speciei,& in quantitate sufficienti, utrunque corrumpitur,& fit unum tertium. Tertia, si uino consecrato apponatur tantundem aquæ, uel alterius liquoris, non manet ibi corpus Christi: iam enim non est uinum. Quarta, si uino consecrato misceatur aliud uinum non consecratum eiusdem speciei in quantitate sufficiēti, non manet ibi corpus Christi. Sed hoc ultimum intellige,quando per multum tempus, & per motum magnum (quod raro continget) fieret perfecta mixtio. Tunc enim non manerent partes uini consecrati,quia essent diuisæ subintrantibus aliis uini super additi. Vnde post sumptionem sanguinis, ecclesia consueuit accipere bis uinum,ut si manserit aliquid sanguinis, assumatur. Dico ergo sine metu, quod etiam addito multo uino nõ consecrato, manet ibi corpus Christi, et sanguis

ſanguis eius: et conſequenter quod in ſecunda ablutione, melius erit aſſumere plus aquæ quam uini: quia tunc corrumpentur ſpecies uini.

Qvaeritvr, quæ ſit forma huius ſacramenti? Reſpondetur ſecundum omnes, et eſt determinatio eccleſiæ in. c. cum Marthæ de celebratione miſſarum, & in Conci. Florentino, forma conſecrationis panis eſt hæc, Hoc eſt enim corpus meum. Et forma conſecrationis uini hæc, Hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui et æterni teſtamenti, myſteriū fidei, qui pro uobis & pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. Et oppoſitum dicere eſt peſsimus error. Et male de hoc dubitat Eraſmus in annotatiōe. 1. Corinthio. 11 ubi ait, Vtinam Paulus nobis traderet quibus uerbis ſacer ille panis conſecrari deberet. Vere miror, non de erroribus horum grammatiſtarum, ſed de eorum ſuperbia maxima, qui non habentes autoritatem pro ſe, reuocant hoc in dubium. Sed illis dimiſsis, dicimus hanc eſſe formam cōſecrationis euchariſtiæ, qua uſus eſt Chriſtus in ultima cœna, Hoc eſt enim corpus meum. Et ita etiam aperte dicit. S. Cypria. de cœna Domini in principio, et Ambro. lib. de ſacramentis, et habetur de conſecra. d. 2. capi. conſecra. etc. Illa autem uerba quæ præcedunt formā conſecra-

73 Forma cō ſecratiōis panis et vini.

secrationis, scilicet, Qui pridie quam patere tur, &c. licet Sco. dicat esse ita necessaria, ut sine ipsis esset dubia consecratio: melius tamen. S. Tho. 3. p. q. 78. arti. 1. 4. & Duran. d. 8. dicunt non esse necessaria, necessitate sacramenti, cum non sint forma: propter ordinationem tamen ecclesiæ non liceret ea prætermittere. In consecratione uero sanguinis calicis forma est, Hic est. n. calix sanguinis mei. Hæc sola uerba secundũ communẽ opinionẽ sunt sufficiẽtia ad consecrationẽ sanguinis. Reliqua uero quæ sequũtur. s. noui, & æterni testamenti. &c. sunt de perfectione formæ, & non de essentia sacramẽti: sicut ly, ego, in forma baptismi. Hoc patet, quia Græci ita consecrant sanguinem, nec ob hoc sunt damnati ab ecclesia, et in missali B. Basilii illa sola uerba tanquam forma erant rubeis literis scripta. Scotus tamen admonet quod sacerdos non debet intendere consecrare per ista, uel illa uerba: sed debet absolute consecrare, dicẽs omnia illa uerba quæ sunt in forma qua nũc ecclesia nostra utitur. Ly, enim, in utraq; forma non est de essentia sacramenti, nullus enim euangelista ponit illud: male tamen faceret qui omitteret illud. Potest etiam forma dici quacunque lingua: sed tamen uariare illam, et alia lingua dicere, peccatum esset, licet sacramentum teneret.

QVAE-

QVAERITVR, quid demonstretur in forma eucharistiæ per illud pro nomen, hoc? Respon. quod licet de hoc sint uariæ opiniones, tenendum tamen est cum. S. Tho. 3. p. quæst. 78. articu. 5. et super episto. 1. Corin. 11. ubi ponit aliquas propositio. Prima, tam Christus quam sacerdos aliquid demonstrat per ly, hoc, quia alias uerba non applicarentur materiæ. Secunda, per ly, hoc, non demonstratur aliquid singulare, & discrete: sed dicitur in generali et indistincte: et sensus est, contentum sub his speciebus, est corpus meum. Sicut cum dicimus, Hic est calix, etc. intelligitur, contentum in hoc calice, est sanguis meus. Sicut quando demonstro marsupium, et dico hoc est aurum: sensus est, quod continetur hic est aurum. Sic etiam in forma significatur, quod continetur uel continebitur hic, est corpus meum. Idem tenet Ricard. 4. d. 8. quæst. 1. articu. 3. et Duran. di. 8. quæst. 2. ad primum argumētum principale et Capre. d. 8. et. 9. quæst. unica. ad argumenta contra. 5: conclusionem. et Altisiod. et Glos. super Matth. 26. et Marsi. 4. quæstio. 6. Et est manifestum, nam illa forma, Hoc est corpus meum, nihil aliud facit nisi quod corpus Christi contineatur sub his speciebus, ergo hoc ipsum significatur per formam.

74 Quid demonstret pro nomē hoc in consecratione panis.

QVAE-

75 Effect⁹ eucharistiæ. QVAERITVR, qui sint effectus huius sacramenti? Respondet S.Tho.3.p.q.79.arti.1. quod primus effectus est collatio gratiæ.hæc autem gratia confertur in sumptione,ut patet Ioan.6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Gratias quas promittit Christus in hoc sacramento, promittit ratione sumptionis: ergo ante sumptionem non conferuntur: et de hoc non est dubitandum.Datur autem prædicta gratia immediate in ipsa sumptione. Et omnibus sumentibus eucharistiã confertur æqualis gratia ratione sacramenti ex opere operato. Non tamen ideo datur maior gratia, quia recipitur sub utraque specie:nam alias qui maiorem hostiam sumeret, maiorem perciperet gratiam ratione quantitatis continuæ, quod est falsum: ac proinde nec ratione quãtitatis discretæ, cum sub specie panis et uini sit unicum Sacramentum. Et alias fraudaretur populus magna gratia sacrificii: cum profecto pia mater ecclesia non negaret illud sub utraque specie. si daretur maior gratia. Iste autem effectus gratiæ non impeditur pet peccatum ueniale: licet enim quis recipiat eucharistiam: in actuali peccato ueniali, non ideo impeditur augmentum gratiæ in eo, ut ait.S.Tho.3.p.q.79. articu.8.quia alias esset magnum periculum.

Quis

Quis enim sine peccato ueniali accederet sæpe? per peccatum autem ueniale impeditur actualis sensus gustus, & delectatio spiritualis. Nec etiam requiritur tunc motus liberi arbitrii actualiter concomitans sumptionem Eucharistiæ: sufficit enim motus liberi arbitrii præcedens, ut etiam dicit San. Tho. 4 distin. 15. q. 1. arti. 3. q. 2. ad. 2.

Qvaeritvr, an per hoc Sacramentum remittatur peccatum mortale, an scilicet, posit quis accedere ad eucharistiam in peccato mortali, ita quod non peccet mortaliter de nouo? Respondetur, quod dupliciter potest quis accedere cum mortali. Vno modo scienter, & talis semper peccat mortaliter de nouo. Non diiudicans corpus domini, iudicium sibi manducat & bibit. Secundo modo ignoranter, quia scilicet doluit, & credidit se habuisse sufficientem dolorem: cum tamen in rei ueritate talis dolor non fuerit suffi ciẽs: & talis non accedit indigne, nec peccat mortaliter, quinimo uirtute Sacramenti remittitur præcedens peccatum: Hoc S. Tho. 3. p. q. 79. art. 3. et. q. 80. art. 4. et Alexan. de Ales. 4. p. q. 46. memb. 3. ad secundum, et Bonauentura. 4. di 9. q. 7. et Gabriel in canone, lect. 8. et Marsi. 4. q. 6. art. 4. conclusione. 1. et Gerson in multis locis, et super Magistratum tracta. 9. p. 3. et Adrianus. q. 1. de Eu-

76 Per euchari. remittit peccatum mortale.

de Euchariſtia, et omnes præter unū Maio. Patet autem hoc, nam alias cum non poſsit homo ſcire, utrū odio uel amore ſit dignus (iuxta illud, Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. 1. Corinth. 4. et Iob. 9. Verebar omnia opera mea: et ibidem ſi ſimplex fuero hoc ipſum ignorabit anima mea. et De propitiato peccato noli eſſe ſine metu. Eccleſia. 5.) periculoſiſsimum eſſet accedere ad euchariſtiam, et talis exponeret ſe periculo peccati mortalis, cum nemo ſciat ſe ſine peccato accedere. Item Ioannis. 6. dicit Chriſtus, panis uerus eſt qui de cælo deſcendit, et dat uitam mundo, cum igitur accedens in gratia, iam habeat uitam: ſi aliquando exiſtēti in mortali īculpabiliter ignorato, non daret gratiam, nunquam eſſet uerum quod hic panis uitam daret mundo. Satis eſt igitur, ad hoc ut quilibet ſecurus accedat ad euchariſtiam, quod doleat de præteritis, et proponat cauere futura, licet aliquando non ſint remiſſa peccata: et tunc remiſsionem eorum accipiet, non ratione contritionis, quæ perficietur: ſed ratione ſacramenti, quod ſecundum Auguſtinum et ſanctos, uiuificat mortuos, et ſemper ſic accedens habebit gratiam. Et licet de hoc aliqui dubitent, ego tamen nullum dubium habeo. An uero huius ſacramenti præcipuus effe-
ctus

ctus sit remissio peccatorum, dices secundum fidem catholicam, negatiue, ita enim diffinitur in Concilio Tridē. Sess. 13. cano. 5. ubi sic dicitur. Si quis dixerit uel præcipum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum uel ex ea non alios effectus prouenire, anathema sit.

QVAERITVR, an ante sumptionem eucharistiæ sit necessaria confessio, uel an sufficiat sola contritio cum proposito confitendi peccata semel in anno? Respon. sententia omnium Theologorū S. Tho. Durand. Scoti, Palud. Alexand. Bonauen. Gabriel. Ocham, & aliorum est, quod necessarium est confiteri omnia peccata mortalia antequam accedamus ad eucharistiam. Quæ sentētia adeo certa & firma est, ut nulli iam liceat de opposito aliquid etiā opinatiue asserere. Hoc patet ex Concilio Tridentino, Sessione 13. De Eucharistia. capitu. 7. & iterum immediate post Canonem undecimum, idem diffinit sub his uerbis. Et ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem et condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus illis quos conscientia peccati mortalis grauat, quantuncunque etiam se contritos existiment habita copia confessoris, necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem.

77 Ante sumptionē eucharistiæ præ requiritur confessio.

Si quis autem contrarium dicere, prædicare, uel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumpserit, eo ipso excōmunicatus existat. Hoc autem prædducti doctores non solum dicunt iure positiuo tantum, sed etiam iure diuino: & hoc habitũ est semper pro certo, & ab antiquo. Vnde Hugo de sancto Victore, uir magnæ autoritatis in lib. de Ecclesiastica potesta. dicit, Audacter dico, si ante sacerdotis confessionem quis accesserit ad corpus & sanguinem Christi, reus erit corporis, et sanguinis domini quantumuis pœniteat, & uehementer doleat, et ingemiscat. Hoc autem dixit. 60. annis ante Innocen. 3. qui instituit ca. omnis utriusq; sexus. Ex quo patet quod non de nouo in prædicto cap. fuit positum præceptum de confessione ante eucharistiã præmittenda. Et Cypria. in epistola ad fratres consistentes in plebe, reprehendit Episcopos sui episcopatus Carthaginensis, eo quod non memores euangelii, et suæ autoritatis, lapsis dabant eucharistiam ante confessionem. Idem dicit (et adhuc acrius) in libello ad lapsos, et in aliis locis multis. Et lib. 6. ecclesiasticæ historiæ refert Eusebius de Philippo imperatore quod cum in die Paschæ communicare uellet, non fuit permissus ab episcopis nisi prius confiteretur pec-

cata.

cata. Omnino igitur tenendum est contra Caieta. necessariam esse cõfessionem sacramentalem ante sumptionem Eucharistiæ. Quod etiam probatur ex consuetudine ecclesiæ: quam frangentes putant se grauiter errare. Item eucharistia est sacramentum unitatis ecclesiasticæ: ergo recipiens illam oportet, non solum ut reconcilietur Deo per coutritionem, sed etiam ministris ecclesiæ per confessionem. Itẽ Matth. 6. Christus dicit, Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus ante altare, et uade reconciliari fratri tuo. Hæc igitur sententia tenẽda est, quamuis non putem hæreticum quod Caietanus dicit.

QVAERITVR, an liceat aliquando sumere eucharistiam ante cõfessionem? Respon. secundum omnes, quod sic. primo quando quis tempore necessitatis, quo tenetur sumere eucharistiam, non habet copiam confessoris. Cum enim præcepta domini suauia sint, nec præcepta positiua militent contra ius naturale, non tenemur ea implere cum infamia nostra: ac proinde si parochus ruranus, non habet confessorem, et si non celebrat se diffamat, celebrare potest sine præuia confessione. Et eodem modo si ego ha- 78

1. Casus. Aliquãdo licet sumere euchari stiam sine præuia cõ fessione.

beam casus reseruatos, et non est episcopus præsens; et si non celebro infamor, possum celebrare sine confesione peccati reseruati: Item propter reuerentiam sacramenti, putasi cœpi celebrare, et in ipsa celebratione meminero alicuius peccati mortalis, non oportet ut relinquam missam, quia facerem irreuerentiam eucharistiæ: et hoc etiã, si sim in ipso principio missæ: licet solum introitum dixerim. Ita tenet Ricard. Palu. et alii: quod credo uerum quamuis archiepiscopus Florentinus dicat, quod si ante consecrationem recordetur, et posit sine scandalo quærere confessorem, debet illum quærere. Sed non credo hoc esse uerum. Idem dicendum est de his qui sunt ibi parati ad recipiendam eucharistiam, qui si ibi recordati fuerint alicuius mortalis, secure possunt communicare, etiam ante confesionem, propter reuerentiam sacramẽti. Nec de hoc dubito.

Secundus.

79 QVAERITVR, utrum sacerdos debeat dare eucharistiã peccatori perseueranti in peccato, et petenti eam? Respond. primo secundum omnes, quod publico peccatori, concubinario, usurario, meretrici, et similibus non debet dari eucharistia: quia esset mittere margaritas ante porcos, et sanctum dare canibus. Item quia talis publicus peccator,

An eucharistia sit dã da peccatoribus.

non

non habet ius ad petendum sacramentum, quia est sibi prohibitum, 1. Corinthi. 11. Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat: ergo qui negat ei sacramentum, non facit ei iniuriam. Per publicum autem peccatorem intelligimus cum. S.Tho.3.p.q. 80.arti.6.et.4.d.9.quæst.1.arti.1. eũ qui damnatur a iudice propter euidentiam facti cuius populus est testis: ut dicitur in cap. cum dilectus de purgatione canonica et ca. euidentia de accusationi. et. c. tua nos de cohabitatione clericorum, et mulie. talibus igitur neganda est eucharistia. Verum est quod si is qui est publicus peccator in uno loco, accedat ad me in alio loco distanti, in quo reputatur bonus, nec potest fama facile ad hunc locum peruenire, & petat eucharistiam: probabile uidetur mihi quod teneor illi dare, quia alias offenderem eum grauiter. Si autem publicus peccator, secrete pœnituit, & petit eucharistiam in publico, non debeo illi dare, quousque ostendat pœnitentiam suam exterius. Si uero secrete pœnituit, et secrete petit, debeo illi dare eucharistiam: nisi existimetur, quod hoc factum ueniet in publicum. Si autem peccator occultus, quem ego & aliqui alii scimus peccatorem, publice petat eucharistiam, danda est illi: quod etiam fecit Christus, cum

Iuda: alias diffamarem eum. Admoneat tamen eum parochus secrete si possit, ut dicitur in cap.2. de officio ordinarii. Si autem peccator occultus occulte petat, siue sacerdos sciat eius peccatum in confessione, siue extra confessionem, debet ei denegare: quia nullo modo ei nocet. Ita tenet. S. Tho. 4.d.9.quæst.1.arti.5.quæst.2.

80 QVAERITVR, utrum pollutio nocturna impediat sumptionem eucharistiæ. Pro responsione notandum cum Palu.4.d.9.q.3. quod pollutio nocturna nunquam est peccatum; sed signum, aut effectus peccati. Et idem dicit S.Tho.4.distin.9.q.1.arti.4.et.3. p.q.80.arti.7. quia talis actus non est immediate in potestate hominis. Si igitur ille act⁹ sequatur ex causa palpabili mortaliter, tūc dicit Ricard. et quidam alii, quod impedit sumptionem eucharistiæ, ita quod peccaret mortaliter qui post illam accederet ad sacramentum. Sed dicendum est absolute, quod nulla pollutio nocturna impedit sumptionem eucharistiæ sub pœna peccati mortalis. Hoc tenet Palu.4.d.9.q.4. conclusione.2. et Gabriel lect.10.in Canone, et Gerson. de materia celebrationis consideratione.7. et Maio.d.9.q.2.& Sylue.in uerbo Eucharistia, et Bonauentura, di.12.q.3. Hoc patet, nam post confessionem nō manet, nisi quædā immunditia

An pollutio noctur na īpediat sumptio-nem eucharistiæ.

munditia corporalis: sed ut dicitur Matth. 18. Non lotis manibus manducare non coinquinat hominem, ergo. Item, quia uel hoc impedit sumptionem eucharistiæ, propter malitiam: & hoc non, quia maiora peccata, scilicet blasphemia, & periurium, non impediunt. Vel propter distractionem & turbationem: & hoc non, quia legitimus concubitus non impedit, cum tamē æqualiter dissoluat mentem, sicut illegitimus, imo & amplius cum sit in uigilia: ergo pollutio nocturna non impedit sumptionem eucharistiæ. Si uero pollutio fuerit mortalis, accedere ad sacramentum erit ueniale propter quādam irreuerentiam, quia mens multum distracta est. Et sancti consulunt, ut tales per aliquod tempus abstineant, scilicet usque ad diem sequentē, uel per 24. horas, ut dicit Alber. Alexan. & S. Tho. Et etiam si pollutio fuerit mere naturalis, propter reuerentiam sacramenti melius erit non accedere illa die. Et ita consulunt decreta. c. testamentum. & canon est. distin. 6. Et hoc nisi fuerit festum aliquod, uel causatur nota aliqua apud uidentes, quod iste non celebrat: tunc enim melius erit celebrare. Ista autem irreuerentia non facit quod sit peccatum ueniale accedere ad eucharistiam, quia talis immunditia fuit mere naturalis. Ita dicit S. Tho. 3. p. q. 80.

articu.7. 1. ubi ait quod id quod consulunt sancti, totum est de congruitate & consilio. Post concubitum autem coniugalem, Greg. 33.q.4.c. uir cum propria. dicit, quod si accessit uoluptatis causa, abstineat: si autem ratione prolis, suo iudicio relinquatur. Breuiter dico, quod accedere ad eucharistiam post legitimum concubitum non est peccatum. Post quamcunque uero aliam pollutionem in uigilia, fornicationem, aut adulterium, accedere ad eucharistiam etiam post pœnitentiam & confessionem, magna irreuerentia est, sed non peccatũ mortale, seclu so contemptu: melius tamen esset tunc abstinere. Post sumptionem etiam eucharistiæ bonum est, quod uir a propria uxore abstineat, sed non est necessarium.

81 Eucharistia a ieiunis sumenda.

QVAERITVR, an accedens ad eucharistiã, debeat esse ieiunus? Resp. omnino, quod sic. S. Th. 3. p. q 80. arti. 8. allegat Augu. episto. 118. in responsione ad Ianuariũ. Et habetur de conse. d. 2. c. liquido: ubi dicitur, placuit spiritui sancto, & ita apostoli ordinauerunt, & ita seruatur per totum orbem, ut non sumeretur cibus ante corpus dominicum. Idẽ dicitur in Concilio Carthaginensi. Et habetur de conse. d. 1. c. sacramẽta & ca. ex parte de celebratione missarum, prohibetur sacerdos ne bis celebraturus, in prima celebra-

tione ſumat ablutionem. Vide etiam capit, nihil.7.q.1.Chriſtus autem euchariſtiam dedit apoſtolis poſt cœnam, quia ſecundum ritũ legis, illa hora debebat celebrari paſcha, & prius debuit plene legẽ obſeruare, quam hoc ſacramentum inſtituere. Et uoluit ultimo loco hoc tam grande donum relinquere, quo uehementius commendaret myſterii illius altitudinem. Iuſtitutio autem apoſtolorum fuit legitima, ut cum maiori reuerentia ad tantum ſacramentum accedatnr. Si enim Leui.10. prohibetur Aaron et filiis eius ne bibant uinum, nec omne quod inebriare poteſt, quando erant ſanctuarium intraturi, ut haberent ſcientiam diſcernendi inter ſacrum & prophanum, inter pollutum et immundum: multo magis ſacerdotibus celebraturis conuenit, ut ieiuni accedant ad tã admirabile ſacramentum. Hoc igitur de fide tenendum eſt, et oppoſitum eſt erroneũ, et hæreticum, ut determinatum eſt in Concilio Conſtantienſi, Seſsio.13. quamuis derideat hæreticiſsimus ille Luthe.

SED dubitatur, an ſaltẽ aliquando liceat ſacerdoti celebrare poſt prandium, ſeu conſecrare, ut det euchariſtiam exiſtenti in extrema neceſsitate? Maio.d 9 q.3.ad.5.dicit, quod licet: imo in fermentato, & ſine aliis ſolennitatibus poteſt conſecrare ſecrete: 82

An aliquã do euchariſtia poſſit ſumi a nõ ieiuno.

quia

quia diuinum ius derogat positiuum, cum ergo esse ieiunum, & consecrare in azymo sit de iure positiuo, communicare uero sit præceptum diuinum: sequitur, quod primũ non potest impedire secundum. Oppositum tenet Palu. d. 9. ubi ait, quod nõ licet, & hoc credo probabilius. Maio. enim præsupponit falsum, quod communicare sit præceptum in iure diuino, ut postea uidebimus. Item uidetur contra ius diuinum consecrare panem sine uino, & econtra. Et est contra ca. comperimus. de consecra. distin. 2. Et consecrare in fermentato, & sine solennitatibus prohibitum est, ac proinde non est faciendũ. Si commode fieri potest, propter reuerentiam sacramenti, detur eucharistia mane infirmis antequam aliquid sumatur. Si autem hoc commode fieri non potest, detur illis etiam post cibum sine scrupulo. Ita etiam tenet usus ecclesiæ, & omnes doctores, & merito quidem: nam quod propter iustitiam institutum est, non debet contra charitatẽ militare. Debet igitur recipiens eucharistiam esse omnino ieiunus. Verum est quod si cum quis lauatur, gustaret paululũ aquæ, uel uini, præter intentionem: non ideo impedietur sumere eucharistiam, dum tamen fuerit in parua quantitate. Et sic tenet. S. Tho. & omnes. Idem dicito, si cibi frustum

paruum

paruum manserit inter dentes, & præter intentionem deglutiatur. Si etiam post ablutionem inuenerit sacerdos reliquiam hostiæ, potest & debet eam accipere, quia ieiunus incepit, et eius officium nondum est terminatum. Item quia alias non posset sufficienter occurri necessitatibus, et difficultatibus, nam frequenter post ablutionem, inueniuntur reliquiæ. Patet etiam, quia in parasceue sumitur particula hostiæ posita in uino, etiam si post primum haustum particula adhæreat calici.

Qvaeritvr, quibus sit danda eucharistia, utrum possit dari non habētibus usum rationis? S. Tho. 4. dis. 6. & 3. p. q. 80. arti. 9. cum aliis doctoribus respondet cum distinctione. Non habentes usum rationis sunt in duplici differentia: quidā qui dicuntur non habere, quia parum habent, ut sunt hebetes, & rudes: & istis nullo modo est eucharistia negāda. Alii sunt totaliter priuati usu rationis. Et isti sunt in duplici differentia, quidam qui nunquam habuerunt usum rationis, ut sunt pueri, & amentes a natiuitate: & talibus non est danda eucharistia, quia non habent deuotionem, & non diiudicant corpus domini ab aliis cibis. Alii sunt qui aliquando habuerunt usum rationis, ut phrenetici: & talibus si non sit periculum irreue- 83 An sit danda eucharist. nō habentibus vsum rationis.

rentiæ,

rentiæ, uel uomitus, et prius pœnituerint, & habuerint deuotionem ad euchariſtiam, et petierint: licet poſtea in phreneſim inciderint, non debet negari: quia per ea quæ naturalia ſunt non debet quis perdere beneficia gratuita. Hoc probatur duobus decretis ca. qui recedunt. et. c. is qui. 26. q. 6. et tales recipient in ſumptione euchariſtiæ gratiam, et omnes alios effectus ſacramenti: licet in hoc non conueniat Caieta. 4. p. q. 7. arti. 1. ſed oppoſitum cum. S. Tho. credo uerum. De pueris etiam licet conſuetum fuerit olim apud aliquas eccleſias, ut daretur eis euchariſtia, dicimus cum. S. Tho. quod non tenentur eam recipere: nec conueniés eſt quod illis detur. Hoc Patet ex uſu eccleſiæ, quæ quidem non permitteretur tam enormiter errare. Item quia pueri poſt baptiſmũ ſunt in gratia, quam non poſſunt perdere ſine culpa ſua: ſed culpam ante uſum rationis committere non poſſunt, ergo nõ tenētur de neceſsitate recipere euchariſtiam: alias baptiſmus non ſufficeret ad ſalutem, quod aſſerere eſt hæreticum. Et ita diffinitum eſt in Concilio Triden. ſeſsio. 21. de cõmunione, Cano. 4. Cuius uerba ſunt. Si quis dixerit paruulis antequam ad annos diſcretionis peruenerint, neceſſariam eſſe euchariſtiæ communionem, Anathema ſit. Idem habetur

habetur in eadem sessio. Cano. 4. Secundo dicimus quod huiusmodi paruulis nullo pacto est danda eucharistia propter pericula uomitus, et eructationis, uel alterius irreuerentiæ, quæ frequens est in pueris. Ideo nunc in ecclesia illis eucharistiam conferre, sacrilegium esset. Si autem de facto daretur illis, reciperent gratiam.

QVAERITVR, utrum liceat quotidie sumere eucharistiam? S. Tho. 3. p. q. 80. arti. 10. respondet, quod eucharistia dupliciter consideratur. uno modo secundum se, secundũ quod confert gratiam ex opere operato sumenti ipsam. Et quantum ad hoc non solum quotidie, uerum sæpe in die quolibet esset sumenda, ut gratia augeretur. Secundo modo potest cõsiderari ex parte nostra, ex qua requiritur reuerentia, et deuotio: et secundum hoc non est conueniens, quod homo accedat quotiescunq; potuerit, sed expectet commodum tẽpus quo sit deuotus. Qui igitur se ĩuenerit cum deuotione, et non distractũm, laudabiliter quotidie communicabit: ut patet ex cõsuetudine primitiuæ ecclesiæ. Et quia nunc etiam laudantur qui quotidie celebrant. Patet etiam Augu. autoritate de uerbis domini, panis (inquit) iste quotidian' est, accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit: sic tamẽ uiue, ut quotidie merearis accipere 84

An liceat quotidie eucharistiã sumere.

Sed

Sed quia sunt multa impedimenta, laudabile est aliquando abstinere, ut Augusti. dicit lib. de ecclesiasticis dogmatibus. Et habetur in cap. quotidie de consecratio. distinctio. 2. quotidie communicare, nec laudo, nec uitupero. Gerson super magistrum, tractatu. 9. dicit; quod illi qui propterea quod frigidi sunt (alioquin sine peccato) recedunt ab eucharistia, sunt similes illis qui frigent, & nolunt accedere ad ignem. Effectus enim eucharistiæ est ipsa deuotio, nunquid prius uis effectum eucharistiæ quam ipsam eucharistiã? Presbyteris igitur laudabilius est communicare quotidie? Vnde Gregorius. 4. lib. dialogorum. c. 46. refert Casium Narniensium episcopum quotidie celebrantem, et in celebratione stantẽ: Et dicit mandatum domini accepisse per reuelationem cuidam alteri factam, operare quod operaris, non cesset manus tua, non cesset pes tuus, etc. Et Ambrosius, Graue est quod ad mensam tuam mundo corde, et innocentibus manibus non uenimus: sed grauius est, si quia peccata metuimus: sacrificium non reddamus. De secularibus autem dicimus, in primitiua ecclesia eos frequentissime, et forsan quotidie communicasse. Postea cessante numero fideliũ, tempore Augustini fiebat hoc rarius, quibusdam quotidie, aliis dominicis

diebus

diebus hoc facientibus, ut ait Augustinus in epistola ad Ianuarium. Et habetur. 12. d. ca. illa autem. Postea Fabianus papa præcepit, ut saltem ter in anno omnes communicarent, scilicet in Pascha, Pentecoste, & in Natiuitate domini. Tandem Papa Innocentius 3 uel propter multitudinem fidelium, uel propter eorum indeuotionem, traxit communionem ad hoc, ut satisfacerent sumendo semel in anno. ut patet in cap. omnis utriusque sexus. de pœnitentiis, et remissionibus. Laudabile tamen est ut sæpe fideles communicent.

QVAERITVR, an sit præceptum de sumptione eucharistiæ? S. Tho. 3. p. q. 80 arti. 11. ponit duas conclusiones. Prima. Ex præcepto diuino tenentur omnes fideles communicare. Patet Ioannis. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Itē consuetum est in ecclesia infirmos communicare, quod non est præceptum in iure positiuo: et qui hoc transgreditur, putat se graue malum fecisse, ergo præceptum est in iure diuino. Hoc tenet Duran. 4. d. 9. q. 2: et Palu. d. 9. q. 1. Et hoc præceptum diuinum obligat sicut alia præcepta affirmatiua tēpore necessitatis: quando scilicet quis est in tali statu, quod iam probabiliter credit se non 85 An sit præceptum sumendi eucharistiā.

habi-

habiturũ ulterius opportunitatẽ recipiendi. Secunda conclusio. S. Tho. Ex statuto ecclesiæ quilibet fidelis tenetur communicare semel in anno: ut patet in. c. omnis utriusque sexus. Qui autem iam communicauerit in uita, & semel in anno, in articulo mortis non communicans propter negligentiam quamdam, non peccabit mortaliter: ut bene dicit Syluester uerbo, eucharistia. 3. Hoc patet, quia damnatis ad mortem non datur eucharistia. Verum est quod hæc est pessima consuetudo iudicum, prætendunt enim reuerentiam eucharistiæ, sed sunt fabulæ, non putant se esse iudices nisi occidant, tamen non damnantur tanquam rei peccati mortalis.

86 An sit cõmunicãdũ sub vtraq; specie.

QVAERITVR, utrum sit necessarium sumere eucharistiam sub utraque specie? Respon. quod secundum fidem catholicam nec est ex Dei præcepto, nec de necessitate salutis ut omnes Christi fideles adulti sumant eucharistiæ sacramentum sub utraque specie, et oppositum asserere est hæreticum. ut diffinitum est in Concilio Tridentino. sessio. 21. Cano. 1. cuius hæc sunt uerba. Si quis dixerit ex Dei præcepto uel necessitate salutis omnes & singulos Christi fideles utranque speciem sanctissimi eucharistiæ sacramẽti sumere debere, Anathema sit. Dicimus

ulterius

ulterius quod in primitiua ecclesia fuit consuetudo sumendi eucharistiam sub utraque specie, ut patet. 1. Corinthiorum. 10. Vnus panis & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane & de uno calice participamus. Et hoc etiam dicit Cyprianus in sermone de lapsis. Et dicuntur Græci modo sic populum communicare. Sed in Concilio Constantiensi, & Basiliensi interdictum est sub pœna excommunicationis, ne seculares cõmunicemus sub utraque specie, & damnati sunt ut hæretici qui dicebant esse necessariũ sub utraque specie communicare. Et hoc congrue ordinatum est, quia sæpe contingeret periculum effusionis sanguinis, si toti populo dandus esset. Item quia aliquibus est horridum uinum maxime fœminis. Item ut euitaretur error Nestorianorum hæreticorum dicentium, quod sub specie panis non est nisi corpus, et sub specie uini non nisi sanguis. Ideo sub unica specie communicatur populus: ut ostendatur, quod est totus Christus sub qualibet specie, sunt autẽ uere hæretici & tanquam hæretici puniendi asserentes ecclesiam errasse dum supradictis prohibuit sub utraque specie communicare. Similiter & hæretici sunt & tanquam tales puniendi, asserentes ecclesiam non iustis causis & rationibus fuisse adductam

dum illud prohibuit. Hæc patent ex eodem Concilio Tridenti.sessio.21.de comunione. Cano.2.Cuius uerba sunt. Si quis dixerit sanctam ecclesiam catholicam non iustis causis & rationibus adductam fuisse ut laicos atq; etiam clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse, Anathema sit. Sacerdos autem necessario debet sumere sub utraq; specie: ut patet in capitu. cōperimus. de consecra: distin.2. & sunt uerba Gelasii papæ, ubi dicitur esse grāde sacrilegium consecrare sub altera spscie tantum. Præceptum est igitur sacerdotibus quod communicent sub utraque specie. Et uidetur quod sit præceptum diuinum, quia alias non esset sacramentum perfectum: quia non est perfecta refectio sub unica specie, sacramentum uero euchariistiæ est quædam refectio.

87 An minister eucharistiæ sit sacerdos.

QVAERITVR, an minister huius sacramenti sit sacerdos? Respon.quod non est licitum dubitare de hoc. Patet in capitu.firmiter de summa Trinita. & fide catholica. Et in Concilio Florenti. Et etiam patet ex ui ipsius nominis, sacerdos enim dicitur à sacrificando, sed eucharistia est sacrificium: ergo ad solum sacerdotē spectat. Item quia in lege ueteri non pertinebat ad omnes offerre sacrificia, sed solum ad sacerdotes: &

Abraham

Abraham obtulit decimas Melchisedech, quia erat Dei sacerdos.: ergo etiam in lege noua solis sacerdotibus licet offerre sanctũ sacrificium altaris. Quando autem ordinati cum episcopo consecrant, si aliqui dicant formam consecrationis, antequam episcopus, uel postquam finiuit episcopus, nihil faciunt, ut dicit Palu. & Caietanus. Nam intentio eorum est consecrare cum episcopo.

88 An ministrare eucharistiam laicis, conueniat sacerdotib'.

QVAERITVR, an ministrare eucharistiã laicis spectet ad solum sacerdotem? Respon. quod propria autoritate, & tanquam ex officio, spectat ad solum sacerdotem: ut habetur in cap. peruenit. de consecratione. d. 2. ubi puniuntur sacerdotes qui per alios mittebant sacramenta, & dicitur quod solus sacerdos potest id facere. Tempore uero quo populus communicabat sub utraque specie, diaconi ministrabãt sanguinem non tamen corpus domini. Quia in calice non tangebatur corpus domini immediate, & ideo sanguinem ministrare poterãt: non autem corpus domini, quia immediate tangitur. At in necessitate, scilicet ægrotante presbytero, potest diacono committi ut deferat corpus domini. Ita dicit Palu. 4. d. 13. &. S. Tho. 4. di. 13. q. 1. articu. 3. nec est dubitandum de hoc. Et etiam sine commissione posset diaconus in necessitate portare eucharistiam, ut ait

 S. Tho.

S.Tho.non tamen subdiaconus, aut alii infe riores. Durand.dicit se uidisse, quod diaconus cardinalis, papa celebrante, dat eucharistiam aliis clericis. Ipse dubitat an id recte fiat. Sed certe nullum sacrilegium ibi interuenit iudicio meo.

39 Malus sacerdos potest consecrare.

QVAERITVR, utrum malus sacerdos possit consecrare? Resp. sine quacunq; dubitatione quod sic. Nam alias ecclesia esset in magno periculo: delicta enim quis itelligit? Et etiam populus esset in periculo idolatrãdi. Oppositum autem fuit error Donatistarum, contra quos multa dicit Augusti.in lib.de baptismo.5.c. & contra Parmenianum lib.2.respon.107.& in multis aliis locis dicit, Sacramentum Christi nulla peruersitate hominis siue dantis, siue recipientis, uiolari: et Sacramẽtum gratiæ dat Deus per malos, ipsam tamẽ gratiá per se ipsum. Et contra Petilianũ, lib.2.ca.30. Si quis uerus sacerdos.i.dignus uult esse, induatur iusticia oportet. Qui autẽ solo sacramẽto sacerdos est.i. ordinatus, sicut fuit Caiphas pontifex, quãuis non sit sacerdos uerus.i.bonus seu dignus, uerũ est tamen quod dat. Idẽ dicit Chrysostomus super Iohannẽ, ubi ait, quod sicut per asinã Balaã locut' est Deus, sic per malos sacerdotes sacramẽta præstat. Et non est dubitandũ. Vide 1.q.1.c.quod quidam.& 24.q.1.c.audiuimus.

QVAE-

QVAERITVR, utrum missa sacerdotis mali tantum prosit aliis, sicut missa boni Sanctus Thomas. 3. par. quæstione. 82. articulo. 6. dicit quod in missa duo sunt considerando, scilicet ipsum sacramentum, et orationes quæ in ea dicuntur, ac oblatio sacrificii. Quantum ad primum quod est principale, non minus ualet sacerdotis mali missa, quam missa boni ex opere operato. Orationes autem possunt dupliciter considerari. Vno modo inquantum procedunt ab hac priuata persona: et ex hac parte maioris efficaciæ sunt orationes boni sacerdotis, quam orationes mali: quia licet aliquando Deus audiat malos, tamen certum est quod potius audit bonos. Alio modo possunt considerari prædictæ orationes tanquam procedentes a celebrante in persona ecclesiæ: et quantum ad hoc tantam efficaciam habet oratio mali, sicut oratio boni sacerdotis, et econtra: Et idem dicendum est de horis Canonicis, quæ si dicantur a ministro ecclesiæ, etiam in peccato mortali prosunt, quia dicuntur in persona ecclesiæ. Quoniam is cui mittitur aliquid, non respicit per quem mittatur, sed quis et quid mittat: hæc Sanctus Thomas. Si enim quis mitteret seruum ad dandam 90 An missa mali sacerdotis prosit tantum sicut missa boni.

eleemosynam, licet seruus doleret, & repu gnaret, nihilominus eleemosyna ualeret om nibus illis pro quibus offertur. Sic sacerdos cum sit minister ecclesiæ missam celebrans, licet peccet ipse, prodest tamen aliis eius sacrificium. Ex parte autem orationum, & ipsius oblationis, quo melior fuerit minister, eo magis accepta erit oblatio: facilius enim & sæpius, & amplius impetrat bonus, quam malus. Augetur etiam ualor missæ ex assistentia audientium: offerunt enim sacrificium circunstantes. Vnde in canone dicitur, pro quibus tibi offerimus, uel qui tibi offerunt. Vnde regulariter maioris ualoris est missa dicta ubi sunt multi, quam ubi sunt pauci.

91 QVAERITVR, utrum hæretici schismatici, & degradati posint consecrare? Magist. sen. 4. d. 13. de hæreticis & schismaticis tenet aperte, quod quamuis tentent consecrare nihil faciunt. Idem dicit de degradatis. Sed in oppositum est tota cohors theologorum nemine excepto. Tenēt enim omnes, quod postquam quis est semel ordinatus, semper potest consecrare ueram eucharistiam. Vnde Augu. lib. de corpore Christi, In mysteriis corporis & sanguinis domini, nihil a bono magis, uel a malo minus perficitur. Itē. 1. Corin. 11. Qui manducat & bibit indigne, &c.

Hæretici schismatici & degradati possunt consecrare.

&c. Ecce Christus permittit se contrectari & manducari a malis, ergo eadem ratione permittet se consecrari a malis. Item hæretici redeuntes ad ecclesiam non ordinantur de nouo, ergo antea poterant consecrare. Magist. senten. deceptus est ex uerbis Cypria. qui sine dubio fuit illius sentẽtiæ, quod hæreticus nec poterat baptizare, nec sacramenta conficere. Sed iam fuit illud in Concilio reuocatum, ideo non est tenendum. Cũ igitur character sacerdotalis in quo fundatur potestas consecrandi, sit indelebilis, non est dubitandum quin et potestas ipsa sit indelebilis. Vtrum autem tales missæ hæreticorum et excommunicatorum, ualeant et prosint, cum sint separati ab ecclesia, a qua ualorem habent, dubitari posset. Verum quoniã adhuc ministri sunt ecclesiæ, et utuntur potestate sibi ab ecclesia tradita, licet male utantur ea, probabilius est quod ualent et prosunt aliis. Nec obstat ca. quidam. 1.q.1. quia non loquitur assertiue, sed inquisitiue, ut ait S. Tho. 3.p.q.82.arti.8.ad.1.

QVAERITVR, an liceat audire missam et suscipere communionem a clericis hæreticis, schismaticis, et excommunicatis. S. Tho. 3.p.q.82.arti.8. dicit, quod a publice suspensis ab ecclesia non licet, quia ecclesia prohibet, ut a concubinariis publicis, et a 92 Missam hæretici, schismatici, & degradati. an liceat audire.

ſimoniacis: ab aliis autem licitum eſt. Sed nota quod hæc determinatio S. Tho. uera eſt ſecundum ius antiquum. 23. d. ca. nullus, ubi dicitur. Nullus audiat miſſam ſacerdotis, quem indubitanter nouit habere concubinam. Et in cap. ſequenti hoc idem mandatur ſub excommunicatione. Et Grego. 4. dialogorum, et habetur. 24. q. 2. cap. cœpit. dicit de puero Hermigildo filio Regis Hiſpaniæ, quod cum ægrotaret, mandauit ei pater, ut ſumeret euchariſtiam ab epiſcopo Arriano, qui noluit, propter quod a patre interfectus eſt, et a Gregorio martyr reputatur. Sed nunc non uidetur ſtandum in illo iure antiquo, quia in Concilio Conſtantieñ determinatum eſt, quod non tenemur uitare excommunicatos, niſi ſint nominatim excommunicati, uel manifeſte percuſſores clericorum. Idem habetur in Concilio Baſilien. ſi aliquam habet autoritatem & in cap. cum non ab homine de ſententia excommunicationis dicitur quod occulte excommunicatus non debet publice uitari. Admonet tamen Palu. quod quando ego ſcio ſacerdotem eſſe peccatorem, licet ſciam occulte, benefacerem, ſine ſcandalo aliorum me ſeparans ab auditione miſſæ eius, & a receptione ſacramentorum: ut illi incutiam ruborem, & moueam illum ad pœnitentiam.

Et ſic

Et sic intelliguntur cap. nostra. & cap. nisi de clerico excommunicato.

QVAERITVR, utrũ liceat sacerdoti omnino abstinere a celebratione? S. Tho. 3. p. q. 82. arti. 10. tenet quod omnino tenetur sacerdos celebrare. Probatur ex uerbis Ambro. iam adductis. graue (inquit) est quod ad mensam tuam mundo corde, & innocentibus manibus non uenimus: sed grauius est si dum pœnas metuimus, sacrificia non reddamus. Et. 2. Corin. 6. Hortamur uos ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. Ideo Maio. & Durand. dicunt quod sine graui peccato sacerdos non potest abstinere a celebratione. Facit etiam ad hoc cap. dolentes. de celeb. missa. paragrapho sunt: ubi reprehenduntur qui solum quater in anno celebrãt. Et. 2. Machab. 4. contra quosdam sacerdotes dicitur, quod iam nõ circa altaris officia dediti erant. Itẽ Luc. 22. Christus dixit. Hoc facite in meã cõmemorationẽ, ergo. Sed utrum sit mortale omnino abstinere a celebratione? Caie. 3. p. q. 82. arti. 10. tenet quod nõ est mortale. Et idem uidetur sentire. S. Tho. cum nõ exprimat hoc esse mortale. Et ita tenẽdum est, quia nullum est præceptum iuris diuini, aut humani de hoc. Sed quoniam defraudat ecclesiã suo sacrificio ad quod offerendũ est constitutus minister, non excusat a peccato.

95 An liceat sacerdoti nunquam celebrare.

Et

Et aliqui canonistæ dicũt quod peccat mortaliter, propter uerbum Ambrosii dicentis, Ego quia quotidie pecco, quotidie debeo accipere medicinam. Quod habetur de consecra.d.2.capi. si quotiescunque. sed dictum est de consilio. Licet in uitis patrum legatur de quodam uiro sancto, quod ordinatus in sacerdotem, nunquam postea celebrauit. Credendum est quod haberet aliquod impedimentum occultum, uel quod hoc faciebat ex reuelatione spiritus sancti:

94 Celebrãdi tẽpus opportunũ quod sit.

QVAERITVR, quod sit opportunum tempus ad celebrandum? Respon. S. Tho. quod illud in quo ecclesia consueuit celebrare. Omnia enim alia uariantur: tamen in omnibus optimus canon est ecclesiæ cõsuetudo. Et de hac ecclesiæ consuetudine ponit San. Tho. duas cõclusiones. Prima, oportet quod in ecclesia sit quotidie hoc sacrificium. Patet, quia a Christo uocatur panis quotidianus, et intelligitur de Eucharistia secundum Augustinum. Item quia si in ciuitate aliqua non celebraretur aliquo die, reputaretur graue scandalum. Secunda, missa solennis in ecclesia conuenienter celebratur ab hora diei tertia usque ad nonam: quia tunc est Christus crucifixus. Quos autem obliget præceptum illud de quo in prima propositione. Canonistæ dicunt, quod ecclesias collegiatas

legiatas et rectores earum: ita quod si eorũ defectu non dicatur aliquo die missa, peccarent mortaliter. Ego credo quod nõ est peccatum mortale. Panormita. in cap. cum creatura de celebratione missarum dicit, quod in ecclesiis collegiatis debent quotidie celebrari duæ missæ, una de die, alia de defunctis. Non oportet tamen quod sit de requiẽ: esset enim male factum, si in die paschatis et solennitatum magnarum diceretur missa de requiem. Et in hoc corrigendus est error muliercularũ, et indiscreta laicorum deuotio: cum iubent dicere missas de sanctis qui non sunt in cælo, uel de requiem. In festiuitatibus dicatis missam de die, Syluester ait, quod id quod Panor. dicit de missa de requiem, iã est ex consuetũdine abrogatum. Nec est rationabile, quod in die celebri dicatur missa de defunctis. Nec hoc potest haberi ex prædicto cap.

95 QVAERITVR, an oporteat pluries in die celebrare? Respon. quod in cap. consuluisti. et in cap. referente de celebra. missarum, prohibitum est pluries in die celebrare, et communicare. Sed ponuntur plures exceptiones quas ego non intelligo. Prima est in Natiuitate domini, in qua ter celebramus, et hæc clara est. Secundam ponit Syluester, si defunctus sit præsens post missam celebratã:

An liceat pluries in die celebrare.

Tunc

Tunc forsan hæc erat consuetudo: quæ iam uidetur abrogata. Si tamen aliquis hoc facere, non reputaretur peccare mortaliter. Tertia, quando est necessarium infirmis uiaticum porrigere, & aliter haberi non potest. Quarta, pro necessitate peregrinorum, si peregrinantes in die festo uenerunt post missam celebratam. Ego miror certe, & puto quod ante non erat ita arcta consuetudo semel tantum celebrandi, sicut nunc est. Quinta, pro necessitate nuptiarum, scilicet quando tempus laberetur, & non possent nuptiæ differri. Has exceptiones ponit etiam Raymun. Sexta secundum Hostiensem quando quis habet duas ecclesias, etiam si una sit in titulo, et alia commendata: et hæc consuetudo adhuc durat. Septima quando eodem die occurrunt duæ missæ, una de die, alia de ieiunio. Hos. 7. casus ponit Palu. 4. d. 12. q. 2. art. 4 ubi notat. quod omnes prædictæ exceptiones intelliguntur quando sacerdos est ieiunus, alias in nulla necessitate licet. Panor. in dicto ca. consuluisti. ponit. 8. exceptiones. 7. prædictas, et octauam, si superueniat aliqua magna persona ut episcopus et similes, quos non licet trāsire sine auditione missæ. Et idē est (ait Syluester) de quolibet alio in die festo, quoniam habet præceptū audiendi missam. Glo. in dict. c. ponit nonam. s. si esset con

suetum

suetum in aliqua ecclesia dicere duas missas, et non sit nisi unus sacerdos idoneus ad cele brandum. Addunt aliqui decimam, propter paupertatem ecclesiarum, et raritatem sacerdotum. Et hoc habetur in iure. 21. q. 1. c. clericus. in fine. et de electione. c. dudum. et 10. q. 3. c. unico. et ita habet etiam consuetudo. Syluester addit undecimam. s. quandocunque occurrit necessitas arbitrio boni uiri. Probat ex dict. c. cõsuluisti. ubi dicitur, quod propter necessitatẽ licet pluries celebrare. Ex quo dicto eliciũt doctores hos casus. Notat Pal. quod nõ licet sacerdoti pluries in die quam bis celebrare. Pro quacũq; autẽ necessitate nemini licet bis cõicare in die eodem.

De tempore autem missæ solennis S. Tho. dicit quod est ab hora tertia usq; ad nonam .i. usque ad horam tertiam post meridiem. Et quod hæc consuetudo fuerit in ecclesia, patet ex cap. solent de consecra. d. 1. et licet non inueniamus præceptum de consuetudi ne quam nunc habemus quæ reuocet præcedentem: nihilominus uirtualiter inuenitur in hoc, quod papa concedit aliquibus priuilegia, quod possint dicere missam post meridiem. De nocte uero non est celebrandum: quia est iure cautum, præterquam in nocte resurrectionis, cum in præfatione dicatur, Qui hanc sacratissimam noctem, etc.

56 Quo tẽpore missa sit celebrãda.

Sed

Sed hæc consuetudo abrogata est. In aurora autem potest celebrari, nec oportet expectare punctualiter: sed seruetur in hoc consuetudo. Credo tamen quod in casibus propter quos licet bis celebrare, licebit etiam noctu celebrare: ut propter infirmos. Vide Gabrie. in cano. lect. 14. et. 15.

97 Quo loco missa dicenda sit.

QVAERITVR, de loco in quo missa est celebranda? S. Tho. 3: p. q. 83. arti. 3. dicit quod non potest celebrari nisi in locis ab episcopo consecratis. Hoc probat ex cõsuetudine ecclesiæ. Vide Gabrielem in canone lect. 13. et. 14. et omnia illa quæ ueniunt in usum sacramenti, oportet quod sint sacra, ut in. c. nullus presbyter. et. c. si quis. de conse. dist. 1. Notandum tamen est, quod quamuis offerantur priuilegia celebrandi in domibus, maxima tamen irreuerentia est dicere missam ubi dormiunt uir et uxor: cum etiam si in ecclesia dormierint, polluatur. Clericis conuenit istas deuotiones corrigere. Et Papa non concedit talia priuilegia nisi cum reuerentia, et in loco honesto. De aliis ritibus si aliquid intermittatur non ex malitia sed ex negligentia quacunque, non existimetur mortale: Vnde si quisquam celebrans obliuiscatur manipuli, uel non aduertat se sine ara celebrare, non timeat peccatum mortale.

QVAE-

QVAERITVR, quomodo uioletur eccle- 98
sia, & qualiter reconciliari debet? Respon. Ecclesia
quod ecclesia uiolatur in duobus casibus: ut quomodo
habetur de conse. ecclesiæ. c. ultimo. et. c. si- violetur,
gnificasti. de adult. Primus est, si in ecclesia & reconcilietur.
effundatur sanguis: & hoc intelligendum est graui effusione, nam si pugno percussero aliquem in naribus, & fluat sanguis, etiam in magna quantitate, non polluitur ecclesia. Et etiam intelligitur de effusione iniusta. Si enim quispiam se defendendo occidat aliquem in ecclesia, non propterea uiolatur. Nec oportet quod sanguis cadat intra ecclesiam, ad hoc ut uioletur: sufficit enim quod ibi effundatur, etiam si percussus grauiter, exeat statim ab ecclesia antequam sanguis cadat. Secundus casus est emissio seminis, non solum illicita, sed etiam licita uiri cum uxore. Pollutio tamen in somnis quacunque ex causa proueniat, non uiolat ecclesiam. Additur tertius casus, scilicet si in ecclesia sepeliatur excommunicatus denunciatus. De modo autem quo ecclesia debet reconciliari postquam fuerit polluta, distinguendum est, quia uel ecclesia est consecrata, aut dedicata: et sic a solo episcopo est reconcilianda, nisi ipse uel papa alteri commiserit: potest autem committi clerico cuicunque. Si autem ecclesia non fuerit conse-

crata, sed solum benedicta, potest a simplici sacerdote reconciliari. Si autem episcopus ægrotaret, et nolit committere alteri quod eam reconciliet, potest dare licentiam quod celebrentur ibi diuina quousq; ipse possit eam consecrare. Si autem uitia sint occulta, non opus est ecclesiam reconciliari, ut tenet beatus Antoninus, Guillelm. et Hostiensis. Si autem sint publica reconcilietur. Fiunt autem publica uel ex confessione eorum qui fecerunt, uel ex euidentia facti. Ratio Ioann. Andre. est, quia ecclesia non iudicat de occultis.

99 Missa quã do cœpit celebrari.

QVAERITVR, quando cœpit missa celebrari cum istis ritibus nunc consuetis? Resp. quod ritus ecclesiæ in celebratione missarum est antiquissimus. Nam Dionysius qui fuit tempore Pauli, ponit pauciores cæremonias et ritus in libro de ecclesiastica Hierarchia. Item in cap. Iacobus de conse. d. 1. dicitur. Iacobus frater domini cui primo credita est Hierosolymitana ecclesia, & Basilius episcopus Cæsariensis (cuius claritas per totum orbẽ refulsit) in scripturis addiderunt nobis missæ celebrationem. Glo. i. ordinem missæ celebrandæ. Isidorus lib. 1. de officio & Dionysius dicunt quod beatus Petrus fuit primus qui hoc fecit. Hæc non inter se dissonant, potuit enim esse quod alii

facerent

facerent autoritate Petri qui erat pōtifex. August. ad Ianuarii inquisitionē, trac̄tās illa uerba Pauli, cætera cū uenero disponam. 1. Corin. 11. loquens quomodo sit accedēdum ad eucharistiam, dicit, Paulus apud Corinthios ordinauit ritum illum qui ordinatus fuit Romæ a Petro, & Iacobo. Hugo de sant. Victo. lib. 2. de sacramentis. p. 8. c. ulti. dicit quod primus omnium celebrauit Petrus Antiochiæ: quod potest intelligi de celebratione cum dignitate pōtificali. Et ita intelligit beatus Anto. 1. p. ti. 6. c. 8. & de his sit satis.

QVAERITVR, de aliquibus defectibus contingētibus in missa, quomodo sit eis occurrendum? Quid si sacerdos celebrans moriatur? uel si impediatur aliqua infirmitate? Dico, quod si hoc contingit ante consecrationem, nō oportet quod missa perficiatur: si autem post consecrationem; debet missa per alium perfici. Sed quid faciet celebrans si meminerit se esse in mortali, aut in excommunicatione? Respon. quod si est ante consecrationē, dimittat missam, si non sit nota infamiæ uel scandali: at si sequatur scandalū, nō dimittat. Sin uero sit post consecrationē, omnino non debet dimittere. Idem dicendum est de eo qui meminit se non esse ieiunum. Quid quando aranea, musca, uel aliud animal uenenosum cecidit in calicem? 100 Missæ defectib' quo modo occurrendū.

 Respon-

Respondeo, si est ante consecrationem, tollat animal & uinum, & mittat aliud de nouo. Si post consecrationem, accipiat animal, abluat, & comburat, & ablutio & cineres mittantur in piscinam: & sumat sanguinem. Si autem sit uenenum in calice, non bibat, sed seruet in calice uel in uase apto inter reliquias: & ponat aliud uinum & iterum consecret solum uinum, si nondum sumpserit hostiam. Si uero sumpserit hostiam, reincipiat a consecratione hostiæ. Idem faciat si post sumptionem hostiæ, deprehenderit nihil fuisse in calice, uel fuisse solam aquam, reincipiat a consecratione hostiæ. Quamuis si iam sumpserit aquam, dubitet Palu. an debeat calicem consecrare. Si autem dubitat an dixerit uerba consecrationis, dicat iterum secundum Scotum. Si sanguis fundatur totus, ponat aliud uinum & consecret: & si cecidit super tabulam, lambatur, & radatur, et mittatur in piscinam. Si super mappam, et potest fieri munde, sumat, uel comburatur mappa, uel sufficienter lauetur. Regula autem generalis est, quod quotiescunq, scitur ubi sunt species sacramenti, non debent comburi, sed seruari. Reliqua uide apud sanctum Thomam. Hæc sufficiant de sacramento Eucharistiæ.

101 QVAERITVR, an missa sit sacrificium.

Respon-

Respondetur, quod unanimis sententia omnium sanctorum et doctorum est et fuit, missam esse sacrificium, et ita fide firma tenendum est, et opposita assertio est hæretica. Ecclesia enim catholica a principio sui ortus sensit tenuit confessa est docuit et prædicauit, atq; executione et usu monstrauit missam esse sacrificiū. Vt enim dicitur Psal. 109. et ad Hebræ. 6. Christus est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: qui ut dicitur Gene. 14. in pane et uino sacrificium obtulit. Ergo si in cœna consecrans panem et uinum Christus non sacrificauit uere et realiter, nunquam fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Item pro statu nouæ legis, quæ usque in finem seculi est duratura, necesse est dare sacrificium aliquod uisibile ipsi proprium et peculiare, nam teste Paulo ad Hebræ. 7. Lex et sacerdotinm et sacrificium, ita connexa sunt adinuicem, ut nullum ab alio separari possit. Item sacrificium agni paschalis fuit figura agni Christi existentis sub speciebus panis et uini. Nam ille agnus repræsentabat Christum sub ratione comestibilis. Item propheta Daniel qui ca. 9. dixerat sacrificium ueteris legis fore in æternum cessaturum, postea ca. 12. de sacrificio legis nouæ loquens dixit, iuge sacrificium (scilicet, legis nouæ quod sub pane

& uino celebratur) cessaturum per tres annos cum dimidio &c. Præterea Malachiæ.1. reprobans dominus sacrificia legis Iudaicæ dicit. Munus non suscipiam de manu uestra, ab ortu enim solis usq; ad occasum magnū est nomen meum in gentibus. Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda quia magnum est nomen meum in gentibus. ubi uidetur quod loquitur de ecclesia tempore legis euangelicæ, quæ gentium ecclesia est. Hæc igitur ueritas, quod missa sit sacrificium diffinita est in Conc. 12. Toletano.c.5.& in Concilio Lateranen. sub Innocentio.3.cano.1. suorum Decretorum, & in Synodo generali cap.32. suorum decretorum. Et in Concilio Ephesino in epistola ad Nestorium missa, & tandem in Concilio Tridenti. Sessio.22.cap.1.2.3.et.4.et cano.1. 3.4. etc. uerba primi canonis hæc sunt. Si quis dixerit in missa non offerri Deo uerum et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.

102 Obtulit autem seipsum Christus in ultima cœna sub speciebus panis et uini Deo patri pro nobis. Et ita de fide est tenendum. nam Lucæ.22. dicitur et accepto pane gratias egit et fregit et dedit eis dicens, Hoc est corpus meum quod pro uobis datur, hoc facite

cite in meam commemorationem. Datur in quam nunc in præsenti, et hæc nostra assertio diffinitur in prædicto conc. sesio. 22. c. 1. Ex qua habes quod Christus pro nobis bis seipsum obtulit in sacrificium. Primo incruentem sub speciebus panis et uini. Secundo cruente sub propria specie ueræ carnis humanæ in ara crucis. Eadem igitur .s. corpus et sanguis Christi et Christus totus bis oblata est pro nobis, semel in cruce. Secundo in cœna sub speciebus panis et uini. Et hæc quotidie repetitur per sacerdotes missam celebrantes. Quod item patet ex diffinitione Concil. Tridenti. cap. 2. ubi supra. Et quia Christus in ultima cœna missam celebrans seipsum obtulit pro uiuis et mortuis. Ideo missa offerri potest pro peccatis uiuorum et mortuorum, et pro aliis necesitatibus. Est enim uerum sacrificium et unicum ecclesiæ christianæ. Et ita firma fide tenendum est. Sic. n. diffinitur in prædicto conci. Triden. ubi supra cano. 3. cuius uerba sunt, Si quis dixerit missæ sacrificium tãtum esse laudis et gratiarum actionis, aut nudã commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autẽ propitiatorium, uel soli prodesse sumenti, neque pro uiuis et defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus et aliis necesitatibus offerri debere, anathema sit.

SEQVITVR SACRAMENTVM Pœnitentiæ.

De Sacramento Pœnitentiæ tractat Magister Sententiarum 4. distin.14. et S. Thomas.3.par.quæst.84.

103 Pœnitētia est sacramentum.

VAERITVR, utrum pœnitentia sit sacramentum, et utrum post baptismum sit aliquod signum uisibile institutum ad remissionem peccatorum actualium? Respondeo, quod sic, et est conclusio de fide: ut patet Ioannis.10. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Et Matthæi.18. Quodcunque solueris super terram erit solutum et in cœlis. Ex his locis patet, quod est aliqua autoritas et iurisdictio inter homines ad remittendum peccata. Et hæc iurisdictio inter homines exercetur per actum exteriorem: ergo pœnitentia est signum sensibile institutum a Deo in remissionem peccatorum, ac proinde est sacramentum. Idem patet autoritate ecclesiæ in ca. ad abolendam. extra de hæreticis. Et expresse inter sacramenta numeratur confessio peccatorum. Et inter hæreticos numerantur qui aliter sentiunt de sacramentis quam ecclesia Romana sentit. Et in Conci. Florentino sub Eugenio.4.

Eugenio.4. numeratur pœnitentia inter septem sacramenta: ergo. Idem diffinitur in Conci. Tridenti. Sessio. 14. de pœnitentiæ Sacramento Cano. 1. cuius uerba sunt. Si quis dixerit in catholica ecclesia pœnitentiã non esse uere et proprie Sacramentum pro fidelibus quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo domino nostro institutum, anathema sit.

Et quod Sacramentum pœnitentiæ et Sacramentum baptismi, non sint unum Sacramentum, sed duo firma fide tenendum est. Sic enim dicitur in prædicto Concilio, et Sessio. cap. 2. et Cano. 2. item. Si quis Sacramenta confundens ipsum baptismum, pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atq; ideo pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit. Vocatur autem Sacramentum pœnitentiæ, quamuis contineat contritionem, satisfactionem, et confessionem: quia sumpsit nomen ab ultimo: ut dicit. S. Tho. 4. d. 16. q. 1. arti. 1. sicut saepe usitatum est. Nam licet homo sit animal, corpus, et substantia, non denominatur nisi ab ultimo quod est homo. Sic etiam sacerdos quamuis sit diaconus et subdiaconus, nominatur sacerdos ab ultimo. Quia uero ultima pars pœnitentiæ,

quæ est satisfactio, est pœnalis, imo omnia in hoc sacramento sunt pœnalia: ideo uocatum est sacramentum pœnitentiæ totum aggregatum ex illis partibus, tam actus pœnitentis quam absoluentis.

104 Materia sacramenti pœnitentiæ.

Qvaeritvr, quæ sit materia huius sacramenti? Respon. quod materia remota sunt peccata poenitentis. Vnde cum beatissima uirgo nullum prorsus peccatum habuerit, falsissimum est quod quidam fingunt scilicet quod confitebatur B. Ioanni Euangelistæ. Materia uero propinqua, sunt tres actus pœnitentis, scilicet, contritio confessio & satisfactio. Ita enim diffinitum est in Concilio Florenti. sub Eugenio quarto. Et idem etiam diffinitur in Concilio Tridentino, Sessione 14. de pœnitentiæ sacramento. Cano. 4. his uerbis. Si quis negauerit ad integram et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus pœnitentiæ quasi materiam sacramenti pœnitentiæ, uidelicet, contritionem, confessionem, et satisfactionem, aut dixerit duas tantum esse poenitentiae partes, terrores, scilicet, incussos conscientiæ agnito peccato, & fidem conceptam, ex Euangelio uel absolutione qua credit quis sibi per Christum remissa peccata, anathema sit.

Qvae-

QVAERITVR, quæ ſit forma huius ſacramenti? S. Tho. 3. p. q. 84. articu. 3. dicit quod forma uera ſacramenti pœnitentiæ eſt, Ego te abſoluo. Sicut enim Marci ultimo, et Matthæi ultimo dominus loquens de baptiſmo dixit, Baptizantes eos in nomine patris, & filii & ſpiritus ſancti: non dixit hæc ſit forma baptiſmi, Ego te baptizo (& tamen hæretici Vuiclephſitæ dicunt illam eſſe formã baptiſmi) ſic de pœnitentia dicitur Matthæi. 18. Quodcunq; ſolueris ſuper terram, ergo hæc erit forma pœnitentiæ, ego te abſoluo. Item. 2. Corinth. 2. Ego quod donaui ſi quid donaui, propter uos in perſona Chriſti: ergo ſicut Paulus dicit ſe donaſſe, ſic debet & ſacerdos dicere, ego te abſoluo. Item ut ait Sanctus Tho. opuſculo. 22. Non eſt parui momenti quod eccleſia canit. Iam bone Paſtor Petre clemens accipe uota precantum, & peccati uincula reſolue tibi poteſtate tradita: ac proinde non eſt blaſphemia, ut putant iſti hæretici, quod ſacerdos dicat, Ego te abſoluo. Item in Concilio Florenti. ſub Eugenio. 4. expreſſe determinatur hanc eſſe formam poenitentiæ, ſcilicet, Ego te abſoluo, & expreſsius in Concilio Tridentino, Seſsione. 14. Cano. 3. cuius uerba uide infra. quæſtione. 179. Hæc igitur eſt forma conueniens & neceſſaria. 105 Forma ſacramenti pœnitentiæ.

Et licet

Et licet præmittãtur alia uerba, omnia sunt de congruitate, sicut etiam crucis signum. Et si dicatur in c.nunquid. de cõsecratione d.5. Sacramenta cruce perficiũntur, sed non loquitur de omnibus sacramentis. Manuum impositio dicit Palu. quod est de cõgruitate. Sed S.Tho. ait quod non debet fieri. Ponantur autem a capite separatæ: Signãt enim copiosum munus gratiæ conferri, sicut in sacramento confirmationis.

106 Pœnitẽtia est sufficiens remediũ contra peccata.

QVAERITVR, utrum pœnitentia sit remedium sufficiens contra peccata? Respon. quod sic. Patet ex illo Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, uita uiuet & non morietur: omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. Et idem dicitur. c. 33. & Sapien. 11. Dissimulans peccata hominum propter poenitentiam. Et Matth. 3. Pœnitentiam agite & appropinquabit regnum coelorum. Idem dicitur Matth. 4. et Luc. 15 Gaudium est angelis super uno peccatore poenitentiam agente. Et. 2. Corin. 7. Quæ enim secundum Deum tristitia est salutem operatur. Luc. 17. Si poenitentiam egerit dimitte illi. Et sunt in utroque testamento infinita testimonia. Et si obiicias illud Hebræo. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, &c. rursus renouari ad poenitentiam.

'tiam. Dico cum. S. Tho. 3. p. q. 84. articu. 10. ad. 1. & cum Chrysosto. & omnibus sanctis doctoribus, quod ibi negat Paulus, non poenitentiam, sed renouationem per baptimū secundo acceptum: quia baptismus non est iterabilis. Peccatum uero in spiritum sanctum, si sit finalis in poenitentia. i. peccatum cum quo homo moritur sine hoc quod egerit poenitentiam de eo, est irremissibile. Alia autem peccata in spiritum sanctum dicuntur irremissibilia, quia difficile remittuntur, & raro Deus tales conuertet, & sunt in magno periculo. Sed tamen si poenitentiam egerint, remissionem sine dubio consequentur.

107 QVAERITVR, an poenitentia sit remediū necessarium ad salutem post lapsum in peccatum? Respon. quod sic. Nam in sacris literis ubicunq; dominus hortatur ad ueniam petendam non dat aliud remedium nisi poenitentiam, ergo. Et hoc adeo uerum est, quod etiam requiritur poenitentia de peccatis commissis ante baptismū, adulti enim qui baptizantur necesse est quod doleant de peccatis: iuxta illud Actuum. 2. Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum. Et Augustinus libro de poenitentia ait, Omnis qui iam suæ uoluntatis arbiter constitutus est, cum ad sacramentum fideliū accedit,

Pœnitētia est necessaria ad salutem. post peccatum.

accedit, nisi eum ueteris uitæ poeniteat, nouam non potest inchoare. quod & habetur de consecra.d.4.cap.omnis qui. Ab hac autem poenitentia cum baptizãtur soli paruuli sunt immunes. De uenialibus autem nõ est necessaria poenitentia, quia per dilectionem Dei, & multa alia remitti possunt. Si uero peccator præueniatur aliquo periculo maris, uel latronum, uel alicuius alterius, poenitentia eius erit quod faciat tunc quicquid possit. Dicat Miserere mei Deus, uel aliquid simile: quicquid enim possit etiam in ultimo statu facere hoc animo ut concilietur Deus & placatus reddatur, poenitentia est. Talis namque non est extra salutis statum.

108 Pœnitẽtia remittit pœnã peccatorum.

QVAERITVR, utrum per poenitentiam remittatur poena debita peccatis? Respon. quod per poenitentiam semper remittitur aliqua pars reatus & si sit minor: non tamen oportet quod tollatur tota obligatio ad poenam. Nam omnes fatentur quod postquã poenituit aliquis, imponẽda est aliqua poenitẽtia. Nec hoc infert præiudicium aliquod diuinæ misericordiæ, quod post dimissam culpam, quærat poenam ab amico: qui enim peccat lædit iustitiã simul & amicitiã. Iure autem amicitiæ teneor ego dum aduersarius petit ueniã, & est paratus facere quicquid

quid uoluerim, recipere eum ad priſtinam amicitiam. Nec debeo dicere, nõn parcam, aut non erit amicus donec reddat domum quam combuſsit. Sed nihilominus ſalua amicitia poſſum repetere domum meam. Et rex poteſt amico ſuo remittere homicidium, tamen omnino ſalua amicitia cogit eum ſatisfacere alteri pro iniuria: Sic Deus omnino poſtquam aliquis petit ueniam, redit in amicitiam, & nihilominus exigit iuſtitiam. Nota unum locum ex quo expreſſe cõſtat quod Deus punit hominem poſtquam factus eſt ei amicus. 2. Reg. 12. Poſtquam dimiſit Deus peccatum Dauid, dicitur, Veruntamen filius qui natus eſt tibi morietur, &c.

QVAERITVR, quomodo remittantur peccata uenialia? Reſpon. 1. quod quicquid ſufficit ad remittendum mortale, ſufficit etiã ad remittendum ueniale. Eſt clarum, quia quicquid eſt in ueniali eſt in mortali & aliquid amplius, ergo. Secundo dico quod ad remiſsionem uenialis ſufficit dilectio Dei. Nam cum Dei dilectio ſit ei uelle placere: et qui uult ei placere, uult uirtualiter non diſplicere: iam ibi interuenit diſplicentia interpretatiua quæ ſufficit ad remiſsionem uenialium: ut ait. S Tho. 3. p. quæſt. 87. arti. 1. Nam apud homines ſufficit ad remiſsionem leuis offenſæ dicere ei quem offendit, 109. Venialia peccata quomodo remittanť.

ego posthac uolo tibi in omnibus placere: ergo multo magis apud Deum qui pronior est ad miserendum. Item probat hoc Scotus, plus placet Deo dilectio ista, quam displiceat peccatum ueniale: sed homines etiam mali si offendantur leui offensa, & præstentur eis magna beneficia, non exigunt satisfactionem leuis iniuriæ, etiam si non petatur uenia: ergo, dilectio Dei sufficit ad remissionem peccatorum uenialium. Per dilectionem uero Dei, aut per displicentiam generalem, dimittuntur omnia illa peccata uenialia ad quæ homo non est actualiter affectus, uel uirtualiter. Si uero quis est affectus uni peccato ueniali, & dolet de alio, remittitur peccatum de quo dolet manente alio. Et quoniam in illa potestate ecclesiæ tradita in illis uerbis. Quorum remiseritis peccata, non solum tradita est facultas remittẽdi peccata per poenitentiam quæ est sacramentũ: sed etiam multis aliis modis, cum ad remissionem uenialium non sint necessaria sacramenta: relicta est potestas ecclesiæ ad instituẽda media ad eorum remissionem. Et ista sunt oratio dominica, benedictio episcopi, tunsio pectoris, aqua benedicta, & similia, quæ sine quocunque alio motu bono sufficiunt remittere uenialia, per hoc quod fiũt, quia sunt ab ecclesia instituta in remedium uenialium.

uenialium: De aqua benedicta Alexander, quintus a Petro dicit, & habetur de consec. d 3.c.aquam Aquam sale consperfam popu lis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sancti ficentur, & purificentur. Quod etiam omnibus sacerdotibus faciendum esse mandauimus. Nam si sanguis uitulæ aspersus sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, et diuinis precibus consecrata populum sanctificat. De oratione dominica habetur de poenitentia. d 3.c.de quotidianis. Et est Chryso sto. dicentis. de quotidianis leuibusque pec catis quotidiana oratio fidelium sufficit, scilicet, Pater noster. De benedictione episco pali, & abbatum habetur.1.quæstio.1.c. benedictio.ca.multi. De tunsione pectoris habetur de poenitētia.d.1.c.tres sunt actiones. et. d.2.c. sicut inquit, et de sacra unctione. cap.cum uenissem.§.1.

QVAERITVR, utrum peccata per poeni tentiam remissa redeant per sequens peccatum? S.Tho.3.p.q.88.arti.1.dicit quod in pec cato duo possunt considerari, unum est ipsa culpa, alterum reatus ad poenam, et tnuc ponit tres conclusiones. Prima, peccatum non potest redire quantum ad culpam. Patet, nam si Sortes occidit hominem et egit de illo homicidio poenitentiam: et iterum post poenitentiam furatus est, hoc ultimum peccatum 110

Peccata per pœnitentiam remissa an redeāt per sequens peccatum.

& uino celebratur) cessaturum per tres annos cum dimidio &c. Præterea Malachiæ.1. reprobans dominus sacrificia legis Iudaicæ dicit. Munus non suscipiam de manu uestra, ab ortu enim solis usq; ad occasum magnũ est nomen meum in gentibus. Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda quia magnum est nomen meum in gentibus. ubi uidetur quod loquitur de ecclesia tempore legis euangelicæ, quæ gentium ecclesia est. Hæc igitur ueritas, quod missa sit sacrificium diffinita est in Conc. 12. Toletano c.5. & in Concilio Lateranen. sub Innocentio.3. cano.1. suorum Decretorum, & in Synodo generali cap.32. suorum decretorum. Et in Concilio Ephesino in epistola ad Nestorium missa, & tandem in Concilio Tridenti. Sessio.22. cap.1.2.3. et.4. et cano.1. 3.4. etc. uerba primi canonis hæc sunt. Si quis dixerit in missa non offerri Deo uerum et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.

102 OBTVLIT autem seipsum Christus in ultima cœna sub speciebus panis et uini Deo patri pro nobis. Et ita de fide est tenendum, nam Lucæ.22. dicitur et accepto pane gratias egit et fregit et dedit eis dicens, Hoc est corpus meum quod pro uobis datur, hoc facite

cite in meam commemorationem. Datur in quam nunc in præsenti, et hæc nostra assertio diffinitur in prædicto conc. sessio. 22. c. 1. Ex qua habes quod Christus pro nobis bis seipsum obtulit in sacrificium. Primo incruentem sub speciebus panis et uini. Secundo cruente sub propria specie ueræ carnis humanæ in ara crucis. Eadem igitur .s. corpus et sanguis Christi et Christus totus bis oblata est pro nobis, semel in cruce. Secundo in cœna sub speciebus panis et uini. Et hæc quotidie repetitur per sacerdotes missam celebrantes. Quod item patet ex diffinitione Concil. Tridenti. cap. 2. ubi supra. Et quia Christus in ultima cœna missam celebrans seipsum obtulit pro uiuis et mortuis. Ideo missa offerri potest pro peccatis uiuorum et mortuorum, et pro aliis necessitatibus. Est enim uerum sacrificium et unicum ecclesiæ christianæ. Et ita firma fide tenendum est. Sic. n. diffinitur in prædicto conci. Triden. ubi supra cano. 3. cuius uerba sunt, Si quis dixerit missæ sacrificium tātum esse laudis et gratiarum actionis, aut nudā commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autē propitiatorium, uel soli prodesse sumenti, neque pro uiuis et defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus et aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.

SEQVITVR SACRAMENTVM Pœnitentiæ.

De Sacramento Pœnitentiæ tractat Magister Sententiarum 4. distin.14. et S. Thomas.3.par.quæst.84.

103 Pœnitétia est sacramentum.

VAERITVR, utrum pœnitentia sit sacramentum, et utrum post baptismum sit aliquod signum uisibile institutum ad remissionem peccatorum actualium? Respondeo, quod sic, et est conclusio de fide: ut patet Ioannis.10. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Et Matthæi.18. Quodcunque solueris super terram erit solutum et in cœlis. Ex his locis patet, quod est aliqua autoritas et iurisdictio inter homines ad remittendum peccata. Et hæc iurisdictio inter homines exercetur per actum exteriorem: ergo pœnitentia est signum sensibile institutum a Deo in remissionem peccatorum, ac proinde est sacramentum. Idem patet autoritate ecclesiæ in ca.ad abolendam. extra de hæreticis. Et expresse inter sacramenta numeratur confessio peccatorum. Et inter hæreticos numerantur qui aliter sentiunt de sacramentis quam ecclesia Romana sentit. Et in Conci. Florentino sub Eugenio.4.

Eugenio.4. numeratur pœnitentia inter septem sacramenta:.ergo. Idem diffinitur in Conci.Tridenti.Sesſio.14.de pœnitentiæ Sacramento Cano.1. cuius uerba sunt. Si quis dixerit in catholica ecclesia pœnitentiã non esse uere et proprie Sacramentum pro fidelibus quoties post baptiſmum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo domino nostro institutum, anathema sit.

Et quod Sacramentum pœnitentiæ et Sacramentum baptismi, non sint unum Sacramentum, sed duo firma fide tenendum est. Sic enim dicitur in prædicto Concilio, et Sesſio.cap.2.et Cano.2.item. Si quis Sacramenta confundens ipsum baptismum, pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atq; ideo pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit. Vocatur autem Sacramentum pœnitentiæ, quamuis contineat contritionem, satisfactionem, et confesſionem: quia sumpsit nomen ab ultimo: ut dicit. S. Tho.4. d.16. q.1. arti.1.sicut saepe usitatum est. Nam licet homo sit animal, corpus, et substantia, non denominatur nisi ab ultimo quod est homo. Sic etiam sacerdos quamuis sit diaconus et subdiaconus, nominatur sacerdos ab ultimo. Quia uero ultima pars pœnitentiae,

QVAERITVR, quæ sit forma huius sacramenti? S.Tho.3. p.q.84.articu.3.dicit quod forma uera sacramenti pœnitentiæ est, Ego te absoluo. Sicut enim Marci ultimo, et Matthæi ultimo dominus loquens de baptismo dixit, Baptizantes eos in nomine patris, & filii & spiritus sancti: non dixit hæc sit forma baptismi, Ego te baptizo (& tamen hæretici Vuiclephsitæ dicunt illam esse forma baptismi) sic de pœnitentia dicitur Matthæi.18. Quodcunq; solueris super terram, ergo hæc erit forma pœnitentiæ, ego te absoluo. Item.2.Corinth.2. Ego quod donaui si quid donaui, propter uos in persona Christi: ergo sicut Paulus dicit se donasse, sic debet & sacerdos dicere, ego te absoluo. Item ut ait Sanctus Tho. opusculo. 22. Non est parui momenti quod ecclesia canit. Iam bone Pastor Petre clemens accipe uota precantum, & peccati uincula resolue tibi potestate tradita: ac proinde non est blasphemia, ut putant isti hæretici, quod sacerdos dicat, Ego te absoluo. Item in Concilio Florenti. sub Eugenio. 4. expresse determinatur hanc esse formam poenitentiæ, scilicet, Ego te absoluo, & expressius in Concilio Tridentino, Sessione.14.Cano.3. cuius uerba uide infra. quæstione. 179. Hæc igitur est forma conueniens & necessaria. 105 Forma sacramenti pœnitentiæ.

Et licet

Et licet præmittātur alia uerba, omnia sunt de congruitate; sicut etiam crucis signum. Et si dicatur in c.nunquid. de cōsecratione d.5. Sacramenta cruce perficiūntur, sed non loquitur de omnibus sacramentis. Manuum impositio dicit Palu. quod est de cōgruitate. Sed S.Tho. ait quod non debet fieri. Ponantur autem a capite separatæ. Signāt enim copiosum munus gratiæ conferri, sicut in sacramento confirmationis.

106 Pœnitētia est sufficiens remediū contra peccata.

QVAERITVR, utrum pœnitentia sit remedium sufficiens contra peccata? Respon. quod sic. Patet ex illo Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, uita uiuet & non morietur: omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. Et idem dicitur. c. 33. & Sapien. 11. Dissimulans peccata hominum propter poenitentiam. Et Matth. 3. Pœnitentiam agite & appropinquabit regnum coelorum. Idem dicitur Matth. 4. et Luc. 15 Gaudium est angelis super uno peccatore poenitentiam agente. Et. 2. Corin. 7. Quæ enim secundum Deum tristitia est salutem operatur. Luc. 17. Si poenitentiam egerit dimitte illi. Et sunt in utroque testamento infinita testimonia. Et si obiicias illud Hebræo. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, &c. rursus renouari ad poenitentiam.

'tiam. Dico cum. S. Tho. 3. p. q. 84. articu. 10. ad. 1. & cum Chrysosto. & omnibus sanctis doctoribus, quod ibi negat Paulus, non poenitentiam, sed renouationem per baptimũ secundo acceptum: quia baptismus non est iterabilis. Peccatum uero in spiritum sanctum, si sit finalis in poenitentia. i. peccatum cum quo homo moritur sine hoc quod egerit poenitentiam de eo, est irremissibile. Alia autem peccata in spiritum sanctum dicuntur irremissibilia, quia difficile remittuntur, & raro Deus tales conuertet, & sunt in magno periculo. Sed tamen si poenitentiam egerint, remissionem sine dubio consequentur.

QVAERITVR, an poenitentia sit remediũ necessarium ad salutem post lapsum in peccatum? Respon. quod sic. Nam in sacris literis ubicunq; dominus hortatur ad ueniam petendam non dat aliud remedium nisi poenitentiam, ergo. Et hoc adeo uerum est, quod etiam requiritur poenitentia de peccatis commissis ante baptismũ, adulti enim qui baptizantur necesse est quod doleant de peccatis: iuxta illud Actuum. 2. Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrum. Et Augustinus libro de poenitentia ait, Omnis qui iam suæ uoluntatis arbiter constitutus est, cum ad sacramentum fideliũ accedit, 107

Pœnitẽtia est necessaria ad salutem. post peccatum.

accedit, nisi eum ueteris uitæ poeniteat, nouam non potest inchoare. quod & habetur de consecra.d.4.cap.omnis qui. Ab hac autem poenitentia cum baptizātur soli paruuli sunt immunes. De uenialibus autem nō est necessaria poenitentia, quia per dilectionem Dei, & multa alia remitti possunt. Si uero peccator præueniatur aliquo periculo maris, uel latronum, uel alicuius alterius, poenitentia eius erit quod faciat tunc quicquid posit. Dicat Miserere mei Deus, uel aliquid simile: quicquid enim posit etiam in ultimo statu facere hoc animo ut concilietur Deus & placatus reddatur, poenitentia est. Talis namque non est extra salutis statum.

108 Pœnitētia remittit pœnā peccatorum.

QVAERITVR, utrum per poenitentiam remittatur poena debita peccatis? Respon. quod per poenitentiam semper remittitur aliqua pars reatus & si sit minor: non tamen oportet quod tollatur tota obligatio ad poenam. Nam omnes fatentur quod postquā poenituit aliquis, imponēda est aliquā poenitētia. Nec hoc infert præiudicium aliquod diuinæ misericordiæ, quod post dimissam culpam, quærat poenam ab amico: qui enim peccat lædit iustitiā simul & amicitiā. Iure autem amicitiæ teneor ego dum aduersarius petit ueniā, & est paratus facere quicquid

quid uoluerim, recipere eum ad pristinam amicitiam. Nec debeo dicere, non parcam, aut non erit amicus donec reddat domum quam combusit. Sed nihilominus salua amicitia possum repetere domum meam. Et rex potest amico suo remittere homicidium, tamen omnino salua amicitia cogit eum satisfacere alteri pro iniuria: Sic Deus omnino postquam aliquis petit ueniam, redit in amicitiam, & nihilominus exigit iustitiam. Nota unum locum ex quo expresse cōstat quod Deus punit hominem postquam factus est ei amicus. 2. Reg. 12. Postquam dimisit Deus peccatum Dauid, dicitur, Veruntamen filius qui natus est tibi morietur, &c.

QVAERITVR, quomodo remittantur peccata uenialia? Respon. 1. quod quicquid sufficit ad remittendum mortale, sufficit etiā ad remittendum ueniale. Est clarum, quia quicquid est in ueniali est in mortali & aliquid amplius, ergo. Secundo dico quod ad remissionem uenialis sufficit dilectio Dei. Nam cum Dei dilectio sit ei uelle placere: et qui uult ei placere, uult uirtualiter non displicere: iam ibi interuenit displicentia interpretatiua quæ sufficit ad remissionem uenialium: ut ait. S Tho. 3. p. quæst. 87. arti. 1. Nam apud homines sufficit ad remissionem leuis offensæ dicere ei quem offendit, ego

109. Venialia peccata quomodo remittant.

ego posthac uolo tibi in omnibus placere: ergo multo magis apud Deum qui pronior est ad miserendum. Item probat hoc Scotus, plus placet Deo dilectio ista, quam displiceat peccatum ueniale: sed homines etiam mali si offendantur leui offensa, & præstentur eis magna beneficia, non exigunt satisfactionem leuis iniuriæ, etiam si non petatur uenia: ergo, dilectio Dei sufficit ad remissionem peccatorum uenialium. Per dilectionem uero Dei, aut per displicentiam generalem, dimittuntur omnia illa peccata uenialia ad quæ homo non est actualiter affectus, uel uirtualiter. Si uero quis est affectus uni peccato ueniali, & dolet de alio, remittitur peccatum de quo dolet manente alio. Et quoniam in illa potestate ecclesiæ tradita in illis uerbis. Quorum remiseritis peccata, non solum tradita est facultas remittēdi peccata per poenitentiam quæ est sacramentū: sed etiam multis aliis modis, cum ad remissionem uenialium non sint necessaria sacramenta: relicta est potestas ecclesiæ ad instituēda media ad eorum remissionem. Et ista sunt oratio dominica, benedictio episcopi, tunsio pectoris, aqua benedicta, & similia, quæ sine quocunque alio motu bono sufficiunt remittere uenialia, per hoc quod fiūt, quia sunt ab ecclesia instituta in remedium uenialium.

uenialium: De aqua benedicta Alexander, quintus a Petro dicit, & habetur de conse. d.3.c.aquam Aquam sale conspersam popu lis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sancti ficentur, & purificentur: Quod etiam omnibus sacerdotibus faciendum esse mandauimus: Nam si sanguis uitulæ aspersus sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, et diuinis precibus consecrata populum sanctificat. De oratione dominica habetur de poenitentia. d.3.c.de quotidianis. Et est Chryso sto. dicentis. de quotidianis leuibusque pec catis quotidiana oratio fidelium sufficit, scilicet, Pater noster. De benedictione episco pali, & abbatum habetur.1.quæstio.1.c. benedictio.ca.multi. De tunsione pectoris habetur de poenitētia.d.1.c.tres sunt actiones, et.d.2.c.sicut inquit, et de sacra unctione. cap.cum uenissem.§.1.

QVAERITVR, utrum peccata per poeni tentiam remissa redeant per sequens peccatum? S.Tho.3.p.q.88.arti.1.dicit quod in pec cato duo possunt considerari, unum est ipsa culpa, alterum reatus ad poenam, et tnuc ponit tres conclusiones. Prima, peccatum non potest redire quantum ad culpam. Patet, nam si Sortes occidit hominem et egit de illo homicidio poenitentiam: et iterum post poenitentiam furatus est, hoc ultimum peccatum

110 Peccata per pœnitentiam remissa an redeāt per sequens peccatum.

peccatum furti non habet maculam homici dii. Secunda conclusio, Peccatum non redit quantum ad reatum poene sensus, quia noua poena sensus debetur peccato huic nouo, & non illa prior. Tertia conclusio, Peccata præterita redeunt per sequẽs peccatum quantum ad poenam damni aliquo modo: quia eadem poena damni erit pro quolibet peccato, & eodem modo priuatur uisione diuina. Et hoc modo intelligitur illud Iacobi, Qui in uno peccauerit factus est omniũ reus. Verum est quod peccata præcedentia dicuntur aliquo modo redire per quandam ingratitudinem, ad istum sensum, quod grauius est peccatum quod nunc post remissa peccata fit; quam si prius non essent remissa peccata. Post remissionẽ enim iterum Deũ offendere, magna ingratitudo est. Hæc autẽ grauitas quæ ratione ingratitudinis consurgit, cum non mutet speciem peccati secundum omnes, non est de necessitate confitenda. Non enim est opus, ut dicat, postquam sunt mihi dimissa peccata adulteratus sum. Patet igitur quod peccata semel remissa non redeunt per peccatum sequẽs. Sine poenitentia enim sunt dona Dei. Roma. 11.

111 Per pœnitentiam restituitur QVAERITVR, utrum per poenitentiam restituantur homini gratia, & uirtutes infusæ? Respon. secundum omnes, quod non est dubi-

dubitandum de hoc. Nam cum in pœnitentia detur gratia, necessario dantur omnes uirtutes infusæ, quæ gratiam concomitantur: sicut in baptismo, quia datur gratia, dantur etiam uirtutes morales. Sed tota difficultas est, utrum resurgat pœnitens ad tantam gratiam quantam habebat antequam caderet, uel ad maiorem, aut minorem? Ad quod omnibus aliis opinionibus dimissis, dico cum S. Tho. 3. p. q. 89. arti. 2. 3. & 5. quod pœnitens non semper resurgit ad maiorem gratiam quã illa a qua cecidit, nec ad æqualem, sed secundum proportionem contritionis quam habet. Hæc opinio fuit antiquorum omnium, Alberti magni, Alexandri de Ales. 4. p. quæstio. 77. membro. 55. & Bonauenturæ. 4. distin. 14. & Ricardi, & omnium illorum qui scripserunt in theologia grauiter, & modeste: Hoc probatur a posteriori præter autoritatem Hieronymi quam allegat Sanctus Thomas quia experientia ostendit, quod pœnitens non semper resurgit ad maiorem gratiam: uidemus enim feruentissimos uiros, post peccatum et poenitentiam, tepide & non ita feruenter sicut antea operari: ergo non habent tunc maiorem gratiam et amorem Dei, amor enim Dei non est ociosus. Videmus uero magnum peccatorem aliquando

gratia et virtutes infusæ.

feruentissime pœnitere, & exerceri in bonis operibus: igitur non omnes resurgunt semper ad maiorem, uel æqualem gratiam. Item ad gratiã requiritur dispositio, & quanto maior est dispositio, tanto maior gratia introducitur: sed contritio est dispositio, non solum ad nouam gratiam, sed etiam ad gratiam præteritam: ergo quanto maior fuerit contritio, tanto maior erit gratia, etiam præterita. Dico igitur primo quod cuicunque resurgenti, extra gratiam quæ datur ei secundum mensuram contritionis quam habet, & quæ daretur etiam sine meritis prioribus, datur ei aliquid ratione præcedentiũ meritorum. v. g. sit Petrus qui habebat centum meritorum gradus, conteritur nunc post peccatum contritione ut decem: dico quod ultra gratiam ut decem quæ datur ei ratione contritionis, datur aliquã gratia ratione præcedentium meritorum. Secundo dico, quod quanto pretio prædictã contritio maior fuerit, tanto maior gratia dabitur ei ratione præcedẽtium meritorum v. g. Petrus antea habebat gratiam ut decem, & Plato ut decẽ, resurgunt ambo: Petrus contritione ut decem, Plato contritione ut 20. dico quod Platoni dabitur maior gratia ratione præcedentium meritorum. Tertio et ultimo dico, quod perfecte pœnitẽti, id est,

ex toto conatu, semper restituitur tota gratia præcedens. Nam perfectæ pœnitentiae correspondet perfecta restitutio, non est autem perfecta restitutio nisi restituatur totum, ergo: & consequenter secundum proportionē pœnitentiæ restituitur præcedens gratia. Quia iustum est quod si toto conatui correspondet tota gratia, quod medietati conatus respondeat medietas gratiæ, et tertiæ parti conatus 3. pars gratiæ, et sic consequenter. Vnde optimum est sæpe dolere de peccatis, ut restituatur tota gratia ratione præcedentium meritorum.

VTRVM, autem ratione aliorum bonorum operum restituatur aliquid de gratia præcedenti? Probabiliter dicimus, quod sic. Videtur enim omnino, quod bonus princeps si propter delicta abstulerit ab aliquo bona, postmodum illo poenitente restituerit ei princeps aliquam bonorum partem, & tot obsequia posset deinde regi exhibere, quod reddat ei omnia: et esset hoc laudabile in principe. Ita prorsus uidetur dignum sentire de Deo, et quod diligenti Deum uel danti eleemosynam, uel alia bona opera facienti post poenitentiam, restituat aliquid de gratia deperdita. Certum igitur est merita præcedentia non perdi omnino, sed recuperari a poenitente. 112 Per omnia bona opera restituitur aliquid de gratia perdita.

DE CONTRITIONE.

113 Contritio quid sit.

E partibus pœnitentiæ tracta tum aggredienti. Quæritur in primis quid sit, contritio, quoniam ea est pœnitentiæ pars prima? Respódeo, quod est perfectus actus pœnitentiæ. Pœnitentia enim uirtus est per quam placamus nobis Deum iratum, & consequimur remissioné peccatorum. Ad hæc enim duo debet dirigi tota pœnitentis intentio. Est autem iste actus pœnitentis dolor unde pœnitentiæ dolor est contritio, qui maxime propiciatur Deum. Hierony. & habetur de poeniten.d.1.ca.mensuram, apud Deum non tantum ualet mensura temporis quam doloris. Et Chrysostomus homilia.21.super Matthæum, non dolere quia peccaueris, magis indignari facit Deum, quam id ipsum quod antea peccaueras. Sunt de hoc infinita testimonia sanctorum, & sacræ scripturæ attestantia, quod dolor de peccatis est pars poenitentiæ ualens ad remissionem peccatorum: ut patet ex conuersione Magdalenæ, & fletu Petri post negationé, &c. Habemus igitur, quod contritio est dolor. Et ita diffinitur in Conci. Florentino, sub Eugenio 4. Et in Concilio Tridenti. Sessione. 14. cano. 4.

Sed

Sed notandum duplicem esse dolorem, quia quidam est sensitiuus, alius est intellectiuus. Contritio autem est dolor intellectiuus et non sensitiuus: ut docet Sanctus Thom. 3. p. quæstio. 85. articu. 1. & omnes doctores. Quia contritio est in potestate nostra, sed dolor sensitiuus non est in potestate nostra, ergo. Et adhuc proprie loquendo, contritio non est ipse dolor, sed odium & displicentia peccati, ex quo nascitur dolor. Est igitur contritio odium, nolitio, & detestatio peccatorum præteritorum.

QVAERITVR, an sufficit dolere solum de peccatis præteritis, uel an requiratur etiam propositum non peccandi? Hæc est grauis quæstio, & de qua sunt uariæ sententiæ. Maior in. 4. distin 14. quæst. 1. & Almain, & Bonauen. 4. d. 14. in expositione textus dicunt, quod si pœnitens nihil cogitat de futuro, non oportet quod habeat propositum cauendi a peccatis, sed sufficit quod actualiter non habeat contrarium actum S. Thom. 1. 2. quæstione. 113. arti. 5. & in. 4. d. 14. in expositione textus &. d. 17. quæst. 2. arti. 2. quæstiuncula. 4. &. 3. p. q. 85. articu. 3. &. q. 90. articu. 4. et. 3. contra gentes. capitu. 158. et. 4. contra gentes. capitu. 72. et Adrianus quodlibet. 5. arti. 3. dicunt, quod requiritur actuale propositum cauendi a peccatis futuris.

114 An sit necessarium propositũ non peccandi.

Idem tenet Albertus Magnus.4.d.14.articu. 16. et Alexander de Ales.4.p.membro.9. Quae harum ſententiarum ſit uera. Firmiter tenendum atq; intrepide dicendum eſt, quod ſola ſententia D. Tho. quam ſtabilem et firmam faciunt primum uerba Concilio. Floren. quae dicunt ad contritionem ſpectat dolere de peccatis commiſsis, cum propoſito non peccandi deinceps. Praeterea Concilium Triden. Seſsio.14 ca.4. cuius uerba ſunt. Contritio quae primum locum inter dictos poenitentiae actus habet, animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de caetero. Item Ioan.5. et.8. Exiſtenti ad piſcinam dixit dominus et adulterae, amplius noli peccare: non dixit non pecces, ſed noli. Item primum quod ab eo qui fecit iniuriam poſtulãdum, eſt huiuſmodi propoſitum (frater nuncamas). Item non habet ueram poenitentiam qui non diligit Deum ſuper omnia: ſed qui ſic diligit Deum, uult ei in omnibus placere, et in nullo diſplicere: ergo talis habet propoſitum cauendi futura.

115 QVAERITVR, de quo debeat eſſe contritio? Reſpondeo, quod non de peccato originali, ſed de peccatis actualibus. Patet tum ex uerbis utriuſque Concilii Florentini, et Tridentini in praecedenti queſtione citatis.

Contritio eſt de peccatis actualibus ſed nõ oportet ut

Item

autem quia poenitentiae sacramentum non habet locum neque uirtutem nisi post sacramentum baptismi susceptum. Vnde in conci. Triden. Sessio. 14. cano. 1 sic dicitur. Si quis dixerit in ecclesia catholica poenitentiam non esse uere et proprie sacramentum pro fidelibus quoties post baptismum in peccata labuntur etc. anathema sit. Ex qua sententia nunc diffinita liquido constat sacramentum poenitentiae nullum locum habere in pueris, nec ĩ illis qui ad usum rationis, nec in minimo peruenerunt. Nam si peccare potuerunt, nec poenitere, nec confiteri tenentur. Et est differentia, quia ad peccata mortalia requiritur contritio: non tamẽ ad uenialia. Vtrum autem debeat esse contritio distincta de omnibus peccatis in particulari, uel an sufficiat unica contritio de omnibus in generali, dubitari solet. Quidã enim tenuerunt necessarias esse tot contritiones quot peccata mortalia, quia S. Tho. dicit, quod contritio debet esse distincta de singulis peccatis mortalibus. Sed ego credo sicut dicit Caieta. quod hæc opinio sit falsissima. Non oportet reddere pœnitẽtiam ita difficilem, & inaccessibilem. Quod ego sentio est, quod ad remissionem peccatorum sufficit dolor generalis de omnibus peccatis: & non requiritur dolor in particulari.

de quo debet peccato sit distincta contritio.

Patet, quia alias non posset homo consequi remissionem peccatorum nisi aliquo certo et determinato tempore, quod est falsissimum: nam in quocunque momento potest homo sufficienter conteri, iuxta illud Ezechielis. 33. In quacunq; die ingemuerit peccator, etc. Et sumitur ibi dies pro momento. Sequela autem probatur, quia ad cogitandum peccata requiritur certum tempus, ergo ad dolendum in speciali etiam requiritur tempus certum. Et hoc primum conceditur, et necessario concedendum est ab omnibus. Secundo dico, quod nec ante contritionem generalem, nec post, requiritur cogitatio et detestatio singulorum peccatorum in particulari ante confessionem: in ipsa enim confessione tenetur homo conteri in speciali. Cum enim confessio debeat esse distincta, tunc cum ea confitetur, detestatur illa: nam alias esset fictio. Nec oportet dicere, doleo de istis quatuor et de his. 6. sed doleat de omnibus et confiteatur distincte peccata sua, et hoc sufficit. Quia actus interior pœnitentiæ a quo exterior proficiscitur, singula mortalia quæ sub confessione cadunt, respicit.

116 An quilibet paru' dolor suf- QVAERITVR, utrum quicunque dolor peccatorum quãtumuis paruus sufficiat ad remittendum peccata? Scotus. 4. d. 14. q. 2. articu. 2.

articu.2. dicit quod licet quis habeat dolorem de peccatis propter Deum, cum omnibus aliis bonis circunstantiis: nisi talis dolor habuerit certam intensionem et continuationem, non sufficit. Quanta autem debeat esse ista intensio doloris, dicit quod solus Deus nouit. Sed hoc est mere uoluntarie dictum. In re autem necessaria ad salutem non debemus loqui sine autoritate sacræ scripturæ, aut sanctorum. Item arguitur contra hoc, Deus pronior est ad miserendum quam ad puniendum: sed quæcunque intensio uoluntatis in peccatum, etiam in uno instanti sufficit ad damnandum hominem: ergo quæcunque intensio contra peccatum in quocunque instanti sufficiet ad consequendam misericordiam et remissionem. Tenendum igitur est (omissa multitudine argumentorum) quod in contritione non requiritur certa intensio, aut continuatio temporis. Sed tunc dubitatur quo modo intelligitur, quod contritio debet esse maximus dolor, ut dicunt doctores requiri: quia est de maximo malo scilicet de offensa Dei? Ad hoc dicendum, quód sicut dilectio Dei debet esse maxima non intensiue, sed effectiue et appreciatiue: ita requiritur quod odio habeamus peccatum supra omne odibile: et reuera mallem esse mortuus incurrisseque

quæcunq;

ficiat ad remittenda peccata.

quæcunque alia damna quam peccatum: licet talis actus sit remissus gradualiter. Non oportet tamen quod poenitẽs faciat illam comparationem, mallem pati hanc mortem uel illud malum, quam incurrisse hoc peccatum (quãuis hic actus esset ualde perfectus, & multum ualeret ad pœnæ remissionem) sed sicut satis est ad dilectionem Dei super omnia, uelle ei in omnibus placere, et in nullo displicere: ita ad contritionem sufficit dicere ego nullo modo uellem offendisse Deum. Et licet experiamur in morte charorum nos plus dolere quam in peccatis, non turbemur: quia hoc prouenit ex eo quod præsentia magis mouent quam absentia: et magis connaturalia sunt magis sensibilia, ideo appetitum sensitiuum magis mouent. Hic autem dolor sensitiuus debet esse moderatus. Vnde apostolus. 2. Corinth. 2. admonet eos ut consolentur pœnitentem quendam, ne abundantiori tristitia absorbeatur. Dolor autem intellectiuus non potest esse nimius.

117 VTRVM, de grauiori peccato sit habenda maior contritio quam de minori? Respondeo primo quod non est necessarium dolere amplius de uno peccato quã de alio. Patet, quia ut supra diximus, sufficit ad contritionem dolor in uniuersali de omnibus peccatis, &

An de maiori peccato sit magis dolendum.

tis, & talis dolor non eſt tunc intenſior reſpectu unius peccati, quã reſpectu alterius. Secundò dico, quod id eſſet conuenientiſsimum, ut ſcilicet maiorem dolorem habeat homo de maiori peccato. Quòd autem hoc non ſit neceſſarium patet, quia alias teneretur pœnitens ſcire grauitates peccatorum, quod ſcilicet ſit grauius peccatum, fornicatio, an detractio: quod nullo modo eſt dicendum.

QVAERITVR, utrum dolor contritionis habere debeat hanc circunſtantiam finis ut ſit propter Deum? Vtrum ad hoc quod contritio ſit ſufficiens ad remiſsionem peccatorum, requiratur dilectio Dei ſuper omnia? Reſpon. quòd de hoc ſunt opiniones, Gabriel. 4. d 14. quæ. 1. & 2. & Palu. diſtin. 17. q. 2. cõclu. 1. & Caieta. quæſt. 1. de contritione, & Capre. 2. d. 41. q. 1. ad. 1. Grego. tenent quod requiritur dilectio Dei ſuper omnia. Et idẽ uidetur dicere, S. Tho. 3. p. q. 85. arti. 5. ubi dicit, quod quintus actus qui cõcurrit ad contritionem eſt actus charitatis, & 1. 2. q. 113. arti. 4. 1. dicit quod ad pœnitentiam non ſufficit motus fidei niſi ſit informatus charitate. & 3. p. q. 85. arti. 6. dicit quod actus pœnitentiæ naſcitur ex actu charitatis. Et probatur, quia in pœnitentia fit integratio amicitiæ (fit enim ex inimico amicus) ſed hoc 118 An contritio ſit dolor propter Deum.

eſt ini-

est impossibile nisi inimicus incipiat diligere, ergo: In contrarium est, quia dilectionis actus est perfectior, quam actus poenitentiæ. ergo remissio peccatorum non deberet tribui actui poenitentiæ, sed actui dilectionis: cuius oppositum dicunt omnes. Pro solutione huius dubii notandum, quod actus poenitentiæ est actus distinctus ab actu dilectionis Dei: quia poenitentia et charitas distinguntur, ergo etiam actus earum. Hoc supposito, uidetur quod non possit esse poenitentia sine dilectione Dei, quia odium nascitur ex amore, ergo odium peccatorum nascitur ex dilectione Dei. si enim non diligerem Deum, quare odio haberem peccata? nunquid propter amorem creaturæ? non certe, sed propter Dei amorē: cum igitur odium peccatorum sit super omne odibile in uere poenitenti, ergo procedit ex amore Dei super omnia. Et ita est regulariter quod peccator ex amore mouetur ad poenitendum. Potest tamen esse quod in uoluntate non sit alius actus quam iste, doleo quia offendi Deum: qui nec est elicitus nec imperatus a charitate, et iste talis actus sine alia dilectione sufficit ad remissionē peccatorum, qui licet regulariter procedat a charitate, tamen remissio peccatorū magis tribuitur poenitentiæ quam charitati, quia in
sacra

sacra scriptura illi actui promittitur remissio. Et S. Tho. dicens quod poenitentia procedit ex amore, intelligendus est communiter & regulariter: ut patet apud ipsum. 4. d. 14. q. 1. arti. 2. quæstium. 1. Verum est quod ipse actus pœnitentiæ, nolle Deo displicere, est uera dilectio. Dolor igitur peccatorum debet esse propret Deum, non propter timorem pœnarum, aut propter quoduis aliud: sed quia sunt offensæ Dei patris piissimi.

QVAERITVR, utrum qui dolet ut nunc diximus semper recipiat gratiam? Caieta. q. 1. de cōtritione, tenet mirabilem opinionem, scilicet quod stat quempiam dolere de peccatis perfecte, & perfecte proponere cauere ab illis in futurum, et perfecte diligere Deum super omnia et non habere gratiam. Ratio eius est, quia alias sequeretur quod posset quis habere euidentiā quod sit in gratia. Oppositū tenent oēs doctores, et dicūt quod quam primū fecerit aliquis totū quod ī se est, statim habebit gratiā. Vide: S. Th. 1. 2. q. 112. ar. 2. ad 1. et q. 113 ar. 3. et 8. et. 3. p. q 85 ar. 5. et 6. Et in plurib' aliis locis Et oppositū esset cōtra scripturā sacrā dicētē, Conuertimini ad me et ego cōuertar ad uos. iā hic pœnitēs conuertitur ad Deū, et Deus non conuertitur ad poenitentem. Iacob. 4. appropinquate Deo, et appropinquabit uobis. 119 An qui dolet propter Deum semper recipiat gratiam.

Et

Et Ioan. 14. Qui diligit me diligetur a patre meo. Et Psalmus. 50. Cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Falsissimum ergo est quod Caieta. dicit. Et dico quod non stat de lege quod taliter poenitens careat gratia cum faciat totum quod in se est. Nec hoc dato sequitur se scire euidẽter quod habeat gratiam. Non enim ego possum habere euidentiam, quod doleo de peccato super omnia, uel quod proponam perfecte cauere in futurũ. Habemus igitur pro certo, quod qui sic dolet habebit gratiam.

120 An attritio possit fieri cõtritio. QVAERITVR, utrum attritio posit fieri contritio? Ad hoc suppono ex omnibus doctoribus, & S. Tho. quod nihil aliud est contritio quam dolor perfectus: attritio uero dolor imperfectus. Tunc dicit S. Tho. 4. d. 17. quæst. 2. arti. 1. quæstiuncula. 3. quod attritio non potest fieri contritio. Probatur, quia principium contritionis est gratia: uirtus infusa: attritionis uero principium est habitus acquisitus, uel sola potentia, idem autem actus non potest elici a uirtute infusa, & acquisita uel a potentia, ergo. Sciendum est tamen, quod duplex est contritio, quædam intrinsece, quæ habet hoc pro obiecto: doleo de peccatis super omnia. Alia extrinsece. i. ex circunstantia, & sic omnis dolor qui est cum gratia uocatur cõtritio. Eodem modo

modo duplex est attritio. Quædam intrinsece ex obiecto, ut puta, doleo de peccatis quia turpia sunt & infamia, uel propter infernum. Alia extrinsece, puta doleo de peccatis propter Deum: et cum omnibus circunstantiis, sed omitto præceptum aliquod necessarium. Tunc sit conclusio, nunquam ex attritione fit contritio intrinseca, quia differunt ex obiecto: una enim dolet propter Deum, alia propter poenas. Vnde conclusio S. Tho. intelligitur de attritione proprie dicta, et de contritione proprie dicta.

QVAERITVR, utrum tota ista uita sit tempus contritionis? Respondeo primo, quod est expediens et conueniens sæpe dolere de peccatis. Et sancti ita consulunt. Ad amicitiam enim pertinet sæpe dolere de offensa facta amico: maxime qnia dolere debemus quousque reparemus detrimentum factum per peccatum: sed multa sunt quæ nullo modo possunt reparari, puta tempus quod perdidimus peccando, ergo per totã uitam dolere debemus de illo. Hoc autem intelligendum est de dolore qui est in uoluntate, nam de sensitiuo dolore graue esset uidere amicum semper esse tristem. Loquendo autem de doloris tẽpore qui est sub præcepto dico quod de peccato semel dimisso non tenemur amplius dolere, quia Deus nõ 121 An tota uita sit tẽpus cõtritiõis.

iudicat

iudicat bis in id ipſum,ut dicitur Nahum.1. Sed de peccato non dimiſſo eſt dubiũ quando teneatur homo conteri? Ad hoc Caietanus quodlibeto.2. q.3. dicit quod præceptũ contritionis partim eſt affirmatiuum, quia obligat ad actum, ſcilicet ad dolorem: partim negatiuum, quia obligat ad non manendum in peccato. Loquendo de hoc præcepto inquantum eſt affirmatiuum, obligat, ſemper, ſed non ad ſemper, ſicut et reliqua præcepta affirmatiua: ſcilicet in caſu neceſsitatis, puta cum quis adminiſtrat, uel recipit ſacramentum, uel in articulo mortis. Loquendo uero de prædicto præcepto inquantum eſt negatiuum obligans ad non manendum in inimicitia Dei, obligat ſicut et cætera præcepta negatiua ſemper et ad ſemper, et ad ſtatim. Et ſicut qui tenet alienum tenetur ſtatim reddere, ſic qui eſt in ſtatu inimicitiæ Dei, tenetur ſtatim ab illo exire. Peccat autem contra hoc præceptum qui habet actum commiſsionis contrarium, puta ſi dicat uolo manere in hoc ſtatu per diem aut per horam. Sicut qui retinet alienum non ſemper peccat de nouo, ſed cum habet hunc actum poſitiuum, nolo reddere alienum, eſt tamen ſemper in malo ſtatu. Magiſter meus Victoria tenet quod nullum eſt præceptum de poenitentia aut contritione, quod obli-

get sub nouo peccato. Quamuis peccatum mortale sine pœnitentia non posit deleri, ac proinde sit necessarium dolere seu pœnitere, sed qui non pœnituerit, damnabitur quidem propter peccata quæ commisit, sed non quia non pœnituit. Sed quia mihi magis placet opinio contraria, ideo hanc non prosequor.

QVAERITVR, utrum post hanc uitam sit locus pœnitentiæ? Respon. quod non, sed prout in corpore gessit siue bonum, siue malum recipiet. 2. Corinthio. 5. Et ubi ceciderit lignum ibi manebit, Ecclesiasti. 11. Veniet nox quando nemo poterit operari. Ioannis. 9. Sed contra de Traiano, et aliis quos apostolici suscitauerunt, quorum aliqui forsan erant in infernum detrusi. Respondetur non dubito quin Deus posit homines damnatos liberare ab inferno, sed hoc est præter legem. Id autem quod dicitur de Traiano timeo quod sit fabula, tamen quicquid sit, Deus potest omnes damnatos eripere ab inferno, etiam si non poeniteant. Et sic non opus est dicere quod suscitauit illum ad pœnitendum: non enim erat opus. 122 An post uitã sit locus pœnitẽtię.

123 QVAERITVR, utrum saltem peccata uenialia post hanc uitam remittantur? Responde. quod cum multi moriantur in peccatis uenialibus, uel quia non cogitauerunt de illis, uel quia complacent sibi in aliquo, necessarium est dicere quod in alia uita remittantur. Et ita Sanctus Thomas. 4. d. 21. quæstione. 1. articulo. 3. Et in additionibus quæstio. 4. articu 3. dicit, quod peccata uenialia remittuntur in purgatorio: et eodem modo sicut in uia remittuntur. In inferno autem ideo non remittuntur, quia ibi existentes sunt inimici Dei, et Deus eorum opera non acceptat. At existentes in purgatorio sunt amici Dei, et ideo acceptantur eorum opera: et etiam per displicentiam peccatorum remittuntur eis peccata uenialia. Ita Grego. 4. dialog. cap. 39. et habetur. 25. distin. capitu. qualiter. et Augu. 21. de Ciuitate. capitu. 24. Matth. 12. Non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. 2. Machabæorum. 12. Sancta ergo et salubris cogitatio. Opera igitur bona existentium in purgatorio sunt quidem meritoria remissionis peccatorum, non tamē gloriæ.

An uenialia remittantur post hanc uitā.

QVAE-

QVAERITVR, utrum ſemper remittatur per contritionem tota poena peccatis debita? Reſpondetur iuxta fidem catholicam negatiue. ita enim diffinitum eſt in Concilio Tridentino Seſsione. 14. Canone. 12. his uerbis. Si quis dixerit totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper a Deo, Anathema ſit. Et item Canone. 15. in fine. Præterea patet, nam iam ſatisfactio non eſſet pars huius Sacramenti, quod eſt contra prius diffinita. Item, quia alias non eſſet opus purgatorio. Quod autem poſt remiſsionem culpæ maneat reatus pœnæ, probatur unica autoritate. 2. Reg. 12. Vbi poſtquam peccatum Dauid remiſſum eſt, dicitur in poenam eius, unicus filius qui natus eſt tibi morietur. Et alius locus Ioſue. 22. An parum uobis eſt quod peccaſtis in Beelphegor? uſque in præſentem diem macula huius ſceleris in uobis permanet. Vide Sanctum Thomam. 1. 2. quæſtione. 86. articu. 2. Poteſt nihilominus tanta eſſe contritio, quod ſufficiat ad remittendum totam poenam, ſicuti credimus de Magdalena. Et hæc de contritione ſufficiant. 124 An contritio remittat totam pœnam.

SEQVITVR DE CONFESSIONE secunda Pœnitentiæ parte.

De hac materia Confeſsionis tractant do ctō. in. 4. diſtinct. 17. & S. Thom. ibidem, & in additionibus. q. 6. Et ante omnia.

125 Confeſſio eſt neceſſaria ad ſalutem.

VAERITVR, utrum confeſſio ſit de neceſsitate ſalutis? Reſpon. quod ſic, & ita firma fide tenendum eſt, ut patet ex Conc. Triden. ſeſs. 14. Canone. 6. cuius uerba ſunt: Si quis negauerit confeſsionem ſacramentalem uel inſtitutam uel ad ſalutem neceſſariam non eſſe iure diuino, Anathema ſit. Idem patet ex cap. omnis utriuſque ſexus. de pœnitentiis & remiſsionibus. ubi hoc expreſſe dicitur, ex præallegatis conſtat confeſsionem etiam de iure diuino. De qua tamen re inferius aliqua dicētur. Sed dubium eſt, an ſi confeſsio non eſſet præcepta de iure diuino, poſſet eccleſia ad eam obligare? Nam ſi poſsit parum refert ſcire an confeſſio ſit de iure diuino, ſufficit enim quod iam eccleſia in concilio generali obligauit omnes ad confeſsionem. Et uidetur quod eccleſia non potuerit confeſsionē præcipere. Nam ſecundum communem opinionem eccleſia non habet iuriſdictionem ſuper actus interiores,

interiores, ergo saltem non posset nos obligare ad confitendum illos: quod quidam asserunt, sed tamen damnati sunt. Item ecclesia non posset me obligare etiam pro quocunque crimine, ut religionem profiterer, quia esset nimis graue onus, ut est communis opinio, sed etiam est onus grauissimum & difficilimū peccata confiteri: ergo si non esset præceptum diuinū, ecclesia non posset ad hoc obligare. Hæc est res disputabilis, & qua parū indigemus, quia habemus pro certo, quod de confessione sit præceptū in iure diuino, ut primo probabimus. Notādum tamen quod duplicia sunt præcepta, quædā quæ licet sint absoluta non obligāt hominē absolute sed in casu, ut de eleemosyna est absolute præceptum, & tamen non obligat nisi in casu necessitatis. & potest esse quod nunquā occurrat talis casus in uita, et ideo non uocatur eleemosyna necessaria ad salutem. Idem de sanctificatione Sabbati, maxime si ecclesia non determinasset diem. Idem de honorandis parentibus. Alia sunt præcepta quæ obligāt absolute, et non est satis ī casu, sed oportet ut uos quæratis casum, et dispo namini ad implendum illa. Et huiusmodi est præceptum baptismi, confessionis, eucharistiæ, circa quæ teneor facere ad illa implenda. Et hæc uocantur necessaria ad salutem.

Infra numero. 191

126 Confessio nō est tam necessaria sicut baptismus.

QVAERITVR, an confessio sit adeo necessaria ad salutē sicut baptismus: ita quod nunquam liceat illam omittere? Respondeo primo, quod non est adeo necessaria ut baptismus. Nam puer sine actuali baptismo non potest saluari, potest autem homo saluari sine actuali cōfessione. Sed utrum cum quis potest confiteri, posit aliquando omittere confessionem. Respondeo pro nunc quod multa sunt præcepta Dei, & sic quandocunque quis posset confiteri sine transgressione præcepti diuini, tenetur confiteri, etiam si perdat bona. Si uero simul cōcurrat aliud præceptnm diuinum cum confessione, et præceptum confessionis non possit impleri sine alterius præcepti transgressione, si aliud est maius (maxime de iure naturali) tunc non tenetur confiteri, quale est non scandalizare. Vnde si foemina sciret confessorē scandalizandum si ei confiteretur, non tenetur confiteri ei, ut latius infra dicemus.

127 Confessio non est de iure naturali,

QVAERITVR, an confessio sit de iure naturali? Respon. quod non Quia sacramenta ecclesiæ sunt de illis quæ sunt supra naturam, & pertinentia ad fidem. Quis enim cognoscet aquam mundare peccatorem?

128 Peccata venialia an teneamur cō fiteri.

QVAERITVR, utrum teneamur confiteri peccata uenialia? Respon. quod omnes conueniūt in hoc, quod qui habet mortalia

peccata

peccata nõ tenetur confiteri uenialia, quia si teneretur confiteri unum ueniale, ergo & omnia, & cum uenialia sint infinita, esset quasi impossibile omnia confiteri. Sed dubium est, an qui non habet nisi uenialia teneatur ea confiteri semel in anno? De hoc S. Tho. q. 6. arti. 3. ad. 3. ponit duas opiniones. Prima dicit, quod tenetur, quia præceptum de cõfessione est absolutum & potest impleri, ergo. Secunda opinio dicit quod nullus tenetur confiteri uenialia. Et hæc est tenenda, quia præceptum de confessione, intelligitur de mortalibus, ut expresse diffinitur in Concilio Triden. sesio. 14. Cano. 7. ubi sic dicitur. Si quis dixerit sacramentum pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino confiteri omnia et singula peccata mortalia. &c. Anathema sit. Pondera uerbum, peccata mortalia. Item patet ex eo quod dicitur in ca. omnis utriusque sexus &c. confiteatur proprio sacerdoti. Circa uenialia uero non est proprius sacerdos, nam quilibet potest ea confiteri cui uoluerit. Item ecclesia noluit de nouo præcipere confessionem, sed præceptũ iuris diuini determinare quoad tempus executionis: at a Christo non est præcepta confessio nisi mortalium, ergo. Item in illa decretali imponitur nõ confitenti grauissima

pœna, ut scilicet uiuens arceatur ab ingressu ecclesiæ, & mortuus christiana careat sepultura: sed huiusmodi pœnæ imponuntur a pia matre ecclesia perfectioribus uiris quales sunt, qui habent solum peccata uenialia quæ alii peccatores non tenentur cõfiteri (alias meliores essent peioris conditionis) ergo. Item quia ad remissionem uenialium sunt quamplura remedia, uidelicet confessio generalis, oratio dominica, tunsio pectoris. &c. Cæterum & si nullo iure teneamur confiteri uenialia, laudabile tamen est & ualde utile illa confiteri, horum enim peccatorum confessio sufficiẽs materia est sacramenti pœnitentiæ. Essetq; hæresis asserere quod non liceat cõfiteri peccata uenialia, ut diffinitũ est in Conci. Triden. Sess. 14. Cano. 7. Cuius uerba sunt. Si quis dixerit non licere confiteri peccata uenialia, Anathema sit. Talis igitur qui non habet nisi uenialia, petat in paschate eucharistiam, & sacerdoti dicenti quod prius confiteatur, respondeat se non egere cõfessione, & sacerdos credat. Sed quis est hic, & laudabimus eum?

129 QVAERITVR, utrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet? Respondet. S. Tho. quod si nunquam licet mentiri, multo minus in confessione. Sed quale peccatum erit? Dico probabiliter quod qui

Mentiri in confessione, quale sit peccatũ

confitetur

confitetur mortale quod non habet, peccat mortaliter. quia peccat circa ea quæ sunt de necessitate confessionis, & decipit confessorem qui absoluit quod non potest absolui: & consequenter dico, quod confessio non fuit integra, ac proinde nulla & iteranda: quia non confitetur de illo mendacio pernicioso. Si autem peccatum de quo dubitat confiteatur tanquam certum: si id faciat credens esse magis securum ut communiter fit, non peccat. Si autem faciat animo decipiendi confessorem, peccat mortaliter. Sed quid de scrupulosis, ut si habeo suspicionem quod feci peccatum? Respondeo quod non solum non teneor confiteri, sed neque debeo facere, si credo quod non consensi. Quia in rebus moralibus debemus procedere ex crassis coniecturis. Deus enim non est sophista, nec quærit laqueos. In rebus autem moralibus uocatur demonstratio, ubi habeo coniecturas pro una parte & non pro alia, licet habeam formidinē eius. Isti qui sic confitentur infamant sacramenta & reddunt ea odiosa, satis est confiteri peccata certa & dubia: sed non de scrupulis qui sunt ueri scrupuli. Nam de his loquor. Exemplum, est aliquis qui omnino habet propositum cauendi à peccatis, & nullo modo uellet consentire tentationibus, & expertus est quod

Scrupulosi infamāt sacramētā.

quod solet resistere cogitationibus & illecebris, postea occurrerunt cogitationes & detentus fuit in illis, & postquam discesserunt non recordatur si aduertit si consensit, uel qualiter se habuit. Dico quod de tali scrupulo non oportet confiteri. Et eodem modo de cogitationibus fidei, & phantasiis quæ occurrunt homini etiam parato mori pro fide, si opus esset.

130 Mentiri circa uenialia in confessiõe quale peccatum sit.

DVBITATVR, utrum peccet mortaliter qui confitetur peccatum ueniale quod non fecit? Nam quod peccet uenialiter certnm est. Caieta. in. 2. 2. in materia de mendacio dicit quod est peccatum mortale: quia mentitur in iudicio, ubi tenetur dicere ueritatẽ. Sed respon. quod non est mortale, nam licet sacerdos posit exigere ueritatem a pœnitente, non tamen quamcunque ueritatem, sed eam quæ pertinet ad materiam iudicii sui. & cum uenialia non sint materia confessionis mentiri circa illa, non est peccatum mortale. Sicut nec si confessori interrogãti, an sim pauper, dixero quod non, cum tamẽ re uera sim pauper, non pecco mortaliter. Et quamuis Caieta. in. 2. 2. fuerit illius sententiæ, tamen in summa confessionis moderatius loquitur dicens, quod si sit intentio pœnitentis facere peccata uenialia materiam confessionis, tunc mentiri (etiã circa uenialia)

uenialia) esset mortale, quia iam ueniale est materia principalis & pertinens ad iudicium. Si uero non est intentio pœnitentis facere uenialia materiam confessionis, mentiri circa illa non est mortale. Sed adhuc dico quod etiam si habuero intentionem efficiendi materiam cõfessionis ex uenialibus, dicens mendacium circa illa, ut si dicam me non fuisse mẽtitum, non pecco mortaliter: quia per hoc quod nolo dicere mutatur intentio prior, & iam non manet materia confessionis, etiam si non habuero reflexionẽ illam, nolo quod hoc peccatum quod uolo tacere sit materia confessionis.

QVAERITVR, quando obligat præceptum confessionis, an statim post peccatũ? S. Tho.4.d.17, & in additionibus. q.6. arti.4. dicit quod hoc præceptum potest multipliciter considerari. Vno modo stando in solo iure diuino, seclusa ecclesiæ determinatione. Alio modo post ecclesiæ determinationẽ. Loquendo igitur secundum primam considerationem, dicunt aliqui, quod obligat solum semel in uita, in casu necessitatis: sicut & alia præcepta affirmatiua, puta in articulo mortis. Sed contra, quia tunc esset impossibile confiteri peccata, nã cum ad hoc requiratur memoria peccatorum, uidetur impossibile moraliter loquendo, quod quis 131 An statim post peccatum teneamur confiteri.

habeat

habeat in memoria peccata quæ commisit in.40.annis· et sic frustraretur illud præceptum, saltem pro maiori parte, quia paucorum peccatorum in fine uitæ posset quis habere memoriam. Ideo dicunt alii, quod tenetur quilibet confiteri in articulo necessitatis: qui uocatur quando est periculum obliuionis, sicuti et alia præcepta tenemur implere quando est probabile quod si tunc non implentur, postea non poterunt impleri: sicut de auditione missæ, non teneor eam audire mane, nisi solum sit unica missa quæ mane celebratur: et sic de confessione quã tenetur facere intra illud tempus quod sufficit ad memoriam peccatorum retinendam. Sed contra, quia si hoc esset uerum, ecclesia negligenter determinasset in capitu. omnis utriusque sexus, tempus unius anni pro confessione: nam probabile est, quod in uno anno obliuiscuntur aliqua peccata. Certum.n. est, quod si de iure diuino teneremur confiteri peccata nostra pluries in anno, non posset ecclesia dare facultatem, quod differretur confessio usq; ad annum: sed sunt aliqui qui in uno anno obliuiscũtur, ergo. Ad hoc sciendum, quod ecclesia non dedit nouam licentiam, sed coercuit negligentiam, nec uoluit dicere quod non confiteantur ante annũ: sed quo ad forũ exterius uoluit arctare.

Quando tenemur cõfiteri.

Vnde

Vnde si quis aggrederetur periculum mortis ante annum, ecclesia non deobligabit illum a confessione in tali casu facienda. Sed quia nunc nemo obligatur confiteri nisi semel in anno (alias ecclesia deciperet nos) ideo falsum est quod isti dicunt. Itaque uidetur mihi, et est notandum pro aliis præceptis, quod Christus instituit ecclesiam et dedit sacraméta et præcepta generalia, non autem dedit præcepta particularia, et ordinationes speciales quibus solis posset gubernari: ut isti hæretici somniant. Quod patet, nam Christus non determinauit episcopos per diuersas diœceses, et tamen nisi essent episcopat' distincti, esset impossibile ecclesiá gubernari, quia possent præcipitare contraria. Nec in eo fuit prouisio Christi insufficiens, nam idcirco constituit prælatos ut gubernarent ecclesiam, et præcepit fidelibus, obedite præpositis nostris. Secundo notandum quod Christus reliquit aliqua præcepta generalia sine determinatione, quæ quidem non possunt commode obseruari ad Christi intentionem, nisi ecclesia determinasset tépus, uel modum, etc. v.g. Christus posuit præceptum eucharistiæ dicens, Nisi manducaueritis carnem filii hominis, etc. Stando solum in præcepto Christi, quando teneretur homo sumere eucharistiam?

Si dicas, quod semel in uita, hoc non est uerisimile, cum secundum Hieronymum, Augusti. Ambrosium, & alios doctores, in oratione dominica per panē quotidianum intelligatur eucharistia. Cum etiam apostoli, & in primitiua ecclesia fideles frequentarēt hoc mysterium. Et Christus dixit, hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Et iterum, hoc facite in meam commemorationem. Ac proinde patet, prædictum præceptum non posse commode obseruari ad intentionem Christi, sine ordinatione & determinatione ecclesiæ. Item præceptum de celebratione festi, quomodo impleretur? nunquid sufficeret semel in uita genua flectere, & Deum colere? Sic igitur dico de præcepto confessionis, quod de iure diuino tenemur confiteri quando ecclesia determinauit. Nec enim stando in iure diuino potest determinari quando obliget. fuit etenim intentio Christi quod ista mysteria frequentarentur.

132 Casus in quibus tenemur statum confiteri.

NVNC uideamus utrum stando in iure diuino, sint aliqui casus in quibus teneamur statim confiteri? Aliqui antiqui, & quidam summistæ dicunt, quod peccator tenetur statim confiteri. quia alias exponeret se periculo: posset enim mori, uel impediri lingua, uel memoria labi. Item quia secus agendo,

agendo, iam non facit quod in se est. Huius sententiæ est Innocentius in cap. omnis.de pœnitentiis & remissionibus. Idem uidetur sentire Archid.in ca.ille tex.de pœnitentiis distin.3.Sed S.Tho.& alii doctores dicũt, quod non tenetur homo statim post peccatum confiteri. Patet, nemo tenetur statim ad contritionem quæ est magis necessariã quam confesio, ergo nec ad confessionem. Item hoc non determinatur in iure diuino, aut positiuo, ergo est falsum. Item ecclesia determinauit semel in anno, ergo hoc sufficit.

SED utrum, homo de iure diuino teneatur confiteri in articulo mortis? Respon. quod sic. Nam peccator tenetur confiteri, & non potest post mortem, ergo qui est in illo articulo, si non uult confiteri exponit se periculo. Vnde in cap. cum infirmitas.de pœnitẽtiis & remissionibus. præcipitur medicis, ut admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errant communiter medici, ne contristẽt infirmum. Sed uerum est, quod debent facere quanto melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quod propter eorum negligentiam damnẽtur aliqui infirmi. Sed quid uocatur articulus mortis? Respon. Palu.4. d.17. q.2. quod nón dicitur articulus mortis, 133

In mortis articulo, an teneamur de iure diuino confiteri.

mortis, unde quis potest mori: sicut non est articulus mortis iustar, giocar alle caune: correre i tori: o caualli: tunc enim non tenetur homo confiteri ante ista exercitia: sed articulus mortis uocatur, unde commu niter, et frequenter solet sequi mors: sicut intrare bellum. De intrantibus autem mare est dubium, si enim esset paruum spacium et mare esset placidum, non tenetur confiteri. Breuiter arbitrio boni uiri relinquatur iudi cium de pericuio mortis.

136 QVAERITVR, utrum ante eucharistiam teneatur homo de iure diuino confiteri? Communis opinio est, quod sic. Caieta. 3. p. et in summa tenet oppositum. Cuius senten tia in Conci. Tridentino. Sesio. 13. de sacra mento eucharistiæ in calce canonis undecimi, damnata est et reprobata, ita ut nec opinatiue posit defendi, etiam sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. De hoc iam disputauimus supra. Ex dictis sanctorum non est dubium quin teneatur confiteri, si habeat copiam confessoris. Si autem non habeat et debeat celebrare diebus festiuis, bene poterit sine præuia confesione: maxime si non celebrando incurrat aliquam notam infamiæ.

135 SED utrum ad recipienda alia sacramen ta teneatur homo confiteri? De hoc Marsilius. 4.

An ad reci piedū alia

ilius.4.q.12.arti.1. facit magnam difficultatem, & dicit particulariter de recipiente sacramentum ordinis, quod ordinandus tenetur confiteri prius, quia sacramentum ordinis directe ordinatur ad copiā gratiæ, & esset magna irreuerentia non disponere se ad receptionem illius Sed respondeo absolute (omissis opinionibus) quod ad receptionem aliorum sacramentorum nemo tenetur confiteri. Vnde de consecra. d. 4 c. ut ieiunii. dicitur, quod qui confirmandi sunt si sunt perfectæ ætatis admoneantur ut prius confiteantur. Vbi admonitio potius uidetur consilium quā præceptum. Et si non est necessarium ante hoc sacramentum confiteri in quo recipitur copia gratiæ: multo minus erit in aliis. Quod clarius patet ex uerbis Concilii Tridenti. Sessio.24.de reformatione matrimonii ca.1.ubi sic dicitur. Postremo sancta Synodus coniuges hortatur ut antequam contrahant uel saltem triduo ante matrimonii consummationem sua peccata diligenter confiteantur. Et ad sanctissimum eucharistiæ sacramentum pie accedant. hactenus ibi. Verum est, quod quia omnia sacramenta conferunt gratiam, uidetur aliqua negligentia accedere ad illa sine confessione. Sed quod non requiratur confessio, patet etiam, quia ecclesia

sacramēta teneamur confiteri.

hoc non determinauit, nec in iure diuino habetur, ergo non est necessaria. Sed unde magis habemus quod requiratur confessio ante eucharistiam quam ante alia sacramenta? Respondeo, quod hoc habemus ex Paulo dicente, probet autē se ipsum homo, &c. Et ex usu ecclesiæ: ubi qui non confiretur haberet conscientiam peccati mortalis. Itē ex dictis sanctorum, & ex c. omnis utriusque sexus ubi præcipitur confessio ante pascha propter eucharistiam in eo sumendam.

136 Ad administrandū sacramenta, an Sacerdos teneat̄ confiteri. SED utrum ad administrādum sacramenta teneatur sacerdos cōfiteri? Respon. quod nō, quia alias sequeretur perplexitas. Nam si essent decem sacerdotes omnes in peccato mortali, quis audiret prius alterius confessionem? Sed ex reuerentia quam debemus sacramentis, commodum est, quod antequam illa ministremus, uel euangelium legamus, confiteamur: si potest commode fieri. Et aliquando negligentia confessionis posset esse uenialis nunquam tamen mortalis: & hoc teneatur sine quocunq; scrupulo. Adrianus, Palu. & Bonauentura, ponunt aliquos casus in quibus tenetur homo statim confiteri, sed ego non credo eis.

138 De iure humano quādo tene- QVAERITVR, quando tenetur homo iure humano confiteri? Dicens, quod semel in anno. Vt diffinitum est in illo Canone omnis

omnis utriusque sexus. Præterea idem diffinitur in Concilio Trident. Sessio. 14. cano, 8. cuius uerba sunt, Si quis dixerit ad confessionem omnium peccatorum qualem ecclesia seruat, nō teneri omnes & singulos Christi fideles, iuxta magni Concilii Lateranen. constitutionem semel in anno, anathema sit. Sed quæro ergo, quando? nam in illo capi. omnis utriusq;. non determinatur tempus, ac proinde ex illo præcepto non plus obligamur confiteri in quadragesima, quam extra: & ita est. Vnde dico, quod si quis extra quadragesimam semel fuerit confessus, si postea habuerit impedimentum sumendi eucharistiam in paschate, non tenetur confiteri in quadragesima. Et si ricordetur se in confessione præcedenti oblitum fuisse aliquod peccatum mortale, non tenetur illo eodem anno iterum confiteri, sed potest expectare aliam quadragesimam.

mur confiteri.

128 SED quid faciet obliuiosus? an teneatur scribere peccata, uel aliter mandare memoriæ peccata? Maio. 4. d. 17. q. 2. dicit quod sic. Ego non credo quod teneatur, imo neclaudo, quod peccata scribantur. Probo, quia non tenetur aliquis magis ad confessionē, quam ad contritionem: sed ad contritionē habendam non oportet peccata scribere (sufficit in generali conteri de oblitis) ergo

Obliuios' an teneat' scribere pe cata ad cōfitendum.

nec ad confeſsionē requiritur id. Nec enim oportet iugum domini reddere grauius, ſatis eſt quod quando confitetur debet dare operam, ut recordetur peccatorum, & aliæ ſunt fabulæ: ita dicit Sylue. (doctor non ſpernendus) uerb. Confeſsio. 1. §. 1. in fine. Et præterea difficile eſt profecto quod aliquis habens curam animæ ſuæ, obliuiſcatur alicuius peccati mortalis: Certe eſt difficile.

139 Qua ætate confiteri teneamur.

QVAERITVR, in qua ætate incipit obligare hoc præceptum de confesſione? Videtur, quod non ſtatim poſt uſum rationis. Quoniam nec ſtatim tenetur ſumere eucharistiam: cum tamen etiam ſit in præcepto. Reſpondeo ſecundum omnes, quod ſtatim poſt uſum rationis tenetur cōfiteri peccatum mortale: ſed cum confesſio ſit ſacramentum, non debet ludicre fieri. Et ſi non ſunt coniecturæ de uſu rationis, non ſunt pueri audiendi ea intentione, quaſi ſit ibi aliquod ſacramentum: ſed inſtruendi ſunt, & docendi. Ad argumentum de euchariſtia, reſpondeo primo, quod aliquem habere, uſum rationis non poteſt certo ſciri, niſi quibuſdam coniectnris: ideo quando non eſt certum, ſed habemus coniecturas, quod habeat uſum rationis, tenetur confiteri: quia nullum eſt periculum, quod confiteantur peccata etiam ante uſum rationis.

Ad

Ad eucharistiam autem non dimmittuntur accedere quousq; certo sciamus, quod habeant usum rationis, propter irreuerentiam. Secundo dico quod usus rationis non simul uenit de omnibus rebus, potest enim quis cognoscere unum, et non aliud. Nam prius peruenit puer ad tempus, quo possit iudicare de peccatis mortalibus: quam ad intelligendum tantum sacramentũ, et quod ibi sit corpus Christi: quod tamen debet discernere qui sumit eucharistiam.

140 An papa possit dispensare in præcepto confessionis.

DVBITATVR, utrum papa possit dispensare in præcepto confessionis? Resp. quod non. Quia inferior non potest reuocare, nec relaxare præceptum sueerioris: cũ nec par in parem habeat potestatem. Cum ergo præceptum confessionis sit de iure diuino, nemo poterit dispésare nisi solus Deus. Sed contra papa potest dispensare in uoto simplici, ut est communis opinio: et tamen obligatio uoti simplicis est de iure diuino, ergo. Item secundnm opinionem communem canonistarum, papa potest dirimere matrimonium ratum per uerba de præsenti (in quo etiam consentit Caietanus) ergo papa potest dispensare iu iure diuino positiuo, quod et concedunt canonistæ: sed non ita opinor profecto, mittunt enim falcem in messem alienam. Ad argumentum igitur,

poteſt diſpenſare in uoto, concedo: & in matrimonio rato, tranſeat: ergo in iure diuino, diſtinguo conſequens. Duplex eſt ius diuinum, unum quod non dependet ab actibus noſtris, & in hoc non poteſt papa diſpẽſare. Alterum quod depẽdet ab actibus noſtris, ita quod per ſe non eſt ſufficiens ad obligandum ſine noua noſtra obligatione: ſicut eſt uotum, & in hoc ratione illius propriæ obligationis quam ego ſuperinduxi, papa poteſt diſpenſare: imo & parentes diſpenſant in uotis filiorum ante. 14. annum. De matrimonio autẽ rato dico quod eſt contractus quidam: unde ſi ius diuinum obligaret Petrum ad accipiendam Mariam in coniugem, papa nihil poſſet, ſed quia ex actu iſtius pendet hæc obligatio, & ex contractu humano particulari, ſi papa in hoc poteſt diſpenſare (de quo tamen nihil dico) eſt ex ea parte qua eſt ibi aliquid humanum, et quia præceptum confeſsionis eſt per ſe ſufficiens ad obligandum nos, eſt proprie ius diuinum, ac proinde non poteſt papa in eo diſpenſare.

141 QVAERITVR, an ſit neceſſarium confiteri ſacerdoti? Reſpon. quod ſic. Et ita firma fide tenẽdum eſt. Sic enim eſt diffinitum in Concilio Florentino, ſub Eugenio 4. cuius uerba ſunt. Sacramenti pœnitentiæ miniſter eſt ſolus et omnis ſacerdos. Habens auto-

Confeſſio ſacerdoti facienda.

autoritatem absoluendi, uel ordinariam uel ex commissione superioris. Præterea illud idem diffinitur in Concilio Triden. Sess. 14. cap. 6. Item Cano. 9. & Cano. 10. Item probatur, quia solis apostolis dictum est, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, Et quodcunque solueris super terram, & soli Petro, pasce oues meas. Cõfirmatur ex usu ecclesiæ, nam solis sacerdotibus quando ordinantur dicũtur illa eadem uerba quæ Christus apostolis dixit, scilicet, Accipite potestatem ligandi & absoluendi. Hæresis fuit Vualdensium ut refert Marsilius 4. q. 12. dicentiũ quod indifferenter poterat quilibet confiteri cui uellet. Dicit etiam, quod in aliquibus locis illi qui damnabantur ad mortem non permittebantur confiteri sacerdotibus, sed laicis: quod quidem est error intolerabilis. Sed de his in materia de clauibus dicemus.

Confessio sacerdoti facienda.

142 QVAERITVR, utrum uenialia possint laicis confiteri? Respon. quod talis confessio non erit sacramentalis, sed proficiet sicut cum unus laicus recitans cum alio horas canonicas, dicit confessionem generalem. Imo ipse sacerdos cum celebrat, absoluitur de uenialibus a laico in confessione generali autoritate ecclesiæ, quæ habet potestatẽ supra uenialia; sicut per tũsionem pectoris,

uel aquam benedictam. Quia licet talis confessio non sit sacramentum, est tamen quoddam sacramentale.

143 Confessio mortalium an possit fieri laico.

QVAERITVR, utrum confessio mortalium possit fieri laico? Respondet Magister senten. 4. d. 17. & Sanct. Tho. ibidem. q. 3. & in additionibus. q. 8. arti. 2. quod in necessitate, urgente periculo mortis, confessio etiam mortalium est facienda laico. Magister in litera allegat Augustinum dicentem. Tanta uis confessionis est, ut si deest sacerdos confiteatur proximo. Et Beda, Sed & grauiora coaequalibus pandenda sunt, cum deest sacerdos & urget periculum. Hanc opinionem tenent communiter omnes docti. Durand. Palu. Ricard. Gabriel, Maio. Marsili. Sed Scotus ibi dicit, quod in casu licite fit laico, scilicet quando ab eo spero consilium, uel maiorem peccatorum dolorem: sed caeteris paribus melius est non facere. Et in. 4. d. 14. articu. 2. in fine dicit etiam Scotus, Dubium est an talis confessio sit detrimentum salutis, quia talis diffamat se sine utilitate, ergo non est opus sic confiteri. Ipse libenter negaret nisi moueretur dictis sanctorum, sed plus sanctis credendum est, quam uni rationi leui. Et tenendum est omnino quod licet confiteri laico in tali necessitate, licet hoc multum abierit a consuetudine: quam

credo antiquis téporibus magis in usu fuisse. Nunc etiã fit aliquando, ut in naufragio. Ad argumẽtum uero Scoti, nego, quod talis diffamat se, nam etiam extra confesionem possum dicere peccatum meum ut detur auxilium, uel consilium. At dices hoc esse uerũ quia sequitur inde aliqua utilitas. Dico quod etiam in cõfesione facta seculari est aliqua utilitas, scilicet subiectio ipsa, qua se subiicit homini laico propter Deum, est pars satisfactionis. Et etiam propter uerecũdiam. Si autem timeretur infamia, aut reuelatio confesionis, tunc nec sacerdoti esset facienda. Sic uero hoc dicimus licitum, ut nullo modo dicamus præceptum. Vnde male summa Angelica & alii summistæ imponunt magistro, & S. Tho. quod dixerunt esse præceptum. Nam. S. Tho. dicit, quod potest fieri, & in solutione ad primum dicit quod debet fieri: sed tamen hoc uerbum non dicit præceptum. Laicus autem qui sic confesionem audierit, nullo modo debet absoluere, quia non habet potestatem, nec possunt ei committi claues: ecclesia enim non habet potestatem supra peccata mortalia nisi per sacramenta: ideo talis non debet absoluere, sed deprecari. Si autem de facto absolueret, nihil faceret: sed non manet irregularis, quia cum irregularitas sit pœna

iuris

iuris positiui, & in iure non sit expressum, quod talis incurrat irregularitatem, non incurrit. Quia in cap. is qui. de sententia excommunica. lib. 6. ponitur regula generalis, quod nullus incurrit irregularitatem propter quodcunque delictum, nisi sit in iure expressum. Et ita tenet Syluest. uerbo, Confessor. 1. & Palu. 4. distin. 17. quæst. 3. Veruntamen omnia prædicta admitti possunt, si sermo sit de confessione non sacramentali. Cæterum si de sacramentali confessione sermo fiat, firma fide tenendum & dicendum est confessionem sacramentalem nunquam fieri posse laico, sed dumtaxat sacerdoti qui charactere sacerdotali īsignitus sit. Sic enim diffinitur in Concil. Tridenti. Sessio. 14. de pœnitentia. Cano. 10. cuius uerba sunt. Si quis dixerit non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus & singulis Christi fidelibus esse dictum. Quæcunque ligaueritis super terram erunt ligata & in cœlo, & quæcunque solueritis super terram erunt soluta & in cælo. Et quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt, anathema sit.

144 QVAERITVR, an sacerdotes in peccato mortali existentes, potestatem habeant absoluendi pœnitentes in confessione sacramentali. Et proinde ueram & realem absolutionem

lutionē conferant cum actualiter abſoluūt. Reſpondetur affirmatiue, & ita firma fide tenendū eſt. Sic enim diffinitur in Cano 10. proxime allegato. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit ſacerdotes qui in peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi & ſoluendi non habere; anathema ſit.

145 QVAERITVR, utrum confeſsio poſsit fieri cuilibet ſacerdoti, uel ſoli proprio? Reſpon. quod ſolum proprio. Patet ex cap. omnis utriuſque ſexus. ubi hoc præcipitur. Item quia cum ſacerdos ſit iudex, oportet quod habeat iuriſdictionem. Si enim iudex perior diceret alicui, io ti faccio ſuperiore, nihil eſſet niſi ei daret ſubditos, ergo etiam in confeſsione. Poteſtas enim iuriſdictionis non poteſt eſſe ſine ſubditis. Ideo oportet confiteri proprio ſacerdoti. Sed quis eſt iſte proprius ſacerdos? Reſpon. quod Papa, Epiſcopus, curatus, & quicunque ex officio ſuo habet curam animarum: ſiue hoc ſit ex electione, ut Priores, & Abbates in religione. Superior nō eſt ordinarius niſi mortuo priore, uel amoto. Aliqui doctores uocant proprium ſacerdotem omnem eum qui poteſt confeſsionem audire, ſiue hoc faciat ex officio, ſiue ex ſola commiſsione. Sed utrum in abſentia ſacerdotis proprii, uel quando pœnitens ex rationabili cauſa non uult cōfiteri Confiteri debemus proprio ſacerdoti.

proprio

proprio sacerdoti (excludimus omnia priuilegia, & loquimur stando solum in iure communi) liceat alteri confiteri? v g. fugit proprius sacerdos tempore paschatis, uel in ipsa confessione solicitat fœminam ad stuprū: petit illa licentiam, ut posit alteri confiteri, & ille non uult concedere: & urget necessitas sumendi eucharistiam, quia est pascha, & si non sumat excommunicabitur; est dubium quid faciet? Respondent ad hoc multi summistæ, quod in tali casu manet libera ad subiiciendum se cuicunque uoluerit sacerdoti, quia in dicto cap. omnis utriusque dicitur, quod petat licentiam a proprio sacerdote, & sic illa petendo facit quod in se est, acproinde manet libera. Sed hæc opinio nō est secura quia non habetur in iure: & ideo doctores qui sanius sentiunt de hoc, dicunt quod mulier in tali casu debet recurrere ad superiorem, et dicere quod non expedit sibi confiteri tali sacerdoti, et superior debet credere. Et quod non posit alteri confiteri sine licentia superioris, patet, quia mortuo sacerdote proprio, non posset talis mulier confiteri cuicunque indifferenter: ergo nec poterit in casu prædicto. Item si proprius sacerdos excommunicaretur, non posset alteri confiteri, nisi de licentia superioris, ergo nec in isto casu. Sed quid

si non

si non sit recursus ad superiorem, uel si ille neget licentiam? an licebit tunc confiteri cuicunque? Palu.in.4.d.17.quæstio.3.arti.3. dicit, quod in tali casu potest libere confiteri cui uoluerit. Idem Syluester in summa. Ratio Palu. est, quia ipse tenet, quod stando in iure diuino quilibet sacerdos potest quẽlibet absoluere, et quod modo non posit est propter ius humanum. & cum ecclesia non posit hoc ius statuere, ut scilicet confiteatur cum scandalo, sequitur, quod tunc cessat ius humanum & standum est iuri diuino. Sed uere hæc sententia est mihi multum dubia: & primo puto quod sit contra S.Tho. 4.d.17.q. 3. arti.2. quæstiuncula.4. ad.5. ubi ad literam proponit casum: & dicit, quod si superior nolit committere facultatem, idẽ est iudicium ac si non habeat copiam confessoris. Quod etiam dicit in additionibus quæst.8.arti.4. 5. Hoc etiam Caieta. in summa. uerb. Absolutio. Vnde propter nullum casum (excepto mortis articulo) poterit absoluere, qui ante illam necesitatem non poterat absoluere: & merito quidem. Nam alias qnilibet fingeret sibi causas alteri confitendi. Et consequenter dico de casibus reseruatis, quod si superior non uult concedere (licet male faciat) inferior non poterit absoluere. Vt patet ex Concilio Tridẽtino, Sesio.14.

Seſsio.14.de pœniten.cap.7.& cano.11. cuius canonis hæc ſunt uerba. Si quis dixerit Epiſcopos non habere ius reſeruandi ſibi caſus, niſi quo ad externam politiam, atque ideo caſuum reſeruationem non prohibere quo minus ſacerdos a reſeruatis uere abſoluat; anathema ſit. Dicit tamen S. Thom. ubi ſupra ad ſextum (& eſt notandum) quod male faciunt prælati qui in hoc reddunt ſe difficiles,& iniiciunt laqueum animabus nolentes dare licentiam abſoluendi. De illo autem quod dicit Palu. quod ſtando in iure diuino, quilibet ſacerdos poteſt quemlibet abſolue re, dicimus, quod forte hoc eſt falſum.

146 Cũ nõ expedit proprio ſacerdoti cõfiteri quid faciendum.

SED quid faciet pœnitens cum non poteſt obtinere licentiam a ſuperiori, et inſtat communio? Respondeo, quod communicet ſecure et tute. Idem enim eſt iudicium tunc de eo ac ſi careret confeſſore (e uada ſopra mia conſcientia.) Sed tamen aduertãt tales, quod habeant rationabilem cauſam non confitendi proprio ſacerdoti. uerecundia enim, aut timor, quod ille male de eo ſentiet poſtea, non eſt cauſa ſufficiens: quia alias nemini teneretur confiteri, quia ſemper accidunt illa cui cunque confitearis. Si tamen nocuit iam mihi, uel indirecte me diffamauit, iam iſta eſſet causa legitima non confitendi ei.

SED

Sed dubitatur, an poſtquam talis cõmunicauit in paſchate, abſoluatur à præcepto confeſsionis? Videtur quidem quod ſic, quia non ſtetit per eum quin confiteretur, cum non peccauerit non confitendo, ergo. Item, quia confeſsio uidetur inſtituta propter euchariſtiam, cum ergo iam communicauerit, uidetur quod illo anno non teneatur iterum confiteri. Sed dico, quod adhuc tenetur confiteri habita opportunitate, quia adhuc poteſt implere præceptum de confeſsione ſemel in anno. 147

Qui cõicauit in paſcha ſine præuia cõfeſsiõe, an teneatur illo anno cõfiteri.

Maius dubium eſt, an qui ex legitima cauſa non communicauit in paſchate, quia fuit in mari, uel in uia, poſtea teneatur ad communionem Palu. uidetur dicere, quod ſic: ſed certe neſcio quare, cum ſit determinatum certum tẽpus ad communionem et tranſierit iam. Item confirmatur, quia ſi ex malitia non communicauerit, poſtea non tenetur communicare: ergo multo minus ſi ex legitima cauſa non communicauit. Conſulendum eſſet talibus ut communicarent: ſed credo quod non tenerentur iam pro illo anno. 148

Qui ex cauſa non cõmunicauit in paſchã, an teneatur poſtea cõicare.

Quaeritur, an ex commiſsione proprii ſacerdotis liceat confiteri alteri? Resp. quod ſic, ut patet ex dicto. c. omnis utriuſq;. Et ſic eſt conſuetudo eccleſiæ, et utinã non eſſet 149

Ex cõmiſſione proprii ſacerdotis poſ-

fumus alteri confiteri. esset tanta: quia iam nullus curatus audit subditos suos. Hanc autem commissionem & licentiam potest dare curatus, episcopus, papa. Sic habetur expresse, de officio ordinarii cap. inter cætera. Et qui sic confitentur clerico seculari, uel fratribus expositis, non tenentur iterum confiteri proprio sacerdoti: ut determinatum est ab Alexandro. 4. et a Clemente. 4. et a Benedicto, et a Ioan. 22. et a Calixto.

150 An virtute indulgẽtia rũ possim⁹ eligere confessorem simplicẽ sacerdotem.

QVAERITVR, utrum qui habet autoritatem eligendi confessorem per bullas, uel alia ratione quacunque, possit eligere simplicem sacerdotem nondum expositum ad audiendas confessiones? Respondeo absolute (esto dubitent canonistæ) quod sine quocunque scrupulo potest eligere quemcunque sacerdotem, ut etiam dicit Caieta. in summa uerb. Absolutio. Ratio est, quia in hoc solo differt sacerdos habens iurisdictionem a non habente, quod ille habet materiam, hic autem non: et huic nihil aliud deficit ad hoc ut possit absoluere, nisi materia circa quam exerceat potestatẽ quam accepit, dum fuit ordinatus. Cum ergo recipienti bullas detur potestas subiiciendi se cui uoluerit, iam talis Sacerdos electus habet materiam et iurisdictionem circa illum: unde nihil sibi deficit. Et ita tenendũ est.

eſt. Sed quanuis prædicta doctrina fuerit ante Conci. Tridentinum inter doctores triuialis multumque recepta, iam tamen poſt prædicti Concilii determinationem, Seſs. 23 cap. 15. reformationis nullus eſt idoneus ad confeſsiones audiendas reputandus niſi beneficium parochiale habeat, aut ab epiſcopo per examen (ſi illi uidebitur neceſſarium) aut alias idoneus iudicetur, & approbationem ab eo obtineat.

QVAERITVR, ubi poteſt proprius ſacerdos audire confeſsionem, utrum curatus unius epiſcopatus poſsit audire ſibi ſubditum in alio epiſcopatu? Reſpon. omnino quod ſic. Quia fit ſine ſtrepitu iudicii, & nemini fit iniuria. Et idem poterit frater præſentatus, & extra diœceſim, ut etiam determinauit Sixtus quartus. Et ſic quando duo fratres de licentia prælati peregrinantur, poſſunt ſe mutuo abſoluere: etiam cum peruenerint ad alium epiſcopatum. 151 Sacerdos propri' an extra ſuam diœceſim poſſit audire ſuorũ cõfeſſiões.

SED utrum hanc commiſsionem eligendi confeſſorem, facere poſsit habens curam animarum antequam ſit ſacerdos, uel ſacerdos excommunicatus? Resp. de primo quod ſic: quia habet titulum: quanuis aliqui dicãt quod illa eſt commiſsio iuris, ſed nihil de hoc curo. De excommunicato autem dico quod non poteſt, quia commiſsio illa eſt 152 Copiã eligẽdi cõfeſſorem quis poſſit dare

M actus

actus iuriſdictionis quem nō poteſt excommunicatus habere. Sed utrum commiſsio talis legitime facta, ſuperueniente excommunicatione committentis ſpiret & ſit nulla, uel an duret? Dubium eſt. Palu. putat probabile, quod durat. Quia illum actum fecit legitime. Et credo, quod ita eſt in uſu, quod talis commiſsio ualeat.

153 An ratihabitio det facultaté abſoluendi. QVAERITVR, utrum ratihabitio det facultatem abſoluendi? V.g. ego non ſum expoſitus ab epiſcopo, credo tamen, quod ſi adirem eum & peterem poteſtatem audiendi confeſsiones daret mihi: eſt dubium, an modo poſsim audire pœnitentem & poſtea dicere epiſcopo ut ratum habeat quod feci. Reſpondeo ſecundum quoſdam, quod duplex eſt rati habitio, una de futuro, puta quia quādo epiſcopus cognouerit ſufficientiam meā ratum habebit quod feci, & hæc rati habitio nō ſufficit: & in hoc omnes conueniunt. Quia eſſentia ſacramenti non pendet ex aliquo futuro: ac proinde ratihabitio non poteſt ualidare aut inualidare ſacramentum. Alia eſt ratihabitio de præſenti, puta quia epiſcopus de præſenti uult ut audiam: licet nihil mihi dixerit, ſed ego ſcio eius uoluntatem, & hæc ratihabitio dicunt aliqui quod ſufficit. Quia epiſcopus committit uicem ſuam per uoluntatem. Ego neſcio

ſcio an hoc ſit ſecurum, nam quamuis iudex eccleſiaſticus libere exerceat ſuam iuriſdictionem, tamen quia hæc poteſtas eſt in foro eccleſiaſtico, uidetur quod non poſsit exercere illam iuriſdictionem, niſi actu exteriori: ſicut non poſſet epiſcopus, actu interiori excommunicare, uel abſoluere aliquẽ: ut tenet probabilior & uerior opinio. Si ergo hoc uerum eſt (ut ego credo) ſequitur quod per ſolam complacentiam epiſcopus non poteſt communicare ſuam poteſtatem: cum hoc ſit uti iuriſdictione. Sic igitur ſi per ratihabitionem de præſenti, intelligamus complacẽtiam uirtualem, puta quia ſi nunc diceretur epiſcopo placeret ei: dico certe quod talis ratihabitio non ſufficit. Si autem ſignis exterioribus epiſcopus alias oſtenderet: ut ſi dixerit, gauderem quod talis audiret confeſsionem, dico quod uidetur mihi quod talis ratihabitio ſufficiat. Exemplum: clerici ſeculares habent hanc libertatem, quod indifferenter confitentur quibuscunque non ex iure diuino, nec ex commiſsione papæ, ſed quia prælati hoc uident & ſciunt & tacent, quod eſt quoddam exterius, et hoc ſufficit. Et ſic in propoſito dico quod ſola ratihabitio de præſenti, oſtenſa ſignis exterioribus ſufficit ad confeſſiones audiendas.

154 Quis sit propri' sacerdos.

Sed quæritur in particulari, quis sit proprius sacerdos? Respon. quod proprius sacerdos papæ est ille quem ipse elegerit, qui habet potestatem absoluendi cum ab ipsomet papa. Et qui sunt de familia papæ, habent pro confessore ipsum pœnitentiarium. Cardinales qui non sunt episcopi, nullum habent a iure, sed ex consuetudine, nec subsunt curatis, nec episcopis, sed papæ. Et eorum familia (etiam de consuetudine) non subest ordinariis, sed illis quibus cardinalis uoluerit. Cardinales uero episcopi: & omnes episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ habent a iure potestatem eligendi quemcunque uoluerint, & etiam familiæ eorum. Sed quando sunt extra diœceses suas, dicunt summistæ, quod nõ possunt prouidere familiis suis, quod confiteantur cum quibus uoluerint: nescio de hoc. Sed iam sunt tot bullæ quod non est opus horum. Sed quid de curato? Dico, quod quando in una parochia sunt duo uel plures ordinarii, stando in iure diuino quilibet est ei' sacerdos. Si uero fuerit unus, habet pro ordinario solum episcopum. De consuetudine autẽ semper curati confitentur cui uolent. Sed contra, qua in c. si episcopus. de pœnitẽtiis & remissionibus, libro 6. dicitur expresse quod nulla consuetudine introduci potest quod quis eligat sibi con-

bi confessorē sine superioris licentia. Cum igitur curati, a iure non habeant talem facultatem, ergo non possunt habere eam a consuetudine. Sed dico, quod eorum confessio est rata, & ualida. Quia habent facultatem a prælatis uidentibus, & tacentibus, ac per hoc consentientibus. Vnde si episcopus eis hoc prohiberet, non possent sine dubio facere. Vtrum autem curatus posit eligere fratrem siue sacerdotem non confessorem? Respondeo, quod sic sine dubio. Quia iam talis sacerdos secularis habet talem licentiam ab episcopo, ut confiteatur cuicunq; uoluerit. Sed tamen de hac re dic sicut habes supra in fine quæstionis. 161.

DE secularibus nihil prorsus est in iure: sed de uagabundis (& erronibus) qui semper ambulant, dico quod tales qui nullibi habitant, confiteantur cuilibet confessori: quia nō est maior ratio de uno quā de alio. De aliis qui quærunt sibi domicilium & nondū statuerūt ubi pedem figant, idem est iudicium, sicut de uagabundis. Nec quantum ad hoc oportet respicere ubi hospitentur: non enim tenentur confiteri parocho illius parochiæ. De peregrinis uero qui ueniunt ab aliis locis, ut uiatores, & mercatores, &c. Dicendum, quod si habeāt expressam licentiā peregrinandi a suo proposito sacerdote 155

Itinerantium & peregrinorū quis sit proprius confessor.

 (sicut

(sicut aliquandó fuit consuetum) iam possunt eligere sibi quemcunque confessorem ex licētia interpretatiua proprii sacerdotis. Sed si non habeant licentiam, ut mercatores qui habent alicubi habitationem animo manendi quinq; uel 6. mensibus, dico, quod debent confiteri proprio Sacerdoti ad cuius parochiam pertinet domus quam inhabitant. De uiatoribus autem, et peregrinantibus sine licentia suorum sacerdotum ordinariorum, dico, quod debent confiteri in ecclesia cathedrali, et non possunt eligere confessorem ad libitum, si non habeant aliā autoritatem, aut facultatem. Reliqua uide apud summistas.

156 In articulo mortis, an quilibet posit a quolibet sacerdote absolui.

QVAERITVR, utrum in articulo mortis quilibet posit absolui a quolibet Sacerdote? Respon. quod si proprius Sacerdos sit ibi: uel posit facile haberi, non potest nisi ab eo absolui, capiendo large proprium sacerdotem. Sed si proprius sacerdos non sit præsens, quilibet potest absoluere. Hoc habetur expresse cap. eos. de sententia excommuni. lib. 6 Et extra de furtis. cap. fures. Et de officio ordinarii, cap pastoralis. Et ita tenent omnes communiter. Patet etiam ex uniuersali consuetudine ecclesiæ. Quando enim papa, uel episcopus reseruant aliquē casum, semper dicunt, nisi in articulo mor-

tis: ubi etiam possunt absolui non solum a peccatis, sed etiam a censuris. Vtrum autẽ sit de iure diuino, quod in tali casu posſit quilibet quemlibet absoluere, parum interest. Palu.4.d.20.quæst.1.articu.2. ad.1.dicit quod est de iure diuino. Maio. quod de iure positiuo, Capr.d.19.q.unica, & Durand. dicunt cum Palu.& quod papa non potest hoc impedire. Probabile est utrunque, probabilius tamẽ puto quod est de iure positiuo.

QVAERITVR, an confesſio in formis (.i. in qua propter aliquod impedimentum non confertur gratia) teneat, & sit ualida: & per consequens non iteranda? Est quæstio ardua, & de qua plurimum nostra interest, tractaturque a doctoribus. 4.d.17. & ibi a S. Tho.q.3.& in additionibus. quæst 9. arti. 1. Respondeo quod de hoc sunt duæ opiniones extremæ, & una media. Opinio prima est Maio.4.d.17.q.3.1.&.q.9. dicentis, quod omnis confesſio informis est iteranda, uel si non fuit integra, uel si habuit defectum contritionis. Secunda opinio extrema est Bernardi de Ganaco in impugnationibus Gotfredi quodlibeto.5.quæst.14. ubi ait, quod si confesſio fuit integra & ex quocunque defectu non detur gratia, non est iteranda, sed erit ualida, & uerum sacramentum: etiam si placeant peccata præterita, & proponat am- 157 An cõfesſio in formis sit ualida.

plius peccare: quia ibi est materia & forma. Alia est opinio media uerisimilior: quam tenet Capreo. d.17. q.2. & Caieta in quæst. quã de hoc facit. & in summa. Oportet igitur hic uitare duos errores extremos. Primus, nulla confesio informis est iterãda: est error intolerabilis. Secundus, omnis confesio informis est iteranda. Nam si hoc esset uerum cum homo non posit esse certus, an confesio sit integra, oportet in infinitum confiteri: & nulla est tranquillitas. Cum igitur aliqua confesio informis sit iteranda, & aliqua non: ad quærendum quæ sit ualida, & quæ non, non est attendendum, an sit informis uel non: sed debemus respicere ad causas informitatis. Item notandum, quod causæ informitatis tenent se ex parte pœnitentis, supposito, quod sacerdos sit legitimus. Duo autem sunt actus pœnitentis ante absolutionem, scilicet, contritio & confesio, & ex his duobus debet prouenire informitas. Si igitur sit informis quia ex intentione non est integra, confesio non est ualida, sed est iteranda: & in hoc omnes conueniũt. Et ita firma fide tenendum est. Sic enim diffinitur in Concil, Florenti. sub Eugenio. 4. ubi sic habetur. Oris confesio ad quã pertinet ut peccator omnia peccata sua quorum memoriã habet suo sacerdoti confiteatur.

Præterea in Concilio Tridentino, Sessio. 14. cap. 5. idem dicitur, & item in cano. 7. Cuius uerba sunt. Si quis dixerit in sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino confiteri omnia, & singula peccata mortalia quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo ultima decalogi præcepta & circunstantias quæ peccati speciem mutãt, &c. anathema sit. Et iterum ibidem Cano. 8. confirmatur hoc ipsum. Si uero sit informis ex defectu contritionis, si quidem nullum dolorem habet nec aduertit, dico quod talis confessio est nulla, ac proinde iteranda. Quia est inualida, non propter defectum contritionis, sed quia non est uera confessio. Nam cum confessio sit pars sacramenti pœnitentiæ, & pœnitentia dicat detestationem, oportet quod ipsa confessio sit detestatio, & quia talis solum recitat peccata sua alteri, non confitetur, sed simulat se confiteri, & nouum peccatum incurrit. Si uero habeat dolorem, sed tamen imperfectum: uel ille percipit se non habere sufficiẽtem dolorem, uel non percipit. Si pœnitens non percipiat, dico quod talis confessio est ualida, ac proinde non iteranda. Et hoc est notandum ad tollendos scrupulos.

Si autem percipiat imperfectionē doloris, uel aduertit eſſe peccatum confiteri cum illa imperfectione doloris, uel non. Si ſecundum, talis confeſsio eſt ualida, quia integra ex intentione. Si uero aduertat eſſe peccatum ſic confiteri, & cōfiteatur imperfectionem illam doloris, etiam talis confeſsio eſt ualida: quia eſt integra & uera. Si autem percipiens ſe non habere perfectum dolorem, & intelligens illud eſſe peccatum & fictionem, non confiteatur de illo, dico quod talis confeſsio eſt inualida et iteranda: quia eſt dimidiata ex intentione.

158 An dolens imperfecte ſit abſoluendus.

SED utrum ſacerdos debeat abſoluere eum qui imperfecte dolet, et confitetur illam inſufficiētiam doloris? Et uidetur quod ſic, quia talis confeſsio eſt ualida et non iteranda ſecundum S.Tho. et Caieta. et omnes: ſi autem non abſoluatur eſt iteranda, ergo. Reſpondeo quod ſacerdos nullo modo debet talem abſoluere patet manifeſte, quia eſſet fictio in abſolutione, quia ibi non remittuntur peccata: et tamen ſacerdos dicit, ego remitto tibi peccata. Item talis ſacerdos abſoluit autoritate Dei, ſed Deus non abſoluit, ergo nec ille debet abſoluere. Item qui ſcit imperfectionem doloris ſui, peccat peccato ſacrilegii petendo abſolutionem, ergo multo magis ſacerdos abſoluens.

uens. Sed contra, quia ſic confitentur omnes, quod non habent dolorem ſufficiẽtem. Reſpondeo quod ita confitentur propter ſuſpicionem quam habent. Si autem ſcirem me imperfecte dolere, nec deberem petere abſolutionem, nec ſacerdos deberet abſoluere. Confeſsio autem quæ ſecundũ S. Tho. eſt ualida et non iteranda, eſt quando non percipit imperfectionem doloris et abſoluitur, uel quando de facto abſoluitur a ſacerdote ſciente imperfectionem doloris eius.

159 Confeſſio an integra eſſe debeat

QVAERITVR, utrum oporteat, quod confeſsio ſit integra? Reſpon. ex ſententia omnium quod ſic, alias eſt inualida, ſacrilega, et iteranda. Probat. S. Tho. quia ſacramentum pœnitentiæ eſt quædam medicina contra morbum: at medicus non poteſt conuenienter admouere medicinam niſi intelligat totum ſtatum infirmi. Si enim habet dolorem ſplenis, et iecoris, et medicus intelligat primum ſolum, poterit applicare medicinas quæ noceant iecori. Et idem de medicina ſpirituali confeſsionis, etc. Item probatur ex uſu eccleſiæ, nullus enim ſacerdos audiret dimidia peccata. Item quia ſacerdos abſoluit autoritate Dei, Deus autem non abſoluit ab uno et non ab alio (impium enim eſt a Deo ſperare dimidiam ueniam) ergo. Item confeſsio dimidiata eſt contra

formam

formã abſolutionis, qua dicitur, ego te abſoluo ab omnib' peccatis tuis, ergo. Itẽ Auguſtin' dicit quod eſt hypocrita qui non confitetur omnia peccata, ergo. Hæc concluſio eſt inuiolata & quæ ab omnibus tenetur.

160 Confeßio ex negligẽtia dimidiata an ſit reiteranda.

SED quid ſi confeſsio ſit dimidiata ex negligentia, quia non fecit ſufficientem indagationem? Reſpondeo quod ſi ex induſtria fuerit negligens, uel ſi ita contemnat ut quaſi ex induſtria nolit examinari: ſicut qui per unum annum integrum non eſt confeſſus, & accedit ad confeſsionem ſine aliqua examinatione, uolens quidem quod omnia uenirent ad eius memoriam: talis confeſsio eſt nulla, ac proinde iteranda. Si uero omiſerit aliquod peccatum, putans ſe feciſſe ſufficientem indagationem, etiam ſi illa ignorantia ſit culpabilis mortaliter, confeſsio eſt ualida, & non iteranda.

161 Examinatio cõſcientiæ ad confeſſionem, quanta diligentia ſacienda.

QVAERITVR, quæ diligentia requiritur ad examinandum conſcientiam? Respond. quod raro continget, quod uelit quis examinare conſcientiam ſuam & putet ſe feciſſe ſufficientem diligentiam quin fecerit diligẽtiam. Quando eſt mihi probabile, quod ſatis eſt quod feci. obliuio peccati non erit culpabilis, mortaliter ſaltem. Reſpondeo, quod præceptũ de examinatione conſcientiæ eſt idẽ quod de confeſſione, & de ĩtegre confi-

confitendo : & quia nemo integre confitere-tur si non examinaret se, tenetur examinare : & non examinans, peccat contra præceptum confessionis. Et cum non sit peculiare præceptū de examinatione, uidetur quod non tantum teneatur ad illam sicut si fuisset particulariter præcepta : maior enim diligentia requiritur circa finem quam circa medium. Satis est ergo quod faciam diligentiam moralem : sicut nec teneor scribere peccata, ut recorder eorum. Si autem particulari præcepto teneretur recordari peccatorum, teneretur etiam scribere. Dico igitur, quod postquam quis uoluit adhibere diligentiam, & fecit aliqualem examinationem, quam putauit sufficientem : credo quod raro talis committet negligentiam. Dico præterea quod quādo ego puto, quod per paruam diligentiam ulteriorem ueniam in cognitionem peccatorum præteritorum, si non fecero illā, non erit sufficiens examinatio. Sufficit autem taliter examinare, quod etiam si amplius examinassem per aliquod aliud tempus, non recordarer aliorum. Et hæc sufficit. Credo quod uiri qui habēt animæ suæ curam, nunquā deficiūt in examinatione conscientiæ suæ Ex hac cōclusione qua diximus quod cōfessio nō integra ex negligentia examinationis, non est

ualida: ſequitur quod confeſſor non debet audire eum qui non fecit examinationem, maxime ſi ſit de numero eorũ qui non confitentur niſi ſemel aut bis in anno. Satis eſt tamen quod adhibuerit aliquam diligẽtiam nec eum qui dicit ſe aliquam feciſſe debet confeſſor repellere.

162 Reſeruatos caſus habens an dimidiabit confeſsionem.

QVAERITVR, qui habet peccata reſeruata, et etiam non reſeruata, quomodo poterit confiteri, maxime ſi ſuperior nolit audire niſi reſeruata? De hoc caſu fuit multa contentio apud doctores, quorum opinionibus dimiſsis, dico quod ſi iudex ſuperior et inferior ſint præſentes, inferior non poteſt abſoluere a non reſeruatis: niſi prius petatur facultas abſoluẽdi a reſeruatis. Quia integritas confeſsionis eſt de iure diuino. Cum ergo ille pœnitens habeat copiam cõfeſſoris cui poteſt integre confiteri, non poteſt inferior diuidere abſolutionem. Sed ſuperior audiat omnia peccata, uel det facultatem abſoluendi a reſeruatis. Hoc Adrianus.q.4. de confeſsione. Et Durand.4.d.17. q.15. contra Caietanum. Et ſi ſuperior ſolum abſoluat a reſeruatis, talis abſolutio non eſt ſacramentalis, ſed ſolum a cenſuris, et datur facultas inferiori ut abſoluat ab omnibus peccatis. Si autem ſuperior abſens ſit, et non pateat facilis aditus ad eum,

et inſtet

et instet tempus celebrandi, inferior absoluat a non reseruatis, et pro reliquis expectat absolutionem superioris: nisi illis sit annexa aliqua excommunicatio reseruata: ut in casibus bullæ de cœna domini: tunc enim non debet absolui a non reseruatis. Et hæc est contra Adrianum, et Durand. Et in hoc casu intelligo. D. Tho. loqui in additionibus q.9. articu.2. ad.4. Sed quid faciendum quando superior non uult committere facultatem absoluendi a reseruatis, et non expedit confiteri eidem? utrum inferior possit tunc absoluere a reseruatis? Resp. quod iam supra dictum est, quod in quocunque casu potest quis licite nō confiteri superiori, licet accedere ad sacramentum eucharistiæ, si superior nolit committere facultatem absoluendi: nihilominus inferior non potest absoluere a reseruatis. Pœnitens tamen poterit accedere ad eucharistiam ita bene ac si esset decies absolutus. Quia in tali casu est censendus non habere copiam confessoris. Tamen habita opportunitate tenetur confiteri de illo peccato. Videat tamen pœnitens ut iam diximus, quod habeat sufficientem causam non confitendi proprio sacerdoti.

QVAERITVR, utrum per confessionem non integram, uel alias informem satisfiat præcepto 163 An impleatur præce

ptũ eccle- præcepto confeſsionis? Duran.4.d.17.q.14.
ſiæ de con &.15.dicit duo. Primum, in quocunque caſu confeſsio non eſt iteranda, adimpletur præceptum de confeſsione. Quia eccleſia non obligat ad faciendum opera in gratia, ſed ad ſubſtantiam actus. Et de hoc nemo dubitat. Secundum, in quocunque caſu confeſsio non ſit ualida, non adimpletur præceptum de confeſsione. Patet in dicto cap. omnis utriuſque ſexus. debet confiteri omnia peccata, & pœnitentia impoſita. &c. Clarum eſt quod ſi non impletur præceptũ, confeſſor nõ debet imponere pœnitentiam nec pœnitens tenetur acceptare, quia non eſt ibi ſacramentum. Sed dubia eſt mihi hæc propoſitio: cum eccleſia uel non poſsit obligare, uel non obliget ad actũ interiorem: & iſte confiteatur omnia peccata ſua, etiam ſi non habeat dolorem, ſi confiteatur hoc ipſum quod non habet dolorem, ſiue abſoluatur, ſiue non, credo quod ſatisfacit præcepto eccleſiæ: ego certe non damnarem talẽ.

(Margin: ptũ eccleſiæ de confeſsiõe per confeſſionem informẽ aut nõ integram.)

164 QVAERITVR, an confeſsio dimidiata in neceſsitate ſit ualida? V.g. Percuſſus eſt aliquis lethaliter, & habet centum peccata, incipit confiteri, & poſtquam dixit decem, moritur uel impeditur: an talis poſsit abſolui? Certe dubitari poſſet, ſed probabilius puto, & magis primum quod ſit confeſsio totalis

(Margin: Confeſſio dimidiata ĩ neceſſitate valida.)

totalis & ualida. Si enim damus confessiones dimidiatas propter obliuionem, uel propter casum reseruatum: quare non dabimus etiam propter impotentiam istius, proderit ergo illa confessio & ex attrito faciet contr tum.

QVAERITVR, utrum uirtute absolutionis remittantur peccata etiam non confessa in particulari? Respond. quod sic omnino eadem ratione, si ex opere operato habet absolutio remittere peccata non est dubiũ quin remittantur isti, quia confitetur modo quo potest: sicut de peccato dubio de quo confiteor cum dubitatione, remittitur mihi esto illud fecerim. Et confirmatur, quia alias frustra esset confessio in generali, accuso me de aliis quorum memoriam non habeo, cuius contrarium habet communis usus piorum hominum. 165 Peccata nõ cõfessa an remittãtur in cõfessione.

QVAERITVR, utrum liceat in confessionibus generalibus de peccatis alias confessis, dimidiare confessionem, & dimittere aliquod turpe dicendo reliqua? Videtur quidem quod non, quia integritas confessionis est de iure diuino, ergo nõ licet celare aliquod peccatum? Respondeo, quod non licet celare aliquod peccatũ mortale: & si celatur non est cõfessio, sed fictio circa materiã principalem sacramenti. Non est dubium 166 An in confessionib⁹ generalib⁹ liceat dimidiare confessione de peccatis confessis.

quin si quis uelit generaliter confiteri, & dicat sacerdoti quod uult generaliter confiteri de omnibus peccatis suis, si celet aliquod, peccat mortaliter, quia est fictio manifesta circa principalem materiam sacramenti, & mētitur perniciose, & decipit confessorem. Dico tamen qnod pœnitens potest ex peccatis iam confessis eligere aliqua quæ confiteatur aliquibus prætermissis, si non decipiat confessorem dicens illa esse peccata totius uitæ suæ. Nec ad confessionem generalem requiritur tanta conscientiæ examinatio: & consequeuter potest fieri per plures dies, ut scilicet hodie confiteatur quinque peccata, cras sex. &c.

167 An qui nō ĩpleuit pœnitentiam, teneat iterare confessionem.

QVAERITVR, utrum ex defectu satisfactionis, puta quia non impleui pœnitētiam mihi iniūctam a confessore, sit iteranda confessio? Multi summistæ tenent quod est iteranda, inter quos Syluester uerbo confessio primo parrapho. 3. Quia quomodo imponet pœnitentiam oblitam uel neglectam qui non audierit de nouo peccatum. Syluester allegat Ricardum pro se quem non uidi nunc. Allegat etiam Palu. sed potius uidetur tenere oppositum. Respondeo igitur ad quæstionem sine quocunq; dubio & scrupulo absolute, quod talis confessio non est iteranda propter pœnitentiam oblitam, uel

ex ma-

ex malitia neglectam. Patet, quia confeſsio præcedens fuit iam ualida, & per conſequẽs fuerunt remiſſa peccata: ergo quicquid poſtea ſequatur, non efficiet eam inualidam ac iterandam. Et ita tenet Maio. 4. d. 17. q. 6. dubio ultimo. Dicemus tamen aliquid de hoc in materia de ſatisfactione.

QVAERITVR, utrum ſi aliquis confiteatur ſacerdoti ignoranti quod ſit peccatum mortale (ſunt enim aliqui in mundo) teneatur iterare confeſsionem? Reſpond. primo, quod ſi pœnitẽs eſt doctus quantum ad hoc quod ſcit quale ſit mortale, & quale ueniale: parum refert qualis ſit confeſſor, doctus ſcilicet, an indoctus, nec tenetur iterare confeſsionem. Verum eſt tamen quod ſi cognoſceret confeſſorem neſcire diſcernere inter peccatum & peccatum, debet illum inſtruere dicens, hoc non eſt mortale, hoc ſic: alias confeſsio non eſſet ualida. Nam ſi ego dicerem, ego occidi hominem, ſed bene feci, quia ille occiderat patrem meum, non eſſet confeſsio. Sic quoq; confeſsio non eſt quando confeſſor audiens non intelligit eſſe peccatum mortale. Si uero tam pœnitens quam confeſſor ignorent, ſi iſta ignorantia ſit circa ea quæ communiter ignorãtur, talis non impedit: nulli enim contingit inter omnia peccata ſcire de quolibet, an ſit mortale,

168 An qui cõfitẽt ſacerdoti ignoranti ſatiſfaciat præcepto.

uel non. Si autem ignorantia sit tanta quod sit eorum quæ a paucis ignorantur (ut quod iuramentum falsum, uel quod uindicare se de iniuria accepta non sint peccata) crederem profecto quod teneretur iterare confessionem. Quia confessor non intelligit peccata illius, ergo ille non confitetur. Nam quomodo imponet pœnitentiam, aut quomodo absoluet eum? Et hæc est communis opinio. Non oportet tamen formare nouos scrupulos, nam raro contingit talis sacerdos confessor. Satis est enim quod cõfessor sciat communia scilicet homicidiũ, furtum, &c. esse peccata, & quod sciat dubitare.

169 *Cõfessore non aduertẽte ad pœnitẽtis peccata an iteranda sit cõfessio?*

Sed quæritur, an si confessor alioquin sapiens, non aduertat ad peccata pœnitentis, confessio sit ualida? Respondeo, quod sine dubio ex quacunq; causa confessor non aduertat peccata pœnitentis, confessio est iteranda. Sed tamen pœnitens potest ignorare inuincibiliter an confessor audierit, uel non. Si tamen constaret aliquo pacto, quod confessor, uel non audiuit, uel non intellexit peccata, omnino tenetur iterare confessionem: quia prior fuit nulla.

170 *Peccata semel cõfessa, an possint iterũ confiteri.*

Quaeritur, an liceat confiteri peccata semel confessa, & si fiat, an cõfessio secunda sit sacramentũ? Respondeo, quod de hoc sunt opiniones. Scotus. 4. d. 18. ad primum dicit,

dicit, quod sic, hoc est quod talis confessio est ualida, & meritoria: sed tamen ibi non est sacramentum, aut aliqua uirtus clauium, quia non potest eadē forma replicari super eandem materiam: impossibile est enim ut eadem forma informet pluries eandem materiam. Item iudicium semel rite factum non potest infringi, ergo non debet iterari (quomodo potest litigari sentētia in gradu ultime appellationis cōfirmata?) Contrariū tenet Sanct. Tho. Bonauentura, Marsilius, Gabri. Alexand. & Maio. & omnes quos mihi contingit uidere. Et probatur, peccata oblita sunt absoluta sacramentaliter, & tamen cum ueniunt ad memoriam sunt necessario confitenda, & debet homo ab illis absolui: ergo non inconuenit quod quis absoluatur bis ab eodem peccato. Nota igitur pro hac opinione, quod potestas clauium data est ecclesiæ ad remissionem peccatorum non solum ad remissionem culpæ, sed etiam ad remissionem pœnæ. Cum ergo illa potestas maneat in ecclesia post primam absolutionem, & remanet etiam reatus pœnæ in eo qui iam est confessus, sequitur quod secunda confessio ualebit ad remissionem peccatorum & pœnæ. Maximum argumentum pro hac parte est consuetudo bonorum, qui sæpe confitentur eadem peccata.

Et ad argumentum Scoti, nego quod eadẽ forma non poſsit replicari ſuper eandẽ materiam: nam cum eadem aqua poſſunt baptizare centum. Item illo dato, peccata ſunt materia remota, ſed peccata confeſſa ſunt materia proxima: unde ſi in eadem confeſſione abſolueretur bis, abſolutio ſecunda nihil omnino ualeret. Sed in pluribus confeſsionibus quare non erit ualida?

171 Confiteri per nunciũ an ſit licitum.

QVAERITVR, an poſsit aliquis confiteri abſenti ſacerdoti per nuncium, puta quia eſt in carcere & non datur aditus ſacerdoti? Reſpon. quod nullus tenetur iſto modo confiteri. Quia forum confeſsionis debet eſſe ſecretum, & nemini tenetur homo reuelare peccata niſi ſacerdoti. Secundo dico (licet Palu. uideatur dicere contrarium. 4. diſt. 17. q. 2. quod non eſt licitum hoc modo confiteri, nec talis confeſsio ſi fiat poteſt eſſe ſacramentalis, nec ſacerdos poteſt talem abſoluere: nec eſt rationi conforme. Quia confeſsio debet eſſe forum ſecretiſsimum: nam licet non ſit de eſſentia confeſsionis quod ſit ſecreta, tamen quia ſacramenta non ſunt contra legem naturæ, ſecundum quam non licet publicare peccata, idcirco confeſsio ſit ſecreta, & non ratione clauium. Ratio igitur quare talis non poteſt abſolui eſt quia re uera non confitetur: confitetur quidem inter-

internuncio: internuncius tamen non confitetur, sed est testis. In foro contentioso sufficeret illud, quia non posset retractari, & si retractaret, non crederetur. In confessione uero sic, quia semper manet libertas ad confitendum: quando enim nuncius loquitur sacerdoti; potest pœnitens se retractasse, ac proinde non potest absolui: nec confiteri modo prædicto. Non dubito de hoc.

Qvaeritvr, an per interpretem possit quis confiteri sacerdoti præsenti. Resp. primo sicut ad dubium præcedens, quod homo non tenetur sic confiteri. Quia non tenetur prodere peccata sua, in tali autem casu manifestat ea interpreti, ergo non tenetur. Secundo dico quod potest licite eo modo confiteri. Sed contra quoniam talis non confitetur sacerdoti: sicuti dicebamus de eo qui confitetur per internuncium, ergo talis confessio non est ualida. Respon. quod est differentia clara. Quia quando internũcius refert peccata sacerdoti, poenitens se habet mere negatiue, & non est præsens. Per interpretem autem signo & nutu actualiter ostendit poenitens, quod ipse dicat sacerdoti quod interpres dicit: & sic est uerum sacramentum. Et interpres omnino tenetur occultare peccata quæ audiuit. 172 Confessio an fieri possit per interpreté.

173 Confiteri per ſcripturam, an liceat.

QVAERITVR, an aliquis poſsit confiteri per ſcripturam, maxime quando non põteſt uoce? Palu.4.d.17.q.2.& Maio.4.d.27.q.1.dicunt quod ſi ſacerdos ſit præſens, qui non poteſt uoce, tenetur ſcripto confiteri. Sed dico cum Caietano, Scoto,& Ricardo, quod talis non tenetur ſic confiteri. Quia nemo tenetur prodere peccata ſua extra confeſsionem, talis autem proderet peccata: quia ex natura rei ſcriptura manet tranſacta confeſsione, ergo non tenetur: præcepta enim Chriſti debent eſſe ſuauia. Sed utrum poſsit confiteri ſcripto, dubium uidetur. Nam ſcriptura & nuncius in hoc con ueniunt, quod ſcriptura non eſt confeſsio, quamuis poſſet qui dat ſcriptum annuere, quod confitetur illa peccata ſcripta, & iam uidetur quod eſſet idem iudicium ficut de confeſsione per interpretem quæ eſt uera confeſsio. Et tandem ita credo et teneo, quod licite tunc ſit ſcripto ſi ſignis annuat quod confitetur illa. Sine neceſsitate uero, a pótẽte loqui non reciperetur talis confeſsio. Quia inter ſigna uoces obtinuerunt principatum & magna irreuerẽtia eſſet confiteri ſcripto. Muti autem ſi poſſunt confiteri nutibus non manifeſtando aliis peccata tenentur confiteri. Caieta. in ſumma, ponit modũ quo tales poſſent confiteri. ſ. ut peccata

cata scribātur in una charta, & in alia numerus peccatorum, &c. Sed credo quod non tenentur illo modo confiteri meo iudicio.

QVAERITVR, utrum quis teneatur eo modo confiteri circunstātias peccatorum, quo reuelentur consortes? V.g. commisi incestum cum matre, curatus cognoscit me & matrem meam, an tenear confiteri illam circumstantiam, cum qua: quæ quidem non potest dici sine reuelatione personæ consortis in crimine? Respondeo ex sententia omnium, quod talis tenetur quærere alium confessorem qui non cognoscat matrem, quia multum noceret matri talis confessio: ac proinde nimis cauere debent pœnitentes ne in confessionibus aliorum peccata detegant. Si uero non inueniatur confessor ignorans talem personam, dico (quamuis aliqui uoluerunt dicere quod tunc non tenetur dicere illam circunstantiam personæ) ex sententia. S.Tho. Bonauenturæ in.4.d.21.& Gabrie.4.d.17.q.1. conclusiōe. 5. quod talis tenetur cōfiteri circunstantiam illam, & omnes alias circunstantias necessarias, esto confessor ueniat in notitiā tertiæ personæ. Quia præceptum de confessione est maius quam præceptum de seruāda fama alterius, & ego utor iure meo: maxime quia non diffamo consortem, cum sacerdos teneatur

174 Cōsortem peccati an possim⁹ reuelare in cōfeßiōe.

pec-

peccatum meum & suum æque celare. Imo Bonauentura dicit, quod si sacerdos sit talis de quo æstimatur quod non nocebit, sed proderit, poenitens posset ei dicere personam etiam si alias nesciret, ut adhiberet remedium peccato.

175 Circũstantiæ peccatorum. QVAERITVR, quæ circunstantiæ sint necessario confitendæ? Respon. quod triplices sunt circunstantiæ. Quædam minuẽtes peccata, aliæ quæ grauant peccata, aliæ uero quæ nec grauant, nec minuunt quas quidem antiqui non uocant circunstantias: ut si peccaui noctu, uel in die, & propterea istæ dimittantur. Primæ circunstantiæ si tales sint, quod faciant ex peccato mortali ueniale, uel ex peccato non peccatum, confitendæ sunt necessario, alias esset mendacium. V.g. participare cum excommunicato est mortale, si quis autem cum negligentia ueniali communicet in diuinis: illa circunstantia ignorantiæ reddit peccatum ueniale, & ideo est confitenda. Vel si rex excommunicatus me tu mortis compelleret me celebrare coram eo, talis circunstantia uidetur facere de peccato non peccatum, & ideo est necessario confitenda. At si huiusmodi circunstantiæ quæ non tantum excusant, quod faciant mortale ueniale, uel peccatum non peccatum; ut egestate furari, passione moechari, dicunt

dicunt aliqui quod esset melius quod non confiterentur. Sed dico, quod si uere sint circunstantiæ quæ multum excusant, debent confiteri. Quia unum furtum potest esse in duplo peius quam aliud, & stuprum ex libidine multo peius est quam ex timore mortis. Tales igitur circunstantiæ confitendæ sunt, non ad excusanda peccata delictaue, sed ad confitendum ea pure & nude.

176 Quæ circūstātiæ confitendæ. SED tota difficultas est de circunstantiis aggrauantibus, quæ quidem sunt in duplici differentia Quaedam enim mutant speciem: sicut furari uel occidere in ecclesia, fornicari cum uirgine, uel fornicari in ecclesia: si est dubium an tales sint necessario confitendae? Respondet. S. Tho. 4. d. 17. & Bonauen. Palu. Syluester, & est communis sententia, quod illae circunstantiae quae mutant speciem sint necessario confitendae. Quia peccatum habens illam circunstantiam, aequiualenter est duo peccata. Furtum enim per se est peccatum, & iniuria ecclesiae est etiam peccatum per se, & ideo furtum in ecclesia aequiualet duobus peccatis, & ob id est necessario talis circunstantia confitenda. Item fornicatio est peccatum, & iniuria uiri est peccatum, & ideo fornicatio cum uxorata aequiualet duobus peccatis, ac proinde talis circunstantia est necessario confitenda:

& sic

& ſic de ſimilibus. Itē probatur, per illa pec-
cata franguntur duo præcepta eccleſiæ furtum enim in eccleſia eſt primo contra præceptum de non furando, & etiam contra præceptnm cultus diuini, ergo circunſtantiæ iſtæ ſunt neceſſario confitendæ. Aliæ uero ſunt circunſtantiæ aggrauantes quidem, ſed non mutantes ſpeciem, & tales non ſunt neceſſario confitendæ: quia alias nunquam poſſet homo pure & integre confiteri. Marſi. 4. d. 12. & Gabrie. 4. d. 17. & Maio. ibidem dicunt primo quod omnes circunſtātiæ mutantes ſpeciem ſunt confitendæ. Secundo dicūt, quod etiam ſunt confitendæ aliquæ non uariantes ſpeciem, ſcilicet quæ faciunt maiorem malitiam mortaliter: tales inquiunt circunſtantiæ neceſſario ſunt confitendæ. Quia alias aliquando contingeret, quod maior eſſet pars malitiæ quæ celatur, quam quæ manifeſtatur. V. g. ego ſemel conſenſi in homicidiū, & continuaui conſenſum per diē integrum, ſi confiteor quod conſenſi ſemel in homicidium, & taceo tempus continuationis, nonne celarem maiorem partem grauitatis? Item furari decem eſt mortale furari uero mille eſt eiuſdem ſpeciei cum primo furto: ſed nunquid ſufficeret dicere, accuſo me quod furatus ſum, non nominando quantitatem? Ad hanc igitur quæſtionē dico quod

ego non auderem condẽnare eum qui confitetur solas circunstantias mutantes speciem. Nam cum illud dicat. S. Tho. & Bonauentura, uel est uerum, uel ad minus qui sequitur illos excusatur ignorãti ã inuincibili. Secundo dico, quod nemini consulerem, nec ego essem contentus illo modo confiteri, sed confiterer etiam illas circunstantias quæ manifeste multiplicant malitiam mortalem. Sicut in exemplis positis de tempore continuationis, & de quantitate furti: quia alias confessor non intelligeret totam maliciã confitentis. Placet etiam mihi quod Caietanus dicit, scilicet quod aliquæ circunstantiæ mutantes speciem non sunt necessario confitendæ: quando grauitas circunstantiæ est parua. Sicut diuinare per terram est alterius speciei quam diuinare per aquam: & tamen sufficit quod dicat, accuso me quia fuit superstitiosus usq; ad peccatum mortale. Credo igitur necessarium confiteri magnitudinẽ rei furatæ, & continuationem in peccato.

QVAERITVR, utrum confessor posit pœnitentem absoluere contra propriam opinionem? V.g. sit casus de quo sunt duæ opiniones an sit usurarius uel non, qui uendit frumentũ ad certã diem: ut sibi soluat quanti ualebit de mense Mai. Quidam dicunt, 177 Confessor an possit absoluere cõtra propriam opinionem.

quod

quod est illicitum, & ego ita credo. Alii tamen dicunt quod non est illicitum. Sunt pro utraque parte probabilitates, ego tamen sum opinans quod sit illicitum: & poenitens tenet quod non est illicitum, & sic confitetur quod uendidit frumentum illo modo, & quod habet propositum ita deinceps faciendi, quia audiuit uiros doctos dicentes quod id licet. Est dubium quid faciet hic confessor qui tenet illud esse mortale, nunquid poterit absoluere eum contra propriam opinionem? Sit aliud exemplum, si iudex sequens opinionem. S.Tho. occidat hominem quem ipse certo scit innocentem, probatum tamen nocentem, & confessor sit opinionis Nicolai de Lyra qui tenet id non licere: utrum posit absoluere iudicem uolentem semper in illa opinione persistere? Est magna quæstio, & mouet eam Conradus celebris doctor tractatu de contractibus, quæstione ultima. Et ante omnia quæstio hæc habet locum quando ambæ opiniones sunt probabiles, nam si opinio pœnitentis non habeat probabilitatem, non debet eum absoluere: quia eius ignorantia non est inuincibilis, sed uincibilis. Vt si ego teneo opinionem quod nemo potest posidere plura beneficia simul, si opposita opinio non sit probabilis sicut forsan non est, clarum est quod

non

non debeo eum abſoluere: quia puto eum eſſe in peccato mortali, & nõ excuſatur ignorantia inuincibili. Sed quid faciet quando ambæ opiniones ſunt probabiles, & habent ſuos proprios aſſertores? Reſpondeo quod ſiue ſit eius proprius ſacerdos, ſiue non, tenetur eum abſoluere in tali caſu. Ita tenet Palu.4.d.17.q.2.arti.1. Et Gotfre.quodlibeto.9. Probatur aperte, talis pœnitens eſt in gratia, & confeſſor habet probabilitatem quod ſit in gratia: quia ſcit eſſe probabilem eius opinionem, ergo non debet ei negare abſolutionem.

QVAERITVR, an numerus peccatorum ſit neceſſario confitendus? Reſpon. ex omnium ſententia quod ſic: licet multi confeſſores parum de hoc curent. Probatur, quilibet tenetur confiteri omnia peccata ſua: ſed qui non confitetur numerum, non confitetur omnia peccata ſua, ergo tenetur eũ confiteri: alias eſſet fictio. Sed utrum iſte numerus ſit determinate dicendus, puta furatus ſum decies, iuraui falſum millies, &c. Caietanus reſpondet, quod numerus peccatorum ideo manifeſtari debet, ut ſciat confeſſor a quo debet abſoluere, & qualitatem pœnitẽtis: & quia ad hoc parũ præſtat quod confeſſor ſciat an ſint decem uel undecim, ideo nõ eſt exquiſite numerus perquirẽdus. 178

Numerus peccatorũ neceſſario cõfitẽdus.

Dicendum

Dicendum ergo primo quod quicunque sciuerit determinate certum numerum peccatorum suorum: ut si certo sciat quod peccauit decem, teneatur dicere determinate se decies peccasse hoc peccato. Quia alias celaret aliquod peccatum & esset fictio: ut si diceret se fecisse aliquod peccatum nonies, & scit certo quod fecit decies. Secundo dicit Caietanus, non esse necessarium magnã adhibere diligentiam ad cognoscendum distincte certum numerum peccatorum. Cogitat aliquis, & scit se falsum iurasse multoties, semel in qualibet septimana, parum plus uel minus: & si amplius pensaret & fatigaret se, posset reperire certum numerum, dico quod illud non est necessarium. Nam dummodo parum plus uel minus attingat numerum peccatorum, licet non determinatum, nihil impeditur eorum quæ sunt in confessione facienda. Non enim impeditur absolutio, quia sufficit illa notitia. Nec pœnitentia, quia non est imponenda ad æqualitatem, cum sit arbitraria. Nec consilium, &c. ergo nihil impeditur. Satis est igitur quod quis pertingat numerum crasso modo, parum plus uel minus. Præcepta enim Dei debent esse clara, is uero qui sæpe solet peccare, non posset scire numerum determinatum. Tertio dicit quod etiam aliquando nó est ne-

est necesse adhibere diligentiam ad sciendū numerum, etiam sic crasso modo. V.g. est meretrix quæ fuit in lupanari decem annis, nunc conuertitur & uult confiteri, satis est quod dicat peccata fornicationis hoc modo, mansi in lupanari per decem annos admittens cunctos: nec oportet quod cogitet quot in hebdomada, mense, aut anno. Patet, quia per hoc confessor habet tantam notitiam, quantam illa potest ei dare. Quid enim refert, quod illa dicat se peccasse triginta mille uicibus? Et idem de concubinario qui habet fœminam per annum qualibet nocte, non est opus quod numeret uices: nec expedit illud dicere. Item de illis qui frequentissime blasphemant. Satis est quod dicant hanc esse suam cōsuetudinem: ne faciamus eos mentiri. Et eodem modo de circunstantia magnitudinis rei furatæ, non est opus quod sciatur punctualiter. Non dubito de hoc.

QVAERITVR, si quis confitetur se peccasse decies, uel duodecies, non recordatur tamen tunc nisi decem, & postea recordatur distincte alterius peccati, an teneatur illud cōfiteri in particulari? Respondeo quod nō, si includitur in numero prius dicto. Quia si tunc quādo confessus fuit meminisset illius, sufficeret dixisse, iuraui falsum duodecies 179

parum plus uel minus. Si autem dixit, iuraui falsum decem, & postea sit memor quod iurauit quatuordecim, tenetur confiteri ea quæ numerum prius dictum excedunt.

180 QVAERITVR, an modus secrete confitendi soli sacerdoti, sit alienus ab institutione & mandato Christi. Respondetur negatiue, & ita firma fide tenendum est, sic enim diffinitur in Conci. Tridentino sessione. 14. de pœnitentia. Cano. 6. cuius hæc sunt uerba. Si quis dixerit modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem ecclesia catholica ab initio semper obseruauit & obseruat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inuentum esse humanum, anathema sit.

181 QVAERITVR, an absolutio sacramentalis sacerdotis sit actus uere & realiter iudicialis, hoc est uere & realiter præstans & efficiens realem absolutionem uel non, sed dumtaxat declaret pœnitentem iam esse absolutum. Respondetur firma fide tenendum esse quod sit actus uere & realiter iudicialis; hoc est uere & realiter præstans & efficiens absolutionem quantum est ex se. Hoc patet, quia ita diffinitur in Concili. Triden. ubi supra. Cano. 9. cuius uerba sunt: Si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudicialem, sed nudum ministerium

niſterium pronunciaudi & declarãdi remiſſa eſſe peccata confitenti modo tantum cre dat ſe eſſe abſolutum, aut ſacerdos non ſerio ſed ioco abſoluat, anathema ſit.

QVAERITVR deinde, an ſacerdos poſſit ſacramentaliter abſoluere pœnitentem cuius confeſsionem non audiuit? Reſpondetur negatiue. Et ita firma fide tenẽdum eſt: quoniam ſic diffinitum eſt in Cano. 9 proxime allegato, his uerbis. Si quis dixerit non requiri confeſsionẽ pœnitentis ut ſacerdos eum abſolnere poſsit, anathema ſit. 182

QVAERITVR, utrum ſigillum confeſsionis ſit neceſſarium? Reſpon. ſecundum omnes doctores. 4. d. 21. quod ſacerdos tenetur ad ſigillum confeſsionis, ad celanda peccata quæ in confeſsione audiuit ſub pœna peccati mortalis. Probatur primo ratione naturali, quia facerem illi iniuriam. Item quia in cap. ſacerdos. de pœnitentiis. d. 6. prohibetur omnibus ſacerdotibus reuelare peccata, & apponitur pœna grauiſsima oppoſitum facientibus: ſcilicet ut omnibus diebus uitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat. Et ſunt uerba Gregorii. Idem habetur cap. omnis utriuſque ſexus de pœnitentiis & remiſsionibus. & dicitur quod qui non celauerit, detrudatur in arctiſsimum monaſterium, ibi perpetuam faciat pœnitentiam. 183 Cõfeſſionis ſigillũ neceſſariũ

tentiam. Et quia si in hoc daretur aliqua exceptio, tolleretur confeßio: nemo enim auderet confiteri peccata grauia. Idcirco propter nullum bonum quodcunq, sit illud, licet sigillum confeßionis frangere: quia nullum poteſt eſſe æquale bonum, nec tam neceſſarium ut eſt confeßio.

184 Peccata in cōfeßione audita poſſumus iurare nos neſcire.

Sed quid faciet confeſſor cum interrogatur de peccato quod audiuit in confeßione, an poßit dicere ſe neſcire? Reſpondeo ſecundum omnes, quod ſic. Sed quid ſi cogatur iurare? Dico quod poteſt & debet iurare ſe neſcire, quia intelligitur ſe neſcire extra confeßionem, & ſic uerum iurat. Sed fac quod iudex, uel prælatus ex malitia exigat a me iuramentum an ſciam in confeßione? Reſpon. quod coact⁹ iuret ſe neſcire in confeßione, quia intelligitur ſe neſcire ad reuelandum, aut taliter quod poßit dicere. Sed contra ſi iuret ſe ſcire in confeßione iuraret uerum, ergo cum iurat ſe neſcire in confeßione iurat falſum: quia ſunt contradictoriæ, Reſpon. quod non ſunt contradictoriæ. Quia in illa negatiua intelligitur conditio ſubintellecta, ſcilicet quod non ſcit tali modo quod poßit illud dicere.

185 Error in cōfeßione fact⁹ quo-

Quaeritur, ſi confeſſor ex ignorantia abſoluit aliquem quem non poterat a caſu reſeruato, uel ab excommunicatione, uel

uel ſi oblitus eſt eum abſoluere, quomodo reparabitur defectus confeſsionis ſine reuelatione? Nider in ſuo confeſsionario dicit, quod in Conc. Conſtātienſi, uel Baſiliēſi fuit inter patres hæc quæſtio tractata, & quod tunc fuit uaria ſententia. Ego dico cū diſtinctione, quia uel cōfeſſor timet probabiliter ſcandalum reuocando pœnitentem, & quod conqueretur de reuelatione confeſsionis: & in tali caſu relinquendus eſt, quia ſi habuit contritionem erit in gratia. Si autem non timetur quod pœnitens dicet ſe non feciſſe tale peccatum, & quod non conqueretur de reuelatione confeſsionis, dico ſine quocunq; ſcrupulo quod poſſum illū reuocare ad confeſsionē & abſoluere. Sed contra, quia obiicit peccatum extra confeſsionem. Reſpondeo, quod non facio ei iniuriam ſi dicam, tu confeſſus es mihi alia die, redeamus ad confeſsionem, quia uolo tibi dicere unum uerbum quod expedit tibi. Si nolit dimittatur. Si autem acquieuerit dicam ei, confitearis peccata in generali, & ſi aliqua alia feciſti confitere ea, quia feci talem defectum in alia confeſsione. Et probo quod hoc liceat, quia ut infra dicemus, de pœnitentis licētia licet reuelare peccata eius alteri, ergo multo melius ſibi ipſi, uel formaliter, uel interpretatiue ſi dederit licentiā: ut ſi beneuole

modo reparandi ſine fractiōe ſigilli.

audiat me dicentem sibi, scias quod in confessione præterita fuit defectus quidã commissus, uis illum audire? Si dixerit quod sic, sine quocunque scrupulo dicatur ei, scias quod eras excommunicatus, & ego non potui te absoluere, &c. Palu. in fine.d.21. ampliorem concedit licentiam, dicens quod non solum quando fuit commissus defectus in confessione, sed etiam ratione correctionis fraternæ possum secreto admonere illũ de peccato semel confesso mihi. Sed credo certe quod est falsum omnino, & quod nullo modo licet.

186 Peccatum publicum in confessione auditũ, an possimus reuelare.

QVAERITVR, àn quãdo peccatum quod in confessione audiui est publicum, teneat illud silere? Respondet Caieta. in summa, quod de tali peccato possum loqui post confessionem eodem modo sicut ante: debeo tamẽ procedere postea cautius & nullo modo dicere quod scio illud in confessione, quia redderem audiẽtes certiores. Sed quid si a confessore petat quis, an ille fuerit confessus illud peccatũ publicum? Respondeat confessor, confessus est omnia peccata sua: Potest etiam dicere, absolui illum, quia per hoc nihil reuelo. Admonet tamẽ Caietanus, bonum esse quod quando peccata sunt publica, petat facultatem confessor a pœnitente adloquendum de eis ad bonum finẽ.

Sed quid ſi uſurarius iactet ſe, quod abſolui illum, cum non ſit uerum. Nam ſi dico quod ſic, mentior. Si autem dico quod non abſolui eum, reuelo confeſsionem. Dicat confeſſor quid ad uos? ego feci officium meum. Sed quid faciet proprius ſacerdos petentibus euchariſtiam concubinæ, uel uſurario, quos non audiuit de confeſsione? Reſpondeo, quod non det illis. Sed quid ſi dicant confeſsi ſumus tali fratri, & interrogatus frater non audet dicere quod non abſoluit, ne eorum ſtatum reuelet, nec quod abſoluit ne mentiatur? Reſpondeo abſolute, quod ſi ſint peccatores publici, debet eis euchariſtiam negare. Quod ſi fuerint confeſsi cum proprio ſacerdote & non abſoluti, & nihilo minus petant euchariſtiam, dico etiam quod debet eis negare, & ſi dixerint, iam tu abſoluiſti nos, dicat ego neſcio de hoc.

QVAERITVR, utrum de licentia pœnitentis liceat confeſsionem reuelare? Alexander & Scotus. 4. d. 21. q. 2. 1. & Duran. ibidem dicunt quod non licet. Quia ſigillũ cõfeſsionis eſt de iure diuino, ergo pœnitẽs non poteſt dare licentiã. Itẽ quia eſſet ſcandalũ. Sed reſpondeo abſolute quod pœnitẽs poteſt dare licentiã, confeſſor tamen non poteſt accipere, aut reuelare confeſsionẽ in detrimentum pœnitentis qui ſibi talẽ facultatem dat. 187

Peccata ĩ cõfeſſione audita reuelare poſſumus de pœnitẽtis licentia.

188 Sigillũ cõfessiõis an se extẽdat ad alia quã ad peccata.

QVAERITVR, utrum alia quæ in confessione sciuntur præter peccata cadant sub sigillo confessionis? Respondeo, quod sub sigillo arctissimo confessionis non cadunt nisi peccata pœnitentis, uel tertiæ personæ: & solum huius sigilli fractor incurrit pœnas canonicas. Secundo dico quod sub sigillo confessionis cadunt omnia alia quæ expresse, uel interpretatiue pœnitens tradit sub sigillo confessionis: ut si dicat, accipiatis hoc sub sigillo, & qui hæc reuelat, credo peccaret mortaliter: propter detrimentum quod faceret sacramento, redderet enim confessionem fraudulosam. Non enim omnes intelligunt hanc differentiam sigilli maioris uel minoris. Ideo confessor sit cautus, ut taceat omnia illa quæ sunt alicuius grauitatis. Alia uero quæ non sunt de necessitate confessionis, nec refert pœnitenti quod reuelentur, non tenetur celare: sed tamen non dicat se in confessione audisse. Breuiter in hac parte, pluris ualet esse arctum quam largum.

189 Peccata in cõfessione audita, an liceat in cõmuni reuelare.

QVAERITVR, an in communi liceat reuelare peccata audita in confessione, taliter quod nec directe, nec indirecte perueniant in notitiam pœnitentis? V. g. si dicam, quidam confessus est mihi semel hoc peccatum. Respond. quod hoc non est reuelare

uelare confeſsionem. Quia re uera multi ui ri ſancti hoc fecerunt: maxime doctores qui ponunt caſus quos in confeſsione audierūt. Secundo dico, quod melius eſt hoc raro facere. Sequuntur enim quandoque ſcandala ex iſtis: ideo abſtineant ſacerdotes ab his narrationibus.

QVAERITVR, de illis qui committunt aliis ſecreta ſub ſigillo confeſsionis, an tale ſit ſecretum confeſsionis? Respon. quod qui recepit tenetur ſeruare illud ſecretum pluſquam alia. Quia ex pacto additur nouum uinculum. & per conſequens dico non eſſe conueniēs quod homines ſæpe recipiāt talia ſecreta. Secūdo dico, quod illud non eſt ſigillum confeſsionis, nec frangens illud incidit in pœnas canonis. Quia ibi nulla iniuria fit ſacramento, cum nullum fuerit ſacramentum: licet frāgatur fides. Notandum eſt etiā quod ea quæ dicuntur de ſigillo confeſsionis, itelligūtur de quacunq; confeſsione, ſiue perfecta, ſiue non, ſiue incepta, ſiue non: & de omnibus illis quæ ordinātur ad confeſſionem uel facultatē ut ab illo abſoluatur a reſeruatis, non poteſt ille plus reuelare, quā ſi iam accepiſſet in confeſsione. 190 Secreta extra confeſſionē ſub ſigillo cōmendata quomodo obligent.

QVAERITVR, utrum confeſsio uocalis quæ eſt in uſu eccleſiæ ſit inſtituta a Chriſto? Antiquitus quando erant tempora meliora, 191 Confeſſio vocalis e? a Chriſti? inſtituta.

non

non tantum hæc quæstio iactabatur: quia tempore pacis arma non sunt in tanto pretio & usu. Necuero quia iam sunt hæretici qui negent confessionem, propter peccata nostra, oportet quod simus ad hoc bellum armati. Idcirco quæritur, an confessio sit de iure diuino? Respond. ex sententia omnium doctorum quod sic. Patet, ecclesiæ claues sunt ad remittenda peccata, secundum illud Matthæi 16. Tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque solueris super terram. &c. Sacerdotes autem habent has claues, & sunt iudices peccatorum, iudices uero non possunt iudicare nisi causam cognoscant, ergo alii tenentur subdere se huic iudicio, alias frustra esset illa potestas, hæc autem subiectio fit per confessionem, ergo de iure diuino tenentur confiteri. Item Iacob.1. Confitemini alterutrum peccata uestra. Quod Augusti. Beda, & alii sancti, & Hugo de sancto Victore. lib.2. de sacramentis, per.14.cà. intelligunt de præcepto confessionis. Item (& hic est tota uis secundum Adrianum & ueritatem) Ioan.20. quorum retinueritis retenta sunt. i. quorum peccata non absolueritis, non erunt absoluta ante Deum: ergo secundum euángelium debent confiteri & absolui in terra, alias non erunt absoluta in cælo. Hic est locus ualidissimus, & quod

& quod omnes ſancti hoc dicant in compertq eſt. Vide Thomam Vualdenſem lib. de ſacramentis, & Roffenſem colligentes dicta ſanctorum omnium. De hac confeſsione neceſſario ſacerdoti facienda multa egregia apud utrunque inuenies. Et cognoſces, an expediat has eccleſiæ columnas ſequi potius, quam nouos iſtos grammatiſtas. Opinor neminem uſq; adeo cæcum & inſanum eſſe, qui ob unius Lutheri amentiam uelit tanto diſcrimini ipſum exponere, quatenus ea peccata quæ uel nouit, uel dubitat eſſe lethalia, ſacerdoti non aperiat. Et maxime cum intelligat antiquiſsimos ſimul eruditiſsimos ac ſanctiſsimos patres tantam confeſsionis huius neceſsitatem eſſe dicentes, ut quicunq; mortaliter deliquerit, eum oporteat, uel publice, uel priuatim ſacerdoti ſua peccata detegere. Nec facile crediderim patres ipſos hanc uſq; adeo duram prouinciam nobis impoſuiſſe, priuſquam exploratiſsimum haberent hanc confeſsionem, aut ab apoſtolis inſtitutam, aut in ſacris ſcripturis dilucide traditam fuiſſe: ceu rem cunctis peccatoribus apprime neceſſariam, & quam contemnere non poſſent, absque diſpendio ſalutis animarum. Expendat igitur quisquis ſecum, an tutius fuerit horum patrum ſimul & ſcripturarum aſſertionem admittere,

mittere, ſuasq; animas a tanto periculo cuſtodire: an Lutherum de confeſione impie oblatrantē & ſentientem, ſuo capiti dumtaxat non patrum, aut ſcripturarū teſtimonio innixum ſequi: & cum eo funditus perire.

192 Confeſſio olim fiebat ī principio.xl.

NOTANDVM etiam de confeſsione quod beatus Renanus in annotationibus quas fecit ſuper Tertul. dicit ſe eſſe nactum librum quendam antiquiſsimum conciliorum, & inter ea dicit fuiſſe unum factum antequam eſſet inſtitutum ab eccleſia ieiunium quatuor dierum ante Dominicam primam in quadrageſima, quod ſic habebat. Presbyteri debent admonere plebem ſibi ſubiectam, ut omnis qui ſe ſentit mortifero peccati uulnere ſauciatum, feria quarta ante quadrageſimam cum omni feſtinatione recurrat ad uiuificatricem matrem eccleſiam, ubi quod male commiſit, cum omni humilitate & cordis contritione ſimpliciter confeſſus, ſuſcipiat remedia pœnitentiæ ſecundum modum canonicis autoritatibus præfixum: non ſolum autem ille qui mortale aliquid commiſit, ſed etiam omnis homo quicunque ſe cognoſcit immaculatam Chriſti tunicam quam in baptiſmo accepit polluiſſe, ad proprium ſacerdotem feſtinet uenire cum puritate mentis omnes tranſgreſſiones, omnia peccata quibus Dei offenſam incur-

incurriſſe meminit, humiliter confiteatur, & quicquid a ſacerdote fuerit iniunctum, ac ſi ab ipſo omnipotentis ore fuiſſet prolatum, ita diligentiſsime attendat & ſequatur. hæc ibi. Idem habetur in pœnitentiario Romano quod creditur profectum ab apoſtolis ipſis ubi dicitur. Hebdomada ante quadrageſimam confiteantur omnes. Iſte erat conuenientiſsimus modus, & multo melior, quam qui nunc eſt, quod confitentur in fine quadrageſimæ, ſic ieiunium non multum eis prodeſt. Optimum eſſet ſi poſſet reuocari iſta conſuetudo, nos tamen non poſſumus illam reuocare. Sed peculiares poſſent ſuos pœnitentes admonere quod confiteantur ante quadrageſimam.

QVAERITVR, an ſit neceſſarium ut confeſſor interroget pœnitentem? Respondeo primo quod eſt neceſſarium ut confeſſor plerunque aliquid interroget. Patet, nam ut ſupra diximus ſi poenitens non fecerit aliquam conſcientiæ examinationem, confeſſio non ſolum erit inualida, ſed etiam mortalis. Si hoc ex circunſtantiis appareat, debet confeſſor interrogare, an examinauerit conſcientiam ſuam: & ſi dixerit quod non, non audiat eum. Si non timentur maiora mala, uidelicet quod pœnitens nunquam confitebitur, tunc enim interroget ſacerdos.

193 Confeſſor an teneat interrogare pœnitentē.

Oportet

Oportet enim quod confessores non mittant pœnitentes in desperationem. Omnes sancti, &. S.Tho. ita consulunt. Quando ergo confessor uidet has circunstantias, necessarium est quod interroget. Et si est probabile confessori quod pœnitens dimittit aliquod peccatum, tenetur interrogare de eo: quia tenetur quantum poterit non solum ad absoluendum, sed etiam ut pœnitens recipiat gratiam, quam quidem non reciperet, si ex magna negligentia aliquod peccatum dimitteret. Dico præterea quod si est mihi probabile quod pœnitens fecerit sufficientem examinationem, licet credat confessor quod habeat alia peccata præter ea quæ dixit, si commode potest interroget: sed non tenetur tunc interrogare: sunt enim aliqui, qui tollũt animas a pœnitentibus. Sufficit quod sit mihi probabile quod confesſio sit sufficiens ad consecutionem gratiæ. Probatur, quia pœnitens non tenetur facere maiorem diligentiam quam fecit, ergo non teneor eum interrogare: quare eum uexabo interrogationibus? confessor debet laborare ut sit beneuolus. Ex his sequitur quod non oportet interrogare pœnitentem de omnibus peccatis mortalibus. Quidam a pueris quærunt, an sint simoniaci, &c. Isti faciunt confesſiones odiosas & superstitiosas.

tiosas. Sed oportet interrogare pœnitentes de peccatis quæ probabiliter putantur habere: nec id nimis anxie. Confessor etiam sit nimis cautus interrogando non quærens noua peccata, quia poterit ea docere pœnitentem, & scandalizare: maxime circa peccata carnalia, quæ non debet interrogare nisi ex cōfessione haberet aliquod indicium quod habeant illa: tunc enim non debent omitti quæ sunt de essentia confessionis, sed fiat sapienter. V. g. si confessor probabiliter credit pœnitentem habere aliquod peccatum turpe & uerendum, interroget, non aperte, sed dicat, cogitasti aliquando de hoc? Si dicat sic, quærat ulterius, & consensisti? si dicat sic, procedat, dicens, & fecisti? quo dicente sic, uel non, nihil amplius interroget. Sed dimittat alias fabulas.

QVAERITVR, utrum circunstantia loci sit necessario confitenda? Respon. quod solum in tribus peccatis est necessario confitenda, scilicet in furto, effusione sanguinis, & effusione seminis in ecclesia. Credo quod non sufficeret furari in ecclesia ad hoc ut sit sacrilegium, nisi esset de ecclesia. Et effusio sanguinis debet esse notabilis, ut supra diximus. Et si quis habeat in ecclesia uolitionem perpetrandi prædicta tria uel aliquod eorum extra ecclesiam, non est sacrilegus. 194 Circūstantia loci quā confitēda.

Si uero

Si uero extra ecclesiam cõsentiat in aliquod horum, faciendum intra ecclesiam, teneretur confiteri de hac circunstantia, quia iam sit iniuria loco.

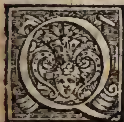
195 Circũstantia tẽporis an sit confitenda.
Sed utrum circunstantia temporis necessario sit confitenda, puta peccare in festo? Respondeo absolute, quod non. Ita tenet Caietanus, Syluester, Nider, & alii. Grauius est peccare in die festo sed non est grauitas necessaria ad confitendum. Et confessores debent de hoc admonere pœnitentes.

196 Cõfessores duos habere, unum pro grauibus alium pro lenibus an liceat.
Quaeritur, an qui ex industria habet duos confessores, unum cui omnia confiteatur peccata, alterum cui leuia dumtaxat ad æstimationem, benefaciat? Respondeo sine dubio, hoc esse sacrilegium, & uidetur magna fictio, & irridet confessorem faciens credere eum quod ipse sit probus. Et certe uidetur mortale, quando propter hoc facit. Non damnarem tamen eum qui semel incidit in mortale, non solitus peccare, si confiteatur alteri, ne perdat opinionem quam habet erga primum confessorem suum.

197 Credẽs se peccaturũ proponẽs tamen nõ peccare, an sit absoluẽdus.
Quaeritur, si quis propter magnam consuetudinem quam habet peccandi, credit se iterum peccaturum; ipse tamen omnino uult cauere, & proponit non peccare, an sit absoluendus? Respon. omnino quod sic. Quia si tunc non esset absoluendus, nec etiam

etiam quando dubitaret. Item iste potest facere quod in se est, & tamen quod non possit tollere hanc formidinem a se. Consuetudo enim relabendi non impedit cum habeat bonum propositum,& nihilominus propter experientiam non poterit credere se deinceps non peccaturum, ergo. Et hæc de confessione sufficiant.

SEQVITVR DE SATISFACTIONE tertia pœnitentiæ parte.

VAERITVR, in primis utrũ postquam homo habuit contritionem de peccatis suis, & confessus est ea, & est in gratia, maneat ei aliquis reatus pœnæ pro quo debeat satisfacere? Respondeo quod sic. Et patet. 2. Reg. 12. de Dauid, cui post quam dictum fuit, transtulit dominus peccatũ tuum a te: iniuncta est pœna, ut moreretur puer ex Bersabe natus. Et Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitẽtiæ, & hoc fit per satisfactionẽ. Et Rom. 6. Sicut exhibuistis membra uestra, &c. quia si in Tyro, & Sydone. &c. Matthæi. 11. Item ecclesia orat pro mortuis. Et habetur etiam. 2. Machabæo. 12. Vt a peccatis soluantur: & non solum a uenialibus, sed etiam

198 Reat⁹ pœnæ an remaneat post contritionem.

a mortalibus, cum dicat ab omni uinculo delictorum: ergo post remissam culpam manet reatus pœnæ. Et, hoc est certum & de fide. Iam uero,

199 QVAERITVR quid sit satisfactio Respó. S. Tho. ex Anselmo, quod satisfactio est compensatio offensæ præteritæ ad æqualitatem iustitiæ.

Satisfactio quid sit & quomodo possimus deo satisfacere

QVAERITVR, ergo, utrum aliquis possit satisfacere? Respon. quod satisfactio est pars iustitiæ, iustitia autem exigit æqualitatem. Et si loquamur proprie de æqualitate ut satisfactio importat reddere æquale, dico quod nemo potest satisfacere. Quia nemo potest reddere Deo æquiualens, etiã si non peccassemus. Nam Diis, parentibus, & magistris, non potest reddi æquiualens, ut ait Aristo. Si uero loquamur de æqualitate proportionabili, quando ego facio quod possum, quod hoc modo possumus satisfacere Deo: etiam proprie capiendo satisfacere, uel si uultis ex beneuolentia acceptantis. Ad quæstionem igitur cum dicitur, an homo posit Deo satisfacere, dico quod si consideretur homo secundum sua naturalia seclusa gratia, nullo modo potest satisfacere pro peccato. Quia quicquid possumus dare Deo sine gratia, est nullius momenti. Cum etiam omnes iustitiæ nostræ sint

coram

coram Deo tanquam pannus menstruatæ, ut ait propheta. Item quicquid possumus facere, debemus Deo propter beneficia recepta. 1. Parallip. c. 29. Tua sunt domine omnia, & quæ de manu tua recepimus reddimus tibi. Et sic sine gratia est impossibile satisfacere Deo ad æqualitatem. Nec etiam sine gratia ex acceptatione Dei possumus satisfacere. Dicere enim quod Deus acceptat opera nostra, est dicere quod illa sunt accepta & grata Deo: sed si homo non habet gratiam non poterunt eius opera esse grata Deo. Posset quidem Deus remittere sua omnipotẽtia peccata propter actus existentis in peccato, sed hæc non esset satisfactio sed condonatio pura, & remissio. Secũdo potest homo considerari in gratia. Et secundum hanc considerationem, si non habeamus respectum ad passionem Christi, adhuc non potest satisfacere ad æqualitatẽ. Quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam. Item quia illa opera sunt nostra, & si habent fructum, est ex parte Dei, Potest tamen talis satisfacere ex liberalitate acceptantis. Si uero consideretur homo in gratia, prout gratia est effectus passionis Christi, sic propriissime & ad æqualitatem satisfacit Deo: si iungamus merita nostra meritis Christi, qui etiam inquan

tum homo satisfecit ad æqualitatẽ iustitiæ, & quantitatis.

200 Satisfacere potest vnus pro altero.

QVAERITVR, utrum unus homo posit pro alterius hominis pœna satisfacere? V.g. Petrus post cõfeßionem manet reus ad pœnam ut decem: est dubium, an ego poßim satisfacere pro illo? Respon. ex omnium sententia quod sic. Ita habet usus ecclesiæ. Nihil enim tam naturale est homini quam ut quilibet utatur re sua ut uult: quare ergo non potero uti hoc ieiunio meo ut uoluero? ubi hoc prohibuit Deus? Possum dare temporalia mea, quare non spiritualia? Item sufficientißime probatur ex consuetudine ecclesiæ in qua unus pro alio satisfacit. Item Colossen. 1. dicit. Nunc gaudeo in paßionibus meis pro uobis: & adimpleo quæ desunt paßioni Christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia. Item oratio mea ualet alteri ad gloriam, iuxta illud, orate pro inuicem ut salueinini, Iacob. 5. Ergo etiam ad remittendam pœnam. Et si oratio, ergo etiam alia opera bona. Item omnes sumus inuicem membra: ut dicitur Romano. 12. & Ephesios 8. Sed membra unius corporis influunt inuicem, ergo.

201 Satisfacere pro vno peccato &

QVAERITVR, utrum homo poßit satis facere pro uno peccato non satisfaciendo pro alio? utrum homo existens in mortali, poßit

posſit ſatisfacere pro pœna peccati mortalis iam remiſsi? Respondeo ex ſententia omnium, impoſsibile eſt quod quis ſatisfaciat prius pro pœna, quam pro culpa. Et hoc eſt notum & a nemine dubitatum. Si uero ſit in peccato, an poſsit ſatisfacere pro pœna peccati iam dimiſsi? Respondeo, quod uel iſta opera ſatisfactoria ſunt iniuncta a confeſſore, uel non, ſed uoluntarie aſſumpta. Si ſecundum, communis ſententia omnium eſt quod nihil proſunt. 1. Corinth. 13. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil ſum, nihil mihi prodeſt. Item opera illa ex ſe non ſunt æqualia ſatisfactioni quam debet: nec etiam ex liberalitate acceptantis, quia non acceptantur cum procedant ab inimico Dei. ergo non ſunt ſatisfactoria. Si autem ſint iniuncta a confeſſore, licet Scotus uideatur dicere quod ualent, tamen S. Tho. 4. d. 15. & Enricus, quodlibeto. 8. quæſtione. 18. & Adrianus. 9. quam de hoc facit. 4. & Palu. 4. diſtin. 15. & 22. dicunt, quod nullo modo ualent. Et patet rationibus nunc factis, nullus poteſt ſatisfacere ſine gratia: remiſſio. n. peccati eſt maxima amicitia Dei, qua non utitur niſi erga amicos, ergo. Verum eſt quod talia opera iniuncta a confeſſore, & facta in peccato mortali, adueniēte charitate,

nō pro alio, an poſſit peccator uel pro peccato iā remiſſo.

siue relinquāt post se effectum siue non (hæc enim distinctio friuola est, & nunquam placuit uiris doctis) uiuificantur & acceptantur a Deo: ut benedicit Caietanus, quia satisfactio est pars sacramenti. Vnde si uirtus confessionis redit, quare non & satisfactionis? hoc pium est, sed tutius est implere in gratia pœnitentiam iniunctam. Verum est, quod illa opera satisfactoria iniuncta a confessore, & facta in mortali, quamuis non ualeant ad remissionem culpæ, tamen per illa impletur præceptum confessoris, & non tenetur pœnitens iterum implere pœnitentiam iniunctam.

202 QVAERITVR, utrum satisfactio debeat fieri per opera pœnalia? Pro huius intelligentia oportet prius intelligere, quid sit opus pœnale. Opus pœnale idem est quod malum pœnæ, & malum nihil aliud est quam priuatio boni. Triplex uero est bonum, honestum, utile, & delectabile. Pœna proprie loquendo non est priuatio boni honesti, quia hoc est peccatum: sed est priuatio boni utilis uel delectabilis, sicut dare eleemosynam, ieiunare, orare, &c. Nunc dico quod satisfactio debet fieri per opera pœnalia. Ita est communis doctorum sententia. Probatur, quia satisfactio est opus iustitiæ, offensa autem consistit in hoc quod subtrahimus

Satisfactio fit per opera pœnalia.

mus Deo obedientiam, & accipimus facultatem peccandi quam iure non habebamus. Cum ergo iustitia tendat ad æqualitatem, dignum est, quod satisfaciamus per hoc quod subtrahamus a nobis quod iustum est, & nostrum est scilicet pecuniam, uel cœnã: sicut in lege fiebat satisfactio per contra passum, oculum pro oculo, &c. Confirmatur exemplo Christi qui potens per solam dilectionem Dei satisfacere, satisfecit per opera pœnalia. Et quanto opus fuerit magis pœnale, tanto erit magis satisfactorium cæteris paribus. Secundo dico (& credo esse probabile ac uerum) quod per omne opus bonum possumus satisfacere: etiam per dilectionem Dei. Hoc tenet Scotus. Et patet, quia etiam inter homines fit satisfactio non solum per opera pœnalia, sed etiam per omnia opera illa quæ læso complacẽt. Item probatur, quia nullum est opus bonũ quod non sit pœnale, ergo omne opus bonum est satisfactorium, quia lassat & defatigat hominẽ, ut contemplatio, & dilectio, quæ licet sint opera animæ, sed sunt animæ coniunctæ corpori: & haberemus magnum laborem si uellemus Deum diligere, uel proximum per unam horam. Item per dilectionem Dei satisfacimus pro pœna peccati uenialis: nam per illam remittitur ueniale, ut diximus:

ergo dilectio Dei est opus satisfactorium. Item quia dicere quod per dilectioně Dei, & contemplationem, & alia id genus opera non satisfacimus, esset motiuum magnű ad deterrendum homines a melioribus bonis.

205 Satisfacere an possimus per opera alias debita.

QVAERITVR, utrum sit necessarium, quod opera per quæ homo debet satisfacere sint libera, uel an possim satisfacere per opera alias debita: ut per ieiunium quadragesimæ, uel orationem canonicarum horarum? Palu. 4. distin. 15. quæstio. 1. articu. 2. dicit absolute, quod nemo satisfacit per opera alias debita, & præcepta. Vnde qui dat pauperi existenti in extrema necessitate omnia bona sua non satisfacit. Idem dicit Maio. 4. distin. 15. quæstio. 2. & Almain. quæst. 1. & Syluester. Et probant, quia unico pretio non potest satisfieri duobus debitis, ergo eodem ieiunio non potest satisfacere quis pro peccatis, & ecclesiæ. Item quia sequeretur quod confessor posset iniungere clerico, quod diceret horas canonicas in pœnitentiam, aut quod solueret decem aureos quos debet, quod quidem esset irrisio. Sed his non obstantibus, ego non dubito quin posimus satisfacere per opera alias debita: & puto erroneum dicere contrarium. Ita tenet Adrianus. q. quam

quam de hoc fecit. Et probatur, ecclesia instituit ieiunium quadragesimale & alia, ut pro peccatis satisfaciamus, hæc fuit eius intentio: & sæpissime orat in quadragesima ut acceptet Deus nostra ieiunia in remissionem peccatorum: ergo illa sunt satisfactoria pro peccatis. Ita dicendum est omnino, & utinam uel sola ieiunia ab ecclesia instituta ieiunaremus. Ad argumentum igitur, confessor posset imponere clerico quod diceret horas canonicas in poenitentiam. Responde. primo quod non debet hoc facere, quia debet iuuare eum ad satisfaciendum, ac proinde debet aliquid de nouo imponere. Secundo dico, quod si faciat, factum erit, et aliquando expediet: ut si nobiles nunquam ieiunent quadragesimam, bene faciet confessor præcipiens illis, ieiunetis hos quindecim dies qui remanent de quadragesima. Alia argumenta facile soluuntur. Nam cum ieiunium quadragesimæ sit satisfactorium, ergo pro aliquibus est satisfactorium, ergo pro me. Mirabile enim est quod sit satisfactorium pro aliis & non pro me. Perderem ergo præmium satisfactionis ieiunando quadragesimam propter ecclesiæ præceptum. Certe non credo.

QVAE-

204 Pœnitētiā impositā an possimus imple re in missa de præcepto.

QVAERITVR, an qui impleret pœnitentiam confessoris cum audit missam de præcepto, satisfaciat? V.g. iniungit confessor septem psalmos, recito eos inter audiendum missam die Dominica, an satisfaciam præcepto confessoris? Aliqui summistæ dicunt, quod non implet & non peccat. Aliquo tamen modo implet, sed Adrianus dicit (& bene) quod facit irreuerenter.

205 Pœnitētia ponatur in rebus alias nō debitis

SED quid si alicui sit iniunctum quod ieiunet tribus diebus quatuor temporum uel quadragesimæ, an satisfaciat præcepto confessoris? Respondeo quod non, quia oportet stare ad intentionem confessoris, qui si non explicet contrarium, intelligitur de diebus alias non debitis. Secus esset de eleemosyna, nam non dubito quin si confessor iniungat pœnitēti quod det aureum pauperi, melius faceret & magis ad intentionem confessoris si det illum pauperi existenti in extrema necessitate.

206 Homo per seipsum satisfaciat.

DVBITATVR, an oporteat quod homo satisfaciat per se ipsum? Respon. quod quilibet per se debet implere pœnitentiam sibi iniunctam. Patet, quia id est præceptum, ut tenebimus pro nunc. Item quia pœnitentia est ut medicina, modo medicina quæ est mihi necessaria non confertur alteri: nisi confessor imponat sic pœnitentiam, ieiuna tribus

bus diebus uel fac quod alius ieiunet pro te. Si autem ego non possum, bonum est quod alteri committam ut ieiunet pro me.

207 QVAERITVR, utrum flagella inflicta a Deo in hoc mundo, sint satisfactoria pro peccatis? Vt Nabuchodonosor ambulans in solitudine sicut fera, & Dauid quando occisus fuit a Deo puer eius? Videtur quod non, quia talia opera non sunt uoluntaria, actus uero debet esse meritorius ad hoc quod sit satisfactorius: sed non potest esse meritori' nisi sit uoluntarius, ergo. In oppositum est, quia Naum. 1. dicitur, non insurget bis tribulatio. Quod septuaginta interpretes uerterunt, non iudicabit Deus bis in idipsum: ergo si per has tribulationes quas patimur in hoc mundo non satisfacimus, bis de eodem iudicamur. Ad hanc quæstionem respondet S. Tho 4 d. 15. & in additionibus. q. 15. arti. 2. quod pœna pro peccato potest dupliciter exigi. Vno modo ab illo cui non debetur satisfactio, sicut si occidi hominem, debeo satisfactionem Deo. Si autem alius homo uerberaret me propter hoc, hæc pœna non habet rationem satisfactionis, sed uindictæ: sicut si debeo tibi uiginti, & alius accipit a me, per hoc ego non satisfacio tibi. Secũdo modo potest exigi, seu infligi pœna ab eo cui debetur satisfactio, & talis pœna uocatur

Flagella inflicta a deo sunt satisfactoria.

tur

tur proprie satisfactio, sicut illi qui puniun tur a communitate & iudicibus. Hoc supposito dico, quod poena a Deo inflicta potest esse satisfactoria. Probat. S. Tho. quia poena illa potest esse opus peccatoris, per hoc quod uoluntarie acceptat, & patienter sustinet. sicut Iob qui dicebat, sicut domino placuit ita factum est, sit nomen domini benedictum. Illud erat satisfactorium, quia iam erat proprium illius. Et ita de fide tenendum est, quia sic diffinitur in Concilio Tridenti. Sessio. 14. de poeniten cano. 13. cuius uerba sunt. Si quis dixerit pro peccatis ad poenam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri, poenis ab eo inflictis & patienter toleratis, anathema sit. Si autem quis renitatur tali poenæ, non est satisfactoria: si talis resistentia sit usque ad peccatum mortale. Vnde infirmus qui uellet sanari si posset, sed quia non potest fert bono animo, in nomine domini satisfacit, non solum per patiētiam quam habet, sed quia ipsæ poenæ a Deo inflictæ sunt satisfactoriæ de se: sicut etiā pœnæ purgatorii: & multo melius. Dico præterea (& hoc est multū probabile, & uerisimile) quod quicūq; in gratia punitur a deo in isto mūdo, sufficienter punitur, & non punietur in alio seculo: & maxime si morte eū puniat, tūc.n. non dubito quin mors inflicta

a Christo

a Christo (non loquor de morte naturali) omnem poenam deleat. Probatur, quia nulla est ratio iam quod Deus punit aliquem in uita, cur puniat partem & non totum. Hoc non negaret Hieronymus, qui uerbum mirabile dicit super illud Nahum. 1. Non consurget duplex tribulatio. Quod uos potestis uidere (si placuerit) in suo fonte.

QVAERITVR, quae sint opera satisfactoria poenalia, utrum sint tria, quae communiter ponuntur a doctoribus & a Magistro senten. 4. d. 15. scilicet ieiunium, eleemosyna, & oratio? Respondeo, quod sic. Probat Sanctus Tho. quia ut supra diximus, in satisfactione oportet quod sicut peccator usurpauit sibi quod non debet, ita auferat sibi aliquid quod ei competebat, puta bona naturalia per ieiunium: bona temporalia per eleemosynam. Bona autem spiritualia non debent auferri, sed satisfacimus operibus spiritualibus cognoscendo, quod sunt Dei, & petendo auxilium, quod fit per orationem. Et in his includuntur omnia opera poenalia. In ieiunio opera afflictiua ex natura sua, puta peregrinatio, silentium, &c. Praedicare uero, legere, et similia intelliguntur sub eleemosyna, quia sunt bona proximis exhibita. 208

Poenalia opera satisfactoria praecipua tria, ieiunium eleemosyna, & oratio.

QVAE-

Confessor pót obligare pœnitentem ad aliquã satisfactionẽ

QVAERITVR, an confessor audiens confessionem possit obligare pœnitentem ad aliquam satisfactionem puta ad hoc ut ieiunet uel det eleemosynã Scotus.4.d.18.&.19. tenet quod confessor non potest obligare pœnitentem si ipse noluerit acceptare. Si autem semel acceptauerit, tenetur implere pœnitẽtiam sub pœna peccati mortalis. Idem tenet Grabrie.d.16.q.2.dubio.1.&.5. quia potest satisfacere in alia uita. Idem tenet Syluest. uerb. confessio.1. parrapho 25.&.26. licet cum aliquibus limitationibus.Caiet.etiam q.2.de satisfactione tenet quod poenitens non tenetur acceptare poenitentiam, saltem sub poena peccati mortalis, & si acceptet,non tenetur eam implere sub poena peccati mortalis. Sed quicquid sit de his opinionib', puto esse probabilius quod poenitẽs sub poena peccati mortalis tenetur acceptare pœnitentiã sibi iniunctã. Ita tenet Magist.4.d.1.18.&.S.Tho.ibidem, & in additionib'.q.18.ar.3.&.d.16.in expositione textus, & Palu.4.dist.20.q.2.& Maio. d.17 q.2.& Alma.d.18. & uidetur sententia omnium sanctorum antiquorum, qui si peccatori graui iniungerent poenitentiam, & ille nollet acceptare, non reputarent eum (ut credo) esse in statu salutis. Et probo quod teneatur acceptare, quia in. c.omnis. dicitur,

dicitur,& iniunctam sibi poenitentiam pro uiribus studeat adimplere. In prædicto.c.est præceptum obligans ad confitendum semel in anno : sed sub iisdem uerbis dicitur quod impleat poenitentiam iniunctam, & confiteatur: ergo etiam illud est præceptum. Itē cap. statuimus de maledicis. dicitur, si poenitentiam renuerit peccator iniunctam a sacerdote interdicatur ei ingressus ecclesiæ .i. excommunicetur, & ecclesiastica careat sepultura. Et licet hoc intelligatur de poenitentia publica, tamen eadem ratione intelligendum est de secreta: quia quantum ad claues nihil refert utrum confessio fiat publice, uel secrete. Et credo quod qui antiquitus publice confitebantur, non iterum confitebantur secrete. Probatur etiam, sacerdos habet potestatem remittendi & soluendi culpam & poenam, ergo & ligandi quo ad culpam & poenam. Item quilibet iudex in foro contentioso habet potestatem imponendi poenam pro crimine, & alius tenetur acceptare quare ergo iudex ecclesiasticus non habebit hanc potestatem in suo foro? Sed iam de fide tenendum est quod confessor potest obligare poenitentem ad aliquam satisfactionem, quia sic diffinitur in concilio Tridentino, Sessione. 14. de poenitentia. can. 13. cuius uerba sunt. Si quis dixe

rit claues ecclesiæ datas tantum ad soluendum, non etiam ad ligandum, & propterea sacerdotes dum imponunt pœnam cõfitentibus agere contra finem clauium & contra institutionem Christi & fictioné esse, quod uirtute clauium, sublata pœna æterna, pœna temporalis plerunque exoluenda remaneat, anathema sit.

210 Confessor nõ potest, imponere quamcunq; voluerit pœnitentiam.

QVAERITVR, utrum sacerdos habeat potestatem imponendi quamcunque pœnitentiam uoluerit pro suo arbitrio? Respõ. non oportet quod per pœnitẽtiam iniũctã a confessore poenitens satisfaciat pro tota poena omnium peccatorum suorum. Nam alias frustra esset purgatorium. Secundo dico quod sacerdos nõ potest imponere quantamcunq. poenam grauem: & quando esset intolerabilis, poenitens non tenetur obedire. Vtrum autem debeat sacerdos ponere aliquam poenitentiam sub consilio, fac hoc, & si uolueris fac etiam istud. Palu. cõsulit ita facere, & Syluester, & alii. Hoc etiam laudat S.Tho. Propter quod dico, quod talis poenitentia propter consilium sacerdoti est magis meritoria, quam si eam faceret ex arbitrio proprio solummodo.

211 Confessor potest mutare vel

QVAERITVR, utrum secundus confessor possit commutare uel tollere poenitẽtiam impositam a primo confessore? De hoc sunt opiniones,

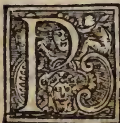
opiniones. Syluester et isti dicunt, quod non potest nisi confiteatur. Sed puto probabilius quod potest, quia secundus confessor est iudex & habet potestatem super istum, & ideo satis est, quod poenitens confiteatur peccatum istud, quod non fecerit poenitentiam sibi iniunctam ab alio : & potest confessor, uel tollere totam, uel minuere, uel etiam commutare. Vtrum autem confessor teneatur semper aliquam iniungere pœnitentiam pœnitenti, posset dubitari. Sed dico, quod sic, quia est iudex, & grauiter peccaret si nullam imponeret : nisi esset ex magna & rationabili causa, ut in articulo mortis, uel si uideret, quod pœnitens nullam acceptaret pœnitentiam (si tamen hoc contingere posit unquam.) tollere pœnitentiam ab alio cõfessore iniunctam.

Hæc de satisfactione dicta sufficiant.

SEQVITVR DE SACRAMENTO Extremæ Vnctionis.

De quo (licet sit Sacramentum exeuntium, prius tractatur quam de matrimonio, & de ordine. Quia prius agendum est de Sacramentis quæ pertinent ad omnes Christianos, quam de iis quæ spectant solum ad certum genus personarum. Et de hac materia tractatur a doctoribus. 4.d.23.

212 Extrema vnctio est sacramentum.

RIMO quæritur, an extrema unctio sit sacramentum? Respon. secundum omnes catholicos, quod sic. Quia est inuisibilis gratiæ uisibilis forma, nam significat gratiam interiorem, cum eius effectus sit remouere reliquias peccatorum. Et confert gratiam, iuxta illud Iacob. 5. & si in peccatis fuerit, dimittentur ei. Ex quo patet quod si peccator cum sola attritione recipiat hoc sacramentum, recipiet gratiam uirtute illius, & remissionem peccatorum mortalium. Item probatur quod sit sacramentum, quia in ca. ad abolendam. de hæreticis. excommunicantur qui aliter sentiunt de sacramentis quam sentit Romana ecclesia: sed ecclesia Romana in Concilio Florenti. sub Eugenio quarto determinauit quod extrema unctio est unum

unum de septem sacramentis ecclesiæ: Et in cap. illud superfluum. 95. distin. idem determinatur, ergo ita tenendum est de fide, & oppositum est hæreticum.

QVAERITVR, a quo sit hoc sacramentum institutum, an a Christo? Magister. 4. distin. 23. ex uerbis Hugonis ait quod ab apostolis Iaco. 5. Sed cum sacramenta nouæ legis conferāt gratiam quam solus Christus confert: tenendum est omnino quod Christus instituit hoc sacramentum. Nam instituere sacraméta pertinet ad potestatem excellentiæ quam solus Christus habuit. Quod autem dicit Magister, quod fuit ab apostolis institutum, intelligendum est secundum S. Tho. quod est ab apostolis promulgatum. Sed ubi legitur in sacra scriptura huius sacramenti institutio? S. Tho. & omnes alii dicunt quod non est expressus locus ubi fuerit institutum. Habemus tamen quod sit sacramentum ex traditione ecclesiæ quæ in his quæ sunt fidei errare non potest: & hoc sufficit nobis. Euangelistæ non curauerunt tradere nisi necessaria ad salutem, ut de baptismo, pœnitentia, eucharistia, quæ sunt sacramenta necessaria. De confirmatione uero & extrema unctione propterea siluerunt, quia non sunt necessaria ad salutem: quamuis Marci. 6. uideatur fieri de hoc sacramen-

213 Extrema unctio an sit a Christo instituta.

to mentio, cum duodecim ungebant infirmos oleo.

214 Vnctionis extremæ effectus.

QVAERITVR, quis sit effectus huius sacramenti? Respon. quod hoc sacramentum non imprimit characterem, & ideo est iterabile. Patet, quia in Concilio Florentino dicitur quod solum tria sacramenta imprimunt characterem, baptismus, confirmatio, & ordo. Secundo dico, quod effectus huius sacramenti sunt tres, scilicet, gratiæ collatio, peccatorum remissio, infirmantium alleuiatio. Ita enim iuxta fidem asserendum est. Nam in Conc. Triden. Sessio. 14. de sacramento extremæ unctionis. cano. 2. ita diffinitur. Si quis dixerit sacram infirmorum unctionem, non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos, sed iam cessasse quasi olim tantum fuerit gratia curationum, anathema sit. Tertio dico, quod effectus principalis huius sacramenti est remissio peccatorum per gratiæ collationem, minus principalis est sanitas corporis, dicente Iacobo, & alleuiabit eum dominus, & si in peccatis fuerit dimittentur ei. Sed tota difficultas est, ad remissionem quorum peccatorum ordinetur. Ricardus, Bonauentura, Scotus, Durandus, & Maior, dicunt, quod ordinatur ad remissionem uenialium. Sed contra, quia contra

uenialia ſunt multa remedia, & faciliora, ut aqua benedicta, oratio Dominica, tunſio pectoris, &c. & in cæremoniis huius ſacramenti, una eſt confeſsio generalis, in qua remittuntur uenialia: ergo non ordinatur ad remiſsionem uenialium: Item, quia ſi ordinaretur ad remiſsionem uenialium, deberet conferri ſanis. Dico igitur cum S. Tho. quod ordinatur ad reliquias peccatorum, quæ ſunt, debilitas potentiarum, triſtitia, & alia quæ impediunt animam cogitare de Deo. Et propterea confertur hoc ſacramentum infirmis ut poſsint facilius reſiſtere tentationibus dæmonum, quæ tunc maxime inſurgunt: & remotio illa eſt exhilaratio cordis ut habetur in capitu. unico. de ſacra unctione Idem dicit etiam Palu. Non negamus tamen quin remittat uenialia, imo & aliquando remittit mortalia. In peccato ergo ſunt tria, macula, pœna, et reliquiæ: Ad tollendam maculam, in ingreſſu nouæ uitæ ordinatur baptiſmus. Poſt perditam uero uitam ſpiritualem ordinatur pœnitentia ad tollendam maculam. Ad pœnam uero non eſt aliquid de per ſe ordinatum. Manet ergo ad reliquias peccatorum extrema unctio. Et reliquiæ iſtæ ſunt quædam qualitates infectiuæ animæ, & naturalis impotentia, et ineptitudo quæ

remanet post peccatum ad exercendum bona opera, & ligamen quoddam animæ ad opera uirtutis, quod prouenit a peccato. De secundo effectu qui est sanitas corporalis, dicitur in Concilio Florentino quod non semper sequitur, sed quando expedit infirmis bene ualere.

215 Extrema unctio est unicum sacramētū. QVAERITVR, cum hic sint multæ unctiones, & multæ formæ, an unctio sit unicum sacramentum, uel plura? Respon. secundum omnes quod est unum sacramentum, sicut unum artificiale, ut una domus, & una curatio: quæ fit in radicibus peccatorum, hoc est in quinque sensibus. Sed quæres in qua illarum unctionum datur gratia? Respondet S. Tho. quod in ultima.

216 Oleū oliuarum est materia sacramenti unctionis. QVAERITVR, quæ sit materia huius sacramenti? Respon. quod omnes conueniūt, quod est oleum. Et habetur ex uerbis Iacobi. 5. Orent super eum ungētes eum oleo. Et in capitu. unico de sacra unctione Et in Concilio Florentino. Et ratio conuenientiæ est, quia hæc curatio est ultima, & debet esse perfecta: ac debet significare spem qua tunc infirmus maxime indiget, quæ quidem spes significatur per lenitatem olei. Oleum enim est optimum ad curandum, quia maxime penetratiuum est. Nomine autem olei intelligitur oleum oliuarum: sicut nomine

panis

panis intelligitur triticeus,& nomine uini, uitis. Sufficeret autem oleum rosaceum,nisi sit multum corruptum. Et in cap. unico de sacra unctione præcipitur, quod non mittatur balsamum. Idem habetur in concilio Florentino. Hoc autem oleum de necessitate præcepti debet esse benedictum ab episcopo: ut patet in dicto capitu. unico Ratio quare debet esse benedictum, est, quia materia omnium sacramentorum habentium materiam, præter actus recipientis, debet esse consecrata, seu sanctificata: quia est instrumentum ad conferendam sanctitatem. Materia autem sacramẽtorum quibus Christus usus est, non ĩdiget alia sanctificatione: quia per contactum sui sacratissimi corporis eam sanctificauit, ut aquam in baptismo, panem in eucharistia. Materia uero extremæ unctionis, & materia confirmationis indigent benedictione: quia his sacramentis non est usus Christus. Posset autem simplex sacerdos ex commissione papæ oleum consecrare, ut tenet Palu. Scotus,& Caietanus. 3.p.q.72. articu.3.

QVAERITVR, an esset uerum sacramentum si quis ungeret oleo non consecrato? 217 Oleum unctionis oportet esse cõsecratũ.
Palu.& Duran. dicunt quod papa non posset ungere oleo non consecrato. Caietanus dubitat, an consecratio olei sit de necessitate

sacramenti. Et ideo probabiliter credo, quod non est de necessitate sacramenti, licet sit de necessitate præcepti. Patet quia Iaco. 5. Est expressa materia huius sacramenti, & forma, & minister: & tamen nulla fit mentio de consecratione olei, ergo. Item in c. pastoralis. de sacramentis non iterãdis. Innocentius tertius requisitus, an ille qui erat confirmatus oleo non benedicto, esset iterum confirmandus? Respondit nihil est iterandum, sed caute supplendum quod incaute fuit omissum: ergo non erat repetenda forma, ac proinde fuit uerum sacramentum. Et eadem ratio erit de extrema unctione.

218 Forma sacramẽti vnctionis.

QVAERITVR, quæ sit forma huius sacramenti? Respon. quod forma est deprecatiua quam nunc tenet ecclesia. Quia ex Iacobo patet sic debere esse cum dicat orẽt pro eo: oratio autem idem est quod deprecatio. Ratio uero quare forma huius sacramenti non est indicatiua sed deprecatiua, est, quia iam infirmus est: a se destitutus, & eget aliorum precatione. Item quia iam transit ad aliud forum, & commendatur alteri foro per hoc sacramentum. Forma ergo qua nunc utitur ecclesia, est de necessitate præcepti: ut patet in concilio Florentino. Secundo dico, si aliquæ ecclesiæ utantur forma indicatiua,

uidetur

uidetur pium, quod sufficiat. Et hoc etiam ponit Ricardus, & Durand. quia alias ecclesia non permitteret tantum errorem. Quanuis Capreolus nō putet esse probabile, quod aliquæ ecclesiæ utātur forma indicatiua tantum. Tertio dico, quod ecclesia posset mutare formam dummodo esset deprecatiua: quia Iacobus non dicit nisi orent. Est ergo forma. Per istā sanctā unctionem & suā piissimam misericordiā indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per uisum, auditum, &c.

219 QVAERITVR, utrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis? Respon. secundum omnes quod non, sed sola tria, baptismus, eucharistia, pœnitentia, quæ ordinantur ad gratiam & remissionem peccatorum. Duo alia sunt quibus nolle uti esset peccatum mortale, ut confirmatio, & extrema unctio. Alia duo sunt quibus licet nolle uti, ut matrimonium, & ordo. Vnde si quis etiam ex negligentia non reciperet extremam unctionem, non peccaret mortaliter. Si uero ex contemptu, peccaret mortaliter. ut si quis supposita fide huius sacramenti, nollet uti illo. Ita tenent omnes, & Caieta.

Vnctionis sacramētū est de necessitate salutis.

220 DE ministro uero huius sacramenti, dico, quod est solus sacerdos: ut patet ex uerbis Iacobi. Nomine autem sacerdotis intelligimus solum illum qui ab episcopo ordinatus est sa-

Minister sacramēnti unctionis est om

nis sacerdos. est sacerdos, & characterem sacerdotalem recepit. Et ita iuxta fidem catholicam firmiter tenendum est. Sic enim diffinitur in concilio Tridenti. Sessio. 14. de Sacramento extremæ unctionis. cano. 4. cuius uerba sunt. Si quis dixerit presbyteros ecclesiæ quos beatus Iacobus addicendos esse ad infirmũ inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quauis communitate, ob idq; proprium extremæ unctionis ministrum non esse solum sacerdotem, anathema sit. Et quia hoc ordinatur ad remissionem peccatorum, & omnis sacerdos potest peccata remittere, ac proinde quilibet sacerdos potest hoc sacramentum ministrare, non ex commissione prælatorum, sed ex officio. quia hoc non pertinet ad iurisdictionem. De iure uero & non de necessitate sacramenti requiritur: quod sit proprius sacerdos. Sed proprio sacerdote deficiente, quilibet sacerdos (præter religiosos) in necessitate potest, & debet communicare infirmum, & ungere.

221 Vnctionis sacramẽtũ ĩfirmis dãdum.

QVAERITVR, an sanis debeat hoc sacramentum conferri? Respondeo secundum. S. Tho. & alios quod non. Patet ex uerbis Iacobi. 5. Infirmatur quis in uobis. Item quia hoc sacramentum est curatiuum, & exterius debet significare quod interius facit: cura-

tio

tio autem ſolis infirmis conuenit, ergo ſoli illi debent inungi. Si autem quando unguntur moriantur, non procedatur ulterius. Si uero ſit dubium, ungat ſub dubio dicens: ſi es mortuus, non te ungo: ſi uero non es mortuus, per iſtam unctionem & ſuam piiſſimam, &c.

QVAERITVR, utrum omnes infirmi ſint ungendi? Reſpon. quod communis ſententia eſt, quod ſolus infirmus qui eſt in periculo mortis probabilis, eſt capax huius ſacramenti. Probat. S. Tho. quia hoc ſacramentum eſt ultima medicina, ut etiam ſonat ipſum nomen extrema unctio: ergo eſt adhibenda quando non eſt aliud remedium, nec ſpes. Nec tamen infirmi omnes qui ſunt in tali periculo, ſunt ungendi. Nam primo excipiuntur pueri: quia in ipſa forma dicitur, indulgeat tibi Deus quicquid deliquiſti. Et eadē ratione excipiuntur perpetuo dementes, quia nunquam peccauerunt actualiter. Nec beatiſsima uirgo eſſet ungenda, quia caruit omni peccato. Is autem qui adultus baptizatur, ſi ille confirmetur ad mortem, eſt ungendus, ut tenet Palu. & Hoſtien. quia inſtant ei magna certamina. Excipiuntur etiam damnati ad mortem, quia non ſunt iam capaces ſalutis corporalis, qui eſt unus effectus huius ſacramenti. Excipiuntur etiā

122 Infirmi in mortis periculo ſunt vngēdi ſed non oēs.

furiosi & amentes, quia habent dilucida interualla, nisi fuerint bonæ uitæ, & formaliter illud petierint. Hoc est propter defectū uenerationis.

223 Infirmi in quib⁹ corporis partibus vngendi. QVAERITVR, in quibus partibus est ungēdus infirmus? Videtur quod in omnibus, quia significat hoc sacramentum perfectam animæ curationem, ergo debet ungi in toto corpore: quia anima est in qualibet parte corporis. Respon. quod in medicationibus corporalibus applicantur medicinæ nō omnibus partibus quæ dolent, sed ubi est radix morbi. Et quia tres sunt radices morbi spiritualis: uidelicet, ratio dirigens, appetitus mouens, & prosequens. Principia rationis per quæ intelligit, sunt sensus (nihil enim est in intellectu quin prius fuerit in sensu) ideo unguntur omnes sensus. Principiū uero mouens appetitum, est dilectio: unde unguntur renes, ubi uiget dilectio. Fœminæ uero propter honestatem, nec in renibus, nec in uentre sunt ungendæ. Pedes uero unguntur, quia sunt prosecutiui, & executiue se habent. Vnctio quidem in sensibus est de essentia, non autem unctio in renibus. Quia principium dirigens, est principium omnium aliorum. Et ideo in aliquibus partibus non unguntur: & melius esset quod non esset in usu. At mutilati unguntur in partibus

partibus proximis. Et etiam cæci a natiuitate sunt in oculis ungendi. Quia tales possent per aliquas sensationes desiderare uidere mulieres. Est autem in præsentiarum summopere notandum, & firma fide tenendum, quod ritus & usus quem sancta Romana ecclesia in administratione huius sacramenti obseruat, non repugnat sententiæ apostoli Iacobi, nec est contemnendus, nec mutandus. Sic enim diffinitur in Concilio Tridentino, Sesione. 14. de sacramento extremæ unctionis. canone. 3. cuius uerba sunt. Si quis dixerit extremæ unctionis ritum & usum quem obseruat sancta Rômana ecclesia repugnare sententiæ Iacobi apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni, anathema sit.

QVAERITVR, utrum hoc sacramentum sit iterabile? Respond. quod sic in diuersis infirmitatibus. Quia non habet effectum perpetuum, & per iterationem non fit iniuria sacramento, quasi insufficiens sit. In eadem infirmitate potest iterari. Quia habet pro materia infirmitatem periculosam: et sic quotiescunque sit in periculo mortis, puta si conualesceret & iterum perueniret ad periculum mortis, esset ungendus. Et hæc de extrema unctione sufficiant. 224

Vnctionis sacramẽtũ iterabile.

SE-

SEQVITVR SACRAMENTVM Ordinis,

De quo Magister. & Docto. tractant in.4. d.24. & deinceps.

225 Ordines omnes septē an sint a Christo instituti.

PRIMO igitur quæritur, an omnes septē ordines sint ex institutione diuina? Postquam Magister egit de sacramētis quæ spectant ad priuatum remedium singulorum fidelium, hic incipit tractare de sacramentis quæ dantur in officium, & bonum commune: ut ordo, & matrimonium. Respond. igitur primo, quod de sacerdotio, & diaconatu nemo est qui ambigat, quin sint a Christo instituti, nec hæretici hoc negāt. Sed de aliis est dubium. Et Magister quidem dicit, quod Christus reliquit omnes illos ordines seruandos in ecclesia. Et Palu. 4. dist. 24. quæstio. 1. tenet quod omnes septem ordines sunt ex institutione diuina. Ita etiam S. Tho. uidetur sentire, quia hic dicit, quod omnes septem ordines conferunt gratiam ex opere operato, quod non posset esse si ab ecclesia essent instituti. Respond. in primis, quod isti septem ordines non sunt nouum inuentum, ut putant hæretici, sed est antiquissimum institutum quo nullum est antiquius. Quod probatur testimoniis sanctorum. Anacletus qui successit Clementi in

cap.

cap.2. sui decreti dicit, Episcopus Deo sacrificans, testes secum habeat, & plures quàm alii sacerdotes: in solennioribus diebus habeat tres, aut quinque Diaconos, & subdiaconos, atq; reliquos ministros qui sacris induti, &c. Ecce meminit diaconorum, & subdiaconorum, & aliorum. Et Ambrosius etiam super illud Ephe. 4. ipse dedit quosdam quidem apostolos, alios euangelistas, fundat omnes ordines in sacra scriptura. Et Eusebius lib. 6. Ecclesiasticæ historiæ. ca. 33. recitat epistolam Cornelii ad Fabianum Antiochenum, in qua numerat omnes ordines ecclesiæ, qui quidem præcessit nos mille annis & supra. Et Hieronymus in argumento quod præponitur episto. 1. Thessaloni. dicit, Hos Thessalonicenses collaudat apostolus, scribens eis per Titum diaconum, & Onesimum acolytum. In sacra uero scriptura non est de omnibus mentio. Possumus igitur dicere, quod omnes hi ordines fuerunt instituti a Christo in particulari ipso uiuente, uel saltem generaliter. Quia Christus dedit potestatem ecclesiæ constituendi ministros, & consecrandi eos ad sacrificium eucharistiæ. Et ad hunc sensum omnes hi ordines sunt instituti a Christo, per hoc quod dedit potestatem ecclesiæ consecrãdi, & ordinandi ministros quotquot uiderit expedire.

226 QVAERITVR, utrum ordo sit sacramentum? Respon. & est conclusio catholica, ordo est sacramentum. Patet, quia in Conci. Florenti. numeratur inter septé sacraméta. Item patet ex eis quæ superius adduximus cum de sacramétis in genere ageremus. q. 5. Et item quia in Concilio Tridenti. Sessione. 23. de sacramento ordinis. cano 3: sic dicitur. Si quis dixerit ordinem, siue sacram ordinationem non esse uere & proprie sacramentum a Christo domino institutum, uel esse figmẽtum quoddam humanum, excogitatum a uiris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros uerbi Dei & sacramentorum, anathema sit. Sed est dubium utrum omnes ordines sint sacramenta? Durãdus dicit, quod solum sacerdotium per quod datur potestas spiritualis est sacramentum. Alii autem ordines sunt quædam sacramentalia. Adducit ad hoc multas rationes in. 4. d. 24. quæstio. 2. quas ibi poteris uidere. Contrarium tenent omnes doctores, uidelicet, quod omnes ordines sunt uerum sacramentum. Hoc asserit. S. Tho. Albertus Magn. Bonau. Almain, Maio. Palu. &c. Et patet, quia quilibet ordo est sacræ rei signũ, & in eo datur aliquid spirituale: quia si alii ordines essent sacramentalia, darentur simul cũ

Ordines omnes, an sint sacramentum.

sacerdotio.

ſacerdotio. Sed ritus eccleſiæ eſt in cōtrariū, imo multi recipiūt minores ordines nolentes ulterius progredi, ergo. Ego niſi eſſet opinio tantorum in contrarium, mallem tenere cum Durando neſcio enim quid cogat ponere quatuor ordines minores eſſe ſacramentum. Nam quæ poteſtas eſt illa ſpiritualis in acolytho, deferre cereos, & offerre materiam ſubdiacono? Item prima tonſura nec eſt ſacramentum, nec proprie ordo: & in oſtiario qui habet aperire fores eccleſiæ, &c. Sed tamen quia omnes oppoſitum tenent non auderem hoc tenere. Caieta. in q. quam fecit de ritu ordinis, tenet cum Durando quod ſolum ſacerdotium eſt ordo, & ſacramentum a Chriſto inſtitutum, omnia uero alia ſunt ſacramentalia. Idem uidetur dicere. 3. p. q. 6. 4. art. 3. 1. Dico igitur ad hanc quæſtionem quod tenēda eſt communis opinio. Secundo dico, & opinio Durandi, & Caietani eſt probabiliſsima, ſcilicet quod ſolū ſacerdotium eſt ſacramētum, uel ſaltē quod quatuor minores ordines nō ſunt ſacramentum. Hoc probatur, quia ſacramētum eſt de iure diuino, ſed non omnes ordines ſunt de iure diuino, ergo. Probatur minor, nam. c. a multis. de ætate & qualitate ordinandorum. Innoçentius uir doctiſsimus allegans Vrbanum papam dicit. Vrbanus ait quod ſolum

presbyteratus & diaconatus sunt sacri ordines, & quod illi solum leguntur fuisse in primitiua ecclesia. Et illa sententia Vrbani habetur, c. nullus. distin. 60. & in dicto cap. a multis dicit Innocentius tertius, subdiaconatus hodie inter sacros ordines computatur, ergo non antea. Item. 1. Timothe. 3. & ad Titum. 1. Paulus describit mores episcoporum & diaconorum: & nihil dicit de subdiaconis, nec de aliis minoribus ordinibus. Fit tamen mentio de minoribus ordinibus apud Dionys. cap. 3. ecclesiasticæ Hierarchiæ, ubi etiam meminit de ostiariis. Et beatus Ignatius martyr epistola. 8. ad Antiochenos cum ducèretur ad martyrium. Saluto sanctum presbyterum uestrum, saluto diaconos, subdiaconos, acolythos, exorcistas, &c. Et est determinatio Concilii Laodi. ca. 23. & Chalced. c. 14. & Carthaginensis tertii capi. 16. & Carthaginensis quarti ca. 6. & Toletani primi cap. 28. in omnibus his approbantur minores ordines. Et in epistola secunda beati Clementis, decretum Innocentii, & decretum Zozimi cap. 3. Sunt ergo minores ordines ab antiquo in ecclesia. Et sic est probabile quod sunt de iure diuino, & per consequens sacramentum.

227 QVAERITVR, an in nouo testamento sit sacerdotium uisibile, & externum. Sitque

aliqua

aliqua realis & uera poteſtas cōſecrandi uerum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & peccata remittendi & retinēdi Reſpondetur concluſione affirmatiua firma fide tenenda, ut diffinitur in Concilio Tridentino, Seſsione. 23. de ſacramento ordinis. cano. 1. cuius iſta ſunt uerba. Si quis dixerit non eſſe in nouo teſtamento ſacerdotium uiſibile & externum, uel non eſſe poteſtatem aliquando conſecrandi & offerendi uerum corpus et ſanguinem domini et peccata remittendi & retinendi, ſed officiū tantum & nudum miniſterium prædicandi euangelium, uel eos qui non prædicant prorſus non eſſe ſacerdotes, anathema ſit.

Est etiam firma fide tenendum quod præter ſacerdotium iam dictum ſunt in eccleſia catholica alii ordines, & maiores & minores. Ita enim diffinitur ubi nūc ſupra can. 2. his uerbis. Si quis dixerit præter ſacerdotiū non eſſe in eccleſia catholica alios ordines & maiores & minores, per quos uelut per gradus quoſdam in ſacerdotium tendatur, anathema ſit.

Qvaeritvr, an per ſacram ordinationem detur ſpiritus ſanctus & imprimatur character indelebilis: ita ut nullo pacto poſſit fieri laicus qui ſemel prius fuit ſacerdos. 228
Reſponde. affirmatiue, & ita eſt firma fide

tenẽdum. Sic enim diffinitur in conci. Tridẽ. ubi supra cano. 4. ubi sic dicitur. Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari spiritum sanctum, ac proinde frustra episcopos dicere, Accipe spiritum sanctum, aut per eã non imprimi characterem, uel eũ qui sacerdos semel fuit laicum rursus fieri posse, anathema sit.

229 In sacramẽto ordinis requiritur materia.

QVAERITVR, utrum in hoc sacramẽto requiratur aliqua materia? Respond. quod sic. Quia omnia sacramenta constant ex rebus & uerbis, ut ait Augusti. & Magist. Hæc est omnium sententia. Hoc patet ex definitis superius in materia de sacramentis in genere. Est autem in sacramento hoc materia illud per cuius traditionem confertur ordo. Sicut presbyteratus traditur per calicis cum uino & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus uero per libri euangeliorum traditionem. Subdiaconatus per traditionem calicis uacui cum patena uacua superposita. &c. Vide concilium Florent. cuius sunt uerba præcedentia. Sed Sanct. Tho. ponit differentiam inter materiam aliorum sacramẽtorum & materiam huius. Quia in aliis sacramentis tota efficacia est ab ipso Deo et sacramento, sed in hoc efficacia est partim a ministro: episcopus enim dat potestatem. Idcirco in aliis sacramentis materia

teria concurrit, ut det perfectionem sacramento: quia minister nihil facit: in hoc autem sacramento materia se habet solum materialiter. Et licet in hoc conueniant omnes, non est tamen mihi certum, quod sit necessarium ex iure diuino, quod tradatur calix presbytero. Quia in scriptura non habetur, quod fiebat nisi per manuum impositionem. 1. ad Timoth. 4. & 5. Nec etiam requiritur manuum impositio: ut patet in ca. presbyter de sacramentis non iterandis. Ideo forsan solis uerbis consecrat episcopus sacerdotes & alios ministros. Nolo tamen aliquod nouum asserere.

QVAERITVR, supposito quod requiratur materia, an sit necessarius contactus materiae, puta calicis, uel libri? Caiet. quodlib. 1. quaest. 16. dicit quod sine dubio requiritur realis contactus: nec hoc debet haberi pro opinione. Quia in omnibus aliis sacramentis ubi est materia requiritur contactus realis, ut in baptismo, confirmatione, & extrema unctione, ergo etiam hic. Et hoc etiam significatur in forma, quia dicitur: accipe calicē, uel librum. S.Tho. in additionibus. q. 34. ar. 5. 3. relinquit hoc sub dubio. Et credo quod posset sustineri, quod non est necessarius iste contactus. Nec ego dānarē eum, qui negligentia uel alia ex causa non tangeret 230

In sacramento ordinis an requirat̄ cōtactus materiae.

calicem, & haberem eum pro ſacerdote. Quia tempore apoſtolorum non erat neceſſarium niſi imponere manus. De aliis minoribus ordinibus non eſt dubium niſi quod non requiritur. Verum eſt, quod ſi deficeret illud per quod eccleſia intendit tradere officium, quod non haberet illud. Durandus dicit, quod in ſuo epiſcopatu non tradebatur liber diaconis. Sed ſequenda eſt communis opinio. Iſte autem contactus debet eſſe ſimul cum uerbis, ut uerificetur forma quæ de præſenti dicit, accipe. Sed ſatis eſt quod ſit ibi ſimultas moralis: ſufficit enim quod poſt uerba ſine multa mora ſuccedat contactus.

231 Ordo imprimit characterem.

QVAERITVR, an ordo imprimat characterem? Reſpon. quod ſic, quia character eſt poteſtas ad aliquid ſpirituale: & hic datur poteſtas circa ſacramentum euchariſtiæ. Et ita etiam habetur in Concilio Floren. Et de ſacerdotio non eſt dubitandum. De aliis ſi non ſunt ſacramenta, non eſt opus dicere quod imprimant characterem.

232 Ordo in ordinibus recipiendis.

QVAERITVR, an ſit ordo in his ſacramentis? i. an poſsit fieri diaconus qui nõ eſt ſubdiaconus? Reſpon. quod eſt præceptum quod ſeruetur ordo; & qui illum non ſeruaret, peccaret mortaliter. Secũdo dico quod iſte ordo non eſt de neceſsitate ſacramenti.

Patet

Patet in cap. unico de clerico ordinato per ſaltum. Et qui ſic eſt ordinatus debet ſuſcipere ordines quos omiſit dumtaxat, a quocunque ordine incipiatur. Si autem non ſit baptizatus, & ſuſceperit ordinem: non eſt ordinatus: ut patet in cap. ueniens. de presbytero iam ordinato & non baptizato. ubi præcipitur, quod baptizetur, & iterum ordinetur. Si autem ordinetur antequam ſit confirmatus, ordo tenet. Et puto quod qui ex negligentia hoc præteriret, non peccaret mortaliter, licet male faceret. Quia nõ inuenio præceptum aliquod.

QVAERITVR, an qui ſuſcipit ordines in peccato mortali peccet mortaliter? Reſpondeo quod ſi ſuſcipiat ſacerdotium, peccat mortaliter, & eſt ſacrilegus. Idem eſt de aliis ordinibus ſi ſint ſacramenta. Si autem non ſint ſacramenta, uidetur quod non ſit mortale, licet ſit graue peccatum: maxime ſi ſuſcipiat diaconatum, quia ordinatur proxime ad euchariſtiam. Sed utrum peccet mortaliter qui exercet officia ſua in peccato mortali? de ſacerdotio clarum eſt. De aliis ordinibus ſi ſunt ſacramenta eſt mortale. Et quia hoc communiter non tenetur quod tales peccent mortaliter, ideo uериſimilius eſt quod hæc non ſint ſacramenta. Nihilominus (citra mortale) grauiter peccat talis.

233 Ordines recipiés in peccato mortali, an peccet mortaliter.

243 Ordinum collator quis sit.

QVAERITVR, quis sit collator huius sacramenti? S.Tho. cum aliis dicit quod solus episcopus est minister ex officio suo. Patet, quia solus episcopus potest consecrare templa, uasa, & uestes sacras: sed homo magis dicatur diuino cultui per susceptionem ordinis quam illa, ergo. Item patet ex capitu. quanto extra de consuetudine. Sed utrum conferre ordines possit committi non episcopo? Respondeo de minoribus ordinibus iã in iure est collata potestas aliquibus non episcopis. Possunt enim minores ordines conferre presbyteri cardinales, & aliqui abbates sancti Benedicti circa monachos suos & laicos sibi subditos. Vt habetur. 21. d.c.1. &.2. Et. d. 69. cap. quoniam. Et de ætate & qualitate. cap. cum contingat. &.c. abbates. de priuilegiis lib. 6. & in multis aliis locis iuris. S.Tho. 3. p.q. 72. arti. 11. &. 4. d. 7. quæst. 3. arti. 1. quæstiuncu. 3. ait quod solus episcopus habet ex officio suo conferre ordines, & quod episcopus non potest committere non episcopo potestatem conferendi ordines, etiam minores: & si committeret, nihil esset factum. Papa uero potest committere sacerdoti collationem minorum ordinum: & re uera iam commisit. Quarto dicit. S.Tho. quod collatio ordinum etiã minorum non potest committi non sacerdoti, nec collatio

maiorum

maiorum ordinum poteſt committi niſi epiſcopo dumtaxat. Idem tenet Palu.4.d 7.q.4. concluſione.2. Nam epiſcopus & papa non habent maiorem poteſtatem circa corpus Chriſti uerum quā ſacerdos: licet circa corpus Chriſti myſticum, quod eſt eccleſia, papa habeat pleniſsimam poteſtatem: ac proinde illa quæ ſpectant ad corpus Chriſti myſticum, ſubſunt poteſtati papæ. Et quia poteſtas conferendi ordines eſt ſolum poteſtas circa corpus Chriſti myſticum, ideo papa poteſt committere alteri talem poteſtatem. Quia uero poteſtas ſupra corpus Chriſti myſticum, præſupponit poteſtatem ſupra corpus Chriſti uerum, ideo papa non poteſt committere poteſtatem conferendi ordines, niſi ſacerdoti, qui ſolus habet poteſtatem ſupra corpus Chriſti uerum.

QVAERITVR, utrum papa poſsit committere poteſtatem conferendi maiores ordines ſacerdoti non epiſcopo? S.Tho. & Palu.& omnes dicunt quod non, nihilominus (ut fertur) papa de facto commiſit quibuſdā abbatibus S.Benedicti. Saltem de ſubdiaconatu uidi ego bullā papæ quibuſdā abbatibus ordinis Ciſterciēſium concedētis quod poſſent conferre ſubdiaconatum. Et alii dicunt quod diaconatū etiā. Si hoc ita eſt, ego 235 Papa an poſsit cōmittere ſacerdoti poteſtatē cōferēdi maiores ordines.

dico

dico, quod factum tenet, excepto sacerdotio: alias esset intolerabilis error. Quamuis de hoc dubitet Maioris dicens quod Papa extendit potestatem suam, & quod securius esset ab alio sumere. Sed puto illud securum & sine scrupulo.

236 Sed quæritur utrum episcopi hæretici, schismatici, aut excommunicati, possint ordines conferre? Respondeo, quod peccant tam recipientes, quam ipsi conferentes: nihilominus tamen ueros ordines, et uerum sacramentum conferunt: non est dubium.

237 Quaeritur de impedimentis ordinandorum, utrum fœmina possit ordinari? Respon. secundum omnes quod non. Probat S. Tho. quia ordinati in ecclesia præficiūtur aliis, fœminæ uero officium est subesse. Et prohibitum est eis in ecclesia loqui, quod est officium sacerdotum. Item secundum Paulum. 1. Corinth. 11. Mulieres non debent tonderi, sed initium ordinis est tonsura.

Fœmina ordinari nō potest.

238 De pueris uero non habentibus usum rationis dicit. S. Thom. quod esset contra præceptum eos ordinare saltem maioribus ordinibus, quia minoribus permittitur in septennio. Secundo dicit quod si puer in cunis ordinaretur in sacerdotem, esset uere ordinatus. Quia hoc sacramentum non requirit

quirit actum ex parte suscipientis sicuti et baptismus & confirmatio.

239 QVAERITVR, de ordinandis quæ ætas & qualitates & merita requirantur ut licite atq; legitime ordinentur. Respon. quia hac de re ad longum abunde atque apertissimo sermone disseruit atq; diffiniuit Concilium Tridenti. sessio. 23. de sacramento ordinis; agens de reformatione a cap. 4. & deinceps per quam plura alia, uide & consule locum præallegatum.

240 Homicida autem post baptismum non potest ordinari ex traditione ecclesiæ. Si autē de facto ordinetur, tenebit. Per homicidam uero intelligitur in proposito, omnis uoluntarie occidens, aut mutilans alium, uel seipsum post baptismum: siue id fiat licite, siue illicite: omnis talis est irregularis, ut iudex; lictor, & etiam mandans, præcipiens, consulens ut aduocatus. Et extenditur hæc irregularitas ad eos qui comitantur malefactorem seruantes, ne rapiantur illi qui sunt morte plectendi, quia quodammodo cooperantur homicidio. Nescio tamē an hoc sit expressum in iure: si non est, nollem eos condemnare: nisi propterea quod qui concomitantur, sic sunt causa mortis, quod non sequeretur mors, si ipsi non custodirēt reum. Qui autem pugno extrahit dentem, non dicitur

Homicida & mutilator nō potest ordinari nisi occidat ī suā defēsionē inculpabilem.

dicitur mutilator, ac proinde nec est irregularis: quia pœne iuris sunt restringendæ non ampliandæ. De illis qui sunt causa quod alii citius moriantur, ut afsistentes infirmis, & uertentes illos: dico quod si hoc faciant hoc prætextu ut citius moriantur, forte manent irregulares. Si uero bona fide id faciant non puto eos incurrere irregularitatem, quæ est grauissima ecclesiæ pœna. Si autem quispiam se defendendo alium occidat, antiquitus & tempore. S. Tho. erat irregularis, ut ipse ait. 3. p. quæst. 39. arti. 4. Sed hoc reuocatum est per nouam Clementinam, si se defendat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et talis non erit irregularis, sed poterit illotis manibus celebrare. Ecclesiastici quoque ponentes iudices, & exhortantes ut seruent iustitiã, non sunt irregulares. Non defendens autem alium qui occiditur, si ex officio tenebatur defendere, est irregularis. Si uero non tenebatur ex officio, non erit irregularis.

241 Clericis tõsura cõueniéter datur.

QVAERITVR, de annexis ordini. Primo de tonsura, an sit conueniens quod ecclesiastici tondeantur? S. Tho. & omnes dicunt esse conueniens. Primo ratione figuræ, nam significatur ecclesiasticos esse reges: iuxta illud Petri, uos autem genus electum, regale sacerdotium. Et figura circularis est perfecta

ſignificat perfectionem quam habere debet ſupra omnes alios, qui debet regere in ſpiritualibus. Tondentur autem in ſuperiori parte, ne mens eorum temporalibus impediatur a diuinis contemplandis. Vel ut ait Beda, & Rabanus, geſtamus coronam non quia Apoſtolus Petrus ſic attonſus eſt, ſed propter paſsionem Chriſti in qua ipſe coronam ſpineam portauit. In Concilio Toletano. 4. ſub Iſidoro. cap. 41. reprehenduntur omnes clerici qui in ſummitate capitis modicum circulum tondebant, & dicitur quod iſte eſt modus hæreticorum, & mandatur quod detonſo ſuperius toto capite, inferius ſolum circulum coronæ relinquāt. Hæc in Hiſpania ſeruabantur, iam omnia lapſa ſunt in deterius: Tonſura autem iſta non eſt ordo ſecundum Sanctum Thomam. Nam ordines non dantur ſine celebratione miſſæ, tonſura autem datur extra celebrationem. Item quia per tonſuram nulla poteſtas particularis ſpiritualis datur, nec tonſura ordinatur ad Euchariſtiam, ad quam omnes ordines diriguntur: et ſic proprie loquendo non eſt ordo, quanuis in capitu. cum contingat: de ætate & qualitate ordinandorum. clericatus uocetur: ſed capitur ibi ordo large. Eſt autem Hiſpaniae magnus abuſus quod tonſurantur

ſine

ſine quacunque intentione ueniendi ad chorum. Et ego non dubito quin peccent plusquam uenialiter epiſcopi qui hoc ſciunt, & tamen de hoc non pœnitent. De dignitate epiſcoporum, cardinalium, quam antiqua ſit, & utrum dignitas epiſcoporum ſit iure diuino maior quã cæterorum ſacerdotum, quia raro hac ſcientia fideles indigent non nihil, in præſentiarum ponendum iudicaui.

In primis firma fide tenendum eſt in eccleſia catholica eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam quæ miniſtris conſtat ex epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, ita enim diffinitum eſt in Concilio Triden. ſeſsio. 23. Canone. 6. his uerbis. Si quis dixerit in eccleſia catholica non eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex epiſcopis presbyteris & miniſtris, Anathema ſit. Deinde etiam firmiter tanquam de fide eſt tenendum epiſcopos presbyteris eſſe ſuperiores, habereque poteſtatem confirmandi et ordinandi, nec huiuſmodi poteſtas eſt epiſcopis cum presbyteris communis. Tandem firma eſt fide tenendum ordines ab ipſis epiſcopis collatos, eſſe ualidos & firmos ueros & reales, ſine ullo populi uel poteſtatis ſecularis conſenſu aut uocatione. Poſtremo fide item firma eſt tenendum non eſſe legitimos uerbi & ſacramen-

torum miniſtros, qui nec ab eccleſiaſtica et canonica poteſtate ſunt rite ordinati, nec miſsi. Iſta enim omnia diffinita ſunt in Concilio Tridentino. ubi nunc ſupra Canone.7. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, uel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi, uel eam quam habent illis eſſe cum presbyteris communem, uel ordines ab epiſcopis collatos ſine populi uel poteſtatis ſecularis conſenſu aut uocatione, irritos eſſe. Aut eos qui nec ab eccleſiaſtica et canonica poteſtate rite ordinati nec miſsi ſunt, ſed aliunde ueniunt, legitimos eſſe uerbi & ſacramentorum miniſtros, Anathema ſit.

Ex quibus conſtat hæreſim eſſe ſi dicas 242
non eſſe legitimos aç uere epiſcopos qui autoritate Romani pontificis ſunt aſſumpti. Hoc corolarium etiam patet, ubi nunc ſupra Canone.8. Similiter hæreſis eſt ſi dixeris ſacram unctionem qua eccleſia in ſancta ordinatione utitur, aliaſque ſacramenti ordinis cæremonias non eſſe requiſitas ſed contemnendas & pernicioſas, ut diffinitum eſt ibidem Cano. 5. & hæc de ordine dicta ſufficiant.

SEQVITVR DE SACRAMENTO Matrimonii.

De Sacramento Matrimonii tractat Magister.4. d.26. & reiicit illud in ultimum locum quia minus spiritualitatis habet. Vel quia prius tractandum erat de sacramentis quæ ordinãtur ad propagationem spiritualem , et postremo de matrimonio quod quidem ordinatur ad propagationem corporalem seu temporalem.

243 Matrimoniũ est sacramentũ.

QVAERITVR, in primis, utrũ matrimonium sit sacramentum? Respondeo quod sic, & non est dubium. Nam ad Ephe: 5. dicitur, sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & ecclesia. Et ita etiá determinatur in Concilio Florentino sub Eugenio.4. Idem patet ex his quæ superius habes de sacramentis in genere. q.5. Item in eodem Concilio Tridentino, sessione.24. de sacramento matrimonii eadem sententia diffinitur in Cano.1. cuius uerba sunt. Si quis dixerit matrimonium non esse uere & proprie unum ex septem legis Euangelicæ sacramentis a Christo domino institutum, sed ab hominibus in ecclesiam inuectum, anathema sit. Vtrum autem conferat gratiam?

gratiam? Respondeo, quod ex eo quod est sacramentum, confert gratiam non ponentibus obicem, & rite suscipientibus, ut determinatur in Concilio Tridentino sessione septima, capitulo sexto, septimo, & octauo. Instituit autem Christus hoc sacramentum Matthæi.19. quando illud commendauit, & præcepit inseparabilitatem dicens, Quos Deus coniunxit, &c. ex quo, & ex traditione Apostolorum, & magis ex traditione Ecclesiæ, habemus quod matrimonium sit sacramentum.

QVAERITVR, an liceat fidelibus plures 244
simul habere uxores. Respondetur negatiue, & ita de fide tenendum est. Vt diffinitur in Concilio Tridentino, ubi supra Cano. 2. cuius ista sunt uerba. Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere uxores & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.

QVAERITVR, utrum status coniugalis 245
sit anteponendus statui uirginitatis uel cœlibatus. Respondetur negatiue quod nec præferendus, nec æquandus est illis. Et ita firma fide tenendum est. Sic enim diffinitur ubi supra Canone. 10. cuius uerba sunt. Siquis dixerit statum coniugalem anteponendum esse statui uirginitatis uel cœlibatus, & non esse melius ac beatius manere

in uirginitate aut cœlibatu quam iungi matrimonio, anathema sit.

246 Matrimonium per procuratores cõtractum non est sacramentum.

QVAERITVR, utrũ matrimonium contractum per procuratores sit sacramẽtum? Respondet Caietanus, quod non. Quia nullum sacramentum potest confici per procuratores Item quia receptio gratiæ est actus personalis, & nõ potest dari uni pro altero: sed in quolibet sacramento nouæ legis confertur gratia, ergo. Dicimus tamen quod licet talis contractus non sit sacramentum, est tamen uerum matrimonium. Et ita factũ fuit Genesis. 24. per Eliezer seruum Abraham & patrem Rebecæ. Dicit Caieta. quod facilius posset papa dispensare in hoc matrimonio, quam in eo quod est sacramentum contractum, scilicet inter præsentes, & per uerba de præsenti.

247 Matrimonii materia & forma.

SED cum in omni sacramento inueniatur materia & forma, quæritur quæ sit materia, & quæ forma huius sacramenti? Palude. 4. dist. 26. ait quod coniuges se habent ut materia, & uerba ut forma. Capreo. d. 26. dicit hoc esse probabile. Melius tamen dicitur cum. S. Tho. quod uerba unius cõiugis sunt materia, & uerba alterius sunt forma: puta uerba quæ primo proferuntur sunt materia, & quæ proferuntur ultimo sunt forma, quia perficiunt sacramentum. Ita ait. S. Tho. 4.

d. 26.

d. 26.q.2.ar.1.2 &. 4.d.1.ar.1.quæstiuncula. 5.2. Et ita tenendum est sine dubio.

QVAERITVR, cum in matrimonio inueniantur quatuor, scilicet consensus, contractus, mutua obligatio seu uinculum, & copula carnalis, quod horũ sit matrimonium? Respondeo primo quod non est copula carnalis. nam inter Mariam & Ioseph fuit uerum matrimonium sine tali copula. Secundo dico quod nec consensus est matrimonium. Patet, quia matrimonium semper durat, consensus uero non semper durat. Et si dicas quod durat uirtualiter, dico quod hoc nihil est, quia aliquando pœnitent ambo, & dolent de matrimonio. Tertio dico quod nec ipse contractus est matrimonium. Quia contractus non est nisi expressio consensus, non est matrimonium, ergo expressio illius. Itẽ quia matrimonium semper durat, estq; inseparabile, contractus uere finitur. Restat igitur quod matrimonium est uinculum & obligatio illa mutua inter uirũ & fœminam. Patet quia matrimonium nihil aliud sonat quam organum quoddam & instrumentum ordinatum ad procreandos liberos: sed uinculum istud quod ponimus ad copulam carnalem inter uirum & uxorem, requiritur & est necessarium, & sufficiens ad procreationem liberorum ac eorundem instructionẽ: ergo

248 Matrimoniũ est obligatio mutua iter virũ & vxorem.

ergo illud est matrimonium. Istam mutuam obligationem ponit Paulus. 1. Corinth. 7. Mulier potestatem sui corporis non habet, sed uir: similiter & uir potestatem sui corporis non habet, sed mulier, &c.

249 Cōsensus in matrimonio necessarius.

QVAERITVR, de causa huius uinculi, utrum ad hoc uinculum causandum requiratur & sufficiat consensus? Respon. quod consensus requiritur & est omnino necessarius & sufficiens causa matrimonii: & in hoc omnes doctores conueniunt. Sed dices, nemo erit certus de matrimonio, quia nemo potest esse certus de consensu alterius coniugis. Respon. quod non requiritur quod habeamus certitudinem euidentiæ, aut fidei de consensu alterius, sed sufficit certitudo moralis ad securitatem conscientiarum.

250 Dubitans de consensu cōiugis quid facturus.

SED quid si unus coniugum habeat certas coniecturas quod alter coniux non consensit, ut quando quis contraxit cum puella quæ omnino respuebat tale coniugium, tamen uicta fuit a parentibus, an talis possit exigere & reddere debitum? Scotus. 3. d. 4. & alii doctores dicunt, quod quando non constat quod fuit timor cadēs in uirum constantem, & quod ex tali metu consensit, si illa dixit quod accipiebat eum in uirum, deponenda est conscientia, & licitum est reddere & exigere debitum: & non est dubium de hoc.

de hoc. Si autem non posſit conſcientiam deponere, quia uidit maximam reſiſtentiam puellæ, & modo dicit ſe non conſenſiſſe, dico quod hac conſcientia durante, nec poteſt petere, nec reddere. Imo dico quod in tali caſu eſto illa petat, non poteſt uir reddere debitum, nec peccat per hoc, ſed debet illi dicere quod conſentiat modo. Et ſi conſentit, bene quidem. Si autem dicat quod nec tunc uult conſentire, non poteſt exigere, nec reddere: non eſt dubium. Si autem ſit dubium pro utraque parte, deponat conſcientiam, & petat et reddat. Quod ſi non potuerit conſcientiam deponere, non poterit petere, nec reddat debitum. Si uero habuerit formidinem quod illa non conſenſit, dico quod ſufficiet probabilitas pro altera parte & agat contra illam formidinem. Et ſi in tali caſu dicat quod non conſenſit, non credat ei: nam ſi crediderit, non poterit ad eam accedere. Et ſi illa petierit debitum, faciat eam prius conſentire, & poſtea reddat.

QVAERITVR, quid faciendum quando aliquis contraxit cum aliqua ſecrete, & poſtea ille negat matrimonium & contrahit publice cum alia, an illa pri⁹ relicta poſſit contrahere cum alio? Reſpon. quod ſi illa habeat apparentias quod ille non conſenſit ſecum 251 Cōiugum altero dicēte ſe nō cōſenſiſſe, an alter liber maneat.

 in ma-

in matrimonio: ut puta quia erat magna inæqualitas inter illos, quia ille erat nobilis, & ipsa filia agricolæ, & ipse iurat se non consensisse cum ea, tunc apparentia sufficiens est quod non consensit: & sic illa poterit transire ad matrimonium aliud. Si tamen illa non potest omnino credere nisi quod cōsensit, dico quod cum illa conscientia non potest accedere ad aliud matrimonium.

252 QVAERITVR, an requiratur quod consensus interior exprimatur exterius ad hoc ut fiat matrimonium? Respondeo secundum omnes quod sic. Patet apud Sanct. Thom. 4. d. 27. q. 2. Et Palu. ibi. q. 2. articu. 2. & Durandus ibi q. 1. & Scotus. q. unica. Et glossa cap. tuæ fraternitatis. extra de sponsalibus. Matrimonium enim est sacramentum, at in sacramēto oportet quod interueniat aliquod signum sensibile. Et in cap. cum apud de sponsalibus. dicitur, quod requiritur expressio exterior, non solum ad hoc quod cognoscatur, sed etiam ad hoc ut sit matrimonium. Item probatur, quia nunquam homines se contraxisse putant donec proferantur uerba, quantuncunque cognoscant inuicem consensus interiores. Sufficiunt autem signa exprimentia hunc consensum: & illa uocantur in proposito uerba. Et etiam si pater loco puellæ dicat quod sic illa præ uerecundia tacente:

Cōsensus iterior matrimonii debet exterius exprimi.

tacente: hoc sufficit, non est dubium. Si uero alius a patre exprimeret consensum puellæ, ipsa tacente & consentiente, sufficiet in foro conscientiæ. Sed forte in foro contentioso damnaretur & non admitteretur.

Sed utrum ad matrimonium sufficiat consensus & uerba de futuro? Respon. quod non, sed requiritur quod consensus & uerba sint de præsenti. Vt expresse habetur in c. tuæ fraternitati de sponsalibus, Accipio te in meam in crastinum & deinceps, non est matrimonium. Si autem dixerit aliqua uerba ambigua, quæ possunt habere duplicem sensum, standum est in foro conscientiæ intentioni cum qua illa protulit: an scilicet dixerit ea animo contrahendi, an non. In foro autem exteriori standum est coniecturis. 253 Cõsensus & verba de futuro nõ sufficiunt ad matrimonium.

Quaeritur, de illo qui contraxit cum aliqua proferens exterius uerba & interius non habẽs consensum, an sit matrimonium? Respondeo, quod non. Quia deficit consensus interior. Ideo caueant sibi fatuæ puellæ. Sed utrum saltem talis teneatur eam ducere in uxorem? Scotus. 4. distin. 30. quæst. 1. dicit omnino quod sic: quia fecit illi iniuriam in illo contractu exteriori non consentiendo. Idem dicit Adrianus, & Palu. Ideo ne putent isti nequam homines impune se 254 Verba proferens consensus, sine consensu interiori, uere cõtrahit.

hæc scelera patrare. S.Tho. d.27. q.1.arti.2. quæstiuncula.4. dicit quod in foro conscientiæ non impune agit qui sic deludit puellám: non tamen dicit quod tenetur eam ducere. Nec qui dicunt quod tenetur eam ducere, sufficienter probant. Timeo tamen quod est sicut illi dicunt, & est uerisimile, & uellem esset uerum.

255 Matrimonium contrahés de præsenti ante copulã potest religionẽ ĩgredi.

QVAERITVR, utrum qui contraxit matrimonium, posit ad religionem transire? Respondeo, quod postquam matrimonium est consummatum, non potest. Et ita tenent omnes doctores. Et est determinatio ecclesiæ. Probat. S. Tho. quia nullus potest dare alienum, sed consummato matrimonio, neuter coniugum est sui iuris, iuxta illud Pauli, uir sui corporis potestatẽ non habet sed uxor, ergo. Et de hoc sunt multa iura in titulo de conuersione coniugatorum. Sed ab hac regula generali sunt exceptiones. Prima quãdo unus coniugum commisit adulteriũ, alter potest transire ad religionem libere: ut habetur expresse ca. Agathosæ. 27. q. 2. Secunda exceptio est si uterq; coniugum uoluerit profiteri religionem, tunc licebit ambobus ingredi eam. Est tamen notandum quod de licentia unius coniugis alter potest transire ad religionem: dummodo ille qui dat licentiam ingrediatur etiam religionem,

Post matrimoniũ cõsummatũ quis posit religionẽ ingredi.

uel

uel sit in ætate senili in qua non sit ei periculum continentiæ. Nam si tale periculum ei immineret, illa licentia nihil ualeret, & professio alterius nulla esset. Si autem sit in ætate tam senili, quod iudicio prælatorum non sit ei periculum de castitate, tunc potest dare licentiam, etiam si alter coniux maneat in seculo. De istis sunt multa loca in iure, uideatis uos illa. Dicit etiam Palu. 4. d. 27. q. 3. quod quotiescunque licet uiro transire ad religionem, licet etiam ei transire ad sacros ordines in seculo. In nullo doctore hoc inueni, & credo quod dicit uerum, quia tunc nullum est impedimētum. Vnde si uxor commisit adulterium, maritus potest promoueri ad sacros ordines, etiam si non intret in religionem. Et idem dicendum est si uxor sit extra periculum incontinentiæ, & dederit uiro licentiam.

QVAERITVR, utrum post matrimonium ratum non consummatum liceat intrare religionem? Respon. ex sententia omnium, & ex consuetudine & determinatione ecclesiæ, quod sic: etiā altero coniuge reclamāte. Hoc habetur in. c. uerum. & in. c. ex publico. de conuersione coniugatorum. Et facta professione alter coniux qui remanet in seculo, potest transire ad secundas nuptias. Hierony. dicit (& habetur in. c. scribit. 27. q. 2.) de 256 Post matrimoniū ratum & nō cōsummatum altero religionē profitente alter potest trāsire ad secūdas nuptias.

de Macario quod post apparatum nuptiarum transiit ad eremum. Et in prologo euangelii Ioannis, dicit quod Christus assumpsit Ioannem a nuptiis. Idem dicitur de beato Alexio filio Euphemiam.

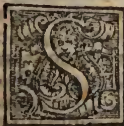
257 Sponso vi matrimonium c n summãte, an sponsa posit ingredi religionem.

QVAERITVR, si sponsus ui consummauit matrimonium, an posit illa transire ad religionem eo inuito? Videtur quod non, quia iam matrimonium est consummatum. In contrarium est quia ille fecit iniuriam, ergo uidetur quod talis iniuria debeat reparari: & cum ipsa ante iniuriam posit ingredi poterit etiam post acceptam contumeliam. De hoc nihil uidi in iure determinatum. Ideo probabilis est utraque pars. Et ita putat Duran. licet ei magis probabile uideatur quod non potest ingredi religionem, quia iam est ibi uinculum carnale & non tantum spirituale. Et licet uir male fecerit, non tamen debet hac pœna puniri. Caueret ipsa sibi, uel intraret antea religionem. Palu. reputat magis probabile quod posit transire. vtraque opinio uidetur mihi probabilis. Tamen hoc est unum certum, quod licet illa intret religionem matrimonium non dirimetur, nec ille poterit transire ad secundas nuptias ipsa uiuente: quicquid dicat Durandus.

258 QVAERITVR, diximus supra, scilicet quod

quod ante conſummationem matrimonii licet ingredi religionem, intelligendum eſt de religione in qua fit uotum ſolenne. Vnde ad ipſas beatas quæ uocantur tertii ordinis, quas puto ſolũ facere uotũ ſimplex, nõ poterit tranſire. Quia ob tale uotum non poſſet dirimi matrimoniũ ac proinde nec nubere ille qui manebat in ſæculo. Imo ſi illæ beatæ nuberent, licet peccarent, teneret matrimonium. Ante conſummationẽ matrimonii licet intrare religionẽ ĩ qua fit uotũ ſolẽne.

DE SPONSALIBVS.

PONSALIA ſunt promiſsiões futurarum nuptiarũ quæ iã in Hiſpania fere non fiunt, ſed cõtrac. Matri. de præſenti. Sunt igitur ſponſalia, mutua promiſsio futurarũ nuptiarum. Nec ſufficeret dicere, ego propono te habere in uxorem, nolo tamen me obligare. Talia non ſunt ſponſalia: ut male putat Palũ. 4. diſtinct. 27. ſed requiritur ſtipulatio, & obligatio. Fiunt autem dupliciter, ut ait Sanct. Thom. 4. diſtinct. 27. q. 2. articu. 1. Vno modo ſine conditione quacunque, & talia ſtatim ſunt ſponſalia. Alio modo fiunt cum conditione: ut ſi dicam, ducam te ſi dederis mihi mille aureos, uel ſi pater tuus conſenſerit. 259 Sponſalia quæ dicantur.

ſenſerit. Nos ſimul tractabimus de conditionibus appoſitis ſponſalibus, & de appoſitis matrimonio.

260 Quaeritur, utrum ſi ſponſalia contrahantur inter perſonas illegitimas, animo contrahendi ſub hac conditione, ſi papa diſpenſauerit: an adueniente conditione ſint uera ſponſalia? & ſi fuerunt uerba de præſenti, an ſit matrimonium conditione adueniente? Et augeatur dubium, ponamus quod iſti poſtquam uenit diſpenſatio, habeant eam ratam. In Flandria fuit mihi magna controuerſia cum aliquibus iuriſtis ſuper iſto caſu. Sed reſpondeo, quod non eſt matrimonium & oppoſitum eſt error intolerabilis. Ratio eſt, quia ante diſpenſationem hæc non erat uxor iſtius igitur nec poſt. Quia papa non poteſt dare uxorem, ſed ſolum dat facultatem ducendi illam. Et ſi talis tranſiret ad ſecundas nuptias, non compelleretur ſumere primam conſanguineam. Allegabat mihi multa capita iuris, ſed nihil omnino faciebant. Secundo dico quod talis contractus non ſolum non eſt matrimonium, ſed nec eſt ſponſalia ullo modo etiam adueniente diſpenſatione: ſed quicquid factum eſt, totum eſt irritum, & contractus eſt nullus. Eſt lex. inter ſtipulantem. ff. de uerbo. oblig. parrapho, ſacram rem, ubi eſt caſus quod

Sponſalia & matrimoniũ cũ cõditione, adueniẽte cõditione, nõ fiũt per hoc ſpõſalia, aut matrimoniũ.

ſi fiat

ſi fiat ſtipulatio de ſacra re, uel de re de qua non eſt commercium, de qua non poterat fieri ſine conſenſu principis, ſtipulatio eſt nulla, & non redit obligatio adueniente conſenſu principis. Adeo eſt reprobatus ille contractus, ut ſit ſuper eo excommunicatio. Sic igitur dico in propoſito, quod prædictus contractus eſt nullus, etiam ſi iurarem: & peccarem iurando, quia eſt contra bonos mores. Sed quid ſi perſonæ legitimæ contrahant ſub conditione honeſta, ut ſi pater tuus conſenſerit, utrum adueniente conditione ſit matrimonium? Panormita. & canoniſtæ dicunt quod ſic, & Palu. uidetur eos ſequi. Sed Adrianus, & communis ſententia doctorum dicunt quod non, ſed ſolum ſunt ſponſalia. S. Thõ. 4. diſtin. 27. dicit quod ſi conditio ſit de futuro, etiam ſi uerba ſint de præſenti, idem eſt iudicium ſicut de conſenſu de futuro, qui exprimitur per uerba de futuro, ac proinde adueniente conditione manent ſponſalia. Et dato quod errore putans talẽ contractum eſſe matrimonium, conſummet illud, non eſt adhuc matrimonium, quia ex errore proceſsit. Itaq; regula generalis eſt, ſi in iſto inſtanti non eſt matrimonium, quicquid poſtea ſuperueniat, non erit matrimonium: niſi de nouo & de præſenti iterum fiat.

QVAE-

261 Conditio ĩpossibilis vel turpis ĩ matrimonio habetur pro nõ adiecta.

QVAERITVR, an si quis apponat conditionem impossibilem, scilicet contraho tecum si digito tetigeris cœlum, aut si dederis mihi regnum, an fit matrimonium? Respondeo, quod est determinatio in cap. finali. de conditionibus appositis. ubi papa in fauorem matrimonii dicit, quod si apponatur in eo conditio turpis uel impossibilis, habeatur pro non adiecta. Et sic absque illa conditione erat matrimonium, etiam erit matrimonium ea apposita. Adrianus dicit, quod uel illa conditio apponitur serio uel ioco. Si primum, dicit quod ibi est uerus consensus, ac proinde matrimonium. Si secundum, dicit quod non est matrimonium, quia non habuit consensum. Si denique non habuit consensum interiorem, quicquid apponatur non erit matrimonium. Si uero habuit consensum, erit matrimonium, esto apponat conditionem impossibilem. De hac conditione impossibili, Sanct. Thom. nihil dicit.

262 Cõditiones in matrimonio appositæ variæ.

DE aliis conditionibus dicit Sanctus Thom. quod uel conditio est de præsenti, uel de futuro. Si primum, uel est contraria bonis matrimonii, ut contraho tecum si fueris sterilis, & tunc non tenet matrimonium, siue sit turpis conditio, siue non.

non. Vel non eſt contraria bonis matrimonii, & ſic ſiue ſit honeſta, ſiue non, tenet matrimonium ſtante conditione. Videtur loqui. Sanct. Thom. contra illud capitu. ſed loquimur in foro conſcientiæ. Vel conditio eſt de futuro, & tunc ſi ſit neceſſaria, ut contraho tecum ſi ſol oriatur cras, eſt matrimonium. Quia iam habetur talis conditio pro appoſita ſaltem in ſuis cauſis, & ſic præſumitur de præſenti. Sed hoc non obſtante, ſi intentio contrahendi eſt pro craſtina die, ſolum ſunt ſponſalia de futuro. In foro tamen contentioſo præſumitur de præſenti. Si autem ſit conditio contingens, ſecundum Sanct. Thom. poſita conditione eſt matrimonium, & non appoſita non erit matrimonium: & hoc ſiue conditio ſit honeſta ſiue non. At ſecundum iura, ſi ſit conditio turpis, habetur pro non adiecta: ut ſi dicat, contraho tecum ſi occideris inimicum meum, & eſt matrimonium uerum. Ft hæc de his.

DE BIGAMIS.

263 Bigamus quis dicatur, & omnis bigamus est irregularis.

IGAMVS dicitur qui bis duxit uxorem, de quo quæritur an sit irregularis ad sacros ordines suscipiẽdos? Respon. quod duplex est bigamia. Quædam proprie dicta, de eo qui bis duxit uxorem, & de hac loquitur Paulus, Titum. 1. Oportet episcopum sine crimine esse unius uxoris uirum. Alia est bigamia interpretatiua & impropria, quæ habet idem impedimẽtum ac prima: ut si quis duxit uiduam. Nam una ratio quare bigamus expellitur ab ordinibus, est propter significationem, quia tale matrimonium non significat coniunctionem Christi & ecclesiæ. Quia Christus non habuit nisi unicam uxorem, unicam ecclesiam, eamque uirginem & incontaminatam. Alia est etiam bigamia similitudinaria, quando quis habens unam uxorem uiuam contrahit cum alia. Item est bigamus qui post uotum simplex castitaris, duxit uxorem. Et qui post susceptos ordines contraxit. Omnes isti sunt irregulares, & repelluntur ab ordinibus suscipiendis. Omnes tamen istæ irregularitates sunt de iure positiuo.

QVAE-

QVAERITVR, utrum irregularitas bigamiæ tollatur per baptiſmum? Fuit quæſtio inter Hierouymum & Auguſtinum, Hieronymo dicente quod tollebatur, quia manet noua creatura. Auguſtino uero dicente, quod non, quia baptiſmus ſolum tollit peccata, non alia uincula: ſicut nec tollit matrimonium. Hæc autem opinio Auguſtini allegatur a Gratiano. capitu. acutius. 26. diſtin. & omnes canoniſtæ tenent cum eo, & Sanct. Thom. Maio. uero tenet cum Hierony. Sed tenendum eſt cum Auguſtino. Quia ſignum eſt quod poſtquam quis bis contraxit, quod non continebit. Et etiam quia eſſet in illo matrimonio imperfecta ſignificatio coniunctionis Chriſti & eccleſiæ. At utrum poſsit eccleſia diſpenſare cum bigamo? Dico quod ſic, ſed non ſine magna cauſa propter uerba apoſtoli, 264

Irregularitas bigamiæ non tollit per baptiſmũ.

QVAERITVR, utrum copula carnalis ſuperueniens ſponſalibus de futuro, efficiat matrimonium? Sanct. Tho. diſtinguit. In foro conſcientiæ ſi non eſt conſenſus, non eſt matrimonium. In foro autem contentioſo, quia non eſt aliquod ſignum quod magis exprimat conſenſum quam copula, iudicabitur matrimonium: ut habetur in capit. is qui. Et in cap. uiti. de ſponſalibus. Sed quid ſi per ignorantiam credebat quod per 265

Copula carnalis ſuperueniẽs ſpõſalib⁹, an efficiat matrimonium.

ſponſalia erat iam uxor ſua, & iſto animo acceſsit ad illam & conſummauit matrimonium, alias non conſummaturus, an ſit matrimonium? Dico quod non. Et eſt expreſſa ſententia. Sanct. Thom. nihil enim conſenſui tam contrarium ac error. Item ante hoc non erat matrimonium, & non ſunt appoſita requiſita ad matrimonium, ergo.

266 Poſt acceſſum libidinosũ ad ſpõſam de futuro, cũ alia cõtrahens de pręſentive re contrahit.

QVAERITVR, ſi iſte talis acceſſerit ad ſponſam per ſponſalia de futuro, non conſummandi matrimonii gratia, ſed animo libidinoſo, ſi poſtea contrahat cum alia; an hoc ſecundum ſit uerum matrimonium? Reſpondeo, quod ſic. Quia primum non fuit matrimonium, quamuis papa illegitimauerit ſecundum in. c. is qui. de ſponſa. ſed hoc fecit Papa quia præſumpſit, quod primum fuit uerum matrimonium. Sed quid ille faciet, quia compelletur ab eccleſia manere cum prima? Et generaliter dubitatur quid faciet ille qui contraxit primo cum aliqua ſecrete, & conſummauit matrimonium nemine ſciente, et poſtea ſecundo contrahit cum alia publice; ſi compellatur ab eccleſia excommunicationibus ad manendum cum ſecunda, quid faciet: cum illa non ſit uere uxor? Reſponde. quod ſi ille poteſt contrahere matri-

matrimonium cum illa cum qua cogitur manere, debet contrahere. Si uero non potest ut in casu præsenti, malum remedium habet. Non enim habet aliud remedium nisi quod ferat patienter, nec apud Deum erit excommunicatus. Debet tamen uitare scandalum, & abire in aliam regionem, ubi poterit audire missam, et communicare manendo cum prima uxore.

SED mouet Sanct. Thom. dubium in. 4. d. 28. articulo. 2. 4. de eo qui post sponsalia de futuro accessit ad uirginem animo libidinoso, an talis teneatur eam ducere quia stuprauit uirginem? Et doctor sanctus concedit quod tenetur eam ducere postquam promisit, & si non potest eam ducere, debet eam dotare. Et addit quod hoc est uerum quando decipit eam, quod quidem est maxime notandum. Nam qui ultroneam uirginem corrumpit, non tenetur eam dotare: quamuis enim promiserit ei se ducturum eam in uxorem aliquando, ipsa tamen bene intellexit quod non debebat facere, quia erat magna inæqualitas inter eos. &c. 267

267 Post sponsalia de futuro libidinose corrũpens sponsam teneẽ eã ducere. Virginem vltroneã corrũpens non teneẽ eã dotare.

SEQVITVR DE MATRIMONIO Clandestino.

268
VAERITVR, an matrimonium clãdestinum sit uerum matrimonium. Respondetur quod talia matrimonia rata erant & uera quandiu ecclesia ea irrita non fecerat. Verum cum sancta Synodus Tridentina animaduertit prohibitiones de non sic contrahendo) propter omnium inobedientiam) iam non prodesse, & grauia peccata perpenderet quæ ex eis de clandestinis coniugiis ortum habebant, præsertim uero eorum qui in statu damnationis permanerent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio uiuunt. Cui malo cum ab ecclesia (quæ de occultis non iudicat, succurri non posit, nisi efficacius aliud remedium adhibeatur. Idcirco sacri Lateranensis Concilii sub Innocentio. 3. celebrati uestigiis inhærendo præcipitur in posterum antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parocho, tribus continuis diebus festiuis, in ecclesia, inter missarũ solennia publice denuntietur inter quos matrimonium sit contrahẽdum. Quibus denun-

tiationibus

tiationibus factis, si nullum legitimum oppo natur impedimẽtum, ad celebrationẽ matri monii in facie ecclesiæ procedatur, ubi paro chus uiro & muliere interrogatis & eorum mutuo consensu ĩtellecto, uel dicat. Ego uos in matrimonio coniungo in nomine patris & filii & spirit' sancti. uel aliis utatur uerbis iuxta receptũ uniuscuiusq; prouinciæ ritum. Quod si aliquãdo probabilis fuerit suspicio matrimoniũ maliciose impediri posse si tot præcesserint denuntiationes, tunc uel una tã tũ denuntiatio fiat, uel saltẽ parocho & duo bus uel tribus testib' præsentibus, matrimo-nium celebretur. Deinde ante illius consum mationẽ denunciationes in ecclesia fiãt, ut si aliqua subsunt impedimẽta, facilius detegã-tur, nisi ordinari' ipse expedire iudicauerit, ut prædictæ denuntiationes remittantur. Quod illius prudentiæ & iudicio, S. Synodus relinquit. Qui aliter quã præsente parocho uel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordi-narii licẽtia & duobus uel tribus testibus ma trimonium contrahere attentabunt, eos. S. Synodus ad sic contrahendum inhabiles red dit. Et huiusmodi cõtractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irri tos facit & annullat. Insuper parochum uel alium sacerdotẽ qui cum minori testiũ nume ro, & testes qui sine parocho uel sacerdote

huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes, grauiter arbitrio ordinarii puniri precipit. &c. Hæc omnia fere ad uerbū sumpsimus ex prædicto concil. Tridē. sessio 24. in decreto de reformatione matrimonii cap. 1. Vbi circa finem ordinat ut parochus habeat librum in quo coniugum & testium nomina, diemque & locum contracti matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat.

269 Accedens, ad spōsam ante benedictionem ecclesię nō peccat mortaliter.

QVAERITVR, an sit peccatum mortale post matrimonium publicum de præsenti accedere ad sponsam ante solennitatem nuptiarum, quod etiam uocatur matrimonium. Videtur quod sic, quia in cap. nostrates. 30. quæst. 5. est prohibitum. Et etiā quia uidetur quod sit quidam cōtemptus ecclesiæ. In contrarium est, quia talis utitur re sua. Caieta. facit de hoc quæstionem, & dicit quod non est peccatum. Patet, quia in lege naturæ non erat peccatum, & in iure non est prohibitum tanquam mortale. Nam in illo cap. nostrates. dicitur quod non seruare illas cōditiones non esset mortale: & est iam usus in multis partibus: ergo non est peccatum. Idem tenet Syluester uerbo, debitum coniugale parrapho. 9. & allegat Innocen. Antonium, & Hostiens. in cap. 1. de sponsalibus, Imo addit quod si timetur aliquod periculum,

lum, uel si differuntur uelationes, consulendum esset eis consummare matrimonium. Et quod hoc sit etiam de mente sancti Tho. patet, quia 4. d.28, ar.23. dicit quod si sponsus per uerba de futuro, petat debitum a sponsa, si illa credit quod ipse accedat cum affectu maritali, non peccat reddēs debitū: ergo multo minus si sponsus per uerba de præsenti, petat. Sic igitur dicendū est quod non est peccatum mortale: imo aliquando non erit nec ueniale. Notanda sunt tamen uerba concilii Tridenti. sessio.24. de reformatione matrimonii. ca.1. ubi sic dicitur. Præterea eadē sancta Synodus hortatur, ut coniuges ante benedictionem sacerdotalē in templo suscipiedam, in eadem domo non cohabitent, statuitq; benedictionem a proprio parocho fieri,: neque a quo quam nisi ab ipso parocho uel ab ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii sacardoti concedi posse &c.

QVAERITVR, utrum consensus coactus sufficiat ad matrimonium? V.g. deprehensus est iuuenis cum puella, & cogitur a parentibus puellæ contrahere cum ea, uel mortem subire, & ille ex metu cōsentiret interius (nā si non consentiret interius, non est dubium quin non sit matrimonium etiam si sine metu proferat uerba) an sit matrimonium? S. 270 Cōsensus coactus an sufficiat ad matrimonium.

Tho. 4. d. 29. arti. 2. & omnes doct. ponunt distin. de duplici metu. Quidam est metus cadens in uirum constantem, alius cadens in inconstantem. Constans autem uir ab inconstanti hoc distat, quod constans nunquã inducitur aliquo timore ad perdendum famam ut saluet omnes res suas, quia plus ualet fama quam res. At inconstans potius uult perdere famam quam diuitias, & uult incurrere maius malum ut euitet minus malum. Item uir constans non mouetur a paruo timore. sed a magno: ut a timore mortis, captiuitatis, seruitutis, & non a timore perdendi centum aureos. Inconstans uero uir opposito modo mouetur a paruo timore. Hoc supposito, est conclusio, Consensus coactus timore cadente in uirum constantem, impedit matrimonium: consensus uero coactus ex timore non cadente in uirum constantem, non impedit matrimonium. Patet cap. cum locum. Et cap. ueniens. Et capitu. consultationi. de sponsa. Et expresse in lege metu. ff. qui metus causa. Et cap. significauit. de eo qui duxit in matrimonium quam polluerat per adulterium. Scot. & etiam. S. Tho. uidetur dicere quod hoc est de iure naturali & diuino. quia in hoc sacramento requiritur maxima libertas, & metus in emptione & uenditione & aliis contractib⁹ impedit

pedit contractus, ergo & etiam hunc. Et Geneſis. 2. propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: ipſe adhærebit ſua uoluntate motus & non ab alio. Idem tenet Gabriel. Palude dicit quod hoc eſt ex inſtitutione eccleſiæ ſolum, quæ poteſt dirimere matrimonia inquãtum ſunt contractus quidam, quæ tamen ſecluſa inſtitutione eccleſiæ eſſent uera matrimonia. Hoc dicit. 4. d. 28. quæſt. 1. articulo. 3. Idem tenet Maioris. 4. d. 29. quæſt. 2. Vtrunque eſt probabile. Vocatur autem metus cadens in uirum conſtantem, metus mortis, cruciatus: ut dicitur in. c. cum dilectas. de his quæ ui metus ue cauſa fiunt. Metus ſtupri in muliere: ſi quis uellet eam opprimere ut contraheret, & ipſa hoc timens contrahit, nullum eſt matrimonium. Metus uinculorum, & ſeruitutis. De ſeruitute habetur in lege. iſti quidem. ff. qui metus cauſa. Et inſtit. tit. eo. parrapho. 1. 2. & 3. De uinculis habetur in. l. nec timorem. ff. eodem titu. Et etiam metus eorum malorum quæ iſtis æquiparantur. Sed quæritur, ſi quis contraxit metu cadente in uirum conſtantem, & poſtea conſummauit copulam, an ſit matrimonium? Dico quod ſi conſentit uoluntarie, eſt matrimonium. Si uero non conſentit, non eſt matrimonium.

QVAE-

271 Parẽtesnõ posśũt cogere filios ad matrimonium.

QVAERITVR, an parentes posśint cogere filios suos ad matrimoniũ non expectato eorum consensu? Resp. quod non. Quia matrimonium est actio personalis & requirit proprium consensum. Possunt tamen parentes ante legitimam ætatem filiorum pacisci pro eis: & si illi quando uenerint ad legitimam ætatem non contradixerint, sponsalia reputantur: quia patres sunt procuratores eorum. Sed utrum filii teneantur obedire parentibus in matrimonio, accipiẽdo quas parenres mandant, uel an peccent mortaliter contrahentes sine consensu parentum? Respond. quod liberi contrahentes sine consensu parentum (imo etiam ipsis inuitis) non peccant mortaliter secluso scandalo. Quia licet teneantur eis obedire, non tamẽ in matrimonio, in quo uno sunt domini sui. Et si aliquæ leges dicant contrarium, sicut lex de Toro quæ mandat quod tales exhæredentur. Dico quod leges ciuiles non habent uim circa matrimonia nisi sint acceptatæ in iure canonico, hæc autem non est acceptata: imo nec in foro contẽtioso iudicatur secundum eam. non est dubiũ. Vide de hoc Gouar rubi. 2. parte de sponsalibus. c. 3. parrapho 8.

272 Error personæ quãdo impe-

QVAERITVR, utrum error personæ impediat matrimonium? Respon Magi. 4. d. 30. & omnes dicunt quod sic. Error personæ ut in Iacob.

in Iacob .. Error conditionis perſonæ : ut ſi puto me contrahere cum libera & cõtraho cum ancilla, non tenet matrimonium. Error perſonæ impedit de iure naturali, quia tollit conſenſum. Iacob enim non conſenſerat in Liam. Error conditionis impedit iure poſitiuo, ut patet in ca. propoſuit. de coniugio ſeruorum. Factum eſt autem hoc ab eccleſia rationabiliter. Quia contrahens cum ſerua, manet quodammodo ſeruus, & filii manent ſerui : non eſt autem æquum quod quiſpiam ſine culpa ſua puniatur tam graui pœna. Alii errores qualitatis, & fortunæ, non impediũt matrimonium : ut ſi putem eam pulchram & eſt deformis, diuitem & eſt pauper, ſanam & eſt ægra, bonam & eſt mala, &c. Si uero ſeruus putet ſe contrahere cum libera, et illa ſit ancilla, tenet matrimonium : ut dicit Sanct. Thomas in additionibus quæſtio. 52. articu. 1. ad primum.

diat matri monium.

QVAERITVR, an uſus matrimonii propter ſolam delectationem ſit peccatum? Reſpondeo ſecundum omnes quod ſic. Quia omnis actus qui non habet bonum obiectũ eſt malus, ſed talis actus non habet bonum obiectum (nam delectatio cum ſit quoddã naturale, nullum obiectum bonum dicit) ergo ille actus non eſt bonus : & ſic ſaltem erit otioſus, & per conſequẽs uenialis : cum ſecun- 273

Matrimonii vs⁹ propter delectationem eſt peccatũ veniale.

secundum. S. Tho. non detur actus indifferens in indiuiduo. Item talis actus est abusus matrimonii, ergo est peccatum. Antecedens patet, quia matrimonium non fuit institutum ad illud, sed ad generandam prolem. Idem est de eo qui comedit propter solam delectationem: quia comestionis finis non est ille, sed sustentatio.

274 Vsus matrimonii ad vitādā tētatiōnē, an sit peccatum.

QVAERITVR, utrum usus matrimonii propter uitandam tentationem carnis in se ipso, sit peccatum? Sanct. Thom. 4. d. 31. quaestio. 2. articul. 2. dicit quod est ueniale. Quia non fuit adhoc institutum sed ad bonum fidei, puta ad reddendum debitum uel ob prolem generandam. Et haec est opinio fere omnium sanctorum super illud. 1. Corinthi. 7. Hoc autem secundum indulgentiam dico: quia indulgentia est de peccato ueniali. Sed forte intelligendus est Sanct: Thom. ut ait Palu. quando habet alia remedia ad sedandam passionem: puta orationem, uel ieiunium, &c. Si uero non sit aliud remedium, licitum erit accedere propter illum finem. Idem dicendum est de illo qui accedit propter abundantiam seminis quae impedit sanitatem, de quo Sanct. Tho. ubi supra ad ultimum, dicit quod est ueniale. Albertus autem dicit quod est licitum sic accedere.

QVAE-

QVAERITVR, an abusus uxoris sit peccatum mortale? Respondet. Sanctus Thom. quod si sit extra uas fœmineum, est mortale: & non est dubium de hoc. Si autem sit intra uas dubitant doctores an si fœmina supergrediatur uiro sit mortale? Caietanus ait quod si ex hoc impeditur generatio, est mortale. Et ita dicunt omnes doctores. Albertus magnus dicit quod potest isto modo sequi generatio. Quia matrix non solum est receptiua, sed & attractiua: & ideo credo quod non est mortale. Et idem putat Syluester uerbo, debitum coniugale. parrapho. 4. Dicit tamen quod tales sunt grauiter reprehendendi. 275 Abusus uxoris peccatum est.

QVAERITVR, an oscula, amplexus, & tactus inter uirum & uxorem sint peccatum? Respond. secundum Caieta. & Syluestrum, & omnes alios bene sentientes, quod omnes prædicti actus quantuncunque uideantur impudici, si ultimate ordinantur ad copulam, non sunt peccata. Et etiam si non ordinentur ad congressum ipsum, non erunt mortale, dummodo fiant sine periculo pollutionis extra uas. Si enim sunt cum tali periculo, erunt mortale. Sine illo autem uel erunt ueniale, uel nullum peccatum. Aduertant in hoc confessores nec sint nimis soliciti in interrogatione horum 276 Oscula & tactus coniugatorū non sunt peccata mortalia.

quæ

quæ inter coniuges fiunt. Nec curent quod confiteantur de his uenialibus: melius est enim quod ea fileant. Et admonendi sunt coniuges quod non tenentur illa confiteri; nisi quando sunt mortalia. Et instruantur quando cõmittunt mortale, & quando non.

QVAERITVR, utrum coniuges teneãtur reddere debitum sub pœna peccati mortalis? Respondeo, secundum omnes quod sic. Quia corpus uxoris est uiri, & ecõntra, & ob id iniuriam facit qui negat alteri quod suum est. Et si quidem uir periclitetur de incontinentia, debet uxor reddere statim debitum: quia esset periculum in mora. Si autem non sit hoc periculum, non est mortale si per aliquod breue tempus differat. Neuter tamen coniugum tenetur reddere debitum cum detrimento salutis, uel propriæ personæ. Vnde si sit maritus leprosus, aut cũ morbo gallico, si est periculum iudicio medicorum, non tenetur reddere. Quia licet ca. 2. de coniugio leproso. dicatur quod non potest mulier sana relinquere maritum leprosum, & quod tenetur reddere debitum: tamen intelligendum est quando hoc potest fieri sine infectione ipsius uxoris:

278 QVAERITVR, utrum quando mulier patitur menstruum, & sanguinis fluxum, possit uir petere debitum, & illa teneatur reddere?

Vir accedes ad vxorem men-

dere? Videtur quod non. Quia in lege ueteri erat prohibitum, & Hieronymus dicit super Esaiam. 44. quod si conceptio fiat tempore menstrui, proles nascitur leprosa, maculosa, & debilis, quod & approbant naturales, ergo. S. Tho. 4. d. 32. q. 2. arti. 2. dicit duo. Primo quod in lege ueteri erat mortale, nam erat præceptum in contrarium, Leuitici. 18. Secundo dicit, quod præceptum illud partim erat cæremoniale, & partim morale: & ideo etiam nunc obligat ex ea parte qua est morale, & ex damno quod sequitur in prole. Pro huius igitur declaratione ponit. S. Tho. distinctionem. Duplex est sanguinis fluxus in mulieribus. Quidam innaturalis & perpetuus, sicut erat ille quem patiebatur mulier quæ tetigit fimbriam Christi. Et si uxor talem fluxum patiatur, licitū est quod reddat & petat debitum. Quia melius est quod sequatur foetus defectuosus quam quod nullus sequatur. Alius est fluxus naturalis, qui prouenit in quolibet mense. Et tunc non debet exigere, quia postea manet tempus. Si autem uir nesciens illud, petat debitum, respondeat ipsa quod non bene habet. Non tamen debet dicere se menstruatam esse (ut ait S. Tho.) quia uiri faciliter ægre ferunt illud & concipiunt horrorē de mulieribus, & ne hoc sequatur debent

potius

struatam an peccet mortalit.

potius hoc tacere mulieres, uel alia uia se excusare: quia debet dari opera ut inter eos amor crescat. Tamen si maritus instet, illa non multum repugnet, sed reddat debitum propter periculum corruptionis in uiro. Et quoniam non est certum quod ex tali concubitu sequatur proles infecta, uel si sequatur hoc erit raro: ideo maritus accedens ad uxorem menstruatam, uel illa petens ab eo debitum, non peccant mortaliter quicquid dicat Siluest. sed erit peccatum ueniale, ut dicit Caietanus in summa, & Palu. Et ita tenendum est.

279 Sponsa ante ecclesiæ benedictione non tenetur reddere debitum spōso petenti.

QVAERITVR, an sponsa ante benedictionem ecclesiæ teneatur reddere debitum marito petenti? Respon. quod infra duos menses ante benedictionē ecclesiæ post matrimoniū de præsenti non tenetur reddere debitum. Quia dantur illi ad hoc quod si uoluerit religionem ingredi, intret. Nec etiam post illos duos menses tenetur reddere ante benedictionem ecclesiæ: sicut nec tenetur marito petenti in ecclesia. Quia utrūque est prohibitum.

280 Accedere ad uxorem in festo an liceat.

IN magnis festiuitatibus dicunt sancti, quod non debent conuenire inuicem: quia oportet uacare diuinis. Si tamen de facto conueniant, licet sit aliqua irreuerentia, non tamen est mortale, & sancti consulunt quod

melius est: Vir autem qui habuit rem cum propria uxore nocte præcedente communionem, melius faciet non communicando illo die: sed differat in alium diem, & idem de uxore. Si autem communicent, non erit mortale, sed ueniale propter irreuerentiam.

In loco autem sacro non licet accedere ad propriam, quia pollueretur ecclesia. Tēpore tamen belli quando morantur in ecclesia per multum tēpus, dicit Caieta. opusc. 16. quæst. &. 14. dubio. 4. & Palu. 4. d. 32. quod non licet ullo modo accedere ad suam etiā uxorem. Maio. ait quod illo tunc licet. Et Syluester dicit quod si timeatur corruptela in uiro, liceret uxori reddere ei debitum. Hoc est probabile & forte uerum. Sed opinio Caietani est securior. 281

Accedere ad suā uxoré in ecclesia tépore belli, an liceat.

Qvaeritvr, utrum coniuges possint uouere continentiam? Respon. Primo quod hoc non expedit si sint in iuuentute propter periculum. Secundo dico quod si ex mutuo consensu hoc fecerint, licitum est, & uotum tenet. Sed utrum alter solus possit uouere? Dico quod male faciet, quia est in iniuriam alterius. Sed quæritur, an si fecerit uotum uir, possit nihilominus reddere debitum. S. Thó. in additionibus ad tertiā partem. q. 53. articu. 1. 4. dicit quod tunc tenetur reddere, quod licitum est ei exigere: cū Paulus dicat, 282

Coniuges an possint cōtinentiā uouere.

 nolite

nolite fraudare inuicem. Et non debet uir ponere se in tali statu, quod non sit potens releuare uxorem ab onere petēdi debitum. Caieta.lib.16. quæstionum.q.16.dicit quod tale uotum tenet. Et uir non potest petere, licet tamen & tenetur reddere. Idem dicit Palu. Sed mihi magis placet opinio. S. Tho. Et ita tenendum est.

283 In matrimonio rato nō consummato a possit papa dispensare. 325.

QVAERITVR, utrum papa possit dispensare in matrimonio rato non consummato? Communis opinio canonistarum est, quod potest, & quod sic dispensati possunt transire ad secūdas nuptias ex iusta & rationabili causa ad petitionem amborum coniugum. Hoc Ioannes Andreas super cap. ex publico in suis nouellis. Et Archidiaco. in capi. quapropter.27,q.2. Et Benedictus in capit. ex publico. Syluester allegat pro hac opinione summam Angelicam. S. Antoninus.3.p.titu. 1.ca.22. uidetur esse cum canonistis, & dicit se legisse bullas Martini quinti, & Eugenii.4 in quibus dispensatum est circa hoc. Et Caiet. quodlibet.1.q.13.tenet quod papa potest dispensare. Hæc opinio uidetur probabilis, sed malo tenere cum opinione communi, quod papa non potest dispensare. Nam Paulus dicit.1. Corinth.7. His autem qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio non ego sed dominus, uxorē a uiro non recedere. Et Mat

thæi.

thæi.19. Quos Deus coniunxit homo non ſeparet. Et cũ Chriſtus dixerit ibidem quod non licet uxorem dimittere, niſi propter fornicationem, iam inueniretur alia exceptio, ſcilicet diſpenſatio papæ. Teneamus igitur cum tota caterua theologorum quod papa non poteſt diſpenſare in matrimonio rato. Vide Syluestrum uerb. Diuortium. §. 1. & 4.

QVAERITVR, de impedimentis matrimonii. Sunt quidem aliqua quæ impediunt matrimonium, tamen ſi fiat, factum tenet: ut eſt tempus in quo matrimonium fieri prohibetur, & tamen ſi fiat in diebus prohibitis, factũ tenet. Alia ſunt impedimenta quæ impediunt matrimonium faciendum & dirimunt factum: & hæc ſunt ſexdecim in his uerſibus contenta. Error, conditio, uotum, cognatio, crimen. Cultus diſparitas, uis, ordo, ligamen, honeſtas. Si ſis affinis, ſi forte coire ne quibis. Hæc facienda uetant connubia, facta retractant. Agamus igitur de his omnibus. 284 Impedimẽta matrimonii duplicia quædã dirimentia alia impedientia.

QVAERITVR, an ſi fuerit aliquis impotens ad concubitum, teneat matrimonium cum illo? Reſp quod duplex eſt impotentia. Quædam perpetua, & hæc tam in uiro quã in fœmina irritat matrimonium: ut ſi ſpado contrahat matrimonium nõ tenet, ut in.c.1. 285 Impotentia perpetua dirimit matrimonium.

de frigidis & maleficiatis. Si autem post matrimonium superueniat impedimẽtum, non irritat matrimonium. Nam quod semel fuit matrimonium, semper erit firmum. Et hoc impedimentum iure naturali irritat matrimonium: sicut iure naturali prohibẽtur duæ fœminæ contrahere inuicem. Sed quomodo cognoscetur, an talis impotentia sit perpetua? Respon. quod debent esse per triennium iuncti, & dare operam rei uxoriæ: & si post triennium constet de impotentia alicuius, debẽt separari: ut habetur in cap. laudabile in illo titulo. Sed si statim possit agnosci quod sit impotentia perpetua, statim debent separari. Vide Siluestrum uerbo matrimonium. 8. parrapho ultimo.

286 Pueri ante decimum quartũ annum non possũt cõtrahere.

QVTERIVS AR, de pueris habentibus quidẽ usum rationis, an possint contrahere ante decimumquartum annum? Respon. quod non. Quia est determinatio ecclesiæ quod pueri ante decimumquartũ annum, & puellæ ante duodecimum non possint contrahere: ut patet in. c. puberes. & cap. continebatur. de desponsa. impube. quod fuit determinatum propter rationem Arist. dicentis, quod ante illam ætatem non sunt habiles ad generandum. Si tamen ante prædictam ætatem contrahant, quamuis non sit matrimonium; sunt sponsalia, ex iuris dispensatione,

ne, & tenentur postea contrahere, ut patet in ca. unico de despon. impube. lib. 6. Si autẽ parum ante ligitimam ætatem contrahãt & consument matrimonium, ut puta uir in anno. 13. & fœmina in. 11. erit uerum matrimonium: ut habetur in ca. de illis. 2. de desponsatione impube. Et etiam citra iuris determinationem, patet quod sit ibi uerum matrimonium, quia illa erant sponsalia, & copula superueniẽs facit matrimonium, ergo. Et si sint iam habiles ad generandum, etiam si non consumauerint, erit matrimonium, malitia ætatem supplente, ut etiam ait textus. Sponsalia uero ex iuris dispositione possunt celebrari in septennio, & etiam si sint prope septennium: ut tenet S. Tho. 4. d. 27. & est communis opinio, licet Panormita. teneat contrarium.

Sponsalia circa sep-teniũ celebrari possunt.

Sequitur aliud impedimẽtum scilicet maleficium, quod aliquando arte dæmonis (de quo ait Iob quod non est potestas super terram quæ comparetur ei) inuenitur inter coniuges. Potest enim maritum reddere frigidum, & facere ne possit membrum arrigere, & impedire decisionem seminis applicando actiua passiuis. Quamuis posset esse tantus amor inter coniuges, quod eorum calor præualeat, & superet ea quæ dæmon apponit ut infrigidet. Vnde dicit

287 Maleficiũ & ligamen ĩpedit matrimoniũ.

 Albertus

Albertus magnus, quod ista maleficia maxime contingunt circa rusticos.

288 QVAERITVR, ergo an hoc ligamen impediat matrimonium? Resp. quod si hoc contingat post matrimonium factum non impedit. Si uero ante matrimonium, tunc si est perpetuum impedit, si autem sit temporale non impedit. sic habetur in cap. ultimo de frigidis. Cognoscetur autem hoc maleficium si posit cum aliena & non cum propria. Et debent simul habitare per trienium, & si non posint conuenire, tunc reputabitur maleficium perpetuum.

289 QVAERITVR, an amentia seu furia impediat matrimonium? Resp. quod amentes non possunt contrahere, & si contrahant, matrimonium non tenet. Quia ad matrimonium requiritur consensus & usus rationis, quo illi carent. Item nemo se potest ad aliquid obligare nisi uoluntarie & libere, isti autem non habent libertatem arbitrii, ergo. Ad irritandum uero matrimonium nõ sufficit quod amentia præcesserit, uel sequatur ipsum matrimonium: sed requiritur quod sit amens tempore quo contrahit: Si autem post matrimonium contractum uir inciderit in amentiam, non dirimitur matrimonium: & puto probabilissimum quod tunc non teneatur uxor reddere debitum

Amẽtia & furia an ĩpediat matrimoniũ.

marito

marito petenti, quia non libere petit, nisi timeat corruptelas alias uiro & quod quærat alienas.

290 Quaeritur, de impedimento criminis quod est incestus, an si quis cognouit aliquã, & postea contrahit cum sorore eius, teneat matrimonium. Res. quod crimen incestus dupliciter impedit matrimonium. Vno modo propter affinitatem, quia est affinis illius cum qua contrahit intra quartum gradum: & de hoc dicemus infra. Alio modo habet impedire matrimonium ex hoc quod cognouit consanguineam eius cum qua contrahit, & de hoc quærimus utrum tale crimen incestus impediat matrimonium? Respon. S. Tho. in additio. q. 58. arti. 4. quod si quispiam cognouit consanguineam uxoris ante matrimonium contractum, & etiam post spõsalia, debet matrimonium separari propter affinitatem quam contraxit cum sua sponsa cognoscendo consanguineam eius. At si talis incestus sequatur post matrimonium iam contractum & consummatum: non dirimit illud: sed in pœnam peccati, non potest uir petere debitum a propria uxore, & si petat peccat mortaliter: nec uxor tenetur ei reddere debitum. Si tamen uxor petat, ille tenetur reddere. quia uxor non debet puniri pro peccato uiri. Habentur de hoc plura

Crimẽ incest⁹ impedit matrimonium.

capita, in titulo, Si quis cognouerit consanguineam uxoris suæ. Et 32.q.7. cap. si quis uiduam.&c.c. qui dormierit. & cap. concubuisti. Verum est quod si quis ignorans esse consanguineam uxoris suæ, accederet ad eam, quod poterit petere debitum ab uxore; quia illud non fuit peccatum incestus, sed fornicationis. Hoc dicunt docto. & Palu. 4. dist. 34. q. 1. ar. 2. Idẽ etiã dicendum est si mulier cõcubuit cum consanguineo mariti intra quartum gradum: eadem enim pœna punietur qua maritus, scilicet quod non poterit exigere, & tenebitur reddere debitum.

291 QVAERITVR, an causa fornicationis possit uir uxorem dimittere? Respon. quod sic. Est enim expressum in euangelio. Mat. 19. & est secundum ius naturale, quia oportet quod maritus sit certus de prole sua, quod non potest certo sciri si sit adultera uxor. Item quia matrimonium sit contractus, & dant sibi inuicem fidem coniuges, ergo altero frangente, alius remanebit liber. Excipiuntur aliqui casus ab hac regula. Primus si ambo commiserint adulterium, quia iam est ibi recompẽsatio. Iste casus & alii sequentes sunt expressi in iure. 32. q. 6. per totam. Secundus si maritus propriã uxorem prostituerit pro pecunia, uel alia re. Hic ponitur in capitu. discretioni. de eo qui

Fornicãtẽ vxorẽ potest dimittere maritus nisi in quibus casibus.

qui cognouit consanguineam uxoris suæ. Addit Palude, quod idem est iudicium, si ipse maritus uiderit & non prohibuerit. Tertius ubi uxor putans secum uiro congredi, decepta est ignoranter, aut contraxit putans esse mortuum. Hoc habetur in .c. cum per bellicam. 34. q. 1. & 2. & ibidem cap. in lect. Quartus si fuerit ui oppressa, ut habetur in ca. proposito. 32. q. 5. Quintus si uir postquam reconciliatus est uxori, cognouerit eam: tunc non poterit eam relinquere, ut dicitur. 32. q. 1. cap. 1. & 2. & in l. crimen. C. de adulteriis. Sextus si uxor infidelis ab eo repudiata contraxerit cum aliquo, & postea ueniāt ambo ad fidem, debent iterum conuenire, extra de diuortiis cap. gaudemus parrapho ultimo.

QVAERITVR, an uir teneatur dimittere uxorem adulteram? 292 Respon. quod non, sed potest cum ea manere: nisi uxor sit adeo incorrigibilis quod ratione scandali ne maritus in peccatis eius uideatur consentire: tunc enim tenetur ab ea separari. Hæc uero separatio ab uxore adultera, quo ad torum quidem potest fieri sine iudicio ecclesiæ, quo ad habitationē uero non. Ita tenent omnes doct. Limitat tamen Syl. uerbo. diuor. 8. quod illud est uerū quando adulterium est occultum, si enim sit notum quod adultera illa

Vir quando tenetur vxorem adulterā dimittere.

cum

cum mœcho plures dies habitauerit, tunc ſine licentia eccleſiæ poteſt ab ea ſeparari quoad hibitationem. Patet ex cap. ſignificaſti de diuortiis: ubi eſt caſus expreſſus. Idem tenet Ioan. Andre. in cap. plerunq;. de donationibus inter uirum & uxo.

293 Ordo impedit matrimoniū.

QVAERITVR, an ordo impediat matrimonium? Reſpon. quod ſic, ſed ſolum de iure poſitiuo. Vnde etiam dicit. S. Tho. quod papa ex rationabili cauſa poteſt diſpenſare. Nec Græci ſacerdotes utentes uxoribus, faciunt contra ius diuinum. Dico igitur quod ſacerdos, diaconus, & ſubdiaconus, non poſſunt contrahere, quia eſt prohibitum ab eccleſia. Si autem contrahant, matrimonium eſt ipſo facto nullum. Si uero poſt matrimonium ratum quiſpiam ordinetur, non dirimitur matrimonium, ſed tenetur manere cum uxore: ut patet in extrauagante antiqua Ioan. 22.

294 Occidens vxorē vt contrahat cum cōcubina, non poteſt cū ea contrahere.

QVAERITVR, an ſi quis occiderit propriam uxorem ut contrahat cum concubina, matrimonium ſit ualidum? Reſpon. quod tale matrimonium eſt irritum & nullum ex determinatione eccleſiæ in. c. ſuper hoc. de eo qui duxit in matrimonium quam polluerat per adulterium. Sed ſi e contrario uxor uirum occiderit, ut contrahat cum adultero, matrimonium tenebit: quia in iure de

hoc

hoc nihil eſt cautum. Si uero aliquis dederit fidem concubinæ, quod uxore mortua contrahet cum illa, non poteſt contrahere cum ea. Vide iura in illo titulo, de eo qui duxit, &c. At ſi quiſpiam occiderit uxorem deprehenſam in adulterio, peccat mortaliter ſecundum S. Tho. quamuis iura hoc non puniant. Si uero talis adultera ſit iam a iudice damnata ad mortem, poterit maritus eam occidere ſicut lictor: quicquid dicant canoniſtæ. Non poteſt tamen maritus ad hoc cogi ſicut lictor. Occidens vxorem in adulterio deprehenſam peccat.

QVAERITVR, utrum uotum impediat matrimonium? Reſ. quod duplex eſt uotum. Quoddam eſt ſolenne, alterum uero ſimplex: Votum ſolēne impedit contrahendum & dirimit contractum. Votum autem ſimplex impedit contrahēdum, ſed non dirimit contractum. Sunt de hoc multa iura expreſſa in titulo de uoto. Et qui poſt uotum ſimplex caſtitatis contraxit, peccat quotieſcunque exigit debitum: poteſt tamen reddere non ſolum quando uxor petierit, ſed etiam quandocunque ſibi uidebitur honeſtum accedere ad eam, aut quando ſenſerit quod ipſa uult, aut quod eget aut quod eſt periculum incontinentiæ: ut dicit Sanct. Tho. in addi tionibus, quæſtio. 83. articu. 1. ad quartum. 296 Votū ſimplex & ſolēne impedit matrimonium, ſed diuerſimode.

QVAE-

296 Fidelis cũ infideli cõ trahere nõ potest.

QVAERITVR, an cultus disparitas (hoc est infidelitas) impediat matrimonium? Respondeo, quod inter infideles sunt uera matrimonia. Et ita tenent omnes, & est determinatio ecclesiæ in cap. gaudemus. de diuortiis. Secundo dicit S. Tho. quod inter infideles non est tam perpetuum, & tan dissolubile matrimonium, sicut inter fideles: quia non est sacramentum, ac proinde nec confert gratiam: sed est quidam contractus humanus. Si autem contrahat fidelis cum infideli matrimoniũ nullum est de iure positiuo, quia est prohibitum ab ecclesia: ut patet in conc. Tole. 4. c. 61. & in conc. Agaten. c. 67

297 Cognatio carnalis in quibus gradib^9 impediat matrimonium.

QVAERITVR, an cognatio carnalis impediat martrimonium? Respon. primo quod iure naturali prohibiti sunt parentes contrahere cum liberis. Nam omnes homines, etiam gentiles damnant talia conubia: nec de hoc quispiam dubitat. Et sunt egregiæ rationes assignatæ in sacra scriptura. Vide S. Tho. & etiam cum aliis descendentibus, &c. Item in primo gradu transuersa. inter fratres & sorores, probabile est quod est contra ius naturale. Prohibiti uero sunt ab ecclesia quatuor gradus, qui irritant matrimonium: ut patet in cap. non debet. de consanguinitate & affinitate. Fuerũt antiquitus prohibiti septem gradus: ut patet. 35. q. 5.

Papa tamen potest dispensare in gradibus qui non sunt prohibiti iure naturali: ut sit pax inter familias, uel ob confœderationem regnorum, uel ob aliā rationabilem causam. In.4. autem gradu causa rationabilis est quod ipsi contrahentes petant. Dispensatio tamen in gradibus iure humano prohibitis fieri solita, successit causa quæstus: nihilominus tenet. De computatione consanguinitatis uide Syluestrum, & alios.

Impedit etiam matrimonium affinitas, usque ad quartum gradum: ut patet in cap. non debet de consanguinitate & affinitate. Et non solum affinitas inter consanguineos uxoris, sed etiam inter consanguineos scorti, & concubinæ meæ. Quamuis (ut credo) hæc ultima affinitas contrahatur propter ius humanum & non ex natura rei ut prima. Est autem regula ad conputandum affinitatem quod in eodem gradu sum affinis Petro, in quo uxor eius est mihi consanguinea. 293 Affinitas vsque ad quartū gradum impedit matrimonium.

De impedimento publicæ honestatis causato ex sponsalibus de futuro, dico quod est uinculū inuentum ab ecclesia, quæ decreuit, quod per hoc quod aliquis contraxit sponsalia cum Maria, nō posit cōtrahere cum consanguinea eius usq; ad quartū gradū. Et impedit matrimoniū eodē modo ac affinitas: ut patet in ca. ex sponsal. de sponsalibus lib.6. 299 Publica honestas ex spōsalibus impedit matrimoniū vt affinitas.

Quæritur,

300 Parentes an teneantur alere filios illegitimos.

QVAERITVR, an parentes tenantur alere filios illegitimos? Res. quod non est dubitandum quin tam pater quam mater teneãtur alere filios qui nondum attigerunt usum rationis. Quia omnes gentes putant damnabile relinquere filios in ætate infantili, in qua non possunt sibi uictum quærere. Et si exponant eos ut ab aliis alantur, uidetur certe quod peccent mortaliter. Secundo dico quod considerando prædictos filios postquam habent usum rationis, est distinguendum. Nam quidam filii illegitimi sunt qui uocantur naturales, soluti cum soluta, suscepti ex concubina. Alii sunt ex concubitu dãnato, ut suscepti ex adultera, uel moniali, qui uocãtur spurii. Et in iure determinatur, quod parẽtes teneantur alere primos filios qui habentur a concubina tanquã ab uxore. Alios uero filios spurios non tenentur parẽtes alere. Et in pœnam illius damnati coitus prætereuntur in testamentis, ut homines ab huiusmodi concubitu pessimo arceantur.

301 Amicus cui pater reliquit bona pro filio spurio, tenet. illa ei dare & spurius licite recipit.

SED quid de casu qui sepe est in usu, ego habeo filiam spuriam quam non possum instituere hæredem, quia leges hoc uetant, uoco amicũ meum, & constituo eum hæredẽ tali pacto, quod omnia bona det filiæ meæ: utrum talis amicus teneatur dare bona illa filiæ? & utrum filia cum bona conscientia possit

poſsit ea retinere, accipere & poſsidere, poſtquam lege municipali prædicta bona ſunt uallata? Reſp. quod omne promiſſum eſt de iure naturali adimplendum, & ideo talis amicus in foro conſcientiæ tenetur dare ea bona filiæ meæ: ſi rex illa non confiſcauerit: & illa licite recipiet, & poſsidebit licite in foro conſcientiæ, non eſt dubium.

QVAERITVR, an cognatio ſpiritualis 302
impediat matrimonium? Cognatio iſta ſpiritualis diffinitur a.S.Th.& aliis, quod ſit propinquitas quædam orta ex hoc quod aliquis confert ſacramentum uel tenet aliquem ad ſuſcipiendum ſacramentum, baptiſmi ſcilicet, uel confirmationis. Triplex eſt igitur cognatio ſpiritualis. Quædam quæ uocatur paternitas, quæ eſt inter regenerantem & regeneratum: & capio regenerationem, ut ſe extendat ad confirmationem, nam in propoſito idem eſt iudicium de confirmante & de baptizante: & talis non poteſt contrahere cum baptizato, uel confirmato, & cum uxore eius iam ab eo cognita, & cum filiis eorum. Secunda uocatur cõpaternitas, quæ eſt inter patrem ſpiritualem, & patrem naturalem & matrem naturalem, Vide capit primum de cognatione legali. libro .6. ubi omnia iſta ponuntur.

Cognatio ſpiritualis ĩpedit matrimoniũ.

COGNATIO legalis contrahitur per hoc 303
quod

quod quis adoptat ſibi filium. Et ſunt duæ ſpecies huius cognationis, ſcilicet paternitas, & fraternitas. Paternitas contrahitur inter adoptatem & filium adoptiuum, qui quidem non poſſunt contrahere. Fraternitas uero contrahitur inter filios naturales adoptantis, & inter adoptiuum. Et etiam impedit matrimonium ſ. filius adoptiuus tranſit in poteſtatem adoptantis: ſed ſi non tranſit (quod fit quando adoptans moritur, uel quando adoptatus emancipatur ab adoptante) tunc poteſt contrahere cum filiabus adoptantis, ut patet in cap. ſi qua. de gnatione legali.

Cognatio legalis impedit matrimoniũ.

204 QVAERITVR, an omnes illi & ſoli conſanguinitatis & affinitatis gradus qui Leuiti. 18. exprimuntur, poſsint impedire matrimonium contrahendum & dirimere contractum. Reſpondetur negatiue quod nec omnes illi, nec illi ſoli. & ita firma fide tenendum eſt. nam in concilio Triden. ſeſsio. 24. can. 3. hoc diffinitur his uerbis: Si quis dixerit eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus qui in Leuitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum & dirimere contractum, Anathema ſit.

305 QVAERITVR, an in eccleſia catholica ſit authoritas & poteſtas ad condendum de nouo aliqua legitima impedimenta quæ impediant

diant matrimonium contrahendum & dirimant contractum. Similiterq; habeat potestatem deponendi & annullandi ea impedimenta, quæ olim legitime impediebant matrimonium contrahendũ & dirimebant contractum. Respondetur affirmatiue, & ita firma fide tenendum est, sic enim diffinitur in illo. 3. Cano. his uerbis. Si quis dixerit non posse ecclesiam in nonnullis illorum Leuitici impedimentis dispensare aut constituere ut plures impediant & dirimant, Anathema sit. Item probatur quod ecclesia catholica prædictam habeat potestatem. Nam olim consanguinitas impediebat & dirimebat matrimonium usque ad septimum gradum, postmodum autem fuit ordinatum & stabilitum ut non impediat nisi usque ad quartum gradum, ut habes de consanguinitate & affinitate capitu. quare. Item olim usque ad Concilium Tridenti. affinitas ex fornicatione contracta, impediebat & dirimebat matrimonium usque ad quartum gradum. At uero nunc post Concilium prædictum, non impedit nec dirimit nisi usque ad secundũ gradum, ut habes sessione propius allegata. c. 4. Itẽ cognatio spiritualis quæ nascitur ex administratione sacramẽti baptismatis & sacramẽti cõfirmationis olim per tres gradus matrimoniũ impediebat. At iã post præallegatũ

concilium, dumtaxat in duobus gradibus matrimonium impedit & dirimit, ut habes in loco nunc præallegato. cap. 2.

Item publicæ honestatis iustitia quæ ex spōsalibus de futuro oriebatur impediebat & dirimebat matrimoniū, etiam si essent inualida sponsalia, dum tamen inualidatio illa non proueniret ex defectu consensus contrahentium. At uero post Triden. Conc. c. 3: loco citato nihil impediunt, si sint inualida, Vndecunque inualidatio fuerit orta.

Item publicæ honestatis iustitia quæ olim per plures gradus impidiebat & dirimebat matrimonium, iam nunc ut patet in. c. illo. 3. proxime allegato, nō excedit primum gradū.

Item clandestinus matrimonii contractus temporibus ante actis non dirimebat matrimonium sic contractum, nunc iam dirimit ipsum ut sancitum est in eodem Concilio, & sessio. de reformatione matrimonii. ca. 1. Habet ecclesia potestatem & autoritatem ad condēdum de nouo legitima impedimenta quæ & impediant & dirimant matrimonium, & ut quæ olim illud legitime impidiebant & dirimebant, iam neutrum faciant.

306 QVAERITVR, an sint aliquæ causæ propter quas matrimonium inter fideles semel ualidum & firmum dissolui quo ad uinculum posſit. Respondetur quod si de matrimonio

nio rato & conſummato ſit ſermo, ſub Deo & Chriſto Ieſu domino noſtro (ſola morte alterius coniugum excepta) nulla eſt cauſa, nullaque poteſtas qua poſsit matrimonium quo ad uinculum diſſolui, hæc ſententia eſt communis, & unanimi omnium ſanctorum doctorum aſſertione probata, quæ liquido conſtat ex illo Matth. 19. Quos Deus coniunxit homo non ſeparet. Eſſetque hæreticum oppoſitum aſſerere. Dicimus ſecundo quod ſi de matrimonio rato non tamen conſummato loquamur, una eſt cauſa qua quo ad uinculum diſſolui poteſt. Et hæc eſt ſolennis profeſsio religionis. Et ita firma fide tenendum eſt. Sic enim uſus totius eccleſiæ catholicæ docuit ab antiquo, & inſuper ita diffinitum eſt in concil. Tridenti. ſeſsio. 24. de matrimonio. cano. *6.* cuius uerba ſunt. Si quis dixerit matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem religionis profeſſionem alterius coniugum non dirimi, Anathema ſit. Eſt & alia cauſa qua dictum matrimonium quo ad uinculum diſſolui poteſt, diſpenſatio uidelicet ſummi pontificis. Quod quidē non aliter probatur niſi per hoc quod ſummus pontifex aliquoties diſpenſauit, & licentiam facultatemque contulit, ut tales coniuges ad ſecundas nuptias tranſirent. Hoc tamen non tantam firmitatem aut pro-

babilitatem habet quin oppositum securius & probabilius dici posset. ut habes supra. quæstio. 299.

Tertio, dicimus quod matrimonii uinculum inter ueros coniuges nec dissoluitur nec dissolui potest per adulterium alterius coniugum, unde tali adulterio interueniente, neuter coniugum potest aliud matrimonium contrahere. Et ita firma fide tenendum est, sic enim diffinitur in loco statim allegato. Cano. 7. cuius uerba sunt. Si quis dixerit ecclesiam errare, cum docet & docuit iuxta euangelicam & apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonii uinculum non posse dissolui & utrunque, uel etiam innocentem qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge uiuente, aliud matrimonium con trahere mœchariq; eum qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero alii nupserit, Anathema sit.

Quarto, dicimus quod nec per hæresim nec per molestam cohabitationem, nec per affectatam absentiam a coniuge, potest inter ueros coniuges uinculum dissolui matri monii, & ita firma fide tenendum est. Sic enim diffinitur ubi supra cano. 5. cuius uerba sunt. Si quis dixerit propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam

absentiam a coniuge dissolui posse matrimonii uinculum, Anathema sit.

307 QVAERITVR, an in ecclesia inter ueros coniuges posſit multis de causis diuortium quo ad torum, seu quoad cohabitationem fieri? Respondetur affirmatiue, quod multas ecclesia catholica habet causas propter quarum qualibet potest supra dictum facere diuortium. Et ita firma fide tenendum est, quoniam sic difinitur ubi supra cano.8. ubi sic habetur. Si quis dixerit ecclesiam errare cũ ob multas causas separationes inter coniuges, quo ad torum, seu quo ad cohabitationem, ad certum incertum ue tempus fieri posse decernit, Anathema sit.

308 QVAERITVR, an solennitas nuptiarum certis temporibus fieri prohibita licita sit, sintque merito obseruandæ benedictiones, aliæque cæremoniæ quibus ecclesia in solennitate nuptiarum utitur: Respondetur affirmatiue, & ita secundum fidem tenendum est, quoniam sic diffinitur in prædicto concilio & Sesſione cano.11. cuius uerba sunt. Si quis dixerit prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus, superstitionem esset tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones et alias caeremonias quibus ecclesia in illis utitur damnauerint, Anathema sit.

cum mœcho plures dies habitauerit, tunc ſine licentia eccleſiæ poteſt ab ea ſeparari quoad hibitationem. Patet ex cap. ſignificaſti de diuortiis: ubi eſt caſus expreſſus. Idem tenet Ioan. Andre. in cap. plerunq;. de donationibus inter uirum & uxo.

293 Ordo impedit matrimoniũ.

QVAERITVR, an ordo impediat matrimonium? Reſpon. quod ſic, ſed ſolum de iure poſitiuo. Vnde etiam dicit. S. Tho. quod papa ex rationabili cauſa poteſt diſpenſare. Nec Græci ſacerdotes utentes uxoribus, faciunt contra ius diuinum. Dico igitur quod ſacerdos, diaconus, & ſubdiaconus, non poſſunt contrahere, quia eſt prohibitum ab eccleſia. Si autem contrahant, matrimonium eſt ipſo facto nullum. Si uero poſt matrimonium ratum quiſpiam ordinetur, non dirimitur matrimonium, ſed tenetur manere cum uxore: ut patet in extrauagante antiqua Ioan. 22.

294 Occidens vxorẽ vt contrahat cum cõcubina, non poteſt cũ ea contrahere.

QVAERITVR, an ſi quis occiderit propriam uxorem ut contrahat cum concubina, matrimonium ſit ualidum? Reſpon. quod tale matrimonium eſt irritum & nullum ex determinatione eccleſiæ in. c. ſuper hoc. de eo qui duxit in matrimonium quam polluerat per adulterium. Sed ſi e contrario uxor uirum occiderit, ut contrahat cum adultero, matrimonium tenebit: quia in iure de

hoc

hoc nihil est cautum. Si uero aliquis dederit fidem concubinæ, quod uxore mortua contrahet cum illa, non potest contrahere cum ea. Vide iura in illo titulo, de eo qui duxit, &c. At si quispiam occiderit uxorem deprehensam in adulterio, peccat mortaliter secundum S. Tho. quamuis iura hoc non puniant. Si uero talis adultera sit iam a iudice damnata ad mortem, poterit maritus eam occidere sicut lictor: quicquid dicant canonistæ. Non potest tamen maritus ad hoc cogi sicut lictor. Occidens vxorem in adulterio deprehensam peccat.

QVAERITVR, utrum uotum impediat matrimonium? Res. quod duplex est uotum. 296 Quoddam est solenne, alterum uero simplex: Votum solene impedit contrahendum & dirimit contractum. Votum autem simplex impedit contrahēdum, sed non dirimit contractum. Sunt de hoc multa iura expressa in titulo de uoto. Et qui post uotum simplex castitatis contraxit, peccat quotiescunque exigit debitum: potest tamen reddere non solum quando uxor petierit, sed etiam quandocunque sibi uidebitur honestum accedere ad eam, aut quando senserit quod ipsa uult, aut quod eget aut quod est periculum incontinentiæ: ut dicit Sanct. Tho: in additionibus, quæstio. 83. articu. 1. ad quartum. Votū simplex & solēne impedit mātrimonium, sed diuersimode.

QVAE-

296 QVAERITVR, an cultus disparitas (hoc est infidelitas) impediat matrimonium? Respondeo, quod inter infideles sunt uera matrimonia. Et ita tenent omnes, & est determinatio ecclesiæ in cap. gaudemus. de diuortiis. Secundo dicit S. Tho. quod inter infideles non est tam perpetuum, & tan dissolubile matrimonium, sicut inter fideles: quia non est sacramentum, ac proinde nec confert gratiam: sed est quidam contractus humanus. Si autem contrahat fidelis cum infideli matrimoniũ nullum est de iure positiuo, quia est prohibitum ab ecclesia: ut patet in conc. Tole. 4. c. 62. & in conc. Agaten. c. 67

Fidelis cũ infideli cõtrahere nõ potest.

297 QVAERITVR, an cognatio carnalis impediat matrimonium? Respon. primo quod iure naturali prohibiti sunt parentes contrahere cum liberis. Nam omnes homines, etiam gentiles damnant talia conubia: nec de hoc quispiam dubitat. Et sunt egregiæ rationes assignatæ in sacra scriptura. Vide S. Tho. & etiam cum aliis descendentibus, &c. Item in primo gradu transuersa inter fratres & sorores, probabile est quod est contra ius naturale. Prohibiti uero sunt ab ecclesia quatuor gradus, qui irritant matrimonium: ut patet in cap. non debet, de consanguinitate & affinitate. Fuerũt antiquitus prohibiti septem gradus: ut patet. 35. q. 5.

Cognatio carnalis in quibus gradib' impediat matrimonium.

Papa tamen potest dispensare in gradibus qui non sunt prohibiti iure naturali: ut sit pax inter familias, uel ob confœderationem regnorum, uel ob aliã rationabilem causam. In 4. autem gradu causa rationabilis est quod ipsi contrahentes petant. Dispensatio tamen in gradibus iure humano prohibitis fieri solita, succesit causa quæstus: nihilominus tenet. De computatione consanguinitatis uide Syluestrum, & alios.

Impedit etiam matrimonium affinitas, usque ad quartum gradum: ut patet in cap. non debet de consanguinitate & affinitate. Et non solum affinitas inter consanguineos uxoris, sed etiam inter consanguineos scorti, & concubinæ meæ. Quamuis (ut credo) hæc ultima affinitas contrahatur propter ius humanum & non ex natura rei ut prima. Est autem regula ad conputandum affinitatem quod in eodem gradu sum affinis Petro, in quo uxor eius est mihi consanguinea. 293 Affinitas vsque ad quartũ gradum impedit matrimonium.

De impedimento publicæ honestatis causato ex sponsalibus de futuro, dico quod est uinculũ inuentum ab ecclesia, quæ decreuit, quod per hoc quod aliquis contraxit sponsalia cum Maria, nõ posit cõtrahere cum consanguinea eius usq; ad quartũ gradũ. Et impedit matrimoniũ eodẽ modo ac affinitas: ut patet in ca. ex sponsal. de sponsalibus lib. 6. 299 Publica honestas ex spõsalibus impedit matrimoniũ vt affinitas.

Quæritur,

300 Parentes an teneantur alere filios illegitimos.

QVAERITVR, an parentes tenantur alere filios illegitimos? Res. quod non est dubitandum quin tam pater quam mater teneãtur alere filios qui nondum attigerunt usum rationis. Quia omnes gentes putant damnabile relinquere filios in ætate infantili, in qua non possunt sibi uictum quærere. Et si exponant eos ut ab aliis alantur, uidetur certe quod peccent mortaliter. Secundo dico quod considerando prædictos filios postquam habent usum rationis, est distinguendum. Nam quidam filii illegitimi sunt qui uocantur naturales, soluti cum soluta, suscepti ex concubina. Alii sunt ex concubitu dãnato, ut suscepti ex adultera, uel moniali, qui uocãtur spurii. Et in iure determinatur, quod parẽtes teneantur alere primos filios qui habentur a concubina tanquã ab uxore. Alios uero filios spurios non tenentur parẽtes alere. Et in pœnam illius damnati coitus prætereuntur in testamentis, ut homines ab huiusmodi concubitu pessimo arceantur.

301 Amicus cui pater reliquit bona pro filio spurio, tenet. illa ei dare & spurius licite recipit.

SED quid de casu qui sepe est in usu, ego habeo filiam spuriam quam non possum instituere hæredem, quia leges hoc uetant, uoco amicũ meum, & constituo eum hæredẽ tali pacto, quod omnia bona det filiæ meæ: utrum talis amicus teneatur dare bona illa filiæ? & utrum filia cum bona conscientia possit

possit ea retinere, accipere & possidere, postquam lege municipali prædicta bona sunt uallata? Resp. quod omne promissum est de iure naturali adimplendum, & ideo talis amicus in foro conscientiæ tenetur dare ea bona filiæ meæ: si rex illa non confiscauerit: & illa licite recipiet, & possidebit licite in foro conscientiæ, non est dubium.

QVAERITVR, an cognatio spiritualis impediat matrimonium? Cognatio ista spiritualis diffinitur a.S.Th.& aliis, quod sit propinquitas quædam orta ex hoc quod aliquis confert sacramentum uel tenet aliquem ad suscipiendum sacramentum, baptismi scilicet, uel confirmationis. Triplex est igitur cognatio spiritualis. Quædam quæ uocatur paternitas, quæ est inter regenerantem & regeneratum: & capio regenerationem, ut se extendat ad confirmationem, nam in proposito idem est iudicium de confirmante & de baptizante: & talis non potest contrahere cum baptizato, uel confirmato, & cum uxore eius iam ab eo cognita, & cum filiis eorum. Secunda uocatur cōpaternitas, quæ est inter patrem spiritualem, & patrem naturalem & matrem naturalem, Vide capit primum de cognatione legali. libro. 6. ubi omnia ista ponuntur. 302

Cognatio spiritualis īpedit matrimoniū.

COGNATIO legalis contrahitur per hoc quod 303

Cognatio legalis impedit matrimoniū.

quod quis adoptat ſibi filium. Et ſunt duæ ſpecies huius cognationis, ſcilicet paternitas, & fraternitas. Paternitas contrahitur inter adoptatem & filium adoptiuum, qui quidem non poſſunt contrahere. Fraternitas uero contrahitur inter filios naturales adoptantis, & inter adoptiuum. Et etiam impedit matrimonium ſ. filius adoptiuus tranſit in poteſtatem adoptantis: ſed ſi non tranſit (quod fit quando adoptans moritur, uel quando adoptatus emancipatur ab adoptante) tunc poteſt contrahere cum filiabus adoptantis, ut patet in cap. ſi qua. de cognatione legali.

204 QVAERITVR, an omnes illi & ſoli conſanguinitatis & affinitatis gradus qui Leuiti. 18. exprimuntur, poſsint impedire matrimonium contrahendum & dirimere contractum. Reſpondetur negatiue quod nec omnes illi, nec illi ſoli. & ita firma fide tenendum eſt. nam in concilio Triden. ſeſsio. 24. can. 3. hoc diffinitur his uerbis: Si quis dixerit eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus qui in Leuitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum & dirimere conrractum, Anathema ſit.

305 QVAERITVR, an in eccleſia catholica ſit authoritas & poteſtas ad condendum de nouo aliqua legitima impedimenta quæ impediant

diant matrimonium contrahendum & dirimant contractum. Similiterq; habeat potestatem deponendi & annullandi ea impedimenta; quæ olim legitime impediebant matrimonium contrahendũ & dirimebant contractum. Respondetur affirmatiue, & ita firma fide tenendum est, sic enim diffinitur in illo. 3. Cano. his uerbis. Si quis dixerit non posse ecclesiam in nonnullis illorum Leuitici impedimentis dispensare aut constituere ut plures impediant & dirimant, Anathema sit. Item probatur quod ecclesia catholica prædictam habeat potestatem. Nam olim consanguinitas impediebat & dirimebat matrimonium usque ad septimum gradum, postmodum autem fuit ordinatum & stabilitum ut non impediat nisi usque ad quartum gradum, ut habes de consanguinitate & affinitate capitu. quare. Item olim usque ad Concilium Tridenti. affinitas ex fornicatione contracta, impediebat & dirimebat matrimonium usque ad quartum gradum. At uero nunc post Concilium prædictum, non impedit nec dirimit nisi usque ad secundũ gradum, ut habes sessione propius allegata. c. 4.

Itẽ cognatio spiritualis quæ nascitur ex administratione sacramẽti baptismatis & sacramẽti cõfirmationis olim per tres gradus matrimoniũ impediebat. At iã post præallegatũ

concilium, dumtaxat in duobus gradibus matrimonium impedit & dirimit, ut habes in loco nunc præallegato. cap. 2.

Item publicæ honestatis iustitia quæ ex spōsalibus de futuro oriebatur impediebat & dirimebat matrimoniū, etiam si essent inualida sponsalia, dum tamen inualidatio illa non proueniret ex defectu consensus contrahentium. At uero post Triden. Conc. c. 3. loco citato nihil impediunt, si sint inualida. Vndecunque inualidatio fuerit orta.

Item publicæ honestatis iustitia quæ olim per plures gradus impidiebat & dirimebat matrimonium, iam nunc ut patet in. c. illo. 3. proxime allegato, nō excedit primum gradū.

Item clandestinus matrimonii contractus temporibus ante actis non dirimebat matrimonium sic contractum, nunc iam dirimit ipsum ut sancitum est in eodem Concilio, & sessio. de reformatione matrimonii. ca. 1. Habet ecclesia potestatem & autoritatem ad condēdum de nouo legitima impedimenta quæ & impediant & dirimant matrimonium, & ut quæ olim illud legitime impidiebant & dirimebant, iam neutrum faciant.

306 QVAERITVR, an sint aliquæ causæ propter quas matrimonium inter fideles semel ualidum & firmum dissolui quo ad uinculum posit. Respondetur quod si de matrimonio

nio rato & consummato sit sermo; sub Deo & Christo Iesu domino nostro (sola morte alterius coniugum excepta) nulla est causa, nullaque potestas qua possit matrimonium quo ad uinculum dissolui, hæc sententia est communis, & unanimi omnium sanctorum doctorum assertione probata, quæ liquido constat ex illo Matth. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet. Essetque hæreticum oppositum asserere. Dicimus secundo quod si de matrimonio rato non tamen consummato loquamur, una est causa qua quo ad uinculum dissolui potest. Et hæc est solennis professio religionis. Et ita firma fide tenendum est. Sic enim usus totius ecclesiæ catholicæ docuit ab antiquo, & insuper ita diffinitum est in concil. Tridenti. sessio. 24. de matrimonio. cano. 6. cuius uerba sunt. Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, Anathema sit. Est & alia causa qua dictum matrimonium quo ad uinculum dissolui potest, dispensatio uidelicet summi pontificis. Quod quidē non aliter probatur nisi per hoc quod summus pontifex aliquoties dispensauit, & licentiam facultatemque contulit, ut tales coniuges ad secundas nuptias transirent. Hoc tamen non tantam firmitatem aut pro-

babilitatem habet quin oppositum securius & probabilius dici posset. ut habes supra quæstio. 299.

Tertio, dicimus quod matrimonii uinculum inter ueros coniuges nec dissoluitur nec dissolui potest per adulterium alterius coniugum, unde tali adulterio interuenien-te, neuter coniugum potest aliud matrimonium contrahere. Et ita firma fide tenendum est, sic enim diffinitur in loco statim allegato. Cano. 7. cuius uerba sunt. Si quis dixerit ecclesiam errare, cum docet & docuit iuxta euangelicam & apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonii uinculum non posse dissolui & utrunque, uel etiam innocentem qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge uiuente, aliud matrimonium con trahere mœchariq; eum qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero alii nupserit, Anathema sit.

Quarto, dicimus quod nec per hæresim nec per molestam cohabitationem, nec per affectatam absentiam a coniuge, potest inter ueros coniuges uinculum dissolui matri monii, & ita firma fide tenendum est. Sic enim diffinitur ubi supra cano. 5. cuius uerba sunt. Si quis dixerit propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absen-

absentiam a coniuge dissolui posse matrimonii uinculum, Anathema sit.

Qvaeritvr, an in ecclesia inter ueros coniuges possit multis de causis diuortium quo ad torum, seu quoad cohabitationem fieri? Respondetur affirmatiue, quod multas ecclesia catholica habet causas propter quarum qualibet potest supra dictum facere diuortium. Et ita firma fide tenendum est, quoniam sic diffinitur ubi supra cano. 8. ubi sic habetur. Si quis dixerit ecclesiam errare cũ ob multas causas separationes inter coniuges, quo ad torum, seu quo ad cohabitationem, ad certum incertum ue tempus fieri posse decernit, Anathema sit. 307

Qvaeritvr, an solennitas nuptiarum certis temporibus fieri prohibita licita sit, sintque merito obseruandæ benedictiones, aliæque cæremoniæ quibus ecclesia in solennitate nuptiarum utitur: Respondetur affirmatiue, & ita secundum fidem tenendum est, quoniam sic diffinitur in prædicto concilio & Sessione cano. 11. cuius uerba sunt. Si quis dixerit prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus, superstitionem esset tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones et alias caeremonias quibus ecclesia in illis utitur damnauerint, Anathema sit. 308

Sunt autem causæ matrimoniales ad iudices ecclesiasticos deferendæ, ad quos proprie spectant, sic enim diffinitum est in prædicto Conc. & Sessio. Cano. 12. his uerbis. Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, Anathema sit.

309 QVAERITVR, an professi solenni uoto castitatem, & etiam illi qui in sacris ordinibus sunt constituti, possint matrimonium contrahere, quod firmum sit et ualidum. Respondetur negatiue, neque enim licite contrahere possunt, quod si contrahant, totum est irritum & inane. nam ita diffinitur ubi supra cano. 9. his uerbis. Si quis dixerit clericos in sanctis ordinibus constitutos, uel regulares castitatem solenniter professos posse matrimonium contrahere contractumque ualidum esse, non obstante lege ecclesiastica uel uoto, & oppositum nihil aliud esse quam damnare matrimonium, posseq; omnes contrahere matrimonium qui non sentiunt se castitatis etiam si eam uouerint habere donum, Anathema sit. Cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id quod possumus tentari.

310 QVAERITVR, an rationabiliter ecclesia prohibuerit sacerdotibus, ne matrimonium contraherent (nec enim huiusmodi prohibitio est de iure diuino ut dicit D. Thom. 2. 2. quæst. 88.

quæſt.88. arti.11. & patet quia orientali ſacerdoti eſt licita copula carnalis uxoris,quã habuit priuſquam ordinaretur) Et uidetur quod non, quia orientales ſacerdotes ut diximus ſunt uxorati. Item quia multa ſcandala per abrogationem huius legis uitarentur, quæ paſsim contingunt, ergo melius eſſet quod quilibet ſacerdos ſuo arbitrio relinqueretur, ut ille qui uellet continenter uiuere ita uiueret, & qui uellet uxorem ducere eam duceret. Præterea legales ſacerdotes uxores habebant. Item & fortius quia in primitiua eccleſia non ſolum ſimplices ſacerdotes, ſed etiam epiſcopi erant uxorati, ut patet ex apoſtolo.1. Timot.3. oportet epiſcopum irreprehenſibile eſſe, unius uxoris uirum. Quæſt. grauiſsima eſt, ad quam reſpondetur magnis ex cauſis et ſanctiſsime hãc legem ab eccleſia inductam & hactenus conſeruatam, nec unquam erit decens ut reſcindatur. Primum patet ubi ſimul adhoc ultimum reſpondetur argumentum. Nam primitiua eccleſia dum adhuc rudis ex gentibus conſtituebatur, leuiora dedit præcepta, ne territi fugerent, ne laqueum uideretur iniicere & plus imponere oneris quã poſſet hominum ſuſtinere fragilitas. Ideoq; apoſtoli non præcipiunt continentiæ cœlibatum, ſed uirginitatem conſulunt, ieiunia

non improbant. At ex eorum traditione obseruari docet Hierony. tum in epistola ad Marcellā tum in lib. de celebratione paschæ. In tenella igitur adhuc ecclesia dum ecclesiasticus ordo instituitur propter conuersorum paucitatem admissum est sacerdotibus uti matrimonio prius contracto; Roborata uero ecclesia, hominibusq; ad potiora prouocatis addictus est ecclesiastico ordini cælibatus, ut non nisi deinceps cælebs uicturus admittatur ad ordines. Hinc Ambr. in epist. ad Ephe. ca. 4. ibi. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos. sic ait. Postquam omnibus locis ecclesiæ sunt constitutæ & officia ordinata, aliter composita res est quam ceperat.

311 Rationem autem huius mutationis assignat Hiero. contra Iouinia. li. 1. c. 19. Si laicus inquit & quicunque fidelis orare non potest nisi careat officio coniugali (1. Cor. 7.) sacerdoti cui semper pro populo offereda sunt sacrificia, semper orandum est. Si semper orandum est, semper carēdum matrimonio. Nam in ueteri lege qui pro populo hostias offerebant, non solum in domibus suis non erant, sed purificabātur ad tempus ab uxoribus separati, uinum & sicerā non bibebant quæ solent libidinē prouocare. Et Ambr. in. 1. ad Timo. epist. c. 3. ibi diaconi sint unius uxoris uiri sic ait. Veteribus enim idcirco cōcessum est

Leuitis

Leuitis & sacerdotibus uxores ad usum habere, quia multum tempus ocio uacabant a ministerio aut sacerdotio, multitudo enim erat sacerdotum & magna copia Leuitarum, & unusquisq; certo tempore seruiebat diuinis cæremoniis secundum institutum Doctorum. Hic enim. 24. classes constituit sacerdotum, ut uicibus deseruirent. Vnde Abia octauam classem habuit, cuius uice Zacharias fungebatur sacerdotio: Lucæ, 1. sicut continetur in Paralipomenon libr. 1. cap. 24. ita ut tempore quo non illos contingebat deseruire altari, domorum suarum agerent curā. At ubi tempus imminebat ministerii, purificati aliquantis diebus accedebant ad templum offerre Deo, Nunc autem. 7. diaconos esse oportet, aliquantos presbyteros, ut bini sint per ecclesias, & unus in ciuitate episcopus, ac per hoc omnes a conuentu fœminæ abstinere debere, quia necesse est eos quotidie præsto esse in ecclesia, nec habere dilationem ut post conuentum legitime purificentur sicut ueteres, &c. Hactenus Ambrosius. De gentilium uero sacerdotum castitate audi Hierony, libr. 2. contra Iouinia. capitu. 3. epistola. 6. Antequam, inquit, religio nostra fulgeret in mundo, unicubas semper habuisse inter matronas decuit, per illas fortunæ muliebri sacra fieri solitum.

Nullum

Nullum sacerdotem bigamum, nullum bisla minem bimaritum leges. Hierophantes quoque Atheniensium usque hodie cicute sorbitione castrari, & postquam in pontificatum fuerint electi, uiros esse desinere.

313 Qvod uero nunc non expediat ut prædicta ecclesiæ prohibitione sacerdotes sint coniugati rescindatur, probatur. Primo, quia matrimonii onera multa sunt, totumq; hominē requirunt, & tenetur uxoratus uxoris filiorumq; curam habere. 1. Timot. 5. Si quis suorum & maxime domesticorum curā non habet fidem negauit, & est infideli deterior, quomodo ergo sacerdos miles Christi uxoratus & multis filiis circunseptus poterit semper diuino intendere ministerio? 2. Timothe. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. &c. Præterea si hæc rescinderetur lex, maior esset ambitio circa beneficia ecclesiastica non solum obtinenda sed etiam multiplicanda. Nam plura non sufficerent multis filiis onerato, cum tanta nunc sit pro filiis illegitimis procurādis ambitio. Præterea tota honestas & habitus clericorum periret, & uacarent uestibus pretiosis ut uxoribus placerent, eorumq; castitas non esset maior. Si enim liceret eis uel unam habere, cum ad eam uisitādam plures deberent accedere, nequaquam essent una contenti.

Hinc

Hinc de beato legimus Augusti. fœminarum uero nulla in domo eius mansit, nec etiam germana, nec filiæ fratris quæ Deo pariter seruiebant: dicebat enim quod & si de eis non posset oriri suspicio, tamen de aliis quæ ad eas aduentarent posset oriri. Præterea, in eleemosynis elargiendis patres pauperum essent multo contractiores quam nunc sunt.

Ad illud de sacerdotibus orientalibus? 313
Respon. quod ex dispensatione ecclesiæ Græcis sacerdotibus permissum est uti matrimonio ante ordines cõtracto. Schismatici enim cum essent, uoluit pia mater ecclesia uel sic in gremium suum eos recipere. Cæterum post ordines sacros receptos matrimonium contrahere nemini permissum est, ut patet in canonibus apostolorum. Can. 25. Et in Conc. Neocæsariensi. Ca. 1. & in. c. cum olim de clericis coniugatis. Ad aliud uero argumentum quod plura scandala sacerdotum uitarentur. Respond. quod hæc scandala non parit cœlibatus, sed abolitio amoris & timoris Dei libera concupiscentia, appetitus effrænis, horror uirtutis, & interdum pontificum & aliorum promouentium uitium, hæc accidunt qui non doctiores non meliores sed nobiliores ditiores & argutiores in clerum eligunt, & simpliciores quosq; (probos tamen & innocentes, tanquam inidoneos) repellunt qui

qui affinibus cognatis & amicis (quasi terrenæ forent malitiæ) officia largiuntur, non utilitati consulētis egentis ecclesiae, sed potentum aut amicorum parere uolentes iussioni. Quodq; his deterius est, illis donant clericatus gradum, quorum fuerunt aliquando obsequiis deliniti, magis personæ commodum, quam accipientis personam attendentes. Quibus dicitur Micheae. 3. qui aedificatis Sion in sanguinibus & Hierusalem in iniquitate. Igitur quisquis se non continere iudicauerit, se initiare ordinibus non sinat, sed utatur sibi admisso fornicationis remedio in matrimonio. Si autem sacris se initiari fecerit, factum est ei illicitum quod prius licuisset. Et si putans se continere posse ordinatus fuerit, & postea carnalis petulantia sic efferbuerit, ut sibi ei impossibile uideatur continere, oret Deum, & in eo confidens dicat cum apostolo, Omnia possum in eo qui me confortat: Audiatq; Christum dicentem Lucae. 11. Petite & accipietis, quaerite & inuenietis, pulsate & aperietur uobis. Impossibile autem dicunt, non quia gratia Dei assistente impossibile sit, sed quia negligentia torpentes, non conantur ut sint continētes. Orent ergo huiusmodi, abstineant, ieiunēt, corpus inedia subiiciant, occasiones libidinem prouocantes fugiant, ad bona opera se conferant,

conferant, & diuino fulti auxilio poterunt continere, quod sibi prius impossibile suspicati fuerant. Dicit enim negligens se non posse continere, non quia non potest, sed quia non uult. Nam deliciarum affluentiam, epularum & poculorum copiã resecare iste non cupit, muliercularum consortia & alia concupiscentiae incentiua uitare refugit, ocium studio repellere negligit, iuxta Hieronymi consilium ad Rusticum monachum. Ama studia scripturarum, & carnis uitia non amabis. Itaque plerisq; sacerdotibus non uirtus continendi, sed uoluntas deest. uellent nanque pleriq; hominum esse boni sed non sunt, non quia esse non possunt, sed quia non uolunt, ut ait Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis ca. 17. Nam contra naturam est corpus uoluptatum sine uoluptate frui, teste Hiero. contra Iouinia. l. 2. c. 37. epistola. 6. Istis quoque dicit Chrys. homilia in Psal. 50. Non possum ais me continere, hoc pusillanimitatis est & negligẽtiae tuae, qui dei praecepta contemnere malles quam facere.

Laus Deo, pax uiuis, requies defunctis.

Finis summae de septem Ecclesiae mysteriis & sacramentis, ad laudem Dei omnipotentis.

DE CLAVIBVS.

Hæc materia tractatur in. 4. distinctio. 18. & D. Tho. in additionibus ad tertiam partē q. 17: claues enim in ecclesia esse debent.

DICITVR autem clauis potestas qua remouetur obstaculum intrandi regnum coelorum. Impedimentum enim totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consequutum, per passionem Christi amotum est: & ideo post passionem uidit Ioan. Apoc. 4. in cælo ostium apertum. Sed alicui adhuc quotidie manet clausum propter peccatū originale quod contraxit & propter actuale quod committit: & propter hoc egemus sacramentis, et clauibus ecclesiæ, in quibus efficacia passionis manet. Quia ex latere dormientis in cruce, sacramenta fluxerunt quibus ecclesia fabricatur.

. Hanc autem clauium potestatem apostolis contulit Christus, ut expresse determinatur in cap. firmiter de summa Trinita: et fide catho. Quando autem fuerit apostolis collata? Armachanus absurde errans lib. 11. de quæstionibus Armenorum. cap. 14. et. 15. contra

contra omnium doctorum ſententiam dicit quod Marci. 3. cum dominus duodecim apoſtolos elegit. Sed patet hoc eſſe falſum, quia Matthæi. 16. primatum uni promiſit Petro dicens, Dabo tibi claues regni cælorum: non ergo antea habebat, aut nihil promiſit. Item antequam ipſe eos conſecraſſet, ſacramentumque conſtituiſſet, poteſtatem dediſſet conſecrandi: ac ſi Cæſar conſtitueret regem aliquem ſuper regno non conſtituto. Dico ergo quod in cœna (Matthæi.26.) contulit totam poteſtatem ordinis. Poteſtatem autem iuriſdictionis in foro interiori, Ioan. 20. Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis. Poteſtatem autem iuriſdictionis in foro exteriori, Matthæi.18. Quæcunque alligaueritis ſuper terram, etc. Nec inconuenit quod apoſtolis Chriſtus (poteſtatem excellentiæ habens) apoſtolicam poteſtatem conſummatam et perfectam contulerit. Vnde et eccleſia nunc temporis iuriſdictionem in foro exteriori dat etiam non ſacerdotibus, et poteſtatem ordinis dat iis quibus nondum contulit poteſtatem iuriſdictionis.

Et nota quod illa poteſtas data in foro ex- 3
teriori Matth.18. (Ibi enim fundant ſcholaſtici autoritatem excommunicandi. Et Hierony. ibidem, et Augu. lib.1. contra aduer-

ſarium

satium legis & prophetarum cap. 17.) Aduertendum inquam, quod hæc potestas excommunicandi potest dici clauis regni cælorum, si regnum cælorum capiatur pro ecclesia militante. Augusti. loco citato, & super Ioan. tracta. 50. & habetur. 24. q. 1. cap. quodcũque. Si autem regnum cœlorum capiatur pro ecclesia triũphante, potest dici clauis indirecte & secundario. Nam quatenus exconmunicatio excludit a sacramẽtis quibus regnum cœlorum aperitur, potest dici quod claudit regnum cœlorum. Quatenus uero absolutio ab excommunicatione, admittit ad sacramenta, ex consequenti regnum cælorum aperit.

4 SED utrum omnes apostoli habuerint claues? Et uidetur quod non. Quia Matthæ. 16. soli Petro sunt promissæ. Res. cum Caietan. libr. de primatu Romanæ ecclesiæ cap. 5. & .6. quod sine dubio omnes apostoli a Christo & non a Petro susceperunt claues. Patet in cap. firmiter. de summa Trinitate & fide catholica. Etiam habetur in cap. loquitur. 24. q. 1. & ex Hiero. libr. 1. contra Iouinianum. Petro autem collatæ sunt claues. Ioan. 21. ibi, pasce oues meas. Eadem enim potestas requiritur ad pascendas oues Christi, & ad aperiendum uel claudendum regnum cœlorum. Nam quando Christus uiuus erat & præsens,

non

non egebat uicario: conſentaneum eſt ergo ut poſt reſurrectionem eum inſtituerit: & non uidetur ubi nam hoc fecerit niſi Ioan. ultimo.

Dico præterea, quod ſicut peculiariter claues Petro commiſſæ ſunt Matthæi. 16. ſic Ioan. ulti. aliqua peculiaris poteſtas data eſt Petro præter cæteros: poteſtas enim Petri in duobus maxime exceſſit poteſtatem aliorum apoſtolorum. Primum, quia Petri poteſtas etiã ſe extendit ſupra ipſos apoſtolos. Nam ut arguit Innocent. de majoritate & obedientia ca. 6. qui dixit, Paſce oues meas, non diſtinguens inter has oues & alias, alienum a ſuo demonſtrat ouili, qui Petrum paſtorem non recognoſceret. Quo eodem argumento, utitur Bonifacius octauus in extrauaganti, unam ſanctam. Secundo excellebat in hoc, quod poteſtas Petri erat ordinaria in uniuerſum orbẽ, aliorũ uero apoſtolorum erat extraordinaria ex priuilegio peculiari. Vnde factũ eſt ut ſucceſſores Petri ſucceſſerint in uniuerſa poteſtate reſpectu omnium ouiũ Chriſti. Succeſſores uero apoſtolorum non ſucceſſerunt apoſtolis in poteſtate extraordinaria. Imo crediderim omnem poteſtatem epiſcoporum (qui ſunt apoſtolorum ſucceſſores) a Petro et ſucceſſoribus Romanis pontificibus eſſe deriuatam: 5

ita quod succeſſor Petri eſt immediatus uicarius Christi & a Christo accepit poteſtatem: ut diffinitur in concil. Floren. & in conci. Cõſtantien. ſeſsione.8. Sed ſucceſſores apoſtolorum nec ſuſceperũt poteſtatem ab ipſis apoſtolis nec a Christo immediate ſed mediate a Romano pontifice. Et ſic intelligo decretum Leonis papæ.19.di.c.ita dominus. Eodem modo dico, claues Petri in duobus differre a clauibus apoſtolorum. Primo in uniuerſalitate: accepit enim ad aperiendũ, non huic aut illi, ſed omnibus fidelibus nullo excepto. Secundo quia ſic eas accepit, ut ab eo accipiant omnes quicunque claues habuerint. Nã quod apoſtoli non acceperint a Petro, fuit ex peculiari priuilegio, quo & Paulus gloriabatur, poteſtatem apoſtolicã non ab hominibus accepit. Et quamuis in ca.firmiter. dicatur Christum contuliſſe clauem apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, dico quod non eſt eadem ratio de apoſtolis & ſucceſſoribus apoſtolorum. Quia apoſtoli ex priuilegio immediate a Christo acceperunt poteſtatem ligandi atque ſoluendi, etiam in totum orbem, quod male Turrecremata negat. Sed ſucceſſores apoſtolorum, cum manifeſte ordinentur ab hominibus, poteſtatem ordinis non immediate a Deo accipiunt, poteſtatem autem iuriſdictionis accipiunt

piunt a Romano pontifice immediate. Sed nihilominus Christus confert claues successoribus: licet per medios ministros. Quemadmodum idem ipse est qui tollit peccata mundi: licet per ministros sacramentorum.

Sed unde constat claues Petro & cæteris apostolis concessas nunc in ecclesia permanere, cum non maneat potestas faciendi miracula quæ apostolis est collata, nec baptizandi in nomine Iesu Christi, quod apostoli fecerunt. Respondeo, constat potestatem istam uiuentibus apostolis ad alios esse deriuatam. Patet hoc actuum. 20. Attendite uobis & uniuerso gregi, &c. Et. 1. ad Timothe. 4. & ad Titum. 1. Secundo dico, secundum fidem catholicam tenendum esse, claues apostolis concessas, nunc ĩ ecclesia perseuerare. Patet ex capit. firmiter. Et ex ecclesiæ consuetudine, quæ est columna & firmamentum ueritatis. Et Matth. ult. Ecce ego uobiscum sum usq; ad consummationem seculi. Petro enim non sunt datæ claues propter ipsum, sed propter ecclesiam. Quare perseuerante ecclesia, potestas data Petro debuit perseuerare. Et sic intelligatis decretum Augusti. 24. q. 1. cap. quodcunque. Vnde & patet quare dicantur claues ecclesiæ, quia scilicet propter ecclesiã apostolis & successoribus datæ sunt. Claues autem ecclesiæ appellari fre- 6

Y 2 quen-

quentissimum est: ut apud Augustinum libro primo de doctrina christiana. capi. 18. refertur.

7 Clavis autem est potestas ligandi atque soluendi, qua ecclesiasticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet a regno: ut dicit Magister sententiarum. 4. d. 18. & Glossa ex Hierony. Matth. 16. Et comprobatur a Ioan. Papa. 22. in extrauagan. quia quorundam. de uerborum significatione. Et aduerte regnum cælorum multipliciter cap. Primo pro sacra scriptura, ut Matth. 21. Auferetur a uobis regnum Dei, &c. Secundo pro ecclesia militante, ut Matth. 13. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, &c. Et Matth. 25. Simile est regnum cælorum decem uirginibus, &c. Tertio ut etiã includat duplicem statum, scilicet militantem, & triumphantem: ut Matth. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, &c. quia ipsorum est regnum cælorũ, & nisi abundauerit iustitia uestra, &c. non intrabitis in regnum cælorum. Aperire autem regnum cælorum contingit dupliciter. Vno modo ex autoritate & potestate, ut papa cum explicat locum scripturæ, diffiniendo uerum sensum. Item cum sacerdos ex officio baptizat. Secundo modo non ex autoritate, sed per simplex ministerium, laicus

qui

qui baptizat in necessitate, & uir doctus qui aperit locum abditum sacrarum literarum, aut qui docet qua uia ad regnum cælorum perueniendum sit. Dicendum ergo, clauem esse potestatem aperiēdi & claudendi regnum cælorum, si sit plenaria potestas, quomodocunque accipiatur regnum cælorum. Et hanc promisit Deus Petro, eaque utitur pontifex quādo diffinit aliquid secundum fidem tenendum, uel dispensat in uoto, uel relaxat iuramentum: id enim est aperire regnum cælorum ex autoritate & potestate. Secundo dico quod præcipuus actus clauium est ligare & soluere, & sic per eum diffinitur, sicut diffinitur humanus intellectus per discursum, & potentia uisiua per uisionem coloris:

SED quæritur, utrum sit idem clauis cum charactere? D. Tho. 4. d. 18. dicit quod sic. Contrarium dicit Scotus. d. 19. quæstio. 1. & Marsi. 4. quæst. 12. articu. 2. Sed distinguendum est de claue ordinis, & de claue iurisdictionis: utraque enim requiritur ad aperiendum regnum cælorum. Clauis iurisdictionis nō est idem cum charactere. Clauis autem ordinis idem est cū charactere sacerdotali. Character enim est potestas sacerdotalis, quæ datur sacerdoti ad consecrandum. Datur etiam eidem ad absoluendum

a peccatis: ita quod inde habet homo poteſtatem abſoluendi, unde habet quod ſit ſacerdos. Eſt ergo una poteſtas quæ ad duos actus ſe extendit, ſcilicet conſecrandi & abſoluendi. Quemadmodum eadem potentia eſt qua ſimplicia intelligimus, & qua diſcurrimus.

9 QVIA uero actus clauium requirit idoneitatem in eo in quem exercetur, quia per clauem recipit iudex eccleſiaſticus dignos, & excludit indignos, ideo indiget iudicio diſcretionis, & ad explendum actum omniũ ut habeat iuriſdictionem. Vnde ponitur duplex clauis, ſcientiæ ſcilicet & iuriſdictionis. Et ſcientia quæ eſt habitus non eſt clauis, ſed autoritas ſcientiæ actũ exercendi. Communiter etiam doctores ponunt clauem ordinis, & clauẽ iuriſdictionis. Quæ diſtinctio neceſſaria eſt, ſi poteſtatem excõmunicandi & abſoluendi ab excommunicatione, ad claues dicimus pertinere cum diuo Auguſt.

10 Poteſtas clauium ſe extendit ad remiſsionem culpæ. Nam licet Deus remittat per ſe culpam, opera tamen ſacerdotis agit inſtrumentaliter, ut inſtrumentum animatum: nam alias ad remiſsionem culpæ non exigeretur uotum recipiendi effectum clauium. Vide Caieta. in opuſcul. 27. quæſtionum, & q. 12. de effectum abſolutionis. Et Adrianum

quæſt. 2.

quæst.2.de clauibus. Et Thomam Vualdensem lib.de sacramentis, a cap.143. usque ad 146.inclusiue. Extendit etiam se potestas clauium ad remissionem pœnæ æternæ, quod fit quando remittitur culpa: & etiam temporalis,in eo qui cum contritione accedit.Nã sicut applicatur nobis in sacramento meritum passionis Christi ad remissionem culpæ,ita quoque eius satisfactio ad remissionem pœnæ: remittere enim huiusmodi pœnam, pertinet ad remissionem peccati. Et quamuis. D. Tho. uideatur dicere quod claues remittunt pœnam proportionabiliter ad peccata (ut si peccatum est paruum parua pœna remittitur,si magnum multum pœnæ,sed non tota :quia alias frustra imponeretur satisfactio.)Tu tamen tene, claues tãtum pœnæ remittere cæteris paribus cum peccatum est paruum, quantum si esse magnum. Quia sacramentum æqualiter se habet, & dispositio est æqualis. Nihilominus habita ratione contritonis, confessor debet iniungere satisfactionem. Quia nescit, an tota pœna remissa sit. Et quod pœnitentia non sit moderanda secundum quantitatem peccati, sed secundum contritionem pœnitentis, patet ex Innocenti. cap. 8. de pœnitentiis & remissionibus.

Potest autem sacerdos ligare ad pœnam. 11

Scotus distin.18. &. 19. asserit nullum pœnitentem obligari ad acceptandum pœnitentiam quam iniungit sacerdos. Idem Gabriel distin.16. q.2. Quia ad satisfactionem pro pœna duo sunt remedia, alterum in hac uita alterum in purgatorio: ergo pœnitens poterit suo cedere fauori. Quia ex misericordia Dei satisfactio præsens acceptatur pro futura pœna. Secundo dicit quod si pœnitens acceptet pœnitentiam iniunctam, tenetur illam implere sub mortali: quod tamen uidetur irrationabile. Nam si sacerdos non potest obligare ad mortale, mea acceptatio nõ inducit peccati mortalis obligationem: non enim uolo implere pœnitentiam iniunctam, nisi eo modo quo sacerdos obligare potest. Propterea Caieta.q.2.de satisfactione ad.2.tenet contrarium quod non tenetur acceptare pœnitentiam, nec acceptatam sub mortali adimplere. D. Tho. hic non dicit, an teneatur, sed quod sacerdos ligat: nec dicit an ad mortale uel ueniale. Sed dis. 16.in expositione textus dicit quod est præceptum de satisfactione. Et ita tenet Syluester uerbo. Confessio 1.§.25. Et ita tenẽdum est quod est præceptum obligans ad mortale, si pœnitentia iniuncta sit rationabilis. Probatur, quia est sacrilegium uoluntarie relinquere sacramentum imperfectum.

Item

Item in foro contentioso iudex habet potestatem imponēdi pœnam pro delicto quam reus subire tenetur, ergo & iudex ecclesiasticus in foro conscientiæ. Item in.c.omnis utriusq; sexus de pœnitentiis & remissi. iniunctam pœnitentiam pro uiribus studeat adimplere. Item suadetur ex capi. ultimo. de maledicis.

Est autem sacerdoti prudentia necessaria 18
ad pœnitentibus imponendum pœnitentiā. Si sciret quantæ pœnæ sit debitor pœnitēs, cum sit iudex, tenetur æqualem imponere. Sed in poenitentiæ iniunctione multa debēt pensari: ut habetur in cap. 8. de poenitenti. Nihilominus arbitrium sacerdotis, non debet esse aut seuerum, aut remissum: uidentur enim ridiculæ poenitentiæ huius temporis. Sed in tribus casibus licet poenitentiam leuem iniungere. Primo in articulo mortis, & ubicunq; poenitens est impotens ad poenitentiam grauem implendā. Secundo quando indulgentia conceditur poenitenti ex rationabili causa: illa enim habetur loco satisfactionis. Secus quando indulgentia est indiscreta: ut habetur. c. 16. de poeni. Tertio si appareat magna contritio, & peccatum non fuit adeo graue. His adderem etiam, cum poenitens est tam imbecilli animo, ut per grauem poenitentiam scandalizetur.

Sed

13 Sed an unus confeſſor poſsit mutare pœnitentiam iniunctam ab alio confeſſore? Reſp. quod ſi pœnitentia fuit irrationabilis, pœnitens non tenetur eam implere, nec habet opus commutatione. Si autem pœnitentia erat rationabilis, ſed ſit dura pœnitenti, non poteſt commutari niſi a ſuperiori. Quia par in parem non habet poteſtatem. Et ita intelligo decretum Vrbani papæ de pœnitētia.diſt.6.cap.ultimo, placuit ut deinceps nulli ſacerdoti liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti ad pœnitentiam ſuſcipere, ſine eius conſenſu cui prius ſe commiſit, niſi pro ignorantia illius cui pœnitens confeſſus eſt.

14 Sacerdotes legales non habebant claues. Quia illius ſacerdotii poteſtas non ſe extendebat ad cæleſtia, ſed ad cæleſtium figuras. Et in hoc præfertur ſacerdotium Chriſti legali ſacerdotio, per hoc quod Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, ad tabernaculum cæleſte introducit, &c. Illi ergo ſacerdotes non habuerunt claues, ſed in eis clauium figura præceſsit. Chriſtus autem habuit clauem autoritatiue inquātum Deus, excellentiæ inquantum homo: habuit enim poteſtatem aperiendi, & claudendi regnum cælorum. Soli uero ſacerdotes ordinati ab eccleſia, habent claues ordinis, &

poteſtatem

poteſtatem abſoluendi a peccatis in foro pœnitentiæ. Hæc concluſio habetur concil. Florenti. Etiam in materia de ordine latius oſtendimus contra hæreticos. Clauem autẽ iuriſdictionis (quæ non directe ſe extendit ad ipſum cælum, ſed mediante militante eccleſia) non ſacerdotes habere poſſunt ut Archidia. & electi. Lege quartum argumentum D. Tho. in additioni. ad tertiam partem. q. 19. ar. 3. Vnde nota quod fœminæ nullam poteſtatem ſpiritualem habent. Vnde de legibus & præceptis earum debet iudicari, id quod de legibus matrisfamilias in domeſtica gubernatione: Nam ſi materia eſt grauis & præceptum neceſſarium ad conſeruationem boni communis, obligabit præceptum Abbatiſſæ ad peccatum mortale. Sin autem materia non eſt grauis. quamuis ipſa uelit obligare ad mortale, lex eius & præceptum non obligat ad mortale. Verum eſt, quod cum ex uoto obedientiæ monachæ teneantur ſuæ ſuperiori obedire, forſitan cum exigeret obedientiam a ſubditis, etiam in re non admodum graui, ſi ſubditæ uiolant obedientiam, uotum ſuum uidentur infringere. Sed hoc mihi certum non eſt. Illud uero primo loco diffinitum eſt mihi certiſsimum. Vnde perperã monachas inſtituunt, qui abſolute docẽt, præcepta ſuarum ſuperiorum

non

non obligare eas ad peccatum mortale. Quemadmodum si quis doceret leges principum foeminarum nullas ad mortale obligare. Sed uerum est non habere potestatem obligandi in ordine ad finem supernaturalem, hoc enim pertinet ad usum clauium.

15 Mali sacerdotes usum habent clauium, iniquitas enim ministri non tollit liberalitatē domini, sed sacerdos est solum minister, ergo non potest sua malitia donū a Deo transmissum per eum nobis auferre. Praeterea, nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis: si ergo nullus posset uti clauibus in absoluendo nisi existens in gratia, nullus se sciret absolutum, quod est inconueniens. Haeresis fuit Vuicleph. condemnata in Concil. Constant. sesio.8.&.15. quod mali sacerdotes priuantur iurisdictione, quae etiam manifesto ecclesiae usu condemnatur. Sed contra uidetur id quod habetur. 24. quaestio.1. ca.audiuimus. &.1. q.1. ca. etiam corde: sed loquitur de diuiso ab ecclesia, ut patet legenti. Est etiam argumentum. c. remissionem.1.q.1. & de consecra. d.4.ca. quomodo ex August. sed loquitur de sanctis, uel bonis catholicis, uel de publicis peccatoribus qui non tolerantur.

16 Schismatici, haeretici, excommunicari, degradati,

degradati, usum clauium non habent: quia priuantur subditis, in quos potestatem quã habent exerceant. Sicut nec possent consecrare non habentes panem, nec baptizare si non habeant aquam. Illi ergo qui priuati sunt, non possunt usum clauium habere. Sed nota quod in Concil. Constan. statutum est, non teneri fideles uitare excommunicatos, nisi sint nominatim excommunicati, uel manifesti percussores clericorum. Vnde fit ut non omnes excommunicati & suspensi priuati sint iurisdictione, illi uidelicet qui tolerantur, & quos euitare non debent. Tempore autem D. Tho. nondum id fuerat constitutum. Peccant tamen illi administrantes sacramenta: quia concilium dicit hanc relaxationem in nullo excommunicatis debere suffragari. Hoc tamen intellige cum grano salis, peccat enim si est in mora petendae absolutionis. Item quando licite potest se excusare ab administratione sacramentorum. At quando tenetur administrare sacramenta petenti, non peccat administrando: alias esset perplexus.

17 Sed nunquid in mortis articulo huiusmodi poterunt absoluere? D. Thom. hic in additionibus. quaest. 19. articu. 6. nullum casum excipit. Sed supra quaest. 8. generaliter dixit in articulo mortis quemlibet sacerdotẽ absol-

absoluere posse. Sed.3.p.q.82.art.7.ad.2.dicit quod solus baptismus permittitur esse ratus hæreticis & schismaticis in arti.necessitatis. In nullo autē casu possunt consecrare, uel aliud sacramentum conferre. Et idem hac quæst. ar.5. 3. Et est communis opinio. Sed Palu.d.25. q.1.circa finem tenet, quod in articulo mortis licitum est ab hæretico recipere pœnitentiam: quia est sacramentum necessitatis sicut baptismus. Idem Syluester uerbo confessor.1. parrapho ultimo. Et Maio.d.17. Et Glo. de sponsa.c.11. Et re uera, de excommunicatis catholicis non dubito, quin in art. mortis possint sacramentum pœnitentiæ ministrare. Non enim uideo causam quare fideles in art. mortis praesente sacerdote catholico priuentur sacramento necessario ex iure diuino. Nec esset minus intolerabile prohibere absolutionem in articul. mortis quam reseruare casus: præsertim cum communiter homines habeant attritionem. Item licet recipere baptismum, ergo absolutionem: quia utrumq; est in diuino praecepto, & sacramentum necessitatis. Item ca. quod non est. de regulis. iuris dicitur, quod necessitas non habet legem. Et idem mihi probablie est de haeretico, a quo periculum non timetur, & qui non errat in articulo sacramenti pœnitentiae,

tiæ, praeſertim ſi de iure diuino quilibet ſacerdos habeat autoritatem in articul.mort. Non ualet quod afferri ſolet in contrarium de Hermegil.ex.24.q.1.cap.ult.tum quia ibi loquitur de communione quæ non eſt ſacramentum neceſsitatis, tum quia id fecit ne faueret Arriano epiſcopo: quoniam pater ob id deſtinarat.

Sacerdos autem non poteſt uti claue in quemlibet, ſed in eos tantũ qui ei in ſortem uenerint: niſi in neceſsitatis articulo ubi nemini ſacramenta ſunt deneganda. Hanc opinionem D.Th.probabiliorem facit Martinus.5.qui in conci.Conſtantiẽſ. circa finẽ, inter reliquas interrogationes ponit hanc, utrum credat autoritatem iuriſdictionis papæ & epiſcopi eſſe maiorem in ſoluendo, ligandoque, autoritate ſimplicis ſacerdotis etiam habentis curam animarum. Proprius uero ſacerdos in aliquibus caſibus non debet abſoluere ſibi ſubditum, ſed remittere ad ſuperiorem. Primus, quando eſt ſolennis pœnitentia imponenda, quia eius proprius miniſter eſt epiſcopus. Sed iam hæc pœnitẽtia receſsit ab uſu. Secundus de excommunicatis, quando inferior ſacerdos non poteſt abſoluere. Tertius, quando inuenit irregularitatem contractam, pro cuius diſpẽſatione debet ad ſuperiorem remittere. 81

Quartus

SEQVITVR VLTIMVS De Excommunicatione Tractatus.

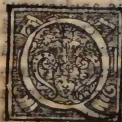
De excommunicatione tractatur in. 4. distinct. 18. & a S. Thom. ibi. & in additionibus. quæst. 21. Nos breuiter absoluemus hunc tractatum quatuor punctis.

¶ Primo dicemus quid sit excommunicatio, & quæ causæ illius.

¶ Secundo de casibus in quibus potest homo peccare, ex hoc solum quod est excommunicatus.

¶ Tertio de eo qui potest excommunicare.

¶ Quarto & ultimo dicemus de excommunicatione minori, quid sit, quæ causæ eius, & quis possit ab ea absoluere.

Vo ad primum, excommunicatio est separatio a communione ecclesiæ quoad fructum & suffragia generalia: & est diffinitio excommunicationis maioris. Pro cuius intelligentia est notandum, quod excommunicatio non est peccatum, nam quodlibet peccatum (etiam ueniale) est maius malum quam excommunicatio, sed est pœna: pœna aute est priuatio alicuius boni, & sic ex-

reliquis tribus communicationibus. Vnde solet ab aliis diffiniri (& bene) excommunicatio est priuatio a quacunque licita communicatione fidelium, Consule Caiet. quodlibe. 2. quæst. 12. Et nota antiquam consuetudinem ecclesiæ in excommunicatione, quod gradatim fideles communicatione priuabantur. Et forte tot erant genera excommunicationum quot genera communionū. Vnde Sylue. tria genera ponit uerbo excommunicatio. 1. §. 1. Aliquando enim priuabantur sola communione eucharistiæ, quæ antonomatice cōmunio dicitur. ut tradit. Dionys. de ecclesia. hierar. ca. 3. & ostendit Vualden. lib. de sacramentis. cap. 95. Et de hac intelligo decretum Ioannis papæ. 3. quæst. 4. c. Engeltrudam. Aliquando priuabantur Christi fideles ecclesiastico conuentu ad officia diuina audienda, uel ab oratione communi: quæ omnes poterant appellari minores excōmunicationes, & eas uidere licet. 5. quæst. 2. ca. præsenti. Et. 11. quæst. 3. cap. ad mensam. Et in concilio Niceno. capitu. 11. &. 12. Et Chrysosto. homi. 17. in Matthæum circa finem. Aliquando fideles priuabantur omni communione, quasi præscisi ab ecclesiastico corpore: & hanc ueteres appellabant anathema, qua uoce Iudæi extremam detestationem significare solebant:

teste Hierony. super. 1. c. epistolæ ad Galatas. Nos hac tempestate duas tantum excommunicationes nouimus, minorem qua quis priuatur communione passiua sacramentorum omnium: maiorem, qua etiam priuatur aliis fidelium communicationibus, ut habes de clerico excommunicato. cap. ulti.

2 QVAERITVR, ubi habetur in sacra scriptura, quod ecclesia possit hac pœna punire? Respon. quod excommunicatio fundatur in autoritate Pauli. 1. Corinthio. 5. Iam iudicaui ut præsens tradere huiusmodi hominem sathanæ in interitum carnis. Et re uera intelligitur quod tulit in eum sententiam excommunicationis: ut Sanct. Tho. exponit. Item fundatur in autoritate. 1. Ioan. 5. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. Qui quidem locus licet multipliciter intelligatur, uidetur quod sensus legitimus & literalis sit ille de quo dicitur, Si ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus. Item ad Titum. 3. Hæreticum hominem post primam & secundam monitionem deuita. Quem locum adducit S. Tho. ad hoc propositum in. 2. d. 43. & quæstionibus de malo. q 3 ar. 15. 3. & ita uidetur exponere, & forte illa est expositio literalis, & Matthæi. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.

QVAE-

QVAERITVR, quomodo intelligantur, 3
quod excommunicatio priuat a receptione ſacramentorum? an ſit ſenſus quod faciat eam illicitam, ita uidelicet quod non poteſt excommunicatus ſacramētum ſuſcipere ſine hoc quod peccet: tamen ſi de facto ſuſcipiat, uerum ſuſcipiat ſacramentum. Vel an ſit ſenſus quod non poteſt ſine peccato ſuſcipere, nec ſi de facto ſuſcipiat, tenet ſacramentum: ita quod ultra hoc quod peccat, ſacramentum eſt nullum? Hæc quæſtio eſt una de utilioribus & difficilioribus totius huius materiæ. Et tota difficultas eſt de ſacramento pœnitentiæ, utrum ſit nullum per hoc quod ſumitur ab excommunicato Pro cuius intelligentia eſt in primis notandum, quod excommunicatio non habet ex iure diuino priuare a receptione ſacramentorū, nec a participatione ſacrificiorum eccleſiæ. Nam de iure diuino nullus eſt excommunicatus: licet ueniat excommunicandus ab eccleſia, ſecundum eius placitum & limitationem. Secundo nota, quod in poteſtate eccleſiæ eſt, facere quod ſacramentum pœnitentiæ & ſacramentum matrimonii ſit nullum, ubi ſuſciperetur ab excommunicato, etiam inuincibiliter ignorāte ſe eſſe excommunicatum. Quod tamen non poſſet eccleſia facere de aliis ſacramentis imprimenti-

bus characterem: quia habent determinatam materiam de iure diuino, quæ non potest subtrahi, nec mutari, Hoc supposito dico, quod de hac re sunt diuersæ sententiæ: licet omnes conueniant in hoc, quod si excommunicatus sciēs uel inuincibiliter ignorans se esse excommunicatum, suscipiat aliquod sacramentum, peccat mortaliter & est sacrilegus. Si uero accedat bona fide cum ignorantia inuincibili iuris uel facti: excusatur a mortali, & de hoc non est dubium. Sed loquendo de annullatione, quidam dicunt quod si excommunicatus etiam inuincibiliter ignorans se esse excommunicatum, accedat ad sacramentum pœnitentiæ et absoluatur, nullum omnino sacramentum suscipit. Probant, quia excommunicatio tollit iurisdictionem, ita quod excommunicatus nullius est subditus: sed nullus sacerdos potest absoluere non subditum, ergo. Patet consequentia, quia licet ignorantia excuset a peccato, tamen non potest facere quod sit ualidum id quod esset irritum si fieret cum scientia opposita. Et hinc est quod usus ecclesiæ habet, quod ante absolutionem a peccatis præmittatur absolutio ab excommunicatione, ne annulletur sacramentum. Secunda, alii dicunt quod si excommunicatus accedat ad sacramētum pœni-

pœnitentiæ cum ignorantia inuincibili quæ excuset illum a sacrilegio, uerum suscipit sacramentum, nec tenetur amplius confiteri de illis peccatis, sed quærere absolutionem ab excommunicatione, & interim non miscere se diuinis. Hæc sententia est Caieta. In summa. uerbo, impedimenta absolutionis. Et Palu. 4. d. 18. quæst. 4. Adria quæst. 2. de confessione. circa finem. Probat, quia licet absolutio sacramentalis sit iure prohibita excommunicato, nullo tamen iure est irrita si de facto suscipiatur, nec usus ecclesiæ habet contrarium, & qui hoc cogitant decipiuntur, ergo. Item alia sacramenta non annullantur per hoc quod suscipiantur ab excommunicato, ergo nec hoc: nam detis unde habeatis contrarium. Item quia alias iniusta esset sententia ecclesiæ, si uellet ignorantiam inuincibilem condemnare. Si quis autem excommunicatus per ignorantiam uincibilem, accedat ad sacramentum pœnitentiæ, dummodo confiteatur fictionẽ, uere suscipit sacramentum, & recedente fictione consequitur effectũ. Hanc solus Caie. tenet expresse. Et probatur, quia pœnæ non sunt ampliandæ, sed potius restringendæ, ut patet de regul. iuris. in. 6. reg. 15. &. 49: Item eodem iure excluditur excommunicatus a participatione sacramenti matrimonii,

& sacramenti absolutionis; sed ecclesia prohibens excommunicato matrimonium, non irritat illud sed si fiat tenet; ut patet extra de eo qui duxit eam quam polluit per adulterium ca. 6. & de matrimoniis contractis contra interdictum ecclesiæ cap. 1. Vnde ergo discrimen in uerbis eisdem generalibus? Si autem quis celebrauerit pro excommunicato, & applicuerit ei sacrificium, siue inuincibiliter, siue uincibiliter ignoret excommunicationem, applicatio facta tenet. Prohibentur enim christiani communicare, non tamen inualidatur communicatio.

4 QVAERITVR, utrum annulletur sacramentum per hoc quod confertur ab excommunicato? Respondetur & sit prima propositio. Si sacerdos excommunicatus quacunque excommunicatione, etiam propter notoriam clerici percussionem; tenetur conferre quodcunque sacramentum, excepto sacramento pœnitentiæ, uerum sacramentũ confert, quanuis peccet. Nec de hoc est dubium, siue faciat scienter, siue ignoranter, & tam ubi toleratur quam ubi nõ toleratur. Secunda, Loquendo de sacramento pœnitentiæ, si sacerdos sit excommunicatus non nominatim, aut propter notoriam clerici percussionem, & tenetur absoluere, uerum sacramentum confert. Ita determinatur in extra-

extrauaganti concilii Constanti. ante quod nullus excommunicatus poterat conferre sacramentum pœnitentiæ. Et hæc secunda propositio intelligenda est ut prima, uide-licet tam ubi talis sacerdos toleratur ab ecclesia quam ubi non toleratur, & tã ubi crimẽ propter quod est excõicatus est secretum, quam ubi est publicum. Tertia si sacerdos sit excommunicatus nominatim, aut propter notoriam clerici percussionem, & cum hoc toleratur ab ecclesia, uerum sacramentum pœnitentiæ confert, si de facto conferat illud. Patet, quia licet in iure nihil sit de hoc cautum, tamen non est credendum, quod ecclesia toleraret eum in publica administratione sacramentorum, & cum hoc uellet quod facta per ipsum essent irrita: profecto esset intolerabilis error. Quarta, si sacerdos sit excommunicatus nominatim aut propter notoriam clerici percussiõem, & cũ toleretur ab ecclesia, si tenetur absoluere, nullũ omnino confert sacramentum. Patet, quia ista seruabantur ante concilium Constan. ibi reilnquitur ita seruandum perpetuis temporibus quoad ista duo genera excommunicatorum, ergo. Item quia talis nullam omnino habet iurisdictionem, ergo.

QVAERITVR, de causa excommunicationis an sit peccatum mortale? Questio 5

hæc poteſt dupliciter intelligi. Primo de iure.i. utrum non debeat eccleſia excommunicare, niſi propter mortale. Secundo de facto, an ſi excommunicet propter ueniale, uel aliud factum quod non ſit peccatum, excommunicatio teneat. In primo ſenſu communis opinio eſt, quod nullus poteſt iure excommunicari, niſi propter mortale. Patet ex uerbis domini Matthæi. 18. ubi tradita fuit poteſtas excommunicandi, ſi peccauerit in te frater tuus, &c. Clarum eſt quod de uenialibus non requiritur illa diligẽtia. Item ex concilio Meldenſi. 11. q. 3. capitu. nemo. Et hoc tenẽdum eſt pro certo: licet aliquando uiderim oppoſitum defendi. Secundo dico, quod licet excommunicatio poſsit iure ferri pro quolibet mortali, quia finis ipſius eſt ſolus Chriſtus, ut patet. 1. Corinthio. 5. quem tollit quodlibet mortale, tamen non debet ferri niſi pro grauiſsimus criminibus de quibus aliter non ſperatur ſanitas. Patet quia eſt ultima medicina eccleſiaſtica, & nocet pluſquam ſi gladiis feriretur, ut ait Auguſtinus. Item, quia excommunicatio non debet ferri quouſque peccator non audiat eccleſiam. Item, quia Paulus non meminit excommunicationis, niſi propter inceſtum, cum tamen eſſent plura alia crimina. Vnde patet, quod pro temporali

damno

damno non poteſt ferri excommunicatio, niſi ſit nimis graue. Et quidem iudices peſſime faciunt, & grauiter peccant concedendo excommunicationes pro rebus leuibus, pro uuis & pomis &c. Et eſt una de peſſimis conſuetudinibus quorundam miniſtrorum eccleſiaſtica poteſtate abutentium iſta, quæ omnia iam corrupta ſunt. Et anathematis nomen, quo audito maiores noſtri tremebant, irriſioni noſtris temporibus expoſitum eſt. Et ego credo, quod iſtæ excommunicationes non obligant, niſi præſumatur eſſe mortale id pro quo feruntur; non enim de hoc dubito.

Sed utrum ſtatim quod homo peccat mortaliter, poſsit excommunicari? Reſpon. quod non, quouſque ſit contumax & rebellis eccleſiæ. Patet Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum, adhibe tecũ, dic eccleſiæ (& ultimo uenit excommunicatio) ſit tibi quaſi ethnicus. Idem conſtat ex Paulo, Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam admonitionem deuita. Vnde de iure nullus poteſt excommunicari, niſi præcedat trina admonitio: ut patet in cap. ſacroſancta. de ſenten. excommunica. Trina tamen admonitio non eſt de eſſentia excommunicationis: ut bene notat Palu. diſtin. 18. in 4. & Durand. ibidem, & Gloſſa in capitu. prædicto,

prædicto, & in cap. ſtatuimus. Nec hoc eſt contra euangelium, nam in euangelio oſten ditur ordo iuris, non tamen dicitur, quod ille eſt neceſſarius. Verum eſt quod non expedit aliter fieri quam in euangelio expreſſum eſt. Nihilominns, ſi quis ſemel admonitus excommunicaretur pro mortali, excom municatio eſſet ualida. Non dubito tamen quin admonitio ſit de eſſentia excommunicationis: ita quod ſi quis excommunicaretur antequam eſſet admonitus, excommuni catio non teneret. Contra hoc poteſt fieri unum argumẽtum, quia incurrentes excom municationes latas in iure, non admonentur prius, ut patet de incendiariis, de percuſſoribus clericorum, &c. qui quidem ipſo facto incurrunt in ſentẽtiam, ergo. Reſp. quod tales iam ſunt admoniti ab ecceleſia, & a lege Chriſti prohibente talia crimina, & iſta eſt ſufficiens admonitio.

7 QVAERITVR, utrum excommunicatio iniuſta ſit ualida, uel utrum habeat aliquem effectum? Nota quod excommunicatio, ſicut & quælibet alia ſententia, dupliciter poteſt eſſe iniuſta. Primo, quia ipſo iure eſt nulla, ut ſi aliquis excommunicet non ſubditum, talis continet intolerabilem errorem, & nullum effectum habet, tam in foro exteriori, quam in interiori. Ita dicitur extra, de ſen-

de ſententia excommuni. cap. per tuas. &c. ſtatuimus. in. 6. eod. titu. Secundo dicitur excommunicatio iniuſta ex parte iudicis, quia uidelicet male iudicauit quacunque ex cauſa id fiat, ſiue ex odio, ſiue ex defectu probationis, ſiue ex ignorantia: talis tamē non eſt ipſo iure irrita. Et de hac eſt noſtra diſputatio modo, utrum lig. t? Eſt quæſtio nimis grauis, & de qua ſunt diuerſæ ſententiæ. Caieta. 2. 2. q. 70. arti. 4. 2. tenet expreſſe, quod talis ſententia omnino eſt nulla, ita quod nullum prorſus habet effectum apud Deum, nec apud homines. Probat, quia excommunicatio non poteſt ferri niſi pro mortali, ſed iſte ut ſupponimus non peccauit mortaliter, ergo. Item quia ſententia iniuſta non eſt ſententia, nam ſecundum. S. Thom. 2. 2. q. 70. arti. 4. iudicium iniuſtum non eſt iudicium, ergo. Adria. quodlibeto. 6. tenet eandem ſententiam. Tenent Ricard. 18. q. 5. articu. 3. Alexander. 4. p. q. 82. membro ulti. Sylue. uerbo excommunicatio. 2. parrapho. 2. & 3. Palu. d. 18. q. 1. arti. 3. & Durand. d. 18. quæſt. 4. Gratia. 11. q. 3. cap. qui iuſtus. & uidetur eſſe ſententia. S. Tho. q. 21. additio. art. 4. omnes iſti dicunt, quod excommunicatio iniuſta ex parte cauſæ ſi non ſit iure irrita, eſt ualida. Horum ſententia uidetur fundari in cap. per tuas. de ſententia excommuni.

parrapho.

parrapho. uerum inanis. ubi dicitur, quód iniuste excommunicatus debet recurrere ad superiorem, & petere absolutionem ab excommunicatione iniusta, ne ecclesiæ sententiam contemnere uideatur, & ex hoc amplius ligetur. Re uera uidetur mihi, quod omnes isti doctores loquātur breuius quam oporteat, ideo dicam uobis quod sentio. Et sit prima propositio, Iniuste excommunicatus non priuatur suffragiis ecclesiæ communibus. Hanc tenent omnes doctores, etiam illi qui asserunt sententiam iniustam ligare. Signanter Ricardus arti.7. quæst.2. & Palu.q.1.art.1.& Alexand.ubi supra membro.1. solus Durand. eam negat. Sed rationes Caietani, & Adria. sufficienter eam probant. ecclesia enim non approbat iniquam uoluntatem & sententiam iudicis quantum ad hoc, cum sit damnum innocentis, sine aliqua utilitate publica. Secunda propositio, talis sententia quæ non est ipso iure irrita, quantum ad hoc ualida est, quod sic excommunicatus non solum propter scandalum, sed absolute tenetur uitare omnē communionem & uitari. Has duas propositiones tenet beatus Gregor. homi. 26. tractans illud Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Patet hæc.2. ex multis iuris capitibus, & ex Vrbano papa. 11. q. 3. cap, quibusnam:

Quia

Quia ſi ſemel daretur facultas cuilibet diſcernendi an cauſa ſit iuſta, uel non, eſſet magna confuſio & ſchiſma: ideo eccleſia iuſtiſsime præcipit ut talis remedia quærat iuris, & interim ſententiam timeat, & ei pareat. Tertia propoſitio, ſi talis participaret in diuinis, uel alii eidem communicarent publice, eaſdem pœnas incurreret coram eccleſia ac ſi ſententia iuſta eſſet. Si enim non eſt delata appellatio ad ſuperiorem, & conuincor de communicatione contra præceptum eccleſiæ: iudex profecto iuſte me condemnabit, tanquam irregularem. Hæc Innocentius extra, de ſententia excommunica. capitu. 40. & Grego. in homilia citata. Quarta propoſitio, licet ex ui præcepti eccleſiaſtici (etiam in ſecreto) ille teneatur euitare & euitari) quia præceptum eccleſiae aequaliter obligat excommunicatum in publico, & in ſecreto) ex epicheia tamen, ſiue ex licentia praeſumpta, aut ratihabitione poteſt communicare ſine ſcandalo. Quia in aliis praeceptis ſane interpretamur intentionem eccleſiae, cũ non eſt ueriſimile ipſam uelle obligare. Hic autem nullo pacto eſt ueriſimile eccleſiam ad abſtinendum obligare uoluiſſe. Nec enim uult alicui innocenti inferre damnum, niſi propter bonum publicum. Priuare autem in publico,

neceſ-

necessarium est ad publicam utilitatem: in secreto autem priuare, non est necessarium. Hanc puto esse mentem & Caieta. & S. Tho.
6 QVAERITVR, utrum excommunicatio ignorata liget? Ad hoc sit prima propositio, Si ignorantia inuincibilis sit facti & iuris. i. si sit talis quae excuset a tota culpa mortali, excusat etiam a canone, non incurritur excommunicatio. In hoc omnes conueniunt, nec potest negari. Quia excommunicatio non potest ferri nisi pro mortali: sed iste non peccauit mortaliter ut supponimus, ergo. Patet haec de constitutio. c. 2. rem quae culpa caret in damnum uocari non conuenit. Secunda, si quis peccet mortaliter, & excommunicatio non sit formaliter lata pro illo facto, non incurrit sententiam canonis. i. si aliquis sciat se peccare mortaliter, & ignoret inuincibiliter id pro quo lata est excommunicatio, non est excommunicatus. V. g. occido Petrum & scio me peccare illum occidendo, ignoro tamen inuincibiliter illum esse clericum, non incurro excommunicationem. Patet, quia excommunicatio non est lata contra percussorem hominis: sed clerici, ut expresse habetur ca. si uero. extra de sententia excommunicationis. Tertia, si factum pro quo lata est excommunicatio, sit alias licitum, uel non condemnatum iure diuino,

diuino, ignorantia canonis excusat a pœna. V.g. si papa nūc sub pœna excommunicationis præciperet ne quis uestiretur serico, & ego ignorarem canonem istum, non incurrerem excommunicationem, quia non pecco mortaliter cum ignorarem inuincibiliter. Probatur ex. c. proposuisti. 82. d. 4. in omnibus statutis latis ab ordinariis citra papam, ignorantia iuris si sit inuincibilis excusat a sententia canonis, etiam si faciam mortale pro quo est formaliter lata excōicatio. V.g. episcopus fert sentētiam excommunicationis in concubinarios, ego ignoro illam, non incurro eam: cſto sim concubinarius. Et hoc generaliter est uerum in omnibus quoruncunque prælatorum inferiorum papa. Et etiam in religionibus patet, quia ita habetur extra de sententia excommunicationis lib. 6. ca. ut animarum periculis. ubi hoc ipsum expresse continetur. Et in his quatuor propositionibus omnes conueniunt doctores nemine discrepante. Sed tota difficultas est de sententiis iuris latis a papa, quibus est annexa excommunicatio. V. g. lata est in iure excommunicatio contra incendiarios, est dubium, an cadens in factum et ignorans inuincibiliter ius, incurrat excommunicationem? De hoc sunt diuersæ sententiæ inter docto. Adria. quæstio. 3. de clauibus.

Scotus.d.16.q.98.Maio.d.18.q.2.& Glo.in.c. a nobis.de ſententia excommunicationis.& in ca.ut animarum. Io Andre.ibi Barto.in l. cũctos populos.de ſumma Trini. Omnes iſti tenẽt partem affirmatiuam, uidelicet quod ignorantia iuris non excuſat a pœna, ſeu excommunicatione. Probant ex prædicto.c.ut animarum in quo papa in fauorem animarũ inſtituit, quod non incurrat excommunicationẽ qui ſciens factum ignorat ius, ſed præcipit id obſeruari in ſtatutis ordinariorum inferiorum, nullam prorſus faciens mentionem de ſtatutis papæ, ergo cum ſolum excepetit ſummus pōtifex ordinariorum ſententias, fit ut ſententia iuris communis in ſua ui perſeueret. Item quia ignorãtia iuris cui eſt annexa irregularitas, non excuſat a tali pœna, ut habetur in.c.cum illorum. de ſententia excommunicationis, ergo nec ignorantia iuris cui eſt annexa excommunicatio excuſabit ab ea. Hæc eſt horum ſententia, & quidem uidetur quod ſit tutior, præſertim quia fauet uſus eccleſiæ quæ communiter ir retitos his laqueis remittit ad ſuperiores per con feſſores, eſto pœnitentes laborent inuin cibili ignorantia. Oppoſitã ſententã tenent Syl ueſt uerbo, excommunicatio. 1.§. 3.& excommunicatio ultimo,§.3.& uerbo, Ignorantia.1.& ſumma Angelic. Et uidetur

esse Caie. & Anto. Qui omnes tenent, quod ignorantia inuincibilis iuris excuset ab excommunicatione. Probatur, excõicatio non potest ferri nisi pro contumacia, ut patet ex euange. sed qui ignorat inuincibiliter non est contumax, ergo. Item si aliquis sciat substantiam mali actus, & ignoret inuincibiliter aliquam circunstãtiam eius, non imputatur ei ad malitiam talis circunstãtia, ergo. Ad argumenta utriusq; opinionis potest faciliter responderi. Et quãuis sapientissimus magister Victoria in neutram partem aperte declinet, tamen primam sententiam reputat tutiorem. Et ideo tenendum est, quod si fiat id pro quo lata est formaliter excommunicatio, incurritur, esto inuincibiliter ignoretur ius. Nec ualet solutio Syluestri, quia etiam pontifex est ordinarius, & quod eius sententiæ etiam excipiuntur in illo ca. ut animarum periculis, quia est contra communẽ usum loquendi. Nam in titu. de officio iudicis ordinarii. iurisperiti communiter distinguunt ordinarium a summo pontifice.

QVAERITVR, an incurrat sententiam excommunicationis qui facit aut omittit aliquid inuincibiliter credens se incurrere excommunicationem propter illud? V.g. furatus sum decem aureos in ecclesia, & credo inuincibiliter quod ob illud crimẽ sit posita 9

excommunicatio, cum tamen non sit: est dubium, an incurram? Et uidetur quod sic, quia qui facit actum alias bonum, si cogitat esse malum, peccat propter illam conscientiam, ergo. Respon. quod in tali casu pecco mortaliter, & incurro tantam culpam & pœnam, quantam incurrissem, si de facto fuisset imposita excommunicatio pro illo operé, sicut ego cogito: quia conscientia est quæ damnat, uel absoluit. Secundo dico quod talis quandiu habet illã conscientiam debet se in omnibus habere, ac si uere esset excõicatus nam alias peccabit propter conscientiam quam habet. Tertio dico quod talis de facto nullam excõicationem incurrit. Probatur, quia ipse non potuit supra se ferre talem sententiam nec alius tulit, ergo. Itẽ, quia si ille cogitasset eodem modo, quod propter illud opus incurrebat mortem temporalem, non incurrisset illam propter solam suam imaginationẽ, ergo. Ad argumentum in contrariũ dico, ꝙ non est idem iudicium de culpa & de pœna, nõ culpa pẽdet ex uniuscuiusq; uoluntate, pœna autẽ non nisi a iure, uel a iudice:

IAM uero de secundo principaliter quæritur, utrum liceat communicare cum excommunicato? Hic sunt breuiter tria definienda. Primum in quibus sit licitum communicare cum excommunicato, & in quibus non. Se-

cundum an incurrat aliquam censuram qui participat cum excommunicato in prohibitis. Tertium an sit semper mortale peccatum participare cum excommunicatis in prohibitis. Quoad primum, sit prima propositio, post conc. Constant. duo genera excõicatorum tenemur uitare. s. excommunicatos nominatim, & excommunicatos propter notoriam clerici percussionem: cum his inquam est prohibitum participare, in his quæ in hoc carmine continẽtur, Os, orare, uale, communio, mẽsa negatur. Hoc tñ intelligendum est, qñ tales excommunicati non tolerantur in ministerio ecclesiæ. Nam si tolerantur per communem errorem, iam diximus supra ꝙ sacramenta ab eis collata sunt ualida, ac proinde non tenemur uitare eos, etiam in istis. Hoc patet ex iure, & ex prædicto conc. Secunda, cũ omnibus excommunicatis quocunq; modo sint excommunicati, est licitum participare in his quæ hoc carmine continentur. Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse. Vide in summa Caie. declarationem horum uerborum. Tertia, excõicatos non nominatim, nec propter notoriam clerici percussionẽ, nullꝰ tenetur uitare post conc. Constant. etiam in contentis in primo uersu. Vnde possumus cum eis colloqui, diuina officia audire, inducere eos ad administrandum sacramenta,

& sacramenti absolutionis; sed ecclesia prohibens excommunicato matrimonium, non irritat illud sed si fiat tenet, ut patet extra de eo qui duxit eam quam polluit per adulterium ca. 6. & de matrimoniis contractis contra interdictum ecclesiæ cap. 2. Vnde ergo discrimen in uerbis eisdem generalibus? Si autem quis celebrauerit pro excommunicato, & applicuerit ei sacrificium, siue inuincibiliter, siue uincibiliter ignoret excommunicationem, applicatio facta tenet. Prohibentur enim christiani communicare, non tamen inualidatur communicatio.

4 QVAERITVR, utrum annulletur sacramentum per hoc quod confertur ab excommunicato? Respondetur & sit prima propositio: Si sacerdos excommunicatus quacunque excommunicatione, etiam propter notoriam clerici percussionem, tenetur conferre quodcunque sacramentum, excepto sacramento pœnitentiæ, uerum sacramentũ confert, quanuis peccet. Nec de hoc est dubium, siue faciat scienter, siue ignoranter, & tam ubi toleratur quam ubi nõ toleratur. Secunda, Loquendo de sacramento pœnitentiæ, si sacerdos sit excommunicatus non nominatim, aut propter notoriam clerici percussionem, & tenetur absoluere, uerum sacramentum confert. Ita determinatur in extra-

extrauaganti concilii Constanti. ante quod nullus excommunicatus poterat conferre sacramentum pœnitentiæ. Et hæc secunda propositio intelligenda est ut prima, uidelicet tam ubi talis sacerdos toleratur ab ecclesia quam ubi non toleratur, & tā ubi crimē propter quod est exconicatus est secretum, quam ubi est publicum. Tertia si sacerdos sit excommunicatus nominatim, aut propter notoriam clerici percussionem, & cum hoc toleratur ab ecclesia, uerum sacramentum pœnitentiæ confert, si de facto conferat illud. Patet, quia licet in iure nihil sit de hoc cautum, tamen non est credendum, quod ecclesia toleraret eum in publica administratione sacramentorum, & cum hoc uellet quod facta per ipsum essent irrita: profecto esset intolerabilis error. Quarta, si secerdos sit excommunicatus nominatim aut propter notoriam clerici percussiōem, & cū toleretur ab ecclesia, si tenetur absoluere, nullū omnino confert sacramentum Patet, quia ista seruabantur ante concilium Constan. ibi reilnquitur ita seruandum perpetuis temporibus quoad ista duo genera excommunicatorum, ergo. Item quia talis nullam omnino habet iurisdictionem, ergo.

QVAERITVR, de causa excommunicationis an sit peccatum mortale? Questio 5

hæc

hæc poteſt dupliciter intelligi. Primo de iure.i. utrum non debeat eccleſia excommunicare, niſi propter mortale. Secundo de facto, an ſi excommunicet propter ueniale, uel aliud factum quod non ſit peccatum, excommunicatio teneat. In primo ſenſu communis opinio eſt, quod nullus poteſt iure excommunicari, niſi propter mortale. Patet ex uerbis domini Matthæi. 18. ubi tradita fuit poteſtas excommunicandi, ſi peccauerit in te frater tuus, &c. Clarum eſt quod de uenialibus non requiritur illa diligētia. Item ex concilio Meldenſi. 11. q. 3. capitu. nemo. Et hoc tenēdum eſt pro certo: licet aliquando uiderim oppoſitum defendi. Secundo dico, quod licet excommunicatio poſsit iure ferri pro quolibet mortali, quia finis ipſius eſt ſolus Chriſtus, ut patet. 1. Corinthio. 5. quem tollit quodlibet mortale, tamen non debet ferri niſi pro grauiſsimus criminibus de quibus aliter non ſperatur ſanitas. Patet quia eſt ultima medicina eccleſiaſtica, & nocet pluſquam ſi gladiis feriretur, ut ait Auguſtinus. Item, quia excommunicatio non debet ferri quouſque peccator non audiat eccleſiam. Item, quia Paulus non meminit excommunicationis, niſi propter inceſtum, cum tamen eſſent plura alia crimina. Vnde patet, quod pro temporali

damno non potest ferri excommunicatio, nisi sit nimis graue. Et quidem iudices pessime faciunt, & grauiter peccant concedendo excommunicationes pro rebus leuibus, pro uuis & pomis &c. Et est una de pessimis consuetudinibus quorundam ministrorum ecclesiastica potestate abutentium ista, quæ omnia iam corrupta sunt. Et anathematis nomen, quo audito maiores nostri tremebant, irrisioni nostris temporibus expositum est. Et ego credo, quod istæ excommunicationes non obligant, nisi præsumatur esse mortale id pro quo feruntur; non enim de hoc dubito.

Sed utrum statim quod homo peccat mortaliter, posit excommunicari? Respon. quod non, quousque sit contumax & rebellis ecclesiæ. Patet Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum, adhibe tecũ, dic ecclesiæ (& ultimo uenit excommunicatio) sit tibi quasi ethnicus. Idem constat ex Paulo, Hæreticum hominem post primam & secundam admonitionem deuita. Vnde de iure nullus potest excommunicari, nisi præcedat trina admonitio: ut patet in cap. sacrosancta. de senten. excommunica. Trina tamen admonitio non est de essentia excommunicationis: ut bene notat Palu. distin. 18. in. 4. & Durand. ibidem, & Glossa in capitu. prædicto,

prædicto, & in cap. ſtatuimus. Nec hoc eſt contra euangelium, nam in euangelio oſtenditur ordo iuris, non tamen dicitur, quod ille eſt neceſſarius. Verum eſt quod non expedit aliter fieri quam in euangelio expreſſum eſt. Nihilominus, ſi quis ſemel admonitus excommunicaretur pro mortali, excommunicatio eſſet ualida. Non dubito tamen quin admonitio ſit de eſſentia excommunicationis: ita quod ſi quis excommunicaretur antequam eſſet admonitus, excommunicatio non teneret. Contra hoc poteſt fieri unum argumētum, quia incurrentes excommunicationes latas in iure, non admonentur prius, ut patet de incendiariis, de percuſſoribus clericorum, &c. qui quidem ipſo facto incurrunt in ſentētiam, ergo. Reſp. quod tales iam ſunt admoniti ab ecclesia, & a lege Chriſti prohibente talia crimina, & iſta eſt ſufficiens admonitio.

7 QVAERITVR, utrum excommunicatio iniuſta ſit ualida, uel utrum habeat aliquem effectum? Nota quod excommunicatio, ſicut & quælibet alia ſententia, dupliciter poteſt eſſe iniuſta. Primo, quia ipſo iure eſt nulla. ut ſi aliquis excommunicet non ſubditum, talis continet intolerabilem errorem, & nullum effectum habet, tam in foro exteriori, quam in interiori. Ita dicitur extra, de ſen-

de ſententia excommuni. cap. per tuas. &c. ſtatuimus. in .6. eod. titu. Secundo dicitur excommunicatio iniuſta ex parte iudicis, quia uidelicet male iudicauit quacunque ex cauſa id fiat, ſiue ex odio, ſiue ex defectu probationis, ſiue ex ignorantia: talis tamē non eſt ipſo iure irrita. Et de hac eſt noſtra diſputatio modo, utrum liget? Eſt quæſtio nimis grauis, & de qua ſunt diuerſæ ſententiæ. Caieta. 2. 2. q. 70. arti. 4. 2. tenet expreſſe, quod talis ſententia omnino eſt nulla, ita quod nullum prorſus habet effectum apud Deum, nec apud homines. Probat, quia excommunicatio non poteſt ferri niſi pro mortali, ſed iſte ut ſupponimus non peccauit mortaliter, ergo. Item quia ſententia iniuſta non eſt ſententia, nam ſecundum S. Thom. 2. 2. q. 70. arti. 4. iudicium iniuſtum non eſt iudicium, ergo. Adria. quodlibeto. 6. tenet eandem ſententiam. Tenent Ricar. d. 18. q. 5. articu. 3. Alexander. 4. p. q. 82. membro ulti. Sylue. uerbo excommunicatio. 2. parrapho. 2. & 3. Palu. d. 18. q. 1. arti. 3. & Durand. d. 18. quæſt. 4. Gratia. 11. q. 3. cap. qui iuſtus. & uidetur eſſe ſententia. S. Tho. q. 21. additio. art. 4. omnes iſti dicunt, quod excommunicatio iniuſta ex parte cauſæ ſi non ſit iure irrita, eſt ualida. Horum ſententia uidetur fundari in cap. per tuas. de ſententia excommuni.

parrapho.

parrapho. uerum inanis. ubi dicitur, quòd iniuste excommunicatus debet recurrere ad superiorem, & petere absolutionem ab excommunicatione iniusta, ne ecclesiæ sententiam contemnere uideatur, & ex hoc amplius ligetur. Re uera uidetur mihi, quod omnes isti doctores loquãtur breuius quam oporteat, ideo dicam uobis quod sentio. Et sit prima propositio, Iniuste excommunicatus non priuatur suffragiis ecclesiæ communibus. Hanc tenent omnes doctores, etiam illi qui asserunt sententiam iniustam ligare. Signanter Ricardus arti. 7. quæst. 2. & Palu. q. 1. art. 1. & Alexand. ubi supra membro. 1. solus Durand. eam negat. Sed rationes Caietani, & Adria. sufficienter eam probant. ecclesia enim non approbat iniquam uoluntatem & sententiam iudicis quantum ad hoc, cum sit damnum innocentis, sine aliqua utilitate publica. Secunda propositio, talis sententia quæ non est ipso iure irrita, quantum ad hoc ualida est, quod sic excommunicatus non solum propter scandalum, sed absolute tenetur uitare omnẽ communionem & uitari. Has duas propositiones tenet beatus Gregor. homi. 26. tractans illud Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, &c. Patet hæc. 2. ex multis iuris capitibus, & ex Vrbano papa. 11. q. 3. cap. quibusnam:

Quia si semel daretur facultas cuilibet discernendi an causa sit iusta, uel non, esset magna confusio & schisma: ideo ecclesia iustissime præcipit ut talis remedia quærat iuris, & interim sententiam timeat, & ei pareat. Tertia propositio, si talis participaret in diuinis, uel alii eidem communicarent publice, easdem pœnas incurreret coram ecclesia ac si sententia iusta esset. Si enim non est delata appellatio ad superiorem, & conuincor de communicatione contra præceptum ecclesiæ: iudex profecto iuste me condemnabit, tanquam irregularem. Hæc Innocentius extra, de sententia excommunica. capitu. 40. & Grego. in homilia citata. 3

Quarta propositio, licet ex ui præcepti ecclesiastici (etiam in secreto) ille teneatur euitare & euitari) quia præceptum ecclesiae aequaliter obligat excommunicatum in publico, & in secreto) ex epicheia tamen, siue ex licentia praesumpta, aut ratihabitione potest communicare sine scandalo. Quia in aliis praeceptis sane interpretamur intentionem ecclesiae, cũ non est uerisimile ipsam uelle obligare. Hic autem nullo pacto est uerisimile ecclesiam ad abstinendum obligare uoluisse. Nec enim uult alicui innocenti inferre damnum, nisi propter bonum publicum. Priuare autem in publico,

necessarium est ad publicam utilitatem: in secreto autem priuare, non est necessarium. Hanc puto esse mentem & Caieta. & S. Tho.
B QVAERITVR, utrum excommunicatio ignorata liget? Ad hoc sit prima propositio, Si ignorantia inuincibilis sit facti & iuris. i. si sit talis quae excuset a tota culpa mortali, excusat etiam a canone, non incurritur excommunicatio. In hoc omnes conueniunt, nec potest negari. Quia excommunicatio non potest ferri nisi pro mortali: sed iste non peccauit mortaliter ut supponimus, ergo. Patet haec de constitutio. c. 2. rem quae culpa caret in damnum uocari non conuenit. Secunda, si quis peccet mortaliter, & excommunicatio non sit formaliter lata pro illo facto, non incurrit sententiam canonis, i. si aliquis sciat se peccare mortaliter, & ignoret inuincibiliter id pro quo lata est excommunicatio, non est excommunicatus. V. g. occido Petrum & scio me peccare illum occidendo, ignoro tamen inuincibiliter illum esse clericum, non incurro excommunicationem. Patet, quia excommunicatio non est lata contra percussorem hominis: sed clerici, ut expresse habetur ca. si uero. extra de sententia excommunicationis. Tertia, si factum pro quo lata est excommunicatio, sit alias licitum, uel non condemnatum iure

diuino, ignorantia canonis excusat a pœna. V. g. si papa nūc sub pœna excommunicationis præciperet ne quis uestiretur serico, & ego ignorarem canonem istum, non incurrerem excommunicationem, quia non pecco mortaliter cum ignorarem inuincibiliter. Probatur ex. c. proposuisti. 82. d. 4. in omnibus statutis latis ab ordinariis citra papam, ignorantia iuris si sit inuincibilis excusat a sententia canonis, etiam si faciam mortale pro quo est formaliter lata excōicatio. V. g. episcopus fert sentētiam excommunicationis in concubinarios, ego ignoro illam, non incurro eam: esto sim concubinarius. Et hoc generaliter est uerum in omnibus quoruncunque prælatorum inferiorum papa. Et etiam in religionibus patet, quia ita habetur extra de sententia excommunicationis lib. 6. ca. ut animarum periculis. ubi hoc ipsum expresse continetur. Et in his quatuor propositionibus omnes conueniunt doctores nemine discrepante. Sed tota difficultas est de sententiis iuris latis a papa, quibus est annexa excommunicatio. V. g. lata est in iure excommunicatio contra incendiarios, est dubium, an cadens in factum et ignorans inuincibiliter ius, incurrat excommunicationem? De hoc sunt diuersæ sententiæ inter doct. Adria. quæstio. 3. de clauibus.

Scotus.d.16.q.98.Maio.d.18.q.2.& Glo.in.c. a nobis.de sententia excommunicationis.& in ca.ut animarum. Io Andre.ibi Barto.in.l. cũctos populos.de summa Trini. Omnes isti tenẽt partem affirmatiuam, uidelicet quod ignorantia iuris non excusat a pœna, seu excommunicatione. Probant ex prædicto. c.ut animarum.in quo papa in fauorem animarũ instituit, quod non incurrat excommunicationẽ qui sciens factum ignorat ius, sed præcipit id obseruari in statutis ordinariorum inferiorum, nullam prorsus faciens mentionem de statutis papæ, ergo cum solum excepérit summus põtifex ordinariorum sententias, fit ut sententia iuris communis in sua ui perseueret. Item quia ignorãtia iuris cui est annexa irregularitas, non excusat a tali pœna, ut habetur in.c.cum illorum. de sententia excommunicationis, ergo nec ignorantia iuris cui est annexa excommunicatio excusabit ab ea. Hæc est horum sententia, & quidem uidetur quod sit tutior, præsertim quia fauet usus ecclesiæ quæ communiter irretitos his laqueis remittit ad superiores per confessores, esto pœnitentes laborent inuincibili ignorantia. Oppositã sententã tenent Syluest uerbo, excommunicatio. 1.§. 3.& excommunicatio ultimo,§.3.& uerbo, Ignorantia.1.& summa Angelic. Et uidetur esse

esse Caie. & Anto. Qui omnes tenent, quod ignorantia inuincibilis iuris excuset ab excommunicatione. Probatur, excõicatio non potest ferri nisi pro contumacia, ut patet ex euange. sed qui ignorat inuincibiliter non est contumax, ergo. Item si aliquis sciat substantiam mali actus, & ignoret inuincibiliter aliquam circunstãtiam eius, non imputatur ei ad malitiam talis circunstãtia, ergo. Ad argumenta utriusq; opinionis potest faciliter responderi. Et quãuis sapientissimus magister Victoria in neutram partem aperte declinet, tamen primam sententiam reputat tutiorem. Et ideo tenendum est, quod si fiat id pro quo lata est formaliter excommunicatio, incurritur, esto inuincibiliter ignoretur ius. Nec ualet solutio Syluestri, quia etiam pontifex est ordinarius, & quod eius sententiæ etiam excipiuntur in illo ca. ut animarum periculis, quia est contra communẽ usum loquendi. Nam in titu. de officio iudicis ordinarii. iurisperiti communiter distinguunt ordinarium a summo pontifice.

QVAERITVR, an incurrat sententiam excommunicationis qui facit aut omittit aliquid inuincibiliter credens se incurrere excommunicationem propter illud? V. g. furatus sum decem aureos in ecclesia, & credo inuincibiliter quod ob illud crimẽ sit posita 9

excommunicatio, cum tamen non sit: est dubium, an incurram? Et uidetur quod sic, quia qui facit actum alias bonum, si cogitat esse malum, peccat propter illam conscientiam, ergo. Respon. quod in tali casu pecco mortaliter, & incurro tantam culpam & pœnam, quantam incurrissem, si de facto fuisset imposita excommunicatio pro illo opere, sicut ego cogito: quia conscientia est quæ damnat, uel absoluit. Secundo dico quod talis quandiu habet illã conscientiam debet se in omnibus habere, ac si uere esset excõicatus nam alias peccabit propter conscientiam quam habet. Tertio dico quod talis de facto nullam excõicationem incurrit. Probatur, quia ipse non potuit supra se ferre talem sententiam nec alius tulit, ergo. Itẽ, quia si ille cogitasset eodem modo, quod propter illud opus incurrebat mortem temporalem, non incurrisset illam propter solam suam imaginationẽ, ergo. Ad argumentum in contrariũ dico, ꝙ non est idem iudicium de culpa & de pœna, nõ culpa pẽdet ex uniuscuiusq; uoluntate, pœna autẽ non nisi a iure, uel a iudice:

IAM uero de secundo principaliter quæritur, utrum liceat communicare cum excommunicato? Hic sunt breuiter tria definienda. Primum in quibus sit licitum communicare cum excommunicato, & in quibus non. Secundum

cundum an incurrat aliquam censuram qui participat cum excommunicato in prohibitis. Tertium an sit semper mortale peccatum participare cum excommunicatis in prohibitis. Quoad primum, sit prima propositio, post conc. Constant. duo genera excõicatorum tenemur uitare. s. excommunicatos nominatim, & excommunicatos propter notoriam clerici percussionem: cum his inquam est prohibitum participare, in his quæ in hoc carmine continẽtur, Os, orare, uale, communio, mẽsa negatur. Hoc tñ intelligendum est, qñ tales excommunicati non tolerantur in ministerio ecclesiæ. Nam si tolerantur per communem errorem, iam diximus supra ꝙ sacramenta ab eis collata sunt ualida, ac proinde non tenemur uitare eos, etiam in istis. Hoc patet ex iure, & ex prædicto conc. Secunda, cũ omnibus excommunicatis quocunq; modo sint excommunicati, est licitum participare in his quæ hoc carmine continentur. Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse. Vide in summa Caie. declarationem horum uerborum. Tertia, excõicatos non nominatim, nec propter notoriam clerici percussionẽ, null⁹ tenetur uitare post conc. Constant. etiam in contentis in primo uersu. Vnde possumus cum eis colloqui, diuina officia audire, inducere eos ad administrandum sacramenta,

si eis ex officio uel ex commissione hoc incumbat: quia sic ordinauit conciliũ, in fauorem animarum. Hæc est aliquorum non omnium. Nam Sylue. Caie. & Adri. tenent oppositum quoad participationem sacramentorum tam actiuã quam passiuam: aiunt. n. eos peccare in tali administratione sacramentorum, ac proinde non licere fidelibus eos inducere ad eam. Forsitan concilium non ordinauit, nisi quod facta per tales essent ualida: quia hoc maxime expediebat animabus.
Quoad secundum de quantitate pœnæ, sit prima propositio. Qui participat in prohibitis cum excommunicatis, de quibus loquitur prima propositio, incurrit sententiã excõmunicationis maioris in duobus casibus. Primo quãdo participat in crimine pro quo fuit lata excommunicatio. Secundo quando excommunicatio fertur sub hac forma. excommunicemus Petrum & omnes participantes, & cum illo communicantes. Extra hos duos casus solum incurritur excommunicatio minor: & de hoc non est dubitandũ. Secunda propositio, participare cum excommunicatis de quibus in prima propositione, est peccatum mortale, solum in tribus casibus: scilicet si participet in diuinis, uel in crimine, uel in cõtẽptũ ecclesiæ seu clauium. In omnibus aliis solum erit ueniale partici-
pare

pare cum eis. Hæc omnia habentur ex deter minatione Concilii Conſtantien. ut Adria. Antoni. Caie. Sylue. & uſus eccleſiæ teſtatur. Hoc dico quia illa determinatio non extat apud nos, nec in prædicto conci. ex defectu impreſſorum. Sed multi teſtantur ſe uidiſſe il lam. Et papa Euge. in quibuſdam ordinatio- nibus reuocauit omnia facta in concil. Baſi- lienſi, ubi fuit ordinatum, quod omnes ex- communicati uitarentur, quod erat contra determinationem Conc. Conſtan. Nota hic quod quilibet fidelis tenetur iure diuino ui tare excommunicatum (quocunq; modo ſit excommunicatus) in duobus caſibus, præter eos quos recenſuimus. Primus, quando eius conuerſatio eſt mihi nociua, qua moueat no cendo in fide: uel circa bonos mores. Secun dus, quãdo ex mea conuerſatione ipſe ſumit fauorem, ut det robur ſuæ doctrinæ & erro- ri, propter quod eſt excommunicatus. Extra hos duos caſus non eſt de iure diuino uitare excommunicatũ, ſed ſolum de iure poſitiuo.

QVAERITVR, utrum excommunicatum ab epiſcopo Salmantino, uel Burgenſi &c. te neantur uitare qui ſunt de alio epiſcopatu, ſuppoſito quod ſciãt illum eſſe excommuni- catum? Videtur quod non, quia ſupra Bur- genſes nullam poteſtatem habet epiſcopus Salmantinus, quomodo ergo poterit illos 11

obligare ad non participandum cum suo excommunicato. Scotus. 4.d.19.q.5. respondet (& bene) quod omnes qui sũt ĩ ecclesia Dei, tenentur uitare eum in quocunq; loco existat excommunicatus. Sed tamen non bene respon. ad argumentum in contrarium, nam dicit quod episcopus non habet de iure diuino potestatem excommunicandi, nam sic nõ posset obligare non subiectos ad non participandum cum suo excommunicato: sed habet talem potestatem ex concessione papæ, a qua habet, quod possit priuari omnibus suffragiis & communicationibus licitis. Sed dico quod episcopus de iure diuino habet potestatem excommunicandi subditos ex officio, & ordinaria & propria potestate. Et quicquid potest papa in toto orbe, potest etiam episcopus in suo episcopatu, stando dumtaxat in iure positiuo: paucis exceptis, ut creare episcopum. Vnde ad argumentum, quomodo potest episcopus obligare non nisi subditos: dico ꝙ potest ex eo ꝙ est de iure diuino, ꝙ excommunicat⁹ in uno loco uitetur in omnibus aliis: ut patet ex serie euãgelica, Si ecclesiam non audierit, sit tibi quasi ethnicus & publicanus. Omnibus christianis dicitur illud, non solum dicitur illis qui uni⁹ sunt episcopatus, sed omnibus. Secundo dico cum Maio 4.d.18.q.4. ꝙ illa obligatio non prouenit

nit ex fenten.epifcopi,fed ex difpofitione iuris humani,quod quidem pracipit, quod excommuuicatus in uno epifcopatu uitetur in aliis omnibus.ut habetur in conc.Niceno c.5.& in conc Sardicen.c.16.&.17.& in conc. Citrocheno c.2.& 3.Hæc aũt habentur.11.q.3. in multis.c.c.fi quis presbyter.& c.quifuis,&c.

15 QVAERITVR, an obligatio ad non participandum cum excommunicatis, fit tanta,quod obliget ad fui obferuantiam, etiam cum periculo mortis? V.g. Tyrannus uel alius excommunicatus minatur mihi mortem nifi communicem cum illo, uel dicam ei miffam, an tenear mori potiufquam id facere? Eft quæftio grauis, & difputatur in prima fecundæ.quæft.96.art.4. Sunt opiniones, quidam dicunt quod lex humana ex natura fua & de per fe non poteft obligare ad fui obferuantiam cum periculo mortis, & fi aliquando obligat eft de per accidens, quia fcilicet adiungitur bono communi, uel fidei, uel religionis. Probant, quia debet effe iufta, ut fi papa obligaret me ad nunquam comedendum carnes feria fexta, certe effet lex impia, ergo. Caieta. prima fecundæ loco citato, tenet oppofitum. Dicit enim quod papa & rex poffunt condere legem quæ ex fua natura & de per fe obligat ad fui obferuantiam cum periculo mortis.

Dicit

Dicit secũdo quod si aliqua lex non obligat isto modo, est solum ex benignitate legislatoris, qui noluit obligare cum tali periculo, non autem ex ui legis. In summa autem sua dicit multa, respond. ad q. Primo ait quod in humanis non est mortale communicare cum excommunicatis in prohibitis, & quod ab excommunicatione propter talem metum excusatur. Secundo dicit, quod in diuinis etiam secluso contemptu ecclesiæ, nullo modo licet communicare cum excommunicatis, etiam ob uitandam mortem. Quia talis participatio est mortalis, quæ nullo metu excusatur: ut dicitur in c. sacramentis. extra, de sentẽtia excommunicatio. Certe ista sententia est nimis grauis & odiosa. Vnde dico, quod metus mortis excusat a mortali & ab excommunicatione, propter participationem in diuinis cum excommunicatis incurrendam, secluso contemptu ecclesiæ. Probo, quia non est uerisimile, quod ecclesia intendat obligare ad obseruantiam suarum legum cum detrimento salutis propriæ. Cum ergo excommunicatio sit pœna ecclesiastica, & de iure positiuo, non est dicendum quod obliget cum periculo mortis. Et sic ad. c. sacramẽ. dico quod illa decretalis est intelligẽda: quãdo in contẽptum ecclesiæ minatur mors. Vel quãdo committitur peccatum mortale inter-

interueniente morte. Vel quando participat in crimine criminoso cum excommunicato, ut ait S. Tho. quodlibeto. 12. art. 9. & Syluest. uerbo metus, parrapho. 7. & Duran. d. 18. q. 5.

Quaeritur, utrum ipsemet excommunicatus teneatur uitare fideles? & loquor de omnibus excommunicatis quocunq; modo 13
Resp. & sit prima propositio, excommunicatus cuius excommunicatio est occulta non tenetur ratione excommunicationis abstinere in publico consortium aliorum, & communionem, etiam in diuinis, sed potest & debet se in omnibus ita habere, ac si non esset excommunicatus. Hæc est conclusio Syluest. uerbo, excommunicatio. 3. parrapho. 5. Probatur, nullus tenetur se infamare, imo omnes tenentur iure diuino & naturali ad tuendam famam maxime propriam (curam habe de bono nomine) ergo. Item quia quilibet tenetur non scandalizare alios, sed si excommunicatus secrete, fugeret aliorum consortia, scandalizarentur illi nescientes causam, ergo non debet fugere. Secunda, publice excommunicatus tenetur uitare alios fideles tam in publico quam in secreto: de hoc non est dubium. De quantitate publici excommunicati, publice si communicet cum aliis in diuinis & prohibitis, idem est iudicium ac de peccato participantium cum eo, non peccat ille.

cat ille magis quam illi: excepto quod fideles poſt Concilium Conſtantienſe habent facultatem inducendi excommunicatos non nominatim, nec propter notoriam clerici percuſsionem, ad aliqua in quibus ſi ſe intromitterent ipſi excommunicati non rogati, grauiter peccarent.

14 Sed utrum unus excommunicatus teneatur uitare alium excommunicatum? Videtur quod non, quia olim leproſi qui hos excommunicatos figurabant, poterant inuicem colloqui & conuerſari, ergo. Item quia excommunicati non ſunt iam de corpore myſtico eccleſiæ a quo ſeparat excommunicatio, ergo. Reſpond. quod ſine dubio tenendum eſt quod ita eſt prohibitum excommunicato, participare cum aliis excommunicatis, ſicut cum aliis fidelibus, & æque peccat communicando cum illis, ac cum iſtis. Et omnes excommunicati, ſic adinuicem communicantes, incurrunt excommunicationem minorem. Patet, quia alias excommunicati eſſent melioris conditionis ut ſic, quam non excommunicati: qui quidem priuantur illa conuerſatione. Item, quia adhuc ſunt membra eccleſiæ per fidem. Secundo dico, quod excommunicati ob hoc ſolum quod ſunt excommunicati, non ſunt exempti a legibus & præceptis ſuorum prælatorum,

latorum,& papæ. Quia non sunt omnino extra ecclesia, sicut ethnici, nec sunt totaliter abscisi: & ideo tenentur superioribus parere, & secus facientes peccant, & incurrunt alias excommunicationes & pœnas.

Dico ultimo, quod titulo excommunicationis maioris prohibetur non solum licita conuersatio cum excommunicato, sed etiam illicita. Vnde mulier subiiciens se excommunicato, grauius peccaret quam si peccaret cum non excommunicato. Itaque præter malitiam quam habet illud peccatum ex suo genere, habet aliquam rationem circunstantiæ excommunicationis. Hoc patet, quia in prohibitione communicationis, includitur prohibitio illicitæ communicationis a fortiori: & non dubites de hoc. 15

Dico denique, non sacerdotes posse excommunicare, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, ut archidiaconi legati & electi. Sed est graue dubium, an occulte excommunicatus posit excommunicare: ita quod talis sententia ualeat? Palu. 4. distinctio. 18. quæstio. 2. respondet, quod sic. Probat ex captiu. ad probandum, de sententia & reiudicata. Et ex. l. Barbarius. ff. de re indicata. Et habetur. 3. quæstio. 7. captu. 1. &. 8. quæstio. 4. cap. nonne. Idem tenet Gratianus. 3. p. quæst. 7. in fine. 16

Contra-

Contrarium Syluester uerbo excommunicatio.2. parrapho.1. Nam Alexander.24. quæstio.1.cap. audiuimus. dicit excommunicatum excommunicare non posse, nec enim deiicere potest quemquam iam prostratus. Idem patet in cap. aduersus. de immunitate ecclesiarum. & ibi Glossa. Et in cap. exceptionem de exceptionibus. Ad hoc respondetur, publice excommunicatum suspensum esse ab officio & beneficio ecclesiastico, de iure communi, ecclesiastico, tamen, nam a ciuili non est suspensus, ita quod sententiæ non ualeant: nisi cum per annum perseuerat in excommunicatione, ut habetur extra de hæreticis cap. excommunicamus. parrapho. credentes. Suspensus quoque est a beneficio suscipiendo: ita quod non posit accipere, nec retinere si accipit. patet, de clerico excommunicato ca. postulastis. A fructibus etiam percipiendis beneficii quod habuit ante excommunicationem, ipso iure suspenditur. de appellatio. cap. pastoralis. parrapho. uerum quia. Sed non priuatur beneficiis habitis ante excommunicationem eo ipso: priuandi tamen sunt & expoliandi, si diu in excommunicatione permaneant: ut patet de ætate & qualitate cap. cum bonæ memoriæ. Et de hæreticis cap. excommunicamus. parrapho. credentes.

credentes. Quæro an ab officio ſint ſuſpenſi? Patet.24. quæſt 1. cap. audiuimus. Et de exceſsibus prælatorum capitu. ultimo. Et omnes iuriſperiti atque theologi ita ſentiunt. Occulte autem excommunicatus non eſt ſuſpenſus ab officio. Nam publici officii geſta ab excommunicato occulto ualent, nec ſunt irrita quandiu toleratur ab eccleſia. Et hæc eſt opinio communis Ricard.4. diſtinctio. 18. articu.7. quæſtio. 1. Caietanus in ſumma. uerbo, abſolutio. Innocen. capitu. ueritatis. de dolo & contuma. Panormita. ibid. Sylueſt. uerbo excommunicatio.3. parrapho.10.11.&.23. Nam ſi actus occulte excommunicati irritarentur, poſtea cum detegeretur excommunicatio, multi de ſuo ſtatu dubitarent. Item patet ex Conci. Conſtatien. in quo ad euitanda ſcandala & multa pericula, ſolum priuamur a communicatione excommunicatorum qui ſunt ſpecialiter nominati, uel percuſſores clericorum: & tamen ſi eſſent irrita quæ facerent, teneremur abſtinere. Item in cap. ex pia. de exceptio. lib. 6. Item ſententia lata ab excommunicato occulte, tenet quantum ad exteriora, & non ſolum ratione ſcandali. 8. quæſtio. 4. capitu. nonne. Credo tamen quod per talem ſententiam non priuatur excommunicatus ſuffragiis cõmunibus.

Quia

Quia ex parte ferentis erat nulla: ſed ualida ratione præcepti eccleſiaſtici, & propter utilitatem commnnem. Confirmatur, quia Concilium Conſtantien. uoluit illam indulgentiam eſſe, non in releuationem excommunicati, ſed populi Chriſtiani: ergo cum priuare ſuffragiis pertineat ad autoritatem ipſius excommonicantis, non debet releuari ſuffragiis inquam, ideſt bonis interioribus quæ Deus præbet membris ſuæ eccleſiæ. Nam bene priuat eum orationibus publicis, miſſa, & officio diuino. An autem publice excommunicatus poſsit dare facultatem audiendi confeſsiones? Palu. 4. diſtinctio. 23. quæſtio. 2. tenet quod ſic. Ego credo quod non, quia eſt ſuſpenſus. Occulte autem excommunicatus licite poteſt alteri committere, ipſe uero licite abſoluere non poteſt.

17 Quo ad quartum & ultimum de excommunicatione minori, dicimus primo, quod excommunicatio minor eſt cenſura eccleſiaſtica, qua homo excluditur a paſsiua tantum participatione ſacramentorum: & ex conſequenti a paſsiua electione canonica. Quia ſic diſponit ius, extra de clerico excommunicato. Et hæc excommunicatio poſt Concilium Conſtanti. in duobus tantum caſibus incurritur. Primus ſi participatio

patio interuenit cum nominatim excommunicatis publice. Secundus si cum excommunicatis propter manum uiolentam in clericum notoriam (extra casus a iure permissos) & peccat mortaliter peccato sacrilegii excommunicatus minore excommunicatione, si se ingerit pasiue participationi cuiusque sacramenti. Quia exclusus ab ecclesia indignus accedit: sicut excommunicatus maiore ingerens se diuinis. Participantes autem cum excommunicato minore, nullam ex participatione incurrunt censuram. Quia excommunicatio minor non transit in tertiam personam.

SED utrum quilibet sacerdos posit ab 18
soluere ab excommunicatione minori? Respondeo quod non secundum Caietanum, uerbo, absolutio, & uerbo, excommunicatio minor. circa finem. Et Syluester uerbo, absolutio. 1. parrapho. 2. & est communis opinio. Probat Caietan. quia quæcunque excommunicatio est uinculum fori contentiosi, ergo exigitur in absoluente potestas iurisdictionis in eodem foro: at simplex sacerdos non est iudex, nec habet nisi potestatem ordinis, ergo. Confirmatur ex capitul. nuper. de sententia excommunicationis. Oportet ergo recurrere ad ministrum ecclesiæ haben-

tem alias poteſtatem iuriſdictionis : & poſſet diaconus, imo ſimplex clericus habens iuriſdictionem, abſoluere a minore excommnnicatione, multo magis quam a maiore. Quoniam utriuſque abſolutio non ſpectat ad poteſtatem ordinis, ſed iuriſdictionis. Et iſta pro mateia excommunicationis ſufficiant.

LAVS DEO.

SEQVITVR TABVLA quæstionum & articulorum in hac summa contentorum.

De Baptismo.

Vtrum

Quæſtio ſecunda de Confirmatione.

Quæstio tertia de Eucharistia.

Quæ

Quæſtio

Quæstio quarta de Pænitentia.

Vtrum

cata

utrum

Quæstio V. de Extrema unctione.

Quæstio sexta de Ordine.

Quæſtio ſeptima de Matrimonio.

Quot

Vtrum

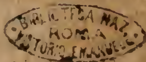
Quæstio octaua de Clauibus.

Vtrum mali

Quæstio IX. de Excommunicatione.

Vtrum

Finis Tabulæ.

ex-
tia

qui-
.17.
ex-
385,

